

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΟΒ'	ΤΕΥΧ. Α'	ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ. 72.18.308	1-15 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1995	ΑΡΙΘ. 18'
----------	----------	---	----------------------	-----------

ΑΚΡΟΒΟΛΙΣΜΟΙ ΚΡΟΥΣΕΩΣ;*

22. Άδικες αιτιάσεις για τὸ ζήτημα τῆς «σεξουαλικῆς διαφώτισεως».

Ὁ κ. Δημήτριος Τσάτσος, τόσοσν στὴν γνωστὴ συνέντευξί του ὅσον καὶ στὴ σχετικὴ δευτερολογία του σὲ ἄρθρο, διετύπωσεσν αἰτιάσεις ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας, σχετιζόμενες καὶ πρὸς τὸ ζήτημα τῆς σχέσεως τῶν δύο φύλων. Ἄλλὰ τί ἀκριβῶς εἶπε; Στὴ συνέντευξί του τότισε: «Υπάρχουν ταμπὸν στὸν σεξουαλικὸ τομέα. Εἶναι δυνατὸ νὰ μὴν

σὶς ἀντιεκκλησιαστικῆς κλίνης Προκρούστου καὶ λογικῶν σφαλμάτων; Ἄς ἐπιτραπῆ νὰ παρατηρήσωμε τὰ ἐξῆς:

α) Ἐὰν οἱ εἰδικοὶ παιδαγωγοί, ποὺ ἔχουν εὐθύνη γιὰ τὴ διαμόρφωσι τῶν Ἀναλυτικῶν προγραμμάτων τῆς διδασκτέας ὕλης στὰ σχολεῖα ἀπέφυγαν ἕως τώρα τὴν καθιέρωσι εἰδικῆς «σεξουαλικῆς διαπαιδαγωγῆσεως» τῶν νέων, εἶναι δυνατόν εὐκόλως νὰ ἐξηγήσωμε διατί καὶ μερικὰ πιθανῶς μέλη τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ δὲν ἔχουν σχετικὴ κατάλληλη μόρφωσι, ἀποφεύγουν τὴ διαπαιδαγῶγισι αὐτὴ ἢ τὴν κάνουν κατὰ τρόπον ὄχι ἱκανοποιητικόν. Οἱ κακῆς ἐξαιρέσεις ὅμως δὲν πρέπει νὰ ταυτίζονται πρὸς τὸν κανόνα.

β) Οἱ θέλοντες νὰ ἀσκήσουν κριτικὴ στὴν Ἐκκλησία δὲν εἶναι ἐπιτρεπτόν νὰ ἀγνοοῦν, ὅτι, ἐὰν ἢ κρατικὴ ἐκπαίδευσις ἀπέφυγεν ἕως τώρα τὴ «σεξουαλικὴ διαφώτισι», ἀντιθέτως οἱ ὑπεύθυνοι τοῦ Κατηχητικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ πολλῆς ἤδη δεκαετίης ἔχουν καθιερώσει εἰδικὰ κατηχητικὰ μαθήματα περὶ τῆς σχέσεως τῶν δύο φύλων καὶ περὶ τοῦ γενετησίου ἢ σεξουαλικοῦ προβλήματος. Πρὸ ἐξ ἐτῶν εἶχαμε γράψει σχετικῶς: «Ἡ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος Κατηχητικὴ προσπάθεια τῶν τελευταίων δεκαετιῶν ἔχει λάβει σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν τὴν ἀνάγκην τῆς σχετικῆς διαφώτισεως τῶν νέων καὶ κατὰ ρηξικέλευθον καὶ πρωτοπορησιακόν τρόπον ἔχει ἐντάξει εἰδικὰ μαθήματα εἰς τὰ Ἀναλυτικὰ Προγράμματα τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων καὶ εἰς τὰ διὰ τοὺς Κατηχητὰς προοριζόμενα Κατηχητικὰ Βοηθήματα. Τὰ μαθήματα ταῦτα ἀποτελοῦν πολὺτίμα Βοηθήματα καὶ διὰ τοὺς καθηγητὰς τῆς δευτεροβαθμίου ἐκπαιδεύσεως, οἱ ὅποιοι συχνὰς ἀναφέρουν, ὅτι τὰ χρησιμοποιοῦν πρὸς συμπλήρωσιν τῶν Ἀναλυτικῶν Προγραμμάτων τῶν

Τοῦ κ. **ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ**

Ὅμοτ. Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν
Τακτικοῦ Μέλους τῆς «Εὐρωπ. Ἀκαδημίας
τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῶν Τεχνῶν»

ὑπάρχει μῖα εὐρύτατη, ἀπὸ τὸ νόμο προβλεπόμενὴ πιά, συστηματικὴ ἐνημέρωσι τοῦ παιδιοῦ, σπάζοντας ἔτσι μῖα ἐθελουφλοῦσα παράδοσι, ἢ ὁποῖα φυσικὰ ἀνήκει στὰ πολλὰ ἀπὸ τὰ κακὰ ποὺ μᾶς ἔχει ἀφήσει ἢ Ἐκκλησία;»¹⁴³. Στὴν δευτερολογία του, – ἀφοῦ μετὰ τὶς ἐπικριτικῆς ἀντιδράσεις ἐναντίον τῆς συνεντεύξεως του ξεχωρίζει τὴν Ὁρθοδοξία ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία – ἐπαναλαμβάνει: «Ἡ σὲ πολλῆς περιοχῆς τῆς χώρας πρωτόγονη, καταστροφικὴ, τραυματικὴ σχέση τῶν δύο φύλων σὲ ποιόν ὀφείλεται;... Ὀφείλεται στὸν τρόπο ποὺ τὸ μῆνυμα τῆς Ὁρθοδοξίας διδάσκεται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία στὸ κατηχητικὸ καὶ πολλῆς φορῆς καὶ στὸ σχολεῖο»¹⁴⁴.

Ἄλλὰ πῶς πρέπει νὰ σχολιασθοῦν οἱ διακηρύξεις αὐτές, στίς ὁποῖες εἶναι ἐκδηλος ἢ χρῆ-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 706 τοῦ ὑπ' ἀρ. 17 τεύχους.

143. «Κυριακάτικη Ἐλευθεροτυπία», 22 Ἰανουαρίου 1995.

144. Ἐνθ' ἄνωτ., 5 Φεβρουαρίου 1995.

μαθημάτων τοῦ Γυμνασίου καὶ τοῦ Λυκείου, τὰ ὁποῖα μέχρι τοῦδε δὲν ἐξασφαλίζουν, ὡς μὴ ὠφελε, ἱκανοποιητικὴν διαφώτισιν πρὸς νικηφόρον ἀντιμετώπισιν ὑπὸ τῶν νέων τοῦ γενετησίου προβλήματος»¹⁴⁵.

γ) Ἦδη πρὸ 35 ἐτῶν εἰς τὰ γιὰ τοὺς κατηχητὲς προοριζόμενα Κατηχητικὰ Βοηθήματα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, πρὸ μὲ ἐγκρισι τῆς Ἱεράς Συνόδου ἐκδόθησαν ἀπὸ τὴν «Ἀποστολικὴ Διακονία» αὐτῆς, ἔχουν τονισθῆ τὰ ἐξῆς: «Εἰς τοὺς προηγουμένους χρόνους ἐκυριάρχει ἡ τάσις, ἡ ὁποία ἀκόμη καὶ σήμερον δὲν ἔχει ὑπερνικηθῆ ὀριστικῶς εἰς μερικὸς κύκλους..., νὰ ἔχη τις τὴν γενετήσιον σφαῖραν κατὰ τὸ δυνατόν ἐν κρυπτῶ, νὰ σιωπᾷ διὰ τὰ προβλήματα τῆς καὶ νὰ θεωρῆ ὡς ὑποπτον ἐκείνον, ὁ ὁποῖος τολμᾷ νὰ ὀμιλῇ δι' αὐτά. Καὶ ὅμως πόσον θεμελιωδῶς ἐσφαλμένη ἦτο ἡ τάσις αὕτη! Ἐὰν πρὲς... νὰ ἀντιμετωπίζωμεν τὴν σωματικὴν καὶ βιολογικὴν σφαῖραν ὡς προωρισμένην νὰ ἐνταχθῆ εἰς τὴν ὀλότητα τῶν θείων σκοπῶν καὶ σχεδίων καὶ νὰ ἰστάμεθα ἐναντι αὐτῆς μὲ συναίσθημα βαθείας εὐλαβείας καὶ σεβασμοῦ, κατ' ἀνάλογον τρόπον πρὲς νὰ σταθῶμεν μὲ εὐλάβειαν καὶ σεβασμὸν ἐνώπιον τῆς γενετησίου σφαίρας, εἰς τὴν ὁποῖαν ἡμεῖς ὀφειλομεν τὴν ὑπαρξίν μας. Ἀληθῶς τί ὑπάρχει τὸ ἀξίον μεγαλυτέρας τιμῆς καὶ σεβασμοῦ παρὰ ἡ ἀνεξάντητος αὐτῆ πηγῆ τῆς νέας ζωῆς;»¹⁴⁶. Παρόμοια ἔχουν γραφῆ καὶ στὰ νεώτερα Κατηχητικὰ Βοηθήματα. Εἶναι ἐπομένως ἀδικον νὰ στρέφεται κανεὶς ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας, νομίζων, ὅτι κομίζει «γλαυκὴν ἐς Ἀθήνας».

δ) Ἄλλο χαρακτηριστικὸν δεῖγμα τοῦ ἀπὸ ἐκκλησιαστικῆ σκοπιᾶ ἐνδιαφέροντος γιὰ τὴ διαφώτισιν τῶν νέων περὶ τῆς σχέσεως τῶν δύο φύλων εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ 1989 στὸ περιοδικὸ «Ἐκκλησία», πρὸ εἶναι τὸ ἐπίσημο Δελτίο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, δημοσιεύθηκε σειρὰ κυρίων ἄρθρων ὑπὸ τὸν τίτλο «Γενετήσιος ἀγωγή», στὰ ὁποῖα ὁ γράφων δὲν παρουσιάζει μόνον τις ἐκκλησιαστικὲς ἀπόψεις, ἀλλὰ προβάλλει ἐπὶ πλέον τὴ δεοντολογία τῆς εἰσαγωγῆς σχετικῆς διδασκείας ὕλης στὰ Ἀναλυτικὰ Προγράμματα τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως «κατὰ κλιμακωτὸν τρόπον καὶ διὰ χρήσεως τῆς ἐν τῷ

μορφωτικῷ ἔργῳ ἀρχῆς τῆς ὀλότητος. Συμφῶνως πρὸς τὴν προβαλλομένην ὑπὸ τῆς Παιδαγωγικῆς ἀρχῆς ταύτην, ἡ γενετήσιος ἀγωγή, ὡς καὶ πᾶσα ἄλλη βιοθεωριακοῦ χαρακτήρος μορφωτικὴ προσπάθεια, δὲν πρέπει νὰ συρρικνώνεται εἰς ἐν μᾶθημα, τὸ ὁποῖον ἀναγκαστικῶς περιορίζεται εἰς μίαν τάξιν ἢ ἔστω εἰς δύο τάξεις, ἀλλὰ πρέπει νὰ ὀρμάται ἐκ τοῦ ὀργανικοῦ ὅλου τῶν θείων σκοπῶν τοῦ γενετησίου ἐνστίκτου, διὰ νὰ προσαρμόζη τὸ περιεχόμενον καὶ τὴν μορφήν τῆς διδασκαλίας εἰς τὰ στάδια καὶ τὰς βαθμίδας τῆς προοίσεως ἀναπτύξεως καὶ ὀριμάνσεως κατὰ τὴν νηπιακὴν, παιδικὴν, προεφηβικὴν, ἐφηβικὴν καὶ μετεφηβικὴν ἡλικίαν καὶ νὰ προσφέρῃ τὰ σχετικὰ ἐπὶ μέρους μορφωτικὰ στοιχεῖα εἰς –κατὰ ἡλικίας καὶ τάξεις– ἐπαλλήλους, ἀλλὰ πάντοτε ὁμοκέντρους, κύκλους, ὀλονὲν εὐρυννομένους καὶ πλουτιζόμενους ἀναλόγως πρὸς τὰς προσλαμβανούσας παραστάσεις καὶ τὴν πνευματικὴν κατάστασιν τῶν μορφουμένων. Ἡ προσφορὰ τῆς σχετικῆς διδασκτικῆς ὕλης ἀπὸ τοῦ Νηπιαγωγείου μέχρι τῆς τελευταίας τάξεως τοῦ Λυκείου πρέπει νὰ ἔχη πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν ἐν τῷ ὅλῳ κειμένην ἐνιαίαν τελολογικὴν ἀρχὴν καὶ κατεύθυνσιν. Ἐν τῇ καθ' ὅλου ἀγωγῇ, τουλάχιστον ἐπὶ τῶν βιοψυχολογικῶν ζητημάτων, πρέπει νὰ ἰσχύῃ ἡ ἀρχὴ τοῦ Ἀριστοτέλους: “Τὸ ὅλον προηγείται τοῦ μέρους”¹⁴⁷.

Ἐπομένως, γιὰ νὰ δημιουργηθῆ δυσμενὲς ἀτμόσφαιρα εἰς βάρος τῆς Ἐκκλησίας, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ κρούωνται ἀνοικτὲς πύλες.

ε) Γιὰ νὰ γίνῃ ἀντιληπτόν, ὅτι ἡ σχετικὴ Κατήχησις τῆς Ἐκκλησίας γίνεται κατὰ τρόπον ὄχι ὀπισθοδρομικόν, ἀρκεῖ ἡ παράθεσις ἐνὸς δείγματος ἐξ ἐνὸς τῶν σχετικῶν μαθημάτων τῶν Κατηχητικῶν Βοηθημάτων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τὰ ὁποῖα ἐγράφησαν ἤδη πρὸ 45 ἐτῶν. Εἰς τὸ μᾶθημα αὐτὸ ἐξαίρεται «τὸ ἰδεῶδες τοῦ ἀληθοῦς ἔρωτος, διὰ τοῦ ὁποῖου, ὡς θὰ ἔλεγεν ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος “τὸν ἅπαντα θαλαμνομένη ἢ κόρη χρόνον ...τὸν νυμφίον ...ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας οὕτω ποθεῖ καὶ στέργει ὡς σῶμα οἰκείον” (Migne Ἐ.Π. 51,227). Τὸ “μυρίπνοον ἄνθος... τοῦ ἔρωτος” (Κωνστ. Καλλίνικος), ὅπερ ἀρωματίζει καὶ ἐξωραίζει τὴν ζωὴν, μόνον ἐν τῇ ἀτμοσφαιρᾷ τοῦ Χριστιανικοῦ Ἀν-

145. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Γενετήσιος Ἀγωγή, Ἀθήναι, 1989.

146. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ὁλοκληρωμένα προσωπικότητες, ἐν Ἀθήναις 1960, σσ. 74-75.

147. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Γενετήσιος Ἀγωγή, σσ. 12-13.

θρωπισμού αποκτᾶ ωραίαν και ιδανικὴν μορφήν». Τὰ δύο φύλα «εὐρίσκουν ἀλληλοσυμπλήρωσιν και ἀλληλοβοήθειαν τού ἑνός τὸ περισσευμα ἀναπληροῖ τού ἄλλου τὸ ὑστέρημα τὰ δύο κεχωρισμένα ἡμίση και ἡμίτομα συναπαρτίζουν τὸ πλήρες και τὸ τέλειον... Τὸ "Ἐγὼ" εὐρίσκει τὴν πλήρη αὐτοῦ ἀνάπτυξιν, όταν συναντήσῃ τὸ "Σὺ" και συγχωνευθῇ μετ' αὐτοῦ εἰς ἓν "Ἡμεῖς"... Ὁ ἔρως γίνεται κλήσις πρὸς ὑπηρεσίαν και πρὸς ἐντονωτέραν δημιουργικὴν ἐργασίαν, δίδει περιεχόμενον εἰς τὴν ζωὴν και εἶναι πηγὴ χαρᾶς, εὐτυχίας, παρηγορίας...»¹⁴⁸. Εἶναι λοιπὸν ἄδικο νὰ προβάλλεται ἀπὸ ἀκαδημαϊκὸ διδάσκαλον ὁ ἰσχυρισμός, ὅτι στὴν Ἐκκλησία ὀφείλεται ἡ «πρωτόγονη, καταστροφικὴ, τραυματικὴ σχέση τῶν δύο φύλων». Τραυματικὲς καταστάσεις δημιουργοῦνται μόνον μετὴν ἀπομάκρυνσι ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία.

στ) Εἶναι ἀληθὲς ὅτι πολλοὶ ἐνοχλοῦνται, διότι ἡ Ἐκκλησία δὲν καταφάσκει και δὲν εὐλογεῖ τὶς ἐκτὸς και πρὸ τού γάμου σεξουαλικὲς σχέσεις, οἱ ὁποῖες μέσα σὲ καθαρῶς νατουραλιστικὰ και ἡδονιστικὰ πλαίσια ἀπολυτοποιοῦν και θεοποιοῦν τὴν σεξουαλικὴ σφαῖρα και τὴν ἀποκόπτουν ἀπὸ τὶς ἀνθρωπολογικὲς, θρησκευτικὲς, ἠθικὲς, ἀνθρωπιστικὲς, πολιτιστικὲς, κοινωνικὲς, νομικὲς και πολιτικὲς συναρτήσεις τῆς. Ἐναντιβόλως ἡ Ἐκκλησία θὰ ὑποδείξῃ λ.χ. στὸ νέο νὰ συμπεριφέρεται σὲ μιὰ κοπέλλα, ὅπως θὰ ἤθελε νὰ συμπεριφέρονται οἱ ἄλλοι στὴν ἀδελφὴ του ἢ στὴν μέλλουσα σύζυγό του ἢ στὴ μητέρα του, όταν αὐτὴ ἦταν στὰ νεῖατα τῆς. Ἀσφαλῶς ἡ Ἐκκλησία θὰ ἐπισημαίνῃ πάντοτε ὅτι ἐξακολουθοῦν νὰ ἐπαληθεύωνται οἱ λόγοι, τοὺς ὁποῖους μέσα στὸ ἔργο τού «Φάουστ» τού Γκαῖτε ἐκστομίζει ὁ Βαλεντίνος, λέγοντας πρὸς τὴν ἀδελφὴ του Μαργαρίτα: «Ἀρχισες μ' ἓναν μυστικὰ, κατόπι κι ἄλλος τρέχει, κι ἂν σ' ἔχουν καμιά δωδεκαριά, ἢ πόλις ὅλη σ' ἔχει». Ὅπως ὀρθῶς ἔχει τονισθῆ, «ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι ἀλύγιστος κι ἀδιάλλακτος στὸ ζήτημα τῆς γενετήσιας ἠθικῆς. Ἡ ἀδιαλλαξία του εἶναι ἡ φυσικὴ, αὐτονόητη, ἀπαραίτητη ἀδιαλλαξία τού ἐλευθερωτοῦ, πὺ δὲν ἀνέχεται κανένα συμβιβασμὸ μετὴς σκλαβιάς τὰ δεσμά»¹⁴⁹.

148. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Χριστιανικὸς Ἀνθρωπισμὸς, Ἀθῆναι, 1951, σσ. 275-276.

149. Π. Μελίτη, Ζωὴ ἀξία και φυσιολογικὴ, περ. «Ἀκτίνες», ἔτος 1946, σ. 120.

ζ) Πρέπει νὰ προστεθῆ ὅτι και οἱ φοιτητὲς τῆς Θεολογίας κατὰ τὶς τελευταῖες δεκαετίες διδάσκονται ὅτι κεντρικὴ θέσι στὴν θρησκευτικὴ διδασκαλία πρέπει νὰ κατέχῃ ἡ γενετήσιος ἀγωγή. Ἄς ἐπιτραπῆ στὸν γράφοντα νὰ ἀναφέρῃ ὅτι μέσα στὸ γιὰ τοὺς φοιτητὲς αὐτοὺς προοριζόμενο ἔργο του «Μαθήματα Κατηχητικῆς ἢ Χριστιανικῆς Παιδαγωγικῆς» ὑπάρχει ὁλόκληρο κεφάλαιο 28 σελίδων ὑπὸ τὸν τίτλο «Χριστιανικὴ γενετήσιος ἀγωγή», τὸ ὁποῖο ὑποδεικνύει τὴ μορφή και τὸ περιεχόμενον αὐτῆς.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω γίνεται φανερόν, ὅτι ἡ Κατήχησις τῆς Ἐκκλησίας και ἡ Θεολογικὴ Ἐκπαίδευσις στὴ χώρα μας προηγήθησαν κατὰ πολὺ τῶν σημερινῶν συζητήσεων γιὰ σεξουαλικὴ διαπαιδαγώγησι τῶν μαθητῶν.

13. Ἐπιλεγόμενα

α) Ἡ σειρὰ τῶν ἄρθρων μας ὑπὸ τὸν τίτλο «Ἀκροβολισμοὶ κρούσεως» ἦταν δικαιολογημένη, διότι ὁ κ. Δ. Τσάτσος τόνισε στὴν ἀντιεκκλησιαστικὴ συνέντευξί του, χωρὶς αὐτὸ νὰ διαψευσθῆ ἀπὸ τοὺς ἀρμοδίους, ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἔχει ἀπόψεις παρόμοιες πρὸς τὶς ἰδικές του και ὅτι ἔχει τὴ δύναμι «νὰ προχωρήσῃ σὲ θαρραλέα βήματα ἀκόμη κι ἂν δυσανεξίτηται τὴν Ἐκκλησία»¹⁵⁰. Γιὰ τὸν γράφοντα ὡς διδάσκαλό του ἦταν ὀδυνηρὴ ἐκπληξις, ὅτι ὁ κοινὸς παρονομαστὴς σὲ ὅλα τὰ σημεῖα τῆς συνεντεύξεως και τῆς δευτερολογίας του ἦταν ἀντιεκκλησιαστικός. Βεβαίως ὅσον ἀφορᾶ προσωπικῶς στὸν ἴδιο τὸν κ. Δ. Τσάτσο, ἡ ὀδύνη μας μετριώσθηκε ἀρκετὰ ἐκ τῶν διαβεβαιώσεων τού ἀγαπητοῦ μαθητοῦ και νῦν συναδέλφου, ὅτι τὰ λεχθέντα ἀπὸ αὐτὸν «δὲν ἀναφέρονται οὔτε στὸν Χριστιανισμὸ γενικὰ οὔτε στὴν Ὀρθοδοξία»¹⁵¹. Μάλιστα μεταγενεστέρως πολλὲς ἐφημερίδες μετέδωσαν τὴν εὐχάριστη πληροφορία, ὅτι ἡ ἐπίσκεψις τού κ. Δ. Τσάτσου στὸν Παναγιώτατο Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη κ. Βαρθολομαῖο και ἡ ἐγκάρδια συζήτησις και ἡ σύμπνοιά του μετὴν Σεπτῆ Κορυφῆ τῆς Ὀρθοδοξίας συνετέλεσαν ὥστε ὁ κ. Εὐρωβουλευτὴς νὰ διακηρύξῃ ἄλλη μιὰ φορὰ τὴν πεποίθησί του γιὰ τὴν ἀξία τῆς Ὀρθοδοξίας ὡς στηρίγματος τῆς ἑλληνικῆς παραδόσεως. Ἡ διακήρυξις αὐτὴ σημαίνει ὅτι ἡ ἀντιεκκλησιαστικὴ στάσις του δὲν εἶναι οὐσιαστικὴ, ἀλλ' ἀπλῶς με-

150. Δημ. Τσάτσου, ἐνθ' ἀνωτ., 22 Ἰανουαρίου 1995.

151. Ἐνθ' ἀνωτ., 5 Φεβρουαρίου 1995.

θοδολογική ἢ ἀπλῶς λογικῶς ἀστήρικτος, ἐφ' ὅσον παραγνωρίζει ἀφ' ἑνὸς ὅτι ἡ Ὁρθοδοξία, ὄχι ἀπλῶς ὡς φολκλορική ἐκδήλωση ἀλλ' ὡς φορεὺς τοῦ ἔργου τῆς ἀληθινῆς σωτηρίας, αἰσθητοποιεῖται στὴν μυστηριακὴ ζωὴ τῆς συνεχιζοῦσης τῶ ἀπολυτρωτικῶ ἔργου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ ἀφ' ἑτέρου ὅτι δὲν εἶναι λογικῶς ὀρθὸν νὰ στρέφεται κανεὶς ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας ἐπικαλούμενος μερικὲς ἐξαιρέσεις σφαλμάτων καὶ καταχρήσεων. Θὰ θέλαμε νὰ παραδεχθῆ ὁ κ. Δ. Τσάτσος τὶς ἄστοχες διατυπώσεις στὴ ρύμη τοῦ λόγου τῆς συνεντεύξεώς του, ἐφ' ὅσον αὐτὲς μάλιστα ἐνεθάρρουναν ἄλλους νὰ ξιφουλκήσουν μὲ τυμπανοκρουσίες ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας πρὸς περιθωριοποίησι αὐτῆς.

β) Πρέπει ἔπειτα νὰ τονισθῆ ὅτι τὰ λεχθέντα γιὰ τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν δὲν αἴρουν, ἀλλὰ καθιστοῦν πλέον ἐπιτακτικὰ τὰ αἰτήματα γιὰ τὴν —μέσα σὲ γνησίως ὀρθόδοξα ἐκκλησιαστικὰ πλαίσια— ποιοτικὴ ἀναβάθμισι τῶν σχολικῶν Ἀναλυτικῶν Προγραμμάτων τῆς θρησκευτικῆς διδασκαλίας καὶ τῶν σχετικῶν διδακτικῶν βιβλίων· γιὰ τὴν ἀνάπτυξι τοῦ διαλογικοῦ χαρακτήρος τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν· γιὰ τὴν ἀλλαγὴ τοῦ συστήματος εἰσαγωγῆς φοιτητῶν στὶς Θεολογικὲς Σχολές· γιὰ τὴν ἀνύψωσι τῆς ποιοτικῆς στάθμης τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ μετεκπαιδεύσεως τῶν Θεολόγων· γιὰ τὴν προσπάθεια τῆς Ἐκκλησίας πρὸς συνεχῆ ἀνακαίνισι, ἀναμόρφωσι καὶ ὑγιᾶ συγχρονισμὸ τοῦ κατηχητικοῦ τῆς ἔργου καὶ πρὸς ἐμφύχωσι καὶ ἀξιοποίησι τοῦ ἀξιολόγου θεολογικοῦ δυναμικοῦ καὶ γιὰ τὴν ἀνάπτυξι τῆς προετοιμασίας καὶ ἐτοιμότητος αὐτῆς πρὸς τελεσφόρο ἀντιμετώπισι ἀκόμη καὶ τοῦ ὑποθετικῶς ἐνδεχομένου ἐξοβελισμοῦ —ὃ μὴ γένοιτο— τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν ἐκ τῶν Σχολείων...

γ) Εἰς τὸ τέλος τοῦ Ἐπιλόγου ἃς ἐπιτραπῆ νὰ ὑπομνήσῃ ὁ γράφων μίαν οὐτοπικὴ ὄπτασία του, τὴν ὁποίαν παρουσίασε σχεδὸν πρὸ 14 ἐτῶν τὴν 6η Φεβρουαρίου 1982 στὸ Διορθόδοξο Κέντρο τῆς Ἱ. Μονῆς Πεντέλης κατὰ τὴν ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς μνήμης τοῦ ἱ. Φωτίου κοινήν σύσκεψιν τῶν μελῶν τῆς Ἱ. Συνόδου καὶ ἄλλων Ἀρχιερέων μετὰ μελῶν τοῦ Διδακτικοῦ Προσωπικοῦ τῶν Θεολογικῶν μας Σχολῶν.

Ὁμιλοῦντες τότε γιὰ «τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν» εἶχαμε πῆ, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τὰ ἐξῆς: «Ἡ ἐννοια τῆς οὐτοπίας, ποὺ ἐνεργοποίησε

πάντοτε τὴν τάσι τοῦ ἀνθρώπου πρὸς αὐθυπέμβασι του καὶ πρὸς ὑπερπήδησι τῶν ὀριακῶν καταστάσεων, μέσα στὰ ὁποῖα κινεῖται ἡ ἀνθρωπίνη δραστηριότης, θὰ μπορούσε νὰ δώσῃ κάποιαν ὄθησι στὴν κατανόησι τῆς ὑφῆς τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν. Ἐὰν ὁ Πλάτων ἐπλασε τὴν «Πολιτεία» του· ἂν οἱ Στωϊκοὶ ὀραμαντίζονταν τὴν Κοσμοπόλι· ἂν ὁ Τόμας Μῶρ ἀναζητοῦσε τὸ νησί, ὅπου βασιλεύει ὁ Οὐτοπος· ἂν ὁ Καμπανέλα νοσταλοῦσε τὴν Ἡλιούπολι· ἂν ὁ Καμπὲ περιέγραφε τὴν «Ἰκαριανὴ κοινότητα»· ἂν ὁ Μπέικον ἀναζητοῦσε τὴν «Νέα Ἀτλαντίδα», ὁ δὲ Χάρριγκτον τὴν «Ὠκεανίδα», θὰ ἤμπορούσαμε κι ἐμεῖς σήμερα νὰ δραματισθοῦμε μὴ καταπράσινη καὶ ὀλάνθιστη ἑλληνικὴ ὀρθόδοξη πολιτεία, στὴν ὁποία δὲν θὰ ὑπῆρχε δηλητηριώδες σύννεφο, οὔτε πνευματικὴ καταχνιά, καὶ ἐντὸς τῆς ὁποίας ὄλα τὰ μέλη τῆς καὶ ὄλα τὰ κόμματα μὲ πανεθνικὴ καὶ εἰλικρινὴ ὑπερκομματικὴ συνεργασία θὰ εἶχαν ταχθῆ ὑπὲρ τοῦ ὀρθοδόξου ιδεώδους καὶ ὄλοι οἱ παράγοντες τῆς ἀγωγῆς (κῆρυγμα, κατήχησις, οἰκογενειακὴ ἀγωγή, ραδιόφωνο, τηλεόρασις, βιβλία, περιοδικά, ἐφημερίδες, θέατρα, κινηματογράφοι κ.λπ.) θὰ προσέφεραν στοὺς νέους πανίσχυρο σύμπλεγμα βουλευτικῶν κινήτρων καὶ ἐλατηρίων ποὺ θὰ κατηύθυνε τὴν ἐλεύθερη ἀπόφασι κι ἀξιολογικὴ ἐκλογή τους πρὸς ἀφομοίωσι, πραγμάτωσι κι ἐνσάρκωσι στὴν ζωὴ τους τοῦ ιδεώδους αὐτοῦ.

» Ἡ ἐργασία τῶν σχολείων μίᾳ τέτοιας πολιτείας θὰ ξεκινούσε κάθε πρωὶ μέσα στὸν ὠραιότατο ναό, ποὺ θὰ ὑπῆρχε στὸ καθένα ἀπὸ αὐτά, καὶ θὰ ἐπυροδοτεῖτο ἀπὸ ψαλμούς, ὕμνους καὶ ὠδὲς πνευματικῆς (Ἐφ. ε', 19), καὶ ὄλοι οἱ διδάσκοντες ἀπ' τοὺς νηπιαγωγούς ἕως τοὺς διδασκάλους καὶ τοὺς καθηγητῆς θὰ εἶχαν πεισθῆ γιὰ τὴν ὑπεροχὴ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ βιοθεωρίας, θὰ τὴν ἐνσάρκωναν στὸ προσωπικό τους παράδειγμα καὶ θὰ τὴν ἀκτινοβολοῦσαν στὴ διδασκαλίαν τους. Ὅχι μόνον οἱ φιλόλογοι θὰ εὑρισκαν χίλιες - δυὸ ἀφορμὲς γιὰ νὰ παρουσιάξουν τοὺς θησαυροὺς τῆς χριστιανικῆς γραμματείας καὶ σκέψεως· ὄχι μόνον οἱ ἱστορικοὶ θὰ ἐδειχναν τὴ συνύφανσι Ἐκκλησίας καὶ Ἐθνους καὶ τὴ συμβολὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τῆς Ὁρθοδοξίας πρὸς ἀνακαίνισι ὄλων τῶν πτυχῶν τῆς κοινωνικῆς ζωῆς καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ καθηγητῆς τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν θὰ ὀδηγοῦσαν μὲ τὸν διάλογο τοὺς μα-

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 (115 21)

Ἀριθ. Πρωτ. 2769
Διεκπ. 949

Ἀθήνησι τῇ 30ῇ Αὐγούστου 1995

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 2602

Πρὸς τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

ΘΕΜΑ: Γνωστοποιήσις τοῦ καταρτισθέντος «Πίνακος τῶν ὑποψηφίων πρὸς ἐγγραφήν εἰς τὸν Κατάλογον τῶν πρὸς Ἀρχιερατεῖαν ἐκλογίμων».

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὴν διάταξιν τῆς παραγρ. 1 τοῦ ἀρθροῦ 21 τοῦ Ν. 590/1977 καὶ ἐν συνεχείᾳ τῶν ὑπ' ἀριθμ. 844/266/Ἐγκυκ. 2591/15.3.1995 καὶ 1168/382/Ἐγκυκ. 2594/10.4.1995 σχετικῶν Ἐγκυκλίων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, Συνοδικῆ ἀποφάσει, ληφθεῖση ἐν τῇ Συνεδρίᾳ τῆς 25ης φθινοπότης μηνὸς Αὐγούστου ἐ.ε., γνωστοποιούμεν ὑμῖν τὸν Πίνακα τῶν ὑποψηφίων δι' ἐγγραφήν εἰς τὸν Κατάλογον τῶν πρὸς Ἀρχιερατεῖαν ἐκλογίμων, ὡς οὗτος διευορφώθη τελικῶς καὶ κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν ἀρθρῶν 19 καὶ 21 τοῦ διαληφθέντος Νόμου προβλεπομένην διαδικασίαν, πρὸς ἐνημέρωσιν ὑμῶν.

Ὁ Πίναξ οὗτος δημοσιευθήσεται διὰ τοῦ Περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», τῆς Ἐφημερίδος «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΛΗΘΕΙΑ» ὡς καὶ διὰ τῶν ἐν Ἀθήναις ἐκδιδόμενων Ἐφημερίδων «ΕΣΤΙΑ» καὶ «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ».

Ἐπομμνήσκομεν ὑμῖν, ὅτι ἡ γνωστοποίησις τοῦ Πίνακος τούτου ἔχει ἐνημερωτικὸν μόνον χαρακτήρα καὶ ὅτι, κατὰ τὴν προσεχῆ συνέλευσιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας, διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας θέλετε κληθῆ, ἵνα ἀποφανθῆτε περὶ τῆς ἐγγραφῆς ἢ μὴ τῶν ἐν τῷ διαπεμπομένῳ ὑμῖν συνημμένῳ Πίνακι διαλαμβανομένων κληρικῶν εἰς τὸν Κατάλογον τῶν πρὸς Ἀρχιερατεῖαν ἐκλογίμων.

† Ὁ Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ, Πρόεδρος
† Ὁ Σιδηροκάστρου ΙΩΑΝΝΗΣ
† Ὁ Φλωρῖνης & Ἐορδαίας ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΣ
† Ὁ Λαγκαδᾶ ΣΠΥΡΙΔΩΝ
† Ὁ Πολυανῆς καὶ Κιλκισίου ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ
† Ὁ Σισανίου καὶ Σιατίστης ΑΝΤΩΝΙΟΣ
† Ὁ Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ
† Ὁ Καρπενησίου ΝΙΚΟΛΑΟΣ
† Ὁ Κυθήρων ΙΑΚΩΒΟΣ
† Ὁ Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ
† Ὁ Ἡλείας ΓΕΡΜΑΝΟΣ
† Ὁ Θηβῶν καὶ Λεβαδείας ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ
† Ὁ Κερκύρας καὶ Παξῶν ΤΙΜΟΘΕΟΣ
Ὁ Ἀρχιεραματεὺς † Ὁ Διαυλείας Δαμασκηνὸς

**ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ ΔΙ' ΕΓΓΡΑΦΗΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΑΤΑΛΟΓΟΝ
ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΑΡΧΙΕΡΑΤΕΙΑΝ ΕΚΛΟΓΙΜΩΝ**

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟΝ

1. Ἀρχιμ. Γερμανὸς Γαλάνης,
2. Ἀρχιμ. Σπυρίδων Θεοδωρόπουλος,
3. Ἀρχιμ. Ἀθηναγόρας Κολυβάς,
4. Ἀρχιμ. Χρυσόστομος Μάστορας,
5. Ἀρχιμ. Μάξιμος Ματθαίου,
6. Ἀρχιμ. Σεραφεῖμ Μεντζελόπουλος,
7. Ἀρχιμ. Παντελεήμων Ραπτέας,
8. Ἀρχιμ. Χρυσόστομος Σταυρόπουλος,
9. Ἀρχιμ. Εἰρηναῖος Χατζηευφραιμίδης,
10. Ἀρχιμ. Πολύκαρπος Ψωρομύτης,

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΕΙΣ ΗΝ ΑΝΗΚΕΙ

Λαγκαδᾶ.
Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας.
Νέας Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας.
Σερβίων καὶ Κοζάνης.
Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.
Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.
Νέας Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας.
Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης.
Φλωρῖνης.
Μεσσηνίας.

θητὲς στὸ νὰ παραδέχωνται ὅτι «οἱ οὐρανοὶ διηγούνται δόξαν Θεοῦ» (Ψαλμ. ιη' 1) καὶ ὅτι «τὰ ἄδρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθοράται, ἢ τε αἶδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ θεϊότης» (Ρωμ. α', 20).

»Σὲ μιὰ τέτοια πολιτεία, μέσα στὴν ὁποία τέτοια σχολεῖα θὰ δημιουργοῦσαν τέτοια ἀτμόσφαιρα καὶ θὰ ὀδηγοῦσαν τοὺς μαθητὲς σὲ τακτικὲς εὐχαριστιακὲς συνάξεις, τὸ μάθημα τῶν Ὁρθοσκυτικῶν καὶ οἱ θεολόγοι θὰ ἦσαν περιττοὶ ἢ — γιὰ νὰ ἀποφύγωμε τὸ σχῆμα αὐτὸ τῆς ρητορικῆς ὑπερβολῆς — θὰ χρειάζονταν ἀπλῶς καὶ μόνον γιὰ τὴ συστηματοποίησι, διεύρυνσι καὶ ἐμ-

πέδωσι τῶν ὁρθοσκυτικῶν γνώσεων, ποὺ ἤδη ἀποκτήθηκαν μὲ τὴν ἐπίδρασι τῆς ἐνορίας, τῆς οἰκογενείας καὶ τῆς ὅλης σχολικῆς ζωῆς καὶ τοῦ πολιτισμικοῦ βίου, γιὰ τὴν ἀναζωπύρωσι τῶν — ἤδη ὑπαρχόντων στὴν ψυχὴ τῶν μαθητῶν — ὁρθοσκυτικῶν βιωμάτων καὶ γιὰ τὴ συνεχῆ ἀνάφλεξι τῆς αὐτοσυνειδησίας τους»¹⁵².

Δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦμε ὅτι συχνὰ οἱ προσπάθειές μας πρέπει νὰ πυροδοτοῦνται ἀπὸ τὴ σημειολογία μερικῶν ὄραματισμῶν, ὀπτασιῶν καὶ ὀνειρῶν. (Τέλος)

152. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Τὸ μάθημα τῶν Ὁρθοσκυτικῶν, Ἀθήνα, 1982, σσ. 8-10.

Οικουμενική προβολή έργου πνευματικής οίκοδομής

Μεθ' ὅλων ἰδιαίτερας χαρᾶς ἐλάβομεν γνῶσιν τόσον τῆς ἐπιστολῆς, τὴν ὁποίαν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πατρῶν κ. Νικόδημος ἔστειλε πρὸς τὴν Ἁγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον καὶ ἐκοινοποίησεν ἐνημερωτικῶς πρὸς τοὺς Σεβ. Ἱεράρχας τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, ὅσον καὶ τῆς πραγματοποιήσεως τῆς ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ μνημονευομένης

Τοῦ κ. **ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ**
Ὁμοτ. Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

μεταφράσεως καὶ ἐκδόσεως. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἔχει ὡς ἑξῆς:

**Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΠΑΤΡΩΝ
ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ**

*Πρὸς τὴν Ἁγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.
Εἰς Ἀθήνας.*

*Μακαριώτατε καὶ Σεβασμιώτατοι ἐν Χριστῷ
ἀδελφοί,*

Ἐπιθυμῶ νὰ μερισθῶ μεθ' Ὑμῶν – καὶ πάντων τῶν μελῶν τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας – τὴν τιμὴν τὴν προσγενομένην εἰς ἐμὲ ὑπὸ

*τῆς Πρεσβυτέρας Ρώμης, διὰ τῆς διακεκριμένης ἀποφάσεως τοῦ παρ' αὐτῇ «Ποντιφικικοῦ Συμβουλίου διὰ τὴν Ἐνωσιν τῶν Χριστιανῶν», ὅπως ἐκδοθῆ ὑπ' αὐτοῦ, ἐν μεταφράσει εἰς τὴν Ἱταλικὴν γλῶσσαν, τὸ βιβλίον μου «**Θεομητορικὰ Μηνύματα**» καὶ κυκλοφορηθῆ εἰς τὸν Ρωμαιοκαθολικὸν χώρον, «πρὸς οἰκοδομήν». Ἦδη, πραγματοποιηθείσης τῆς ἐκδόσεως, εἰς καλαίσθητον Τόμον, ἀποδίδω τὸ εὔσημον εἰς τὴν Ἁγίαν ἡμῶν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν Ἱεραρχίαν αὐτῆς, τῆς ὁποίας ἀποτελῶ ἐλάχιστον μέλος. Καὶ ἀπεκδέχομαι τὰς εὐχὰς Αὐτῆς καὶ τὰς πρὸς Κύριον δεήσεις, πρὸς εὐλογίαν καὶ καρποφορίαν τῆς ταπεινῆς ταύτης συμβολῆς μου εἰς τὰς διεκκλησιαστικὰς σχέσεις.*

Ὁμολογουμένως δὲν εἶναι πολλαὶ αἱ περιπτώσεις τοιούτων ἔξωθεν ἐπισημάνσεων. Πολὺ δὲ ὀλιγότερον ἀναλαμβάνονται ὑπὸ τῶν ἑτεροδόξων οἰκοθεν τοιαῦτα πρωτοβουλία προβολῆς Ὁρθοδόξων ἔργων πνευματικῆς οἰκοδομῆς. Ὅπως δὲ ἀποτελεῖ θετικὸν βῆμα ἢ ἀναγνώρισις καὶ οἰκείωσις τῆς προσφορᾶς τοῦ Ἄμβωνος τῆς Ὁρθοδοξίας ὑπὸ τοῦ ἐν Βατικανῷ Κέντρου τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, ἐξ ἰδίας αὐτοῦ προαιρέσεως.

Διὸ καὶ παρέσχομεν τὴν ζητηθεῖσαν, διὰ τοῦ

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Ἡ ἹΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

ἸΩΑΝΝΟΥ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 (115 21)

Ἄριθ. Πρωτ. 3254
Διεκπ. 1169

Ἀθήνησι τῇ 10ῃ Ὀκτωβρίου 1995

ΕΓΚΥΚΛΙΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Πρὸς
τὴν Ἱερὰν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν καὶ
τὰς Ἱεράς Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος
Ἐκ Συνοδικῆς ἀποφάσεως, ληφθείσης ἐν τῇ Συνεδρία τῆς Διαρκοῦς Ἱεράς Συνόδου τῆς 6ης ὁδεύοντος μηνὸς Ὀκτωβρίου ἐ.ε., ὑπομνησκοντες ὑμῖν, ὅτι ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἐν τῇ ἀνυστάκτῳ Αὐτῆς μερίμνῃ ὑπὲρ τῆς νεότητος, στοιχοῦσα τῷ εὐαγγελικῷ λογίῳ «τὴν νεότητα παιδαγωγῆσον» καὶ σκοποῦσα εἰς τὴν ἐν Χριστῷ προαγωγὴν καὶ πρόοδον αὐτῆς, ἰδίᾳ ἕνεκα

τῶν ἐν τοῖς ἐπ' ἑσχάτοις τοῖς καιροῖς ὑφισταμένων κινδύνων παραπλανήσεως τῶν νέων εἰς ὁδὸν ἄγουσαν «εἰς χώραν μακράν», ἐκδίδει προνοία τῆς ἀρμοδίας Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Χριστιανικῆς Ἀγωγῆς τῆς Νεότητος, νεανικὸν περιοδικὸν ὑπὸ τὸν τίτλον «**ΝΕΑΝΙΚΟΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ**», ἀπευθυνόμενον μὲν εἰς μαθητὰς Λυκείου καὶ Φοιτητὰς, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ εἰς τοὺς γονεῖς καὶ διδασκάλους αὐτῶν, παρακαλοῦμεν ὅπως μετ' ἐνδιαφέροντος συνεχίσῃτε περιβάλλοντες καὶ ἐνισχύοντες τὴν ἔκδοσιν ταύτην συνιστῶντες τὴν κατὰ τὸ δυνατόν εὐρύτεραν διάθεσίν τῆς ἐν τῇ καθ' ὑμᾶς θεοσώστῳ ἐπαρχίᾳ.

Σημειωτέον, ὅτι ἡ ἐν λόγῳ προσπάθεια ἀποτελεῖ τὸ προῖον πόνου καὶ κόπου τῶν ἰδίων τῶν νέων καὶ ἡ ὁποία ἐνισχυομένη ἐξ ἐπόψεως ἐνεργοῦ νεανικοῦ δυναμικοῦ καὶ οικονομικῆς στηρίξεως εὐελπιστοῦμεν ὅτι θέλει προσφέρῃ εἰς τὸ ἀναγνωστικὸν αὐτῆς κοινὸν μεῖζονα ὠφέλειαν καὶ πλείονας πνευματικοὺς καρποὺς ἐν τῷ «θείῳ ἀμπελώνι».

Ἐντολὴ τῆς Ἱεράς Συνόδου
Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος
† Ὁ Διαυλείας Δαμασκηνὸς

Ραcolta di ottanta omelie tenute dall'autore a commento dell'inno *Akathistos*, del *Magnificat* e in occasione delle feste mariane.

I testi rispondono a una esigenza kerigmatica e pastorale che deve esprimersi in un linguaggio semplice. Il pensiero che ne emerge è però biblico e profondamente teologico poiché il metropolita Nicodimos fonda ogni aspetto della meditazione sulla Vergine nel mistero di Cristo. Nella tradizione teologica e liturgica dell'Oriente, la contemplazione mariologica fa parte integrante della contemplazione cristologica ed è inseparabile da essa.

È cosa nota che il culto liturgico orientale magnifica con splendidi inni *Maria sempre vergine*, proclamandola solennemente *Santissima Madre di Dio* e, di conseguenza, *Madre di tutti gli uomini*. Né si ignora la profonda venerazione che l'Oriente ha per la *Theotokos*. La scelta delle omelie pubblicate in questo volume varrà opportunamente a far comprendere come ortodossi e cattolici, al di là di formulazioni a volte apparentemente contrastanti, nutrano la stessa fede e la stessa venerazione per la Vergine.

PIERRE DUPREY
segretario del Consiglio per l'Unità dei Cristiani

224B 1

11

OMELIE SULLA VERGINE

Nicodimos Vallindras

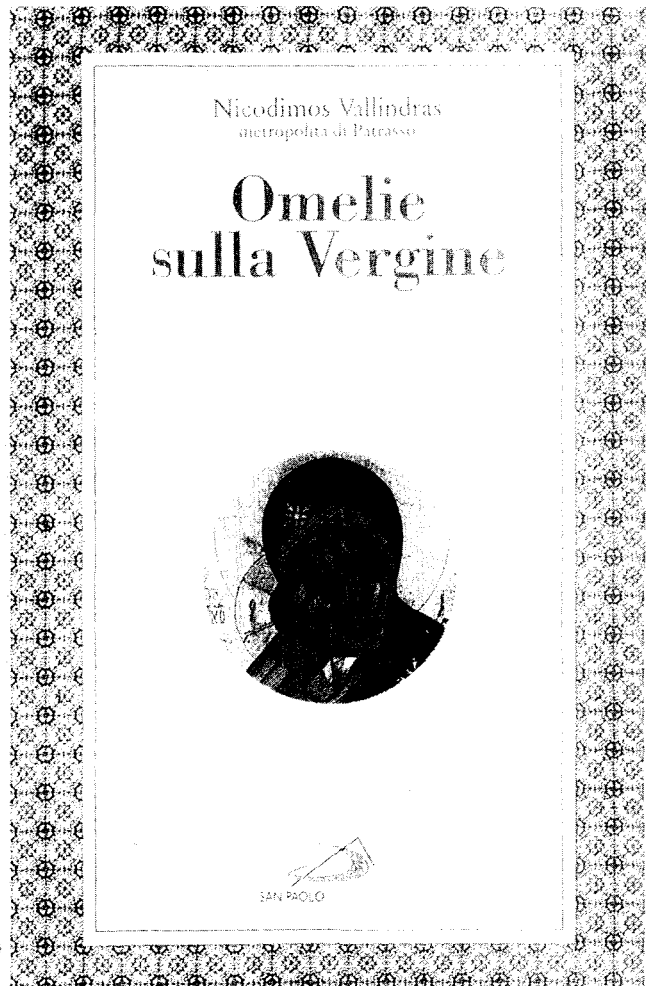
SAN PAOLO

L. 20.000

Modella e presenza

ISBN 88-210-3000-5

9 788821 530203

ἀρομοδίου Ἐπιτετραμμένου (Ἐπισκόπου Pierre Duprey) ἄδειαν ἐκδόσεως εἰς τὴν Ἰταλικὴν τοῦ ὡς ἄνω βιβλίου μου, εἰς δόξαν Θεοῦ, καὶ ἐν προσευχῇ «ὕπὲρ τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως».

Ἐλάχιστος ἐν Χριστῷ ἀδελφός
† ὁ Πατρῶν Νικόδημος

Τῇ 16ῃ Σεπτεμβρίου 1995
ἐορτῇ τῆς Ἁγίας Εὐφημίας
κυρωσάσης τὸν Τόμον τῶν Ὁρθοδόξων.

Ἡ περὶ τῆς ὁ λόγος ἐκδοσις τῆς μεταφράσεως μεγάλου μέρους τῶν «Θεομητορικῶν Μηνυμάτων» ἐπραγματοποιήθη ὑπὸ τοῦ ἰταλικοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου San Paolo, ἐκδώσαντος καλλιτεχνικὸν τόμον, ὅστις ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου παρουσιάζει ὠραιότατην βυζαντινὴν εἰκόνα τῆς Θεομήτορος.

Εἰς τὸ ἐσώφυλλον τοῦ τόμου τούτου βιογραφικὸν σημεῖωμα ἀναφέρει εἰς τὴν ἰταλικὴν γλῶσσαν ὅτι ὁ Σεβ. «ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ ΒΑΛΛΗΝΔΡΑΣ εἶναι Μητροπολίτης Πατρῶν. Ἐγεννήθη

ἐν Ἀθήναις τὸ 1915. Πτυχιούχος τῆς Θεολογίας τὸ 1936. Ἐχειροτονήθη ἱερεὺς τὸ 1944. Διετέλεσεν Ἡγούμενος τῆς Μονῆς Πετράκη τῶν Ἀθηνῶν. Ἐν συνεχείᾳ ἐκλήθη εἰς τὴν Ἀμερικὴν ὡς Διευθυντῆς τῆς ὀρθοδόξου Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ «Τιμίου Σταυροῦ» εἰς Βοστώνην. Τὸ 1965 ἐξελέγη καὶ ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος τῆς Μητροπόλεως Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου (εἰς Βόρειον Ἑλλάδα). Καὶ τὸ 1974 μετετέθη εἰς τὴν Μητρόπολιν Πατρῶν. Ἐγραψε βιογραφίας Ἁγίων καὶ συνέθεσεν Ἀσματικὰς Ἀκολουθίας διὰ διαφόρους ἐορτάς, ἰδίως τῶν τοπικῶν Ἁγίων. Ἐπίσης ἔγραψε μονογραφίας ἱστορικοῦ καὶ κυρίως ποιμαντικοῦ περιεχομένου».

Ἐξ ἄλλου ἐν τῷ Προλόγῳ τοῦ βιβλίου, ὁ ὁποῖος ἔχει γραφῆ ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ ἐν τῇ Χριστιανικῇ Οἰκουμένῃ διακεκριμένου φιλορθόδοξου Γραμματέως τοῦ Ποντιφικικοῦ Συμβουλίου διὰ τὴν προώθησιν τῆς Ἐνότητος τῶν Χριστιανῶν Σεβ. Ἐπισκόπου Pierre Duprey, γράφονται τὰ ἑξῆς:

«Ο πρωτότυπος τίτλος του έργου είναι «Θεομητορικά Μηνύματα». Και διαιρούνται εις δύο τόμους. («Θεομητορικά Μηνύματα - Ἀκάθιστος Ὑμνος» καὶ «Μηνύματα Δεκαπενταγούστου») δημοσιευμένα τὸ 1985 καὶ τὸ 1988 ἀντιστοίχως, ἀπὸ τὴν Ἀποστολικὴν Διακονίαν» - Ὁργανισμὸν Ἱεραποστολικὸν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

»Ὁ πρῶτος τόμος, 516 σελίδων, περιλαμβάνει κηρύγματα ἐκφωνηθέντα ὑπὸ τοῦ συγγραφέως κατὰ τὰς διαφόρους ἐορτὰς τῆς Παναγίας, καὶ ἀνάλυσιν τοῦ «Ἀκαθίστου Ὑμνου» καθὼς καὶ τῆς «Ῥδῆς τῆς Θεοτόκου» (ἐκ τῆς Βυζαντινῆς λειτουργίας). Ὁ δεῦτερος τόμος, 444 σελίδων, εἶναι συλλογὴ κηρυγμάτων ἐπὶ τῶν τροπαρίων τῆς Μικρᾶς καὶ τῆς Μεγάλῃς Παρακλήσεως - ἀμφότερα ψάλλονται εἰς τὰ προεόρτια τῆς ἐορτῆς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, κατὰ τὸ «Δεκαπενταύγουστον», τὸν μῆνα ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν Βυζαντινὴν παράδοσιν εἶναι ἀφιερωμένος εἰς τὴν Παναγίαν.

»Τὰ κείμενα (τῶν ὁμιλιῶν) ἀπηυθύνθησαν εἰς τοὺς πιστοὺς τῆς ἐκκλησιαστικῆς Μητροπόλεως τῶν Πατρῶν, τῆς ὁποίας ὁ Σεβ. Νικόδημος Βαλληνοδῶς εἶναι ποιμὴν. Καλύπτουν ἐν τούτοις μίαν κηρυγματικὴν ἀνάγκην καὶ ποιμαντικὴν προσφορὰν τοῦ ποιμένου, ἐκφραζομένην εἰς γλώσσαν ἀπλήν.

»Τὰ νοήματα πάντως εἶναι βιβλικὰ καὶ ὁ λόγος βαθὺς θεολογικός, διότι ὁ Μητροπολίτης Νικόδημος θεμελιώνει τὰς ἀπόψεις, τὰς ἀφορώσας εἰς τὴν Παρθένον, εἰς τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ.

»Εἰς τὴν θεολογικὴν καὶ λειτουργικὴν παράδοσιν τῆς Ἀνατολῆς ἢ ἐνατένισις πρὸς τὴν Παρθένον Μαρίαν (ἢ «Μαριολογία») εἶναι μέρος τῆς «Χριστολογίας», ἀπαραίτητον καὶ ἀναπόσπαστον ἀπὸ αὐτῆν.

»Εἶναι ἀξιοσημείωτον ὅτι ἡ Ἀνατολικὴ λειτουργικὴ λατρεία δοξολογεῖ μεγαλοπρεπῶς («μεγαλύνει») μὲ ἐξαιρέτους ὕμνους («ἐξαιρέτως») τὴν «Ἀειπάρθενον» Μαρίαν καὶ ἀνομολογεῖ αὐτὴν Ἁγίαν Μητέρα τοῦ Θεοῦ, καὶ κατ' ἀκολουθίαν Μητέρα πάντων τῶν ἀνθρώπων. Καὶ δὲν εἶναι ἄγνωστος ἡ βαθεῖα εὐσέβεια τὴν ὁποίαν ἔχει ἡ Ἀνατολὴ διὰ τὴν «Θεοτόκον».

»Ἡ ἐπιλογή τῶν κηρυγμάτων τῶν δημοσιευομένων εἰς αὐτὸν τὸν τόμον τῶν ἐκδόσεων San Paolo θὰ ὠφελήσῃ νὰ γίνῃ κατανοητὸν ὅτι Ὁρθόδοξοι καὶ Καθολικοί, πέραν ὠρισμένων φραστικῶν διατυπώσεων, φαινομενικῶς ἀντιθέτων, τρέφουν τὴν ἰδίαν πίστιν καὶ τὴν ἰδίαν εὐσέβειαν πρὸς τὴν Παρθένον».

Ἡ χαρὰ διὰ τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ἐκδοσιν εἶναι δεδικοιολογημένη διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους:

1) Τὰ «Θεομητορικά Μηνύματα» μετεφράσθησαν ἐκ τῆς ἐκδόσεως τῆς «Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», ἣτις κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον προβάλλεται εἰς τὴν Δύσιν. Ἐπειτα εἶναι τιμητικὸν διὰ τὰ ἐκκλησιαστικὰ περιοδικὰ τὸ γεγονός, ὅτι τὰ μεταφρασθέντα «Θεομητορικά Μηνύματα» ἐδημοσιεύθησαν διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὸ περιοδικὸν «Ἐφημέριος», τὸ ὁποῖον εἶναι Παράρτημα τοῦ περιοδικοῦ «Ἐκκλησία». Ὁμολογουμένως, ὡς εὐστόχως ἐπισημαίνει ὁ Ἅγιος Πατρῶν «δὲν εἶναι πολλαὶ αἱ περιπτώσεις τοιούτων ἔξωθεν ἐπισημάνσεων». Ἡ πρωτοβουλία τοῦ μνημονευθέντος Ποντιφικικοῦ ἐν Βατικανῷ Συμβουλίου μαρτυρεῖ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐκτίμησιν, ἀναγνώρισιν καὶ προβολὴν τῆς ποιότητος τῶν μεταφρασθέντων κειμένων.

2) Τὸ γεγονός τῆς μεταφράσεως εἶναι ἀξιοσημείωτον, διότι ἀποδεικνύει ὅτι, παρὰ τὴν, ὡς μὴ ὄφελε, καθιέρωσιν ἐκ μέρους τοῦ Παπισμοῦ τῶν γνωστῶν «μαριολογικῶν» δογμάτων, ἢ εὐλάβεια πρὸς τὴν Παναγίαν τοῦ Λυτρωτοῦ, ὡς τονίζει καὶ ὁ Σεβ. Pierre Duprey, εἶναι ἐν τῶν κοινῶν γνωρισμάτων τῆς Ὁρθοδόξου καὶ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας.

3) Ἡ ἀντανακλώσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος τιμὴ, ἣτις προσεγένετο εἰς τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Πατρῶν κ. Νικόδημον, συντελεῖ ὥστε ὁ Δυτικὸς κόσμος νὰ γνωρίσῃ ἕνα ἐπιφανῆ Ἱεράρχην τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὁ ὁποῖος, ὡς καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔχει τονισθῆ ἀπὸ τῶν στηλῶν τῆς «Ἐκκλησίας», διακρίνεται οὐ μόνον διὰ τὸ ποιμαντικὸν ἔργον, διὰ τὴν ἀνέγερσιν ἱερῶν ναῶν καὶ διὰ τὴν φροντίδα πρὸς ἀνάδειξιν νέων ἱερέων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς ἐν συνέσει ποιμαντικὰς δραστηριότητας διὰ τὴν προσφορὰν τοῦ εἰς πάντας τοὺς κλάδους τοῦ θεολογικοῦ στοχασμοῦ καὶ ἰδίως εἰς τὴν Πρακτικὴν Θεολογίαν διὰ τὸ πλούσιον συγγραφικὸν τοῦ ἔργον διὰ τὴν κηρυκτικὴν τοῦ ἀκτινοβολίαν καὶ διὰ τὴν συγγραφὴν πολλῶν συλλογῶν ἐκλεκτῶν κηρυγμάτων, τὰ ὁποῖα εἶναι ὑποδείγματα μορφολογικῆς σαφηνείας καὶ καλλιτείας καὶ ἐξαιρέτου ἐποικοδομητικοῦ περιεχομένου διὰ τὴν καλλιέργειαν τοῦ λειτουργικοῦ ἤθους διὰ τὴν ἐνταξιν εἰς τὸ Εὐχολόγιον νέων εὐστόχων περιστατικῶν εὐχῶν διὰ τὸ ὕμνογραφικόν του χάρισμα καὶ τὸ ἀναδεικνύον αὐτὸν εἰς μελωδὸν ἀξιόλογον τάλαντον τῆς μελοποιίας διὰ τὸν ἐμπλουτισμὸν τῶν λειτουργικῶν μας κειμένων μὲ νέας ἀσματικὰς ἀκολουθίας.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟ ΜΑΡΤΥΡΙΑ - ΕΥΘΥΝΕΣ - ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ*

Πανοσιολογιώτατε π. Χρυσόστομε, εκπρόσωπε
τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος τοῦ Οἰ-
κουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου,
Σεβασμιώτατοι Ἅγιοι Ἀρχιερεῖς,
Σεβαστοὶ Πατέρες,
Ἄγαπητοὶ κύριοι Συνάδελφοι,
Ἐκλεκτὴ Ὁμήγυρις,

Ὅταν πρὸ ἡμερῶν κάθησα γιὰ νὰ συντάξω
τὴν ὁμιλίαν μου αὐτὴν πέρασαν ἀπὸ τὸν νοῦν
μου σὰν κινηματογραφικὴ ταινία πλειὰς προσώ-
πων, ἀναριθμῆτων ἱστορικῶν γεγονότων, δεκά-

Τοῦ κ. ΣΩΤΗΡΙΟΥ ΒΑΡΝΑΛΙΑΗ
Καθηγητοῦ τοῦ Α. Π. Θεσσαλονίκης

δων μνημείων ποὺ στὴ διαχρονικὴ πορεία χι-
λίων ἑπτακοσίων ἐτῶν διαδραμάτισαν στὴν
πρωτεύουσα δύο μεγάλων αὐτοκρατοριῶν, στὴν
«βασιλίδα τῶν πόλεων», στὴν τοῦ Βύζαντος καὶ
Κωνσταντίνου πόλη, τὸν πρῶτον ῥόλο γιὰ
τὴν ἐπιβίωση τοῦ Γένους μας καὶ τὸν θρίαμβο
τῆς Ὁρθοδοξίας μας.

* Διάλεξη ἡ ὁποία πραγματοποιήθηκε, μετὰ ἀπὸ πρόσ-
κληση τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μεγάρων καὶ Σα-
λαμίνος κ. Βαρθολομαίου, —στὰ πλαίσια τῶν πνευματικῶν
ἐκδηλώσεων τῶν οργανωμένων ὑπὸ τοῦ ὑπὸ τὴν Προεδρίαν
αὐτοῦ εὐρισκομένου Ἐκκλησιαστικοῦ Ἐπιστημονικοῦ καὶ
Μορφωτικοῦ Ἰδρύματος—, στὴ μεγάλη Αἴθουσα Διαλέξεων
τοῦ ἐν Ἀθήναις Μεγάρου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας,
τὴν 9ην Μαΐου 1995, ὥρα 20:00 ἐνώπιον ἐκπροσώπου τοῦ
Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου, Σεβασμιωτά-
των Μητροπολιτῶν καὶ λοιπῶν Κληρικῶν, Καθηγητῶν Πανε-
πιστημίου, Πολιτικῶν, Στρατιωτικῶν, Δικαστικῶν καὶ ἄλλων
ἐπιλέκτων μελῶν τῆς ἀθηναϊκῆς κοινωνίας, ἀλλὰ καὶ τῆς εὐ-
ρύτερης περιοχῆς.

διὰ τὴν προώθησιν τῆς ὀρθοδόξου μουσικῆς
παιδείας καὶ διὰ πολλὰς ἄλλας δραστηριότητας,
ἐκ τῶν ὁποίων ἰδιαίτερος ἐπισημαίνομεν τὴν
μεγάλην καὶ ἀδιάκοπον γνωστὴν προσφορὰν
του τόσο πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία» καὶ
«Ἐφημέριος», ὅσον καὶ πρὸς τὸ περιοδικὸν
«Θεολογία», τῆς Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ὁ-
ποίου ὁ Σεβ. Ἅγιος Πατρῶν εἶναι ἐπὶ πολλὰ
ἔτη Πρόεδρος.

Πολλοὶ ἔχουν ἐκθειάσει κατὰ καιροὺς μὲ
ποιήματα καὶ ἐκφράσεις ποικίλου φιλολογικοῦ
κάλλους τὴν σημασίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως
ὡς πολιτικῆς καὶ πολιτιστικῆς πρωτεύουσας τῆς
Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας καὶ ἀργότερον τῆς
Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας. Πλείστοι, ὅμως,
εἶναι καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἐπεσήμαναν τὴν σπου-
δαιότητα τῆς Χριστιανικῆς Κωνσταντινουπό-
λεως, τὴν ὁποία Γρηγόριος ὁ Θεολόγος ἀπεκά-
λεσε «προκαθεζομένην πόλιν τῆς Εὐρώπης»¹.
Ἐνας ἀπὸ τοὺς λογίους μοναχοὺς, ὁ Ἰωσήφ
Βρυνένιος (1350-1410), περιγράφων τὴν Πόλη ὡς
κέντρο περιώνυμο τῆς ὅλης Ὁρθοδοξίας, ὡς ἔ-
δρα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, γράφει
καὶ τὰ ἑξῆς: «Πόλις πασῶν τῶν ὑπὸ τὸν πόλεων,
καὶ πολυώνυμος ἐστὶ πόλις καὶ μεγαλώνυμος...
Πόλις τῆς Οἰκουμένης τὸ ἄγαλμα, τῆς καλλονῆς
ἡ ἐστία... Ἐντεῦθεν γὰρ πᾶσαι αἱ πρὸς τῆς Ἐκ-
κλησίας ἀξίαι μερίζονται, πατριάρχαι, μητροπο-
λίται, ἐπίσκοποι, ἡγούμενοι, ἱερεῖς, διάκονοι,...
δεῦρο τῆς ὀρθοδοξίας ἡ βᾶσις, ἡ κορυφὴ τῶν
δογμάτων, ἡ τῆς θεολογίας ἀκρόωρεα»².

Σ' αὐτὴ τὴν Πόλη, λοιπόν, τὴν δοξασμένην
καὶ ἁγιασμένην ἀπὸ Οἰκουμενικῆς καὶ Τοπικῆς
Συνόδου, ἀπὸ Μάρτυρες, ἀπὸ Ὁμολογητῆς, ἀ-
πὸ Διδασκάλους, ἀπὸ Λογίους, στέκεται ἀσά-
λευτος καὶ ὀλόφωτος ἐπὶ αἰῶνες ὁ πνευματικὸς
καὶ ἠθικὸς Φάρος, τὸ Κέντρο τῆς Ὁρθοδοξίας,
ὅπως καθιερώθηκε νὰ ἀποκαλεῖται πανορθοδό-
ξως καὶ παγκριστιανικῶς τὸ Πατριαρχεῖο Κων-
σταντινουπόλεως, τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο.
Ὁ Φάρος αὐτὸς δὲν ἔπαυσε οὔτε στιγμὴ, ἀκόμη
καὶ στίς πιὸ δύσκολες συνθήκες τῆς μακροαίωνης
ἱστορίας του, νὰ ἐκπέμπει πρὸς ὅλες τὶς κατευ-
θύνσεις τοῦ παγκοσμίου στερεώματος τὶς φωτι-
στικῆς καὶ ζωογόνες ἀκτίνες του, οἱ ὁποῖες δια-
περνώντας ἀκόμη καὶ τὶς πιὸ πυκνὰς ὁμίχλες

1. Βλ. Εἰς Καισάριον τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφὸν ἐπιτάφιος.,
Migne, PG, 35, στήλ. 764.

2. Βλ. Ἰωσήφ μοναχοῦ τοῦ Βρυνένιου, «Δημηγορία περὶ
τοῦ τῆς πόλεως ἀνακτίσματος», ἐν Τὰ εὐρεθέντα..., δι' ἐπι-
μελείας Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρου, Ἐν Λειψία, 1768, σ.
274,275 (ἔκδ. 2α, Ἐκδοτικὸς Οἶκος Β. Ρηγοπούλου, Θεσσα-
λονίκη 1990, σσ. 222, 223, 224).

καὶ τὰ ὑψηλότερα κύματα, μεταφέρουν μηνύματα ἀπὸ τοὺς θρησκευτικούς, ἠθικούς καὶ πνευματικούς θησαυροὺς τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως καὶ παραδόσεώς μας. Ἄς θυμηθοῦμε τὰ ὅσα ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Πρώτης Ἰουστινιανῆς Ἀχριδῶν Σωφρόνιος (1572-1580) ἔγραφε πρὸς τὸν Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως: «ὡς ἀστὴρ φαινὸς καὶ λάμπων ἐξ Ἑώας καὶ δίκην ἡλίου ἀγάζων ἐξέλαμψας καὶ κατεφώτισας πάντας. Ἐξεχύθη γὰρ ἡ χάρις ἐν χεῖλεσί σου καὶ γέγονας ποιμὴν τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, θεοδίδακτε, ἰσαπόστολε, λειτουργὲ τῶν θείων μυστηρίων, πάσης γνώσεως ἄνθος, ἀκρέμων ἀρχιερεὺς, ποιμὴν τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως καὶ καθηγητὴς τῆς ἀγίας καὶ θεοφρουρήτου Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης...»³. Καὶ ὁ μακαριστὸς Πατριάρχης Δημήτριος, γιὰ νὰ ἐπανέλθουμε στοὺς προσφάτους χρόνους, κατὰ τὴν προσφώνησή του πρὸς τὴν Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τόνιζε μεταξύ ἄλλων, ὅτι τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο «εἶναι τὸ κέντρο καὶ καρδιὰ τῆς ὑπ' οὐρανὸν Ὁρθοδοξίας καὶ λυχνία, τῆς ὁποίας ἔργον εἶναι νὰ μεταδίδη εἰς τοὺς ἐγγὺς καὶ τοὺς μακρὰν τὸ ἀνέσπερον φῶς τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως».

Ὅποιος ἀνατρέχει στὴ μακραίωνη περιλάμπρη ἱστορία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου μένει ἔκθαμβος ἀπὸ τὸ τεράστιο ἔργο καὶ τὴν προσφορά του σὲ διαφόρους τομεῖς, ὅπως στὸν θρησκευτικὸ, στὸν κοινωνικὸ, στὸν εκπαιδευτικὸ, στὸν πολιτιστικὸ καὶ ἄλλους. Τὸ ἔργο αὐτὸ μπορεῖ νὰ ἐκτιμηθεῖ δεόντως, ὅταν ἀναλογισθεῖ κανεὶς τὴν εὐθύνη ποὺ ἐπωμίσθηκε ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως, ὅταν ἀνατέθηκε σ' αὐτὴν ἀπὸ Οἰκουμενικῆς⁴ καὶ Τοπικῆς Συνόδους, νὰ ἀναλάβει τὴν διαποίμανση ἑνὸς ποιμνίου ποὺ βρισκόταν ἐντὸς μιᾶς μεγάλης καὶ δυνατῆς αυτοκρατορίας, τῆς ὁποίας τόσο τὰ ἐδάφη, ὅσο καὶ ὁ πληθυσμὸς αὐξάνονταν συνεχῶς. Ἡ εὐθύνη αὐτὴ μεγάλωσε, ὅταν καὶ ὁμοροὶ λαοί, κυρίως ἐκ τῶν Σλαβικῶν φυλῶν, μὲ ἴδια πολιτιστικὴ ταυτότητα, σαγηνευμένοι ἀπὸ τὸ μεγαλεῖο τῆς Ὁρθοδοξίας, θέλησαν νὰ τὴν γνωρίσουν καὶ νὰ τὴν ἀσπασθοῦν. Καὶ τὸ μεγάλο καὶ θεάρεστο αὐτὸ ἔργο ἀνέλαβε νὰ τὸ φέρει εἰς πέρας ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως. Εἶναι γνωστὰ

τὰ λόγια ποὺ ἐκφώνησε ὁ Χαλκηδόνος Ζαχαρίας στὴ Σύνοδο τοῦ 879-880 ἐγκωμιάζων τὸν Μέγα Πατριάρχη Φώτιο. Ὁ Φώτιος, εἶπε, «ἔθνη ὀλόκληρα εἰς τὴν ἀμώμητον ἡμῶν πίστιν τῶν Χριστιανῶν ἐπιστρέψαι παρεσκεύασε»⁵. Καὶ τὰ ἔθνη αὐτά, ἀκόμη καὶ ὅταν σύννεφα τεχνητὰ ποὺ παράγονται κατὰ καιροὺς ἀπὸ ὀρισμένους κύκλους οἱ ὁποῖοι γιὰ γνωστὸς καὶ ἄγνωστους λόγους προσπαθοῦν νὰ ἐπισκιάσουν τὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια καὶ νὰ διασπᾶσουν τὴν ἐνότητα τῆς Ὁρθοδοξίας, ἀναμφιβόλως δὲν ξεχνοῦν, ἢ δὲν θὰ πρέπει νὰ ξεχνοῦν, γιὰ νὰ εἶναι ἐντιμοὶ καὶ δίκαιοι ἐναντι τῆς ἱστορικῆς ἀλήθειας, ὅτι διὰ τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως ἀναγεννήθηκαν πνευματικὰ καὶ πολιτιστικὰ καὶ γνώρισαν τὴν Ὁρθόδοξη πίστη. Καὶ διὰ τοῦ λόγου τὸ ἀληθὲς θὰ ἀναφέρω μόνο δύο-τρεῖς χαρακτηριστικῆς ἐκφράσεις ποὺ βγήκαν ἀπὸ τὰ χεῖλη Ἀρχηγῶν Ἐκκλησιῶν, ποὺ ἔγιναν κοινωνοὶ τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως διὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Ὁ Πατριάρχης τῆς Ρουμανίας Μύρων Κριστέα, ἀπευθυνόμενος, στὶς 23 Μαΐου 1927, πρὸ τὸν γηραιὸ τότε Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Βασίλειον τὸν Γ, ἀπεκάλεσε τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο «Σεβάσμιον Κέντρον», τὸ ὁποῖο φώτισε καὶ ὁδήγησε «πρὸς τὸν ὑπέροχον πολιτισμὸν τοῦ Ἰησοῦ ἀπειραρίθμους λαοὺς»⁶. Καὶ ὅταν πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ὁ τότε Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Δημήτριος ἐπισκέφθηκε τὴν Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας (18-20 Αὐγούστου 1988), ὁ Ρῶσος Πατριάρχης Ποιμὴν ἐξῆρε τὴν ἱερὴ διακονία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τὴν προσφορά του πρὸς τὸν Ρωσικὸ λαὸ διὰ τῶν ἐξῆς: «Χαιρετίζω ἐξ ὀνόματος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας τὴν πνευματικῶς ἀναγεννήσασαν ἡμᾶς Ἀγιωτάτην Ἐκκλησίαν Κωνσταντινουπόλεως, νῦν προσφιλεστάτην ἡμῶν πρεσβυτέρα ἀδελφήν...», ὁ δὲ Πρύτανης τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογικῆς Ἀκαδημίας τῆς Μόσχας τόνισε, μεταξύ ἄλλων: «Διὰ τῆς λήψεως τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐκ Βυζαντίου ὁ Ρωσικὸς λαὸς ἐκκληρονόμησε τὰς πνευματικὰς καὶ πολιτιστικὰς παραδόσεις, αἱ ὁποῖαι ἐστερέωσαν καὶ ἐνίσχυσαν ἐπὶ αἰῶνας τὴν ἀμοιβαίαν κοινωνίαν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν...».

5. βλ. Mansi, Sacrorum Conciliorum Nova et Amplissima Collectio, τομ. 17A, στήλ. 384.

6. Πρβλ. Μητροπολίτου Ἡλιουπόλεως καὶ Θείρων Γενναδίου, Ἱστορία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, Ἀθήνα 1953, σ. ιγ'.

3. Βλ. Martinus Crusius, Turcograeciae Libri Octo, Basileae 1584, σ. 339.

4. Κυρίως τὴν Β' ἐν Κωνσταντινουπόλει (381), τὴν Δ' ἐν Χαλκηδόνι (451) καὶ τὴν ἐν Τρούλλῳ (691).

Εάν ή ευθύνη του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως εντός του κατ' ανατολάς Χριστιανικού κόσμου ήταν μεγάλη τόσο πριν από το σχίσμα του 1054, όσο και μετά από αυτό, όταν, της Ρωμαιοκαθολικής Έκκλησίας αποσχισθείσης, ανέλαβε αυτό αυτοδικαίως την πρώτη «έν ίσοις» θέση μεταξύ των Όρθοδόξων Έκκλησιών, ή ευθύνη αυτή είναι ανυπολογίστως μεγαλύτερη μετά την Άλωση, όταν το μεγαλύτερο μέρος του Όρθοδόξου Χριστιανικού πληρώματος εύρισκετο πλέον, είτε εντός των ορίων της μουσουλμανικής Όθωμανικής Αυτοκρατορίας, είτε κάτω από την κυριαρχία της Λατινικής Δύσεως.

Θά ήθελα στο σημείο αυτό να θέσω όρισμένα απλά έρωτήματα: Άναλογισθήκαμε ποτέ στο βαθμό που θά έπρεπε την τεράστια προσφορά του Οικουμενικού Πατριαρχείου στο Γένος και στην Όρθοδοξία μας από την Άλωση της Κωνσταντινουπόλεως μέχρι σήμερα; Σκεφθήκαμε ποιά έκβαση θά είχε ή πορεία του Γένους μας, αλλά και των αδελφών Όρθοδόξων λαών, εάν δεν επιβίωνε, με την μορφή που επιβίωσε, το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως στην έδρα του μετά την Άλωση, δηλαδή ως θρησκευτικό κέντρο, αλλά και ως έθναρχούσα Έκκλησία; Άναρωτηθήκαμε με πόση υπευθυνότητα, με πόσες θυσίες, με πόση άγωνία, με πόσους άγώνες, με πόσα μαρτύρια έπιτέλεσε και συνεχίζει να έπιτελεί την εν τώ κόσμω αποστολή της, αλλά και ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις, στα καθήκοντα και στις ευθύνες της ιδιάζουσας παρακαταθήκης που κληρονόμησε, ως πρωτόθρονη Έκκλησία, ή Έκκλησία Κωνσταντινουπόλεως; Ένας Όρθόδοξος λαός, από έκατομμύρια πιστούς και από διάφορα έθνη, έξουθενωμένος, αποδιοργανωμένος, χωρίς δικούς του πολιτικούς άρχοντες και κάτω από αντίξοες συνθήκες, αναγεννάται, αναπτερώνεται, ανασυγκροτείται, αναδιοργανώνεται, επιβιώνει, εκπαιδεύεται, μεγαλουργεί με την άοκη φροντίδα, σύνεση, διορατικότητα του Κέντρου της Όρθοδοξίας.

Το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως είναι εκείνο που θά ένθαρρύνει και θά στηρίξει στην πίστη το Όρθόδοξο ποιμνίό του στη Μικρά Άσία, στα Βαλκάνια, στον Ευρωπαϊκό χώρο κατά την περίοδο της Φραγκοκρατίας και της Τουρκοκρατίας, στέλνοντας ίκανούς ιεράρχες, αλλά και άλλους λογίους κληρικούς και λαϊκούς, τόσο στα μέρη αυτά, όσο και σε άπαγορευμένα από τους Βενετούς ή άλλους Δυτικούς κατεχόμενα

έλληνικά έδάφη, όπως στην Κρήτη, στην Πελοπόννησο και άλλαχού.

Το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως είναι εκείνο που θά μεριμνήσει για την παιδεία των πιστών του άνοίγοντας σχολεία σε όλα τα πλάτη και μήκη της δικαιοδοσίας του και πέραν αυτού, ένθαρρύνοντας πρωτοβουλίες ευεργετών, δωρητών και λογίων για τον ίδιο σκοπό, ιδρύοντας τυπογραφεία από την έποχή του Πατριάρχου Κυρίλλου του Λουκάρεως (το 1627) και έξης για την πνευματική τροφοδότηση, αλλά και την σωστή ένήμερωση του λογικού ποιμνίου του ως προς τα της Όρθοδόξου πίστεώς μας και τα του ταλαιπωρημένου Γένους μας, το όποιο πολλές φορές γινόταν δέκτης μηνυμάτων άλλοτριών της πίστεως και της παραδόσεως των πατέρων μας, είτε προέρχονταν από Ρωμαιοκαθολικούς μισσιοναρίους, υπό μορφήν «ούνιας», είτε από Προτεσταντικούς κύκλους.

Το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως είναι εκείνο που στα τέλη του ΙΘ' και στις αρχές του Κ' αιώνας θά ύψώσει φωνή διαμαρτυρίας και θά διατάξει άκόμη και το κλείσιμο των έκκλησιών σε όλη την Όθωμανική επικράτεια, όταν οι αρχές της Αυτοκρατορίας αυτής, παρά τα δύο σουλτανικά διατάγματα, δηλαδή το Χάττι Σερίφ του 1839 και το Χάττι Χουμαγιούν του 1856, που διακήρυτταν την ισότητα και την ανεξίθρησκεία εντός της Όθωμανικής Αυτοκρατορίας, θέλησαν να καταργήσουν ουσιαστικά πρόνομια των Όρθοδόξων, άναγκαία για την επιβίωση και την όμαλή πορεία της Έκκλησίας και του Γένους⁷.

Είναι το Οικουμενικό Πατριαρχείο, το όποιο, αρχίζοντας από την παραχώρηση και άναγνώριση της πατριαρχικής άξιας στη Ρωσική Έκκλησία μεταξύ 1589/1593, θά παραχωρήσει και θά άναγνωρίσει άυτονομίες, άυτοκεφαλίες και πατριαρχικές άξίες σε τοπικές Έκκλησίες, κυρίως από τα μέσα του ΙΘ' αιώνας και έξης⁸, όταν βεβαίως, οι τελευταίες πληρούσαν τους

7. Βλ. Σωτηρίου Α. Βαρναλίδη, Έκθέσεις ξένων Προξένων στη Θεσσαλονίκη και στην ευρύτερη περιοχή περι διαφόρων έκκλησιαστικών θεμάτων κατά τον ΙΘ' αιώνα, έν «Χριστιανική Θεσσαλονίκη», ΚΖ' Δημήτρια, ΣΤ' Συμπόσιο: Όθωμανική περίοδος 1430-1912, Β', Θεσσαλονίκη 1994, σ. 47-60.

8. Τελευταίως, με άπόφαση της Άγίας και Έεράς Συνόδου του Οικουμενικού Πατριαρχείου, ή Έκκλησία Γεωργίας (Ίβηρίας) άνακηρύχθηκε άυτοκέφαλος και άναγνωρίσθηκε σ' αυτήν ή Πατριαρχική άξία (3 Μαρτίου 1990).

προβλεπόμενους για τις περιπτώσεις αυτές ὄρους καὶ εἶχαν τις κατάλληλες προϋποθέσεις, ἐνεργόν αὐτὸ πάντοτε μὲ σύνεση καὶ μὲ προσοχὴ για νὰ μὴ προκληθοῦν φαινόμενα ποὺ θὰ διατάρασσαν τὴν τάξη μέσα στὸ γενικότερο σύστημα διοικήσεως τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τὸ ὁποῖο διαμορφώθηκε ἀπὸ ἀποφάσεις Οἰκουμενικῶν Συνόδων, καὶ ἀπὸ τὴν κανονικὴ παράδοση καὶ τὴν διαχρονικὴ πράξη τῆς Ἁγίας μας Ἐκκλησίας.

Τὸ Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως εἶναι ἐκείνο ποὺ θὰ ἐπαρτυρήσει καὶ θὰ λάβει τὰ ἀπαιτούμενα δραστικὰ μέτρα για νὰ μὴ παρασυρθοῦν ἀπὸ τὰ παραπλανητικὰ καλέσματα καὶ τεχνάσματα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλες ἀμφίβολες ἐνέργειες Δυτικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ἄλλων «χριστιανικῶν ομάδων», κυρίως κατὰ τὸν ἸΘ' καὶ κατὰ τὸ πρῶτο ἡμῖσιν τοῦ Κ' αἰῶνος, οἱ Ὁρθόδοξοι λαοὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τῆς Βορείου Ἑλλάδος, τῶν Βαλκανίων καὶ λοιπῶν μερῶν τῆς Εὐρώπης.

Ἄλλὰ καὶ στὸν τομέα τῆς ἐσωτερικῆς δικαιοδοσιακῆς διαρθρώσεως, τὸ Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως, λαμβάνοντας ὑπόψη τις ἀνάγκες τοῦ ποιμνίου του στὴ Διασπορά, τὸ ὁποῖο αὐξήθηκε ἀλματωδῶς, ὅταν πολλὰ ἀπὸ τὰ κράτη τῆς Εὐρώπης ἀνοῖξαν τὰ σύνορά τους στὸ ἐργατικὸ δυναμικὸ καὶ τὰ πανεπιστημιά τους στοὺς φοιτητές, ἔκρινε ἀναγκαῖο νὰ διαιρέσει τὴν μοναδικὴ ἀπὸ τὸ 1922 στὴν Εὐρώπη Μητρόπολη (καὶ μετέπειτα Ἀρχιεπισκοπὴ) Θυατείρων (1963), ἰδρύοντας σταδιακὰ, σύμφωνα μὲ τις παρουσιαζόμενες ἀνάγκες, τις Μητροπόλεις Γαλλίας, Γερμανίας καὶ Αὐστρίας (τὸ 1963), Βελγίου καὶ Σουηδίας (τὸ 1969), Ἑλβετίας (τὸ 1982) καὶ Ἰταλίας (τὸ 1991). Ἐπίσης τὸ 1970 ἰδρύθηκε καὶ ἡ Μητρόπολη Νέας Ζηλανδίας. Ἡ ἀναδιοργάνωση τῆς Ὁρθοδόξου Διασπορᾶς ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο τόσο στὴν Εὐρώπη, ὅσο καὶ στὴν Βόρεια καὶ Νότια Ἀμερικὴ καὶ στὴν Αὐστρία, δείχνει τὸ μεγάλο ἐνδιαφέρον, τὴν εὐαισθησία, ἀλλὰ καὶ τὴν εὐθύνη τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας πρὸς τὸ ἀπανταχοῦ τῆς γῆς λογικὸ ποιμνιὸ τῆς. Ἐξάλλου, διαχρονικὸ εἶναι τὸ ἀμέριστο ἐνδιαφέρον τοῦ Κέντρου τῆς Ὁρθοδοξίας πρὸς τοὺς Ὁρθοδόξους τῆς Διασπορᾶς. Ἀνατρέχοντας στὸ ἱστορικὸ παρελθὸν θὰ ἀντικρῦσουμε πολλοὺς λογίους κληρικοὺς καὶ λαϊκοὺς

ποὺ ἔστελνε ἢ στήριζε τὸ Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως σὲ διάφορα μέρη τῆς Εὐρώπης για νὰ ἰδρῦουν κοινότητες καὶ νὰ ἐνθαρρύνουν τοὺς πιστοὺς νὰ κρατήσουν τὴν πίστη καὶ τὰ ἠθη καὶ ἔθιμα τῶν πατέρων τους. Σ' αὐτὸ ἀπέβλεπε καὶ ἡ ἰδρυση τῆς οὕτως εἰπεῖν πρῶτης Μητροπόλεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου στὴν Εὐρώπη, μὲ τὴν ἀποστολὴ στὴ Βενετία τὸ 1577 τοῦ Μητροπολίτου Φιλαδελφείας Γαβριὴλ τοῦ Σεβήρου, ὁ ὁποῖος ἔφερε καὶ τὸν τίτλο τοῦ «Προέδρου Βενετίας». Δυστυχῶς, τὰ τελευταῖα αὐτὰ χρόνια στὸν ὀρίζοντα τῆς Ὁρθοδόξου Διασπορᾶς, ἡ ὁποία δικαιοδοσιακῶς ἀνήκει στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, ἐμφανίσθηκαν σύννεφα, τὰ ὁποῖα ἐπισκιάζουν «τὴν ιδεώδη ἀπὸ ἀπόψεως κανονικῆς» ἐπὶ αἰῶνες ἐπικρατοῦσα τάξη «καὶ τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονός ὅτι ὁ φυλετισμὸς, παρὰ τὴν καταδίκην του ὑπὸ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἁγίας καὶ Μεγάλης Τοπικῆς Συνόδου τοῦ 1872, δὲν ἔπαυσε νὰ ἐπηρεάζη τὰς ἀποφάσεις καὶ τὰς ἐνεργείας ὀρισμένων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἐπὶ μεγάλῃ ζημίᾳ τῆς ἐνδορθοδόξου ἐνότητος καὶ ἐπομένως καὶ τῆς ὀφειλετικῆς μαρτυρίας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας εἰς τὸν σημερινὸν κόσμον»⁹. Ἄς εὐχηθοῦμε νὰ ἐπικρατήσῃ σύνεση, ὑπευθυνότητα καὶ χριστιανικὴ ἀγάπη, καὶ νὰ λυθεῖ τὸ ἀκανθῶδες, ὡς μὴ ὄφειλε, αὐτὸ πρόβλημα στὴ μέλλουσα νὰ συνέλθει Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Σύνοδο, μὲ βάση τὴν κανονικὴ τάξη καὶ παράδοση τῆς Ἐκκλησίας μας, για τὸ καλὸ τῆς πανορθοδόξου ἐνότητος, τὴν ὁποία πολλοὶ θὰ τὴν ἠθέλαν διηρημένη για πολλοὺς καὶ διαφόρους λόγους¹⁰.

(Συνεχίζεται)

9. Πρβλ. Βαρθολομαίου, Μητροπολίτου Φιλαδελφείας (νῦν Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου), Ἡ οἰκουμενικὴ συνείδησις τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἡ μέριμνα τῶν Ἐκκλησιῶν, Ἀνάτυπον ἀπὸ τὸ περιοδικὸ «Χριστιανός», 281 (1987), Ἀθήνα 1987, σ. 9. Βλ. καὶ Βλασίου Φειδᾶ, Οἰκουμενικὸς Ἐθνὸς καὶ Ὁρθόδοξος Διασπορά, ἐν «Ἐκκλησία», 56 (1979), σ. 20.

10. Για τὸ θέμα τῆς Διασπορᾶς βλ. μεταξύ ἄλλων Βασιλείου Σταυρίδου, Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον - Ὁρθόδοξος Διασπορά, ἐν «Ἀφιέρωμα εἰς τὸν Κωνσταντῖνον Βαβούσκον», τομ. Ε', Θεσσαλονίκη 1992, σσ. 371-379. Τοῦ αὐτοῦ, Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον. Ἡ Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ Αὐστραλίας, Θεσσαλονίκη 1994 [Ἀνάλεκτα Βλατάδων 60], σσ. 63-76.

ΦΟΝΤΑΜΕΝΤΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΙ ΥΠΕΡΒΑΣΕΩΣ ΤΟΥ

«...Διανύομεν περίοδον τῆς ἱστορίας μεταβατικὴν καὶ συγχρόνως κρίσιμον. Ἀντιπαραθέσεις καὶ διασπάσεις, συγκρούσεις ἐφ' ὧν τῶν ἐπιπέδων καὶ ποικίλοι ἐγκυαντισμοὶ συνθέτουν τὴν εἰκόνα τῆς συγχρόνου πραγματικότητος εἰς πλείστας συναφείας... Αἱ θρησκείαι, λόγῳ θέσεως καὶ λόγῳ ἐπιρροῆς, δύνανται, πράγματι ἀξιοποιῶσαι τὰ ἐν τῷ κόσμῳ ἀποθέματα τοῦ ἀγαθοῦ, νὰ συνδράμουν πρὸς ἐξεύρεσιν λύσεων εἰς τὰ δυσχερῆ προβλήματα τῶν καιρῶν...»

(Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Βαρθολομαῖος)

Εἰσαγωγικὰ

Πραγματοποιήθηκε ἀπὸ 10-22 Σεπτεμβρίου 1995, στὸ Ὁρθόδοξο Κέντρο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, στὸ Σαμπεζῦ τῆς Γενεύης, μὲ τὴν ἐμπνευσμένη πρωτοβουλία καὶ καθοδήγηση τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἑλβετίας κ. Δαμασκηνοῦ, τὸ XVI Διεθνὲς Με-

Τοῦ ἀρχιμ. κ. ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΥ ΧΑΡΑΜΑΝΤΙΑΔΗ

ταπτυχιακὸ Θεολογικὸ Σεμινάριο, μὲ θέμα: «Φονταμενταλισμὸς καὶ τρόποι ὑπερβάσεώς του». Ἐνα θέμα σχετικὰ νέο γιὰ τὰ θεολογικὰ πράγματα καὶ δεδομένα. Τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἐκπροσώπησαν, μὲ τὴν εὐλογία τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τοῦ Μακαρ. Ἀρχιεπισκόπου κ.κ. Σεραφεῖμ, οἱ Πανοσ. Ἀρχιμανδρίται Μακάριος Φιλοθέου, Χρυσόστομος Σκλήφας, Ἀλέξιος Λεονταρίτης καὶ ὁ γράφων.

Τὸ οὐσιαστικὸ μῆνυμα ποὺ προσέφεραν οἱ εἰσηγήσεις τῶν διακεκριμένων ὁμιλητῶν καὶ οἱ συζητήσεις ποὺ ἔγιναν, εἶναι ὅτι σήμερα, στὸ μέσον ἑνὸς κόσμου μεταχριστιανικοῦ, ποὺ μιλᾷ μὴ γλῶσσα τραγικὴ στὸ βάθος τῶν αἰτημάτων ποὺ διατυπώνει, ἢ Ὁρθόδοξια δὲν εἶναι μόνον μίᾳ παράδοσι· εἶναι, ἐπίσης, καὶ ἕνα χρέος. Δὲν εἶναι ὁ ἄγνωστος Χ, ἀλλὰ τὰ δεδομένα τοῦ προβλήματος ποὺ πρέπει ἀμέσως νὰ λύσωμε. Εἶναι ἕνας σπὸρος ζωῆς, ἕνας σπὸρος ποὺ βλαστάνει, τὸ καθήκον καὶ ἡ ἀποστολὴ μας (Π. Εὐδοκίμων).

Α' Ἱστορικὴ καὶ ἐννοιολογικὴ θεώρηση τοῦ Φονταμενταλισμοῦ

Ὁ Φονταμενταλισμὸς ἢ θεμελιοκρατία (λατινικὴ ρίζα fundamentum = θεμέλιο) καταγράφεται ἀρχικὰ ὡς κίνησις στὸ γεωγραφικὸ χῶρο τῶν Η.Π.Α. καὶ ἀναπτύσσεται μεταξὺ τῶν προτεσταντικῶν ὁμολογιῶν καὶ κινήσεων καὶ τὸν ΙΘ' (τελευταῖες δεκαετίες) καὶ τὸν Κ' αἰῶνα¹, ποὺ ἐμφανίζονται μὲ τὸ αἶτημα τῆς ἐπιστροφῆς στὶς ρίζες τῆς πίστεως καὶ χαρακτηρί-

ζονται ἀπὸ μίᾳ αὐστηρότητα στὴ θρησκευτικὴ ἔκφραση, βιβλικὲς ἀποκαλυπτικὲς τάσεις² καὶ ἕναν ἠθικισμὸ σὲ ὅλες τὶς μορφές τοῦ καθημερινοῦ βίου.

Ὁ Φονταμενταλισμὸς εἶναι στὴν κυριολεκτικὴ του ἔννοια ἕνας οὐδέτερος ὄρος, ἀποκτᾷ ὅμως τὸ εἰδικώτερο περιεχόμενό του εἴτε ἀπὸ τοὺς ἀναφερομένους σὲ αὐτὸν ἐπιθετικὸς προσδιορισμοὺς, εἴτε ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ του φαινομενολογία ἢ καὶ τὶς περιστατικὲς του φορτίσεις³. Τὸ φαινόμενο, δηλαδή, τοῦ Φονταμενταλισμοῦ ἔχει οὐσιαστικὴ σχέσιν μὲ τὴν ἐποχὴ του καὶ μὲ τὶς δεδομένους κοινωνίες, μέσα ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἀναδύεται δραματικὰ ὡς ἔκφρασις προβληματισμοῦ (στὸ ἀρχικὸ στάδιο τῆς «νόσου») καὶ ἀγωνίας γιὰ τὴ φθορὰ ποὺ ὑφίστανται τὰ μεγέθη τοῦ πνευματικοῦ χώρου (παράδοσι, πίστις, ἀξίες) καὶ εἶναι ἀνάγκη μὲ μίᾳ καθολικὴ ἀφύπνισις νὰ ἐπιτελεσθῇ ἡ κάθαρσις καὶ ὁ ἐπαναπροσανατολισμὸς στὸ αὐθεντικὸ.

Στὸ χῶρο τῆς θρησκείας, ἡ συνεπὴς λειτουργία ἐνὸς ἐνδιαθέτου Φονταμενταλισμοῦ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς παρεμφερὴς ἢ ἰσοδύναμη πρὸς τὴ λειτουργία τῆς ἰδιαίτερης παραδόσεως τῶν θρησκειῶν. Ἀπὸ τὴν πλευρὰ αὐτῆ, τὸ φαινόμενο μπορεῖ νὰ ἀξιολογηθῇ θετικὰ ὡς σημαντικὴ λειτουργία τῆς θρησκευτικῆς πίστεως καὶ νὰ συμβάλῃ στὴν ἀξιοπιστία ἐνὸς διαλόγου μεταξὺ τῶν θρησκειῶν⁴.

Μία ἀπὸ τὶς βασικὲς πτυχὲς τῆς ἐννοιολογικῆς προσεγγίσεως τοῦ Φονταμενταλισμοῦ συνίσταται στὴν τοποθέτησίν του στὴ σχέση μεταξὺ πίστεως καὶ ἐκφράσεως τῆς πίστεως, ἢ ὁποῖα (σχέσις) συνεπάγεται ἄλλες σχέσεις καὶ διχοτομίες, ὅπως π.χ. μεταξὺ οὐσίας καὶ τύπου, πνεύματος καὶ γράμματος, σημαίνοντος καὶ σημαίνοντος. Ἔτσι ἡ προσήλωσις στὴν παράδοσι σημαίνει ἐπὶ κληρὸς τῆς παλαιότητος ἢ τῆς ἀρχαιότητος, ἀπολυτοποίηση τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ

2. Εἶναι ἔντονα τὰ φαινόμενα τῆς ἀντιχριστολογίας καὶ τῆς προβολῆς τῶν προφητικῶν βιβλίων τοῦ Δανιὴλ καὶ τῆς Ἀποκαλύψεως.

3. Μητροπολίτου Ἑλβετίας Δαμασκηνοῦ, Ἀνεξιθρησκεία καὶ Φονταμενταλισμὸς· Εἰσαγωγικὴ ὁμιλία στὸ Σεμινάριο, σελ. 1.

4. Μητροπολίτου Ἑλβετίας Δαμασκηνοῦ, ὁ.π., σελ. 2.

1. Ὁ ὄρος «Fundamentalis» καθιερώθηκε τὸ ἔτος 1920.

μερικού (που συνιστά αντίθεση στην καθολικότητα), ύποταγή στο συντηρητισμό (για το φόβο της έλευθερίας).

Στήν περίπτωση αυτή οι φονταμενταλιστές άρνοούνται και άπορρίπτουν το διάλογο (άρνηση της οικουμενικότητας) — την ουσία του ανθρώπου και την πεμπουσία του ευρωπαϊκού πολιτισμού —, χαρακτηρίζονται από μία διάθεση άμυντικής στάσεως που οδηγεί σε έχθρότητα, έπιθετική μισαλλοδοξία και φανατισμό, ταυτίζουν την αλήθεια με τις ιστορικές της εκφράσεις.

Για μία πιο ουσιαστική προσέγγιση και άνάλυση του φαινομένου του Φονταμενταλισμού είναι άπαραίτητο να διευκρινισθούν μερικές στοιχειώδεις έννοιες, όπως π.χ. μοντερνισμός, παραδοσιαρχία, πρόοδος, συντήρηση, νεωτερισμός, ριζοσπαστικότητα κ.ά. Αυτό θα βοηθήσει να κατανοήσωμε ότι παρά τους σημασιολογικούς διαχωρισμούς και τις διαλεκτικές αντιθέσεις τα φαινόμενα συμβαίνει να συνυπάρχουν και οι έσωτερικές σχέσεις τους φαίνονται καθαρά ως βιώματα, τρόποι ζωής και κοινωνικές αντιδράσεις είτε των μεμονωμένων πιστών, είτε άκόμη και των θρησκευτικών ομάδων σε τοπικό, διεθνές ή και παγκόσμιο επίπεδο.

Σημειώνομε, ότι ή ανάπτυξη του φαινομένου εννοείται σε χώρες που αντιμετωπίζουν οικονομικά και άλλα προβλήματα που έχουν άμεση σχέση με τη διαβίωσή τους.

Β' Χριστιανισμός και Φονταμενταλισμός

1. Όρθοδοξία. Υπάρχουν στον όρθόδοξο χώρο μεμονωμένες περιοδικές έκρηξεις και τάσεις Φονταμενταλισμού. Πολλοί, θεωρώντας έαυτους ως τους άληθείς γνήσιους Όρθοδόξους, καταπολεμούν κάθε είδος διαλόγου και προσεγγίσεως των Θρησκείων και δέν βιώνουν τη δυναμική της έκκλησιαστικής πίστεως και της παραδόσεως και την μεταβάλλουν σε μία σείρα παραδοσιαρχία με κανονιστικές άρχές και άτεγκτο νομικισμό. Γενικά, φονταμενταλιστικές τάσεις έμφανίζουν οι Παλαιοημερολογίτες στην Ελλάδα, οι Παλαιόπιστοι στην Ρωσία και μεμονωμένες ομάδες «ζηλωτών».

Επίσης, αυτό που πρέπει να σημειώσωμε είναι, ότι πολλές φορές, με τη σύμπραξη της πολιτικής έξουσίας, καλλιεργείται ή ιδέα της έθνικης Έκκλησίας, ή όποία, είναι δυνατόν, προκειμένου να ισχυροποιηθή, να καλλιεργήση φονταμενταλιστικές τάσεις.

Οι διορθόδοξες συναντήσεις που γίνονται με την πρωτοβουλία του Οικουμενικού Πατριαρχείου, βοηθούν στην υπέρβαση των επικαιρικών δυσχερειών και προβλημάτων. Η οικουμενική συνείδηση της Όρθο-

δόξου Έκκλησίας οδηγεί το Οικουμενικό Πατριαρχείο και άλλες Όρθόδοξες Έκκλησίες να συμμετάσχουν στις δραστηριότητες του Παγκοσμίου Συμβουλίου Έκκλησιών, ως μέλη αυτού, να διαλέγονται εν αλήθεια και αγάπη, άποδεικνύοντας ότι ή έκκλησιολογική άνελαστικότητα, την όποία θεωρούν άλλοι ότι παρουσιάζουν, δέν είναι παρά διαφύλαξη της άποστολοπαραδότου πίστεως που καλλιεργεί αυτή την οικουμενική συνείδηση.

Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο της Όρθοδοξίας είναι ότι πάντοτε άποφεύγει τη σύζευξη μεταξύ ίεραποστολής και προσηλυτισμού, παρά το γεγονός ότι πολλοί θεωρούν τους τόπους των Όρθοδόξων ως *terra missionis*.

2. Ρωμαιοκαθολικισμός. Φονταμενταλιστικά φαινόμενα άπαντώνται και στην Ρωμαιοκαθολική Έκκλησία, παρά τις προσπάθειες για την υπέρβασή τους και τη σύγκληση της Β' Συνόδου του Βατικανού.

Τα κινήματα αυτά, κατά καιρούς, έλαβαν τη μορφή πολιτικοθησκευτικών ρευμάτων, όπως π.χ. το κόμμα του Charles Maurras στο Βέλγιο, κατά την περίοδο του Μεσοπολέμου, ή ή «Action française» στη Γαλλία, ή μορφή άκρικών συντηρητικών εκφράσεων, όπως π.χ. ή Άδελφότης Πάπας Πίος Χ, του Έπισκόπου Μαρκέλου Lefebvre στην Έλβετία.

Μία βασική θέση της Ρωμαιοκαθολικής Έκκλησίας για τα έθνη είναι δυνατόν να καλλιεργήση το έδαφος για την ανάπτυξη του Φονταμενταλισμού. Η Ρωμαιοκαθολική Θεολογία παραθεωρεί την ένότητα των έθνών και υπερτονίζει την έσχατολογική διάσταση των έθνοτήτων και τοϋτο, βεβαίως, δημιουργεί προβλήματα.

Σημειώνεται, επίσης, το φαινόμενο της Ουνίας, που καλλιεργεί τον Φονταμενταλισμό, λόγω της αντιπαλότητας και έχθρότητας που δημιουργεί.

3. Προτεσταντισμός. Υπάρχουν φονταμενταλιστικές τάσεις σε πολλές Όμολογίες του Προτεσταντισμού που δέν προέρχονται όμως ιστορικά από την Μεταρρύθμιση. Η θεωρητική βάση του Φονταμενταλισμού έχει την άρχή της στις βασικές θεολογικές διδασκαλίες αυτών των προτεσταντικών κινήματων που είναι οι έξης:

- α) Η εκ Παρθένου γέννηση του Ίησου Χριστού,
- β) Η Άνάσταση του Σώματος του Χριστού,
- γ) Η Θεότητα του Χριστού,
- δ) Η έξιλαστήρια θυσία του Σταυρού,
- ε) Η διαφθορά και κατάπτωση της ανθρωπίνης

5. Καλβινιστές, Μεθοδιστές, Βαπτιστές, Πιετιστές κ.ά.

φύσεως, λόγω τῆς ἁμαρτίας τοῦ Ἀδάμ καί,

στ) Τὸ ἀλάνθαστο τῆς Γραφῆς.

Οἱ Φονταμενταλιστὲς τῶν προαναφερομένων προτεσταντικῶν ομάδων ἐπιμένουν, κυρίως, στὸ ὅτι σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι καὶ ὑπερτονίζουν τὸ ἀλάνθαστο τῆς Γραφῆς, τὴν ὁποία ἐρμηνεύουν κατὰ λέξη. Ἄγνοοῦν τὸ πνεῦμα καὶ μένουν μόνον στὸ γράμμα, τὸ ὁποῖο καὶ ἀπολυτοποιοῦν.

Ἡ φονταμενταλιστικὴ τάση ποὺ ἐκδηλώνεται στὰ διάφορα κινήματα - ομάδες τοῦ Προτεσταντισμοῦ εἶναι, ὅτι δὲν ἀσκοῦν Ἱεραποστολή, ἀλλὰ προσηλυτισμὸ-μισσιοναρισμὸ. Τὸ φαινόμενο δὲν εἶναι παλαιό, ἀλλὰ ἀπαντᾷ καὶ στὸ παρόν, ἰδιαίτερος στὶς χώρες τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης μετὰ ἀπὸ τὴν κατάρρευση τοῦ λεγομένου ὑπαρκτοῦ σοσιαλισμοῦ.

Ἐνα ἄλλο θέμα, τὸ ὁποῖο προβληματίζει εἶναι ἡ ταῦτιση καὶ ἡ κοινὴ πορεία φονταμενταλιστικῶν προτεσταντικῶν ομάδων μὲ ἀνάλογες πολιτικὲς, ὅταν μάλιστα αὐτὲς στρέφονται κατὰ τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων.

Γ' Φονταμενταλισμὸς - Πολιτικὴ καὶ θρησκευτικὴ πραγματικότητα

1. Μέσα ἀπὸ τὶς ἀλληλοσυγκρουόμενες καταστάσεις τῆς πολιτικῆς ἐπιδιώκεται ἡ μεταχείριση τῆς θρησκείας γιὰ τὴ στήριξη προσωπικῶν, ἐθνικιστικῶν, φυλετικῶν, διεθνῶν στρατηγικῶν καὶ ἄλλων συμφερόντων.

Δυστυχῶς, ὅμως, οἱ θρησκείες ὄχι μόνον ὑποκύπτουν, πολλὰς φορὲς, στοὺς ἀθεμίτους σχεδιασμοὺς τῆς διεθνούς πολιτικῆς, ἀλλὰ ἐξαρθροῦν καὶ θεωροῦν τὴν πολιτικὴν προοπτικὴν ἑνὸς τόπου κάτω ἀπὸ μίαν συγκεκριμένη ἐρμηνεία τῶν θρησκευτικῶν ἀληθειῶν. (Χαρακτηριστικὸ παράδειγμα εἶναι οἱ σημερινὲς προτεσταντικὲς πολιτικοθρησκευτικὲς δραστηριότητες κυρίως στὶς Η.Π.Α., μὲ προεξάρχουσα τὴ λεγομένη Χριστιανικὴ Δεξιὰ τῶν Ralf Reed καὶ Rat Roderickson).

Αὐτὴ ἡ σχέση Φονταμενταλισμοῦ καὶ πολιτικῆς γίνεται πρὸς ἐκδήλησιν τὴν περίπτωσιν τῶν χωρῶν ἐκείνων ποῦ, ἐφ' ἑνὸς μὲν ἔζησαν τὴν ὀδυνηρὴν ἐμπειρία τῆς εὐρωπαϊκῆς ἀποικιοκρατίας καὶ τὴν οἰκονομικὴν εἰσβολὴν τῆς Δύσεως καί, ἀφ' ἑτέρου, ἀντιμετώπισαν τὰ φλέγοντα προβλήματα (οἰκονομικά, κοινωνικά καὶ ταυτότητος) ποῦ προέκυψαν στὴν μετα-ἀποικιακὴ καὶ σύγχρονη ἐποχὴ καὶ ἐμπόδισαν τὴ δυνατότητα ἐξέλιξης καὶ ἀναπτύξεως μίαν πολιτικὴν ἰδεολογίαν ποῦ θὰ ἐκφράζη καὶ θὰ ἀγκαλιάζη ὅλες τὶς ἀνάγκες τοῦ ἀνθρώπου καὶ θὰ συμβάλῃ στὴν λύτρωσιν ἀπὸ τὴν πώλωση, ἀνάμεσα στὸ πρόσωπο καὶ τὴν ἱστορία.

Κρίνεται ὡς τραγικὸ τὸ γεγονός ὅτι οἱ Φονταμενταλιστὲς, μέσα ἀπὸ τὴ συνύπαρξιν μίαν φονταμενταλιστικῆς καὶ θρησκευτικῆς πραγματικότητος, παρὰ τὴν ἔντονη διακήρυξίν τους περὶ ἐμμονῆς καὶ προσηλωσεως στὰ παλαιὰ σχήματα, δὲν ἔχουν καμμιὰ δυσκολία στὸ νὰ υἱοθετήσουν πράξεις καὶ μεθόδους (πολιτικὲς, οἰκονομικὲς, ὀργανωτικὲς) δανεισμένες ἀπὸ τὸ «ἐχθρικό» στρατόπεδο, προκειμένου νὰ καλλιεργήσουν τὸν φανατισμὸ, τὴν μισαλλοδοξίαν, τὸν ἀνταγωνισμὸ, τὴν κατοχὴν καὶ ἀφαίρεσιν τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου, τὴ θρησκευτικὴ ἀνελευθερίαν.

2. Περνώντας ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ διαδρομὴ τοῦ Σιωνιστικοῦ κινήματος, μὲ ὅλες τὶς ἐκφάνσεις καὶ μὲ δεδομένα τὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα παρήχθησαν ἀπὸ αὐτὸ, καταλήγομε στὴ σημερινὴ θρησκευτικὴ - πολιτικὴ πραγματικότητα, στὴ χώρα τοῦ βιουμένου Ἰουδαϊσμοῦ, ὅπου ἐμφανίζονται ἀκραία κινήματα μὲ φονταμενταλιστικὸ χαρακτῆρα καὶ ἐθνοφυλετικὲς διαθέσεις. Κύριον χαρακτηριστικὸ τῶν Ἰουδαίων φονταμενταλιστῶν εἶναι ἡ ἐπιδίωξις τῆς καθιερώσεως τῆς ἰσχύος τοῦ θρησκευτικοῦ νόμου (Torah) καὶ τῆς ἐρμηνείας του (Halacha) στὸ κράτος καὶ σὲ ὅλες τὶς μορφὰς τῆς κοινωνικῆς ζωῆς⁶.

3. Στὸ Ἰσλάμ παρουσιάζεται ἕνα πολιτικοποιημένο καὶ συσπειρωμένο γύρω ἀπὸ ὠρισμένες ομάδες (integristes, frères musulmans κ.ά.) ρεῦμα, τὸ ὁποῖο ἰσχυρίζεται ὅτι ἀποτελεῖ τὴ μόνη ὁδὸν γιὰ τὴν ἀνεύρεσιν ἑνὸς μοντέλου ζωῆς καὶ τὴ λύσιν τῶν καθημερινῶν βιοτικῶν προβλημάτων. Ἐπειδὴ δὲ τὸ Ἰσλάμ συνενώνει θρησκευτικὴν καὶ πολιτικὴν ἐξουσίαν, γι' αὐτὸ καὶ στὰ φονταμενταλιστικά του κινήματα ὑπάρχει ἄμεση σχέση θρησκείας καὶ πολιτικῆς.

Πολλὲς ἀπὸ τὶς φονταμενταλιστικὲς ομάδες τοῦ Ἰσλάμ θεωροῦν τὴν ὑπαρξίν τους ὡς ἐναλλακτικὴν λύσιν σὲ μίαν νέα τάξιν ποῦ ἀκόμη δὲν ἔχει διαμορφω-

⁶ Χαρακτηριστικὸ εἶναι τὸ θρησκευτικὸ κόμμα τοῦ Ἰσραήλ, τὸ ὁποῖο ἐκπροσωπεῖται στὸ Κοινοβούλιον τῆς χώρας (Knesset) μὲ ποσοστὸ ποῦ ξεπερνᾷ τὸ 15%. Ἡ πλέον ἀκραία κίνησις εἶναι αὐτὴ τῶν Gush Emunim ('Ο συμπαγῆς ὄγκος τῶν Πιστῶν), ἡ ὁποία ἀγωνίζεται νὰ διώξῃ ὅλους τοὺς μὴ Ἰουδαίους ἀπὸ τὸ ἔδαφος τοῦ Ἰσραήλ. Ὁμοῖο ἐξτρεμιστικὸν κίνημα εἶναι αὐτὸ τοῦ Meir Kahane, ὁ ὁποῖος παρουσιάσθη ὡς μελλοντικὸς Πρόεδρος τοῦ Κράτους τῶν Ἰουδαίων (Juda), κίνημα ποῦ κατεδικάσθη ἀπὸ τὸ Ἀνώτατον Δικαστήριον τοῦ Ἰσραήλ τὸ 1988 καὶ ἐχαρακτηρίσθη ὡς ρατσιστικόν. Ἐξ ἴσου ἀξιοσημείωται ἡ ὑπαρξιν στοὺς κόλπους τοῦ Ἰουδαϊκοῦ φονταμενταλιστικοῦ κινήματος μίαν παράλληλην τάσεως, ἡ ὁποία ἀρνεῖται τὴν ὑπαρξιν τοῦ Κράτους τοῦ Ἰσραήλ (γιὰ λόγους ἐσχατολογικῶν), διότι πιστεύει ὅτι οἱ συνθήκες κάτω ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἰδρύθη ἦταν ἀντίθετες πρὸς τὴ θεῖαν βούλησιν.

θή και άρνούονται τη νομιμότητα των πολιτικών έξουσιών. Γι' αυτό και παρουσιάζεται ένας ανταγωνισμός όχι μόνο σε επίπεδο ιδεών, αλλά και σε θρησκευτικές κοινότητες.

Η φονταμενταλιστική αυτή διάθεση όφείλεται όχι μόνο στο θεοκρατικό χαρακτήρα του Ισλάμ, αλλά και στην καχύποπτη διάθεσή του έναντι της χριστιανικής Δύσεως —την όποία θεωρεί επιθετική— λόγω της συμπεριφοράς της (σταυροφορίες, ιεραποστολές, άποικιοκρατία, ίδρυση του κράτους του Ισραήλ, προβολή και έπιβολή δυτικών προτύπων και μοντέλων).

4. Παρά τó ότι ó Ινδουϊσμός δέν άποτελεί έναία θρησκεία, αλλά ένα σύνολο ποικίλων θρησκευτικών διδασκαλιών και παραδόσεων, όπου γίνεται άποδεκτη ή πολλαπλότητα θρησκείων ως προϋπόθεση για τη συνύπαρξη άτόμων με διαφορετικές καταβολές και ανάγκες, και από την άποψη αυτή παρουσιάζεται ως φιλελεύθερος, υπήρξε έδαφος για την ανάπτυξη του Φονταμενταλισμού, κυρίως, λόγω της έμφάνισεως του Ισλάμ (1100 μ.Χ. και έξής) και στην νεώτερη εποχή, λόγω της άποικιοκρατίας, ή όποία άφύπνισε τόν ίνδικό έθνικισμό. Η πολεμική κατά των δυτικών ιεραποστόλων εκεί, άκριβώς, έχει την αίτία της.

Την κατάσταση ώξυναν τά σύγχρονα οικονομικοπολιτικά προβλήματα που τόνισαν τις διαιρέσεις και ώδήγησαν σε θρησκευτικές συγκρούσεις (Hindui Nationalisme).

Δ' Πρός μία υπέρβαση του Φονταμενταλισμού

1. Μία από τις σημαντικότερες προκλήσεις σε πανανθρώπινο επίπεδο είναι ή υπέρβαση του Φονταμενταλισμού. Η προσπάθεια για την υπέρβαση του Φονταμενταλισμού χρειάζεται να είναι πολύπλευρη. Οί άρνητικές συνέπειες των πράξεων και των παραλείψεων (συνειδητών ή μη) του παρελθόντος πρέπει να αποτελέσουν άφετηρία και άφορμή ειλικρινούς αυτοκριτικής, διαθέσεως κατανόησης και άλληλογνωριμίας.

2. Όφείλομε να λάβωμε σοβαρά ύπ' όψιν ότι οί Φονταμενταλιστές κατ' ουσίαν, όχι μόνον άρνούονται την προσπάθεια για την υπέρβαση του φαινομένου, χρησιμοποιούν θεσμικούς μοχλούς της κρατικής έξουσίας ή χρησιμοποιούνται από αυτούς, διαιρουν τις θρησκείες και τις Έκκλησίες, αντίτάσσουν, άπολυτοποιούν και επιτίθενται, συγχέουν και ταυτίζουν την πίστη και τις έκφράσεις της, άπονεκρώνουν την παράδοση, αλλά, πάνω από όλα, ύποδουλώνουν την έλευθερία της συνειδήσεως και καταρρακώνουν, με ένα ολοκληρωτικό τρόπο, την ανθρώπινη άξιοπρέπεια. Στο σημείο αυτό έπισημαίνουμε, ότι ó Φονταμενταλι-

σμός στερείται όντολογίας και διακρίνεται για την δεοντολογία και την ήθικολογία.

3. Η χρήση της ανθρώπινης λογικής μπορεί να βοηθήσει, κατά πρώτον, στην άπεμπόληση νοσηρών στοιχείων, τά όποία καθιστούν την επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων με διαφορετικές πεπειθήσεις δύσκολη. Όστόσο, μοναδικός δρόμος για να έπιτευχθή αυτό είναι ó διάλογος, ή προσέγγιση άλλήλων, ή κατανόηση μεταξύ των θρησκείων και του κόσμου, ώστε να υπάρχουν προοπτικές συνεργασίας, ειρηνικής συνυάρξεως και κοινής μαρτυρίας για πανανθρώπινα άγωνιώδη αίτήματα και άναζητήσεις (έλευθερία, δικαιοσύνη, άλληλεγγύη κ.ά.).

4. Άπαραίτητες προϋποθέσεις αυτού του διαλόγου είναι ή άμοιβαία άναγνώριση της ίσοτιμίας, του δικαιώματος στην έτερότητα, όπως αυτή πηγάζει από τις θρησκευτικές, πολιτισμικές και έθνικές παραδόσεις, ó άλληλοσεβασμός, ή ειλικρινής συμμετοχή και διάθεση για την ειρηνική συνύπαρξη των τέκνων του Θεού.

5. Δυστυχώς, οί σχέσεις των Χριστιανικών Έκκλησιών, παρά τις προσπάθειές τους για μία ειλικρινή σχέση άλληλογνωριμίας και άλληλοσεβασμού, φαίνεται να διέρχονται κρίση. Υπάρχει μία ένταση στις οικουμενικές σχέσεις και αυτό όφείλεται όχι μόνον στις αύξημένες άπαιτήσεις, αλλά και σε έμφανιζόμενα ίχνη του Φονταμενταλισμού. Αυτό δέν πρέπει να ώδηγήσει σε άπογοήτευση —έχομε άρκετό δρόμο να διανύσωμε—, αλλά άπαιτεί συνεχή προσπάθεια και ώρίμανση του θεολογικού διαλόγου.

6. Οί Έκκλησίες καλούνται να έργασθούν με έντιμότητα και ειλικρίνεια για την υπέρβαση πολιτικών ή παραπολιτικών καταστάσεων, των προσηλυτιστικών διαθέσεων, του έθνοφυλετισμού.

7. Η οικουμενικότητα δέν καταλύει, αλλά διατηρεί την ταυτότητα των λαών ή άμοιβαία γνωριμία δέν ώδηγει σε θρησκευτικό συγκρητισμό, αλλά σε σεβασμό και ένα πλουραλισμό, για τόν όποίο θά πρέπει να ύπάρχει κάποιο μέτρο κρίσεως και άξιολογήσεως.

8. Όφείλομε, επίσης, να κατανόησωμε ότι τó φαινόμενο της έκκοσμηκεύσεως, που τρέφει τόν Φονταμενταλισμό, μάς δίδει την ευκαιρία να σταθούμε γόνιμα και αυθεντικά άπέναντι σε όποιες σύγχρονες ιδέες, φιλοσοφίες, κοσμοθεωρίες και συστήματα άπειλούν και ταλανίζουν τόν κοπιώντα και πεφορτισμένο άνθρωπο και να προσλάβωμε γόνιμα και κριτικά ό,τι θά μπορούσε να άποτελέσει χρήσιμο έργαλείο στην άποστολή μας για τη σωτηρία του.

9. Στην καλλιέργεια του διαλόγου και των προσπαθειών για την υπέρβαση του Φονταμενταλισμού

σημαντικό ρόλο μπορεί να παίξει και ἡ πολιτική τῶν κρατῶν, ὅταν ἀκριβῶς ἐπιτρέπει καὶ ἀναγνωρίζει σὲ κάθε θρησκευτική κοινότητα τὸ δικαίωμα νὰ ζήσει σύμφωνα μὲ τὶς δικές της παραδόσεις, σεβόμενη τὸν συνάνθρωπο καὶ τοὺς νόμους τοῦ κράτους. Γιὰ τὸν λόγο αὐτό, ἡ Πολιτεία ὀφείλει νὰ προστατεύσει ἐνεργὰ τὸ ἀτομικὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθερίας τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως στὰ πλαίσια τῆς ἀρχῆς τῆς ἀνεξιθρησκείας, ποὺ ἀποτελεῖ πανανθρώπινο ὄραμα.

10. Οἱ Ἐκκλησίες, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα θρησκευτάματα (οἱ ἐνδιαφερόμενες πλευρές), ὀφείλουν νὰ ἔχουν καθαρὴ συνείδηση γιὰ τὴν σχέση τους μὲ τὸ Κράτος καὶ τὴν Πολιτική, νὰ τὴν ἐπανακαθορίσουν ἢ νὰ τὴν ἐπανεκτιμήσουν. Δὲν πρέπει οἱ θρησκείες νὰ ὑποτάσσονται σὲ τις πολιτικὲς ἐπιδιώξεις καὶ σκοπιμότητες ἢ νὰ χρησιμοποιοῦν ὅποιαδήποτε θεσμικὴ - πολιτικὴ παρέμβαση γιὰ μίαν ἀθέμιτη καὶ βίαιη ἐπιβολὴ τῆς πίστεώς τους. Ἴσως μίαν κοινὴ τοποθέτηση καὶ ἓνα κοινὸ κείμενο τῶν θρησκευτικῶν ἡγετῶν (τὸ ὁποῖο θὰ καθορίσει ἀρχές καὶ πλαίσια) νὰ ἀποτελοῦσε ἓνα πολὺ σημαντικό βῆμα.

11. Γνωρίζουμε ὅτι οἱ σχέσεις θρησκείας καὶ πολιτικῆς εἶναι ἀναπόφευκτες στὴν ἱστορία τῶν λαῶν, ἀλλὰ πρέπει νὰ ὀδηγήσουμε τὰ βήματά μας πέρα ἀπὸ τὴν φαρισαϊκὴ ὑποκρισία τῶν πολιτικῶν ἐπιδιώξεων καὶ σκοπιμοτήτων καὶ μακριὰ ἀπὸ τὸν ζηλωτισμὸ τῶν φονταμενταλισμῶν. Μόνον ἔτσι θὰ μπορέσουν οἱ Ἐκκλησίες καὶ οἱ θρησκείες νὰ ἀντισταθοῦν στὸ δαιμονικὸ πειρασμὸ τῆς ἐξουσίας καὶ τῆς δυνάμεως, τῆς καταδυναστεύσεως καὶ τῆς καθυποτάξεως τῶν λαῶν.

12. Ἡ παρουσία καὶ ἡ δράση τῶν Διεθνῶν Ὄργανισμῶν πρέπει νὰ ἐνταθῆ σὲ τις χώρες ποὺ παρουσιάζουν φονταμενταλιστικὰ κινήματα.

13. Ὅσον ἀφορᾷ στὸν διάλογο μεταξὺ Ὁρθοδοξίας καὶ Ἰσλάμ, θεωροῦμε ὅτι, παρὰ τὰ πολλὰ σημεῖα διαφοροποιήσεως, ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἐπιθυμεῖ μίαν εἰρηνικὴ συνύπαρξη (ὑπῆρχαν τέτοια μοντέλα στὸ Βυζάντιο) μὲ τὸν ἰσλαμικὸ κόσμον καὶ ἡ διάθεσή της αὐτὴ πηγάζει ἀπὸ κοινὲς ἱστορικὲς ἐμπειρίες. Ὁ διάλογος αὐτὸς ἀφορᾷ στὴν ἀντιμετώπιση ὅλων τῶν θεμάτων ποὺ ἔχουν ἀμεση σχέση μὲ τὰ κοινὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα.

14. Ἡ ἐκδήλωση ἐνὸς ἀπομονωτισμοῦ ἐκ μέρους τοῦ εὐρωπαϊκοῦ κόσμου καὶ τῶν Ἐκκλησιῶν ἐναντι τοῦ Ἰσλάμ θὰ καλλιεργήσει τὸ ἔδαφος γιὰ τὴν ἀνάπτυξη ἐνὸς φονταμενταλισμοῦ στὸ βαθμὸ ποῦ, μεταξὺ ἄλλων, θὰ ἀποθαρσύνῃ κάθε διάθεση γιὰ προσέγγιση τῶν ἐνδιαφερομένων μερῶν.

15. Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία αἰσθάνεται ὅτι εἶναι ἡ αὐθεντικὴ συνέχεια τῆς Μιάς, Ἁγίας, Καθολικῆς

καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ πίστη της αὐτὴ δὲν ἐκφράζει φονταμενταλιστικὴ διάθεση, ἀλλὰ τὴν οἰκουμενικὴ τῆς συνείδηση καὶ τὴν καθολικότητά της.

16. Ἡ οἰκουμενικότητα γιὰ τὴν Ὁρθοδοξία δὲν εἶναι ὄρος ἐδαφικὸς, ἀλλὰ ἡ κατάλυση τῶν ἀνθρωπίνων φραγμῶν στὴν Καινὴ Κτίση τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος σαρκοῦται, ὑποφέρει καὶ ἀνίσταται γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου, μᾶς καλεῖ νὰ διαλεχθοῦμε – ὄχι γιὰ νὰ ἀναιρέσωμε ἢ νὰ ἀρνηθοῦμε – ἀλλὰ γιὰ νὰ ὑπερβοῦμε τὸ φαινόμενο τοῦ φονταμενταλισμοῦ.

17. Δυστυχῶς, ἡ οἰκουμενικότητα τῆς Ὁρθοδοξίας τρομάζει τις ἀσθενικὲς συνειδήσεις τῶν φονταμενταλιστῶν, οἱ ὁποῖοι δὲν μποροῦν νὰ ἐρηνεύσουν τὰ μὴ νύματα τῶν γεγονότων, παρ' ὅλα τὰ συγκλονιστικὰ δεδομένα καὶ νὰ δοῦν ὅτι τὸ μόνον ἀντίδοτο στὴν κρίση τῶν καιρῶν δὲν εἶναι ὁ φονταμενταλισμὸς καὶ οἱ παθολογικὲς του ἐκφράσεις, ἀλλὰ ἡ οἰκουμενικότητα καὶ ὁ διάλογος.

18. Ἐπειδὴ ἔγινε ἀναφορὰ στὸν Ὁρθόδοξο Μοναχισμὸ ὀφείλομε νὰ ἀναφέρωμε ὅτι ὁ ἀνατολικὸς Μοναχισμὸς ἀκολουθεῖ καὶ αὐτὸς, ὅπως ὅλο τὸ Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, ἀφοβα τὴν πορεία τῆς Ἱστορίας καὶ ἐκφράζει τὴν ἀναλλοίωτη παράδοση τῆς Ὁρθοδοξίας διὰ νέων ἐκάστοτε μορφῶν καὶ σχημάτων, καταλύει τὴ φιλαυτία, καλλιεργεῖ τὴν ἀπροσωπὸληπτη ἀγάπη καὶ ἔτσι διαλέγεται καὶ προφυλάσσει τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ ἐκτροπές, προκαταλήψεις καὶ στεῖρους ἐρημνευτικὸς τύπους, διαθέσεις ἐχθρότητος καὶ μισαλλοδοξίας, παθολογικὲς ἐκφράσεις τοῦ φονταμενταλισμοῦ.

19. Ἡ εὐχαριστιακὴ ἀναφορὰ τῆς Ἐκκλησίας μας προσφέρει τὸν Χριστό, αὐτὸν ποὺ σαρκώθηκε καὶ προσέλαβε στὴν ὑπόστασή Του ὅλον τὸν κόσμον καὶ ἡ μετοχὴ στὸ Σταυρὸ καὶ τὴν Ἀνάστασή Του ἀποτελεῖ τὴν οὐσιαστικὴ πράξη γιὰ τὴν ὑπέρβαση τοῦ φονταμενταλισμοῦ.

20. Ἐν τέλει, ἐὰν ἡ πρόοδός μας στὴν παράδοση δὲν πάψῃ νὰ εἶναι αὐτοδικαιωτικὴ παρελθοντολογία καὶ ἡ παράδοση δὲν γίνῃ ὁ φορέας τοῦ προφητικοῦ χαρίσματος, φωτίζοντας τὸ παρὸν μὲ τὰ ἐσχατολογικὰ φῶτα τοῦ μέλλοντος, τότε αὐτὴ ἡ παράδοση θὰ ἀντιγράψῃ, θὰ «κοπιᾶσῃ» μὲ πνεῦμα νεκρότητας στοιχεῖα τοῦ παρελθόντος καὶ ἡ καρδιά μας θὰ ἀδυνατῇ νὰ σχηματίσῃ τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἀνθρώπου (ὅπως ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ στὸν αἰσθητικὸ φονταμενταλισμὸ) καὶ νὰ διαδεχθῇ μαζί τους.

Αἱ Δημόσιαι Σχέσεις διὰ τὴν Θρησκείαν καὶ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν*

Μία γενικὴ θεώρησις τοῦ θέματος.

Ἰδιαιτερότητες εἰς τὴν ὀργάνωσιν τοῦ θεσμοῦ εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν –
Ἀναγωγαὶ καὶ συγκρίσεις ἀπὸ τὴν προῖστορίαν τῆς Χριστιανικῆς Ἐπικοινωνίας

Προβλήματα

Αἱ Δημόσιαι Σχέσεις εἰς τοὺς χριστιανικοὺς σκοποὺς δὲν παρουσιάζουν ἰδιαιτέρας δυσκολίας. «Ὁρισμένοι» ἀναποτελεσματικαὶ ἐνέργειαι ἔδωσαν ἀφορμὰς εἰς τὸ νὰ χαρτογραφηθῶν τὰ κυριότερα ἐμπόδια ποὺ ἀνακύπτουν καὶ ἔχουν ἐπισημανθῆ καὶ τὰ ὁποῖα εἶναι μεταξὺ ἄλλων τὰ ἀκόλουθα:

1. Ἡ δυσνόητος ἀρκετὲς φορὲς διὰ τοὺς ἀ-

Τοῦ κ. Ἰωάννου Ν. Παπαμιχαλάκη

πλοῦς ἀνθρώπου φύσις τῶν ἐκκλησιαστικῶν δραστηριοτήτων.

2. Ἡ καθαγιασμένη φύσις πολλῶν πνευματικῶν ἐπιδιώξεων τῆς Ἐκκλησίας ἀπαιτεῖ μία ἰδιαιτέραν προσέγγισιν εἰς τὴν ἀσκήσιν τῶν Δημοσίων Σχέσεων.

3. Τὸ πρόβλημα τῆς παρουσιάσεως τῆς πραγματικῆς διαστάσεως, τῆς πρακτικῆς ἀξίας τῶν βασικῶν ἀξιῶν τῆς Χριστιανικῆς καὶ ὅλως ἰδιαιτέρως τῆς Ὁρθοδόξου Διδασκαλίας.

4. Τὸ πρόβλημα τῆς ἐρμηνείας τῆς σημασίας ἐνὸς προγράμματος ποὺ βασιζέται εἰς τὴν παρουσίαν τῶν παραδοσιακῶν προτύπων.

5. Ἡ δυσκολία τῆς πραγματικῆς γνώσεως τοῦ ἐπιπέδου μὲ τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ παρουσιασθῶν καταλλήλως αἱ ἰδέαι τοῦ προγράμματος ὥστε νὰ προκαλέσουν ἔλξιν εἰς τὰ ἄτομα ὄλων τῶν ἡλικιῶν.

Πλεονεκτήματα

Ἀπὸ τὴν ἄλλην πλευρὰν ὑπάρχουν πάρα πολλὰ πλεονεκτήματα ἀπὸ τὴν χρησιμοποίησιν ἀποτελεσματικῶν διαδικασιῶν Δημοσίων Σχέσεων εἰς τὰ προγράμματα τῆς Ἐκκλησίας.

Θὰ πρέπει νὰ ὑπάρχη πάντα κατὰ νοῦν, νὰ μὴν διαφεύγη οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ὅτι οἱ ἄνθρωποι

διαθέτουν ἐκ γενετῆς ἀπὸ τὴν φύσιν τους μίαν ἔμφυτον θρησκευτικότητα. Ὁρισμένας φορὰς αὐτὴ ἢ πραγματικῶς λησμονεῖται μὲ συνέπεια τὸ πρόγραμμα νὰ ὀδηγεῖται εἰς λανθασμένας ἐκτιμήσεις καὶ νὰ μὴν προχωρῇ εἰς τὴν «πρόκλησιν» τῶν καταλλήλων ἐρεθισμάτων ποὺ θὰ ἐνεργοποιήσουν τὴν θρησκευτικότητα.

Ἐπιπροσθέτως, αἱ κορυφαῖαι ἀξίαι τῆς Ὁρθοδοξίας ὅπως, ἐπὶ παραδείγματι, ἡ ἀδελφοσύνη, ἡ καλὴ θέλησις, ἡ ἀγάπη, ἡ δικαιοσύνη, ἡ ἀλληλεγγύη, ἡ ἐξυτηρέτησις καὶ ἡ ὑποστήριξις τοῦ πλησίον ὡς καθήκον, εἶναι ἀποδεκταὶ προϋποθέσεις καὶ συνέπεια τῆς τελείας πίστεως.

Ἡ Ἐκκλησία δύναται νὰ συνδυάξῃ τοὺς ἀντικειμενικοὺς τῆς στόχους μὲ τὰ προσαρμοζόμενα ἐνδιαφέροντα καὶ τὰς ἐπιθυμίας καὶ τὰς χρησίμους ιδέας τῶν πιστῶν. Αἱ προσπάθειαι τῶν Δημοσίων Σχέσεων θὰ δεῖξουν δι' ἀναλύσεως, τὸ μέγεθος τῶν ἐπιτευχθέντων ἀποτελεσμάτων.

Ὅσο κακόπιστος, ὅσο ἀνίδεος καὶ ἐὰν εἶναι κανεὶς δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἀρνηθῇ τὴν συμβολὴν τῆς θρησκείας εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς ζωῆς τῶν ἀτόμων. Διὰ μέσου τῶν αἰώνων, ἡ πίστις ἔχει προσφέρει τὸ νόημα καὶ τὸ ἐνδιαφέρον εἰς τοὺς ἀνθρώπους, τὴν οὐσίαν αὐτῆς τῆς ζωῆς, καὶ ἔχει συντελέσει θετικῶς εἰς τὴν μεταμόρφωσιν καὶ τὴν βελτίωσιν τῆς ζωῆς ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων.

Οἱ προϋστάμενοι τῆς Ἐκκλησίας ἔχουν χρέος νὰ ἀγωνίζονται παντοῦ καὶ πάντοτε ὥστε ἡ Ἐκκλησία νὰ εἶναι ἢ προέχουσα δύναμις ἐντὸς τῆς κοινωνίας. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ θρησκεία θὰ ἐνεργοποιήσῃ ἐσωτερικῶς τοὺς ἀδιαφόρους καὶ θὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν συμπαράστασιν καὶ τὴν συνεργασίαν τους. Ἐκ τοῦ ἀλαθίτου καὶ τῆς μοναδικότητος τοῦ περιεχομένου τῆς οὐσίας τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τῆς παραδόσεως αὐτῆς παραμένει ἀλώβητος καὶ δικαίως ὡς πίστις. Αὐτὸ τὸ «διάσημον καθεστῶς» ὑπηρετοῦν αἱ Δημόσιαι Σχέσεις τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐξ αὐτοῦ ἢ πνευματικὴ δικαίωσις τῆς ἀποστολῆς τῶν Δημοσίων Σχέ-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 724 τοῦ ὑπ' ἀρ. 17 τεύχους.

σεων εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Ἡ Ἐκκλησία ἀγωνίζεται εἰς τὸ νὰ κερδίῃ συνεχῶς τὸν χρόνον, τὴν ἀφοσίωσιν, τὴν προσέλευσιν εἰς τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν τῶν πιστῶν καὶ ἰδίως εἰς τὸ μυστήριον τῆς ἔξομολογήσεως.

Ἐκ τῆς φύσεως τῶν ἰδανικῶν προνομίων καὶ τῆς μοναδικότητός της, ἡ Ἐκκλησία ἠμπορεῖ νὰ δώσῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον μίαν ποιότητα ζωῆς ποῦ ἀποκλείεται ἓνας ἄλλος ὀργανισμὸς νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ τοῦ προσφέρῃ, ὅ,τι καὶ νὰ τοῦ ὑπόσχεται καὶ ὅση φαινομενικῶς ἂν ἔχη ἢ ἰσχυρίζεται ὅτι ἔχη δύναμιν.

Ἐσωτερικαὶ Προετοιμασίαι

Ἡ ἀφετηρία τῶν Δημοσίων Σχέσεων ὑπάρχει ἤδη εἰς τὸ ἐσωτερικὸν περιβάλλον κάθε ἐνορίας. Ἀπαιτεῖται προκαταβολικῶς ἡ εἰλικρινὴς διάθεσις ἐκ μέρους τῆς Ἐπιτροπῆς Δημοσίων Σχέσεων, ἡ ὑπαρξίς τῆς ὁποίας ἀπαιτεῖται εἰς κάθε ἐνορίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλα τὰ ἐπιτελικά στελέχη τῆς κεντρικῆς διοικήσεως, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ συνεχῆ βελτίωσιν τοῦ προγράμματός τους. Διαφορετικῶς εἶναι βέβαιον ὅτι καθόλου ἢ ἐλάχιστα ἠμποροῦν νὰ γίνουν πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνσιν τῶν Δημοσίων Σχέσεων. Ἀκόμη, δὲν ἐνδείκνυται ἡ περίπτωσις κατὰ τὴν ὁποίαν ἓνας μικρὸς μόνον ἀριθμὸς ἀτόμων προσφέρεται καὶ ἀνάλαμβάνει τὸ ὅλον βάρος τῆς εὐθύνης διεξαγωγῆς προγράμματος Δημοσίων Σχέσεων εὐρείας ἀποστολῆς.

Ἀντιθέτως, πρέπει νὰ ὑπάρχῃ μία γνησίαι ἐπιθυμία ἐκτεταμένης διακονίας ἐκ μέρους ὅλων τῶν ὑπηρετούντων καὶ προσφερομένων εἰς τὴν ἐπίτευξιν τοῦ καλύτερου δυνατοῦ ἀποτελέσματος.

Ἐπὶ τῆς ὑπάρχει ἓνα ἀξίωμα εἰς τὰς Δημοσίας Σχέσεις: «Κάθε ὀρθο-λογικὸς ὀργανισμὸς ἀνταμείβει πάντοτε μὲ ἱκανοποιητικὰ μερίσματα τοὺς μετόχους του». Εἰς τὴν ζωὴν ὁμως ὑπάρχουν προέχοντα συμφέροντα. Τέτοια συμφέροντα εἶναι τὰ πνευματικὰ καὶ ψυχικά.

Τοῦτο διὰ τὸν χρόνον τῆς Ἐκκλησίας σημαίνει ὅτι ὁ ὑπεύθυνος καὶ οἱ συνεργάτες τοῦ ἐπιτελείου τῶν Δημοσίων Σχέσεων εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι λαμβάνουν μέρος εἰς τὸ πρόγραμμα, ὀφείλονται ἐφόσον ἔχουν πλήρη ἐπάρκεια κατὰ τὴν φιλοσοφίαν τῶν Δημοσίων Σχέσεων καὶ προσφέρουν ἀποτελεσματικῶς καὶ ἀνταμείβονται ἠθικῶς.

Εὐ

Τοῦτο τροποποιεῖ δραστηκῶς καὶ ἀντικαθιστᾷ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς Ἐκκλησίας, τὴν οικονομικὴν ἀμοιβὴν διὰ μερισμάτων ἐκείνων ποῦ ἐπιτυγχάνουν ἀποτελεσματικῶς Δημοσίας Σχέσεις εἰς τὴν οικονομικὴν καὶ τὴν ἐπιχειρηματικὴν περιοχὴν.

Κατὰ τὴν ἐπανέναρξιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ προγράμματος Δημοσίων Σχέσεων ἐκεῖνοι τῶν ὁποίων ὁ κόπος ἀνεγνωρίσθη συνεχίζονται νὰ συνεργάζονται ὁλοφύχως καὶ ἀρμονικῶς διὰ νὰ εἶναι περισσότερον ἐπιτυχῆς ἢ ὑλοποιήσις τοῦ προγράμματος.

Ἡ ἐπίδειξις τυχὸν ἀδιαφορίας ἢ ἡ ἐμφάνισις τυχὸν διχογνωμιῶν καὶ ἐντάσεων κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ προγράμματος θὰ ἔχη πάντα ὡς συνέπειαν καὶ πῶσιν τῶν ἀποδόσεων ἀπὸ ἐκείνας ποῦ ἀναμένονται καὶ τὰ αἴτια θὰ πρέπει νὰ ἀπασχολήσουν τοὺς ἱεραρχικῶς προϊσταμένους.

Ἐκαστος «συμβαλλόμενος» εἰς τὴν ὑλοποίησιν τοῦ προγράμματος ὀφείλει νὰ ὑπηρετῇ μὲ τὸν ἐνδεδειγμένον τρόπον τὴν ἰδέαν τοῦ στόχου διὰ τὸν ὁποῖον οἰκοδομήθη τὸ ὅλον πρόγραμμα, καὶ μέχρι πέρατος αὐτοῦ.

Ὅπως ἀκριβῶς οἱ ἐνθουσιώδεις πωληταί, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ οἱ συντελεσταὶ τοῦ προγράμματος ὑπηρεσιῶν θὰ πρέπει νὰ σκέπτονται, νὰ κινοῦνται καὶ νὰ ἐργάζονται ἔχοντες κατὰ νοῦν μόνον τὴν τελικὴν ἐπιτυχίαν.

Χρησιμοποίησις τῆς Δημοσιότητος

Ἡ ἐπιτυχία εἰς τὰς Δημοσίας Σχέσεις εἶναι ἀμέσως συνυφασμένη καὶ μὲ τὴν διαθέσιμον ἐπιδεξιότητα εἰς τὴν χρησιμοποίησιν τῶν τεχνικῶν μεθόδων τῆς δημοσιότητος, καθὼς ἐπίσης καὶ τῶν μέσων ἐνημερώσεως.

Τὸ στέλεχος ἐνὸς προγράμματος Δημοσίων Σχέσεων πρέπει νὰ γνωρίζῃ τὰ πλεονεκτήματα καὶ τὰ μειονεκτήματα τῶν διαφόρων μέσων ἐνημερώσεως κατὰ περίπτωσιν καὶ ἀναλόγως νὰ ἐπιλέγῃ. Ἐπιπροσθέτως, θὰ πρέπει νὰ γνωρίζῃ νὰ χειρίζεται ἀποτελεσματικῶς τὸν γραπτὸν λόγον διὰ τὰ ἄρθρα, τὰ κείμενα, τὰς εἰδήσεις καὶ τὰ σχόλια κατὰ τὰς προδιαγραφὰς τῆς τρεχούσης τεχνικῆς τῆς συντάξεως.

Προκειμένου νὰ ἔχη θετικὸ ἀποτέλεσμα ἡ ἐργασία του, θὰ πρέπει νὰ ἐξοικειωθοῦν οἱ συνεργάται, συντάκται καὶ οἱ ἀρθρογράφοι μὲ τὴν γραμμὴν τῆς δημοσιότητος ποῦ προκαθορίζεται.

Είς τὸ σημεῖο αὐτὸ εἶναι ἀναγκαῖον νὰ σημειωθῇ πόσο ρόλον «παίζει» ἡ ἀποδοχὴ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ συντάκτου εἰς ἐπίπεδον κοινού, δημοσιογράφων, ἀκόμη καὶ τῶν ἐκδοτῶν.

Μικτὰ Κανάλια Ἐπικοινωνίας διὰ τὴν Ἐκκλησίαν

Τὰ κανάλια ἐπικοινωνίας καὶ ἐνημερώσεως τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὸ κοινὸν εἶναι τὰ ἑξῆς:

- Αἱ Ἐγκύκλιοι, τὰ ἐσωτερικῆς κυκλοφορίας δελτία ἐνημερώσεως.
- Τὸ Ταχυδρομεῖον ὡς ἀλληλογραφία.
- Αἱ Ἐκθέσεις.
- Αἱ συγκεντρώσεις.
- Αἱ παρουσιάσεις.
- Ἡ Ὁργάνωσις Χριστιανικοῦ Θεάτρου.
- Αἱ Ἐκδηλώσεις μὲ ἐθνικὸ, ἱστορικὸ, θρησκευτικὸ περιεχόμενον, ὕλης ἀπὸ τὴν παράδοσιν καὶ τὴν λαογραφίαν.
- Τὰ Μουσικὰ Προγράμματα.
- Ἡ Ραδιοφωνία.
- Αἱ Διασκέψεις, Σεμινάρια, Συνέδρια.
- Αἱ Ἐπιτροπαὶ δράσεως.
- Αἱ εἰδικαὶ ἐκδηλώσεις.
- Τὰ Δελτία Τύπου καὶ Ἐνημερώσεως.
- Αἱ προσωπικαὶ ἐπαφαί, ἐπισκέψεις.
- Ἡ ἀπονομὴ βραβείων.
- Αἱ εἰδικαὶ δημοσιότητες.
- Οἱ ἐφημερίδες καὶ τὰ περιοδικὰ ὄργανα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὰ ἐπίσημα Δελτία.
- Τὰ ἄρθρα εἰς Περιοδικά.
- Αἱ Κινηματογραφικαὶ προβολαί, προβολαὶ βιντεοκασετῶν ἢ σλάιτς.
- Ἡ παραγωγή, μὲ νέες ιδέες, ραδιοφωνικῶν ἐκπομπῶν.
- Ἡ βιντεοσκοπήσις γεγονότων ὡς «μαγιάς» εἰς τηλεοπτικὰς ἐκπομπάς.
- Αἱ διαλέξεις, ὁμιλίαι καὶ κηρύγματα.
- Αἱ τηλεφωνικαὶ συνδιαλέξεις, τηλεδιασκέψεις ἢ μεταδόσεις μηνυμάτων διὰ τῶν Fax καὶ Telex.
- Αἱ ἀφίσσαι.
- Τὰ ἡμερολόγια.
- Αἱ ἀνατυπώσεις κηρυγμάτων καὶ διαλέξεων.
- Τὰ ἐνημερωτικὰ φυλλάδια.
- Τὰ διάφορα τηλεοπτικὰ προγράμματα.
- Αἱ κατασκευαστικαὶ ἐργασίες.
- Ἡ ἀποστολὴ εὐχῶν κατὰ τὸ Ἑορτολόγιον.
- Τὰ «φόρουμ» περισσοτέρων ἐνοριῶν.

— Αἱ ἀνταλλαγαὶ φιλοξενείας.

— Ἡ προσφορὰ εἰκόνων, δίσκων ἢ κασετῶν βυζαντινῆς μουσικῆς.

— Ἡ ὑπαρξὶς πινάκων ἀνακοινώσεων μὲ νέα καὶ πληροφορίες.

— Αἱ ἐκτυπώσεις βιβλίων, συγγραμμάτων κ.λπ.

— Αἱ ἠχογραφήσεις δίσκων καὶ κασετῶν.

— Ἡ ὀδικὴ σήμανσις πορείας πρὸς τοὺς Ἱεροὺς Ναοὺς.

— Αἱ ἐπισκέψεις ἀσθενῶν καὶ φυλακισμένων.

— Αἱ ἀποστολαὶ καρτῶν ἢ φωτογραφιῶν Ἱερῶν Ναῶν καὶ ἰδρυμάτων τῆς Ἐνορίας.

— Οἱ προσοῦρες.

— Γραμματόσημα εἰδικῶν περιπτώσεων κ.ἄ. ἐπινοήσεις.

— Ἰδιαιτέρως τονίζεται ἡ σημασία «διαφημίσεως» τοῦ συντελουμένου φιλανθρωπικοῦ ἔργου.

— Τέλος ἀναφερόμεθα εἰς τὴν δημιουργίαν Σχέσεων μὲ τὸν Τύπον καὶ τὴν ἐκδοτικὴν ἢ μετοχικὴν ἰδιοκτησίαν πρὸς τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ καταφεύγουν οἱ παράγοντες τῶν Δημοσίων Σχέσεων ὥστε διὰ προσωπικῶν παραστάσεων καὶ ἀγωνιστικοῦ πνεύματος νὰ ὑπερασπίζονται τὰ ἀληθῆ, ἀναφερόμενοι καὶ ὅπου καὶ ὅταν ἀπαιτεῖται.

Προϋπολογισμὸς τοῦ Προγράμματος

Ἐρωτήματα τίθενται πλέον εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὸν οικονομικὸν προϋπολογισμὸν τῶν προγραμμάτων Δημοσίων Σχέσεων.

Τὸ σύνολον ἐκάστου προγράμματος Δημοσίων Σχέσεων θὰ πρέπει νὰ καθορίζεται μὲ βάση τὴν ἀντοχὴν ποὺ ἔχουν οἱ κάτοικοι τῆς ἐνοριακῆς περιοχῆς καὶ ἄλλοι διάφοροι συγγενεῖς οικονομικοὶ παράγοντες.

Διὰ νὰ εἶναι πραγματοποιήσιμον ἓνα πρόγραμμα Δημοσίων Σχέσεων δὲν σημαίνει ὅτι θὰ πρέπει νὰ δαπανηθῇ ἓνα τεράστιον ποσὸ χρημάτων. Εἰς τὴν πραγματικότητα, πολλὰ μικρὰ ἐνορία τῆς Ἐκκλησίας, ἔχουν νὰ ἐπιδείξουν ἐξαιρετικὰ ἀποτελέσματα προγραμμάτων, τὰ ὁποῖα ὑλοποιήθησαν μὲ πολὺ μικροὺς σχετικῶς προϋπολογισμοὺς δαπανῶν καὶ εἰς διαφορετικὰς περιφερείας.

Εἶναι φανερὸν ὅτι ἓνα «φιλόδοξον» πρόγραμμα Δημοσίων Σχέσεων ἀπαιτεῖ καὶ ἀνάλογα ἐξοδα ἐν συγκρίσει μὲ ἓνα πρόγραμμα ποὺ

χρησιμοποιεῖ κατά κύριον λόγον προσωπικὰς ἐπαφάς, ἢ ἓνα περιορισμένο πακέτο ἀποστολῆς μηνυμάτων μέσω τοῦ ταχυδρομείου ἢ ἄλλων μέσων ποῦ ἀπαιτοῦν δαπάνην.

Ὁ προϊστάμενος Δημοσίων Σχέσεων ἄς προσέξει, περισσότερο ἴσως ἀπὸ ὅτιδήποτε ἄλλο, τὴν ἐπιλογὴν τοῦ συνδυασμοῦ τῶν καναλιῶν ἐπικοινωνίας ποῦ θὰ χρησιμοποιήσῃ ὥστε, ἀφ' ἑνὸς μὲν τὰ κανάλια αὐτὰ νὰ συμβάλλουν μὲ τὸν καλύτερον τρόπον εἰς τὴν ὑλοποίησιν τῶν στόχων τοῦ προγράμματος καὶ ἀφ' ἑτέρου τὰ κόστη τῶν ἐξόδων αὐτῶν τῶν μέσων ἐπικοινωνίας νὰ μὴν ὑπερβούν τὰ καθορισμένα κονδύλια δαπανῶν τοῦ προϋπολογισμοῦ ποῦ ἔχει καταρτιστεῖ διὰ τὸ συγκεκριμένο τακτικὸν ἢ ἔκτακτον πρόγραμμα.

Ἡγετικότητα

Συνήθως ἓνα ὑψηλὰ ἱστάμενον στέλεχος τῆς Ἐκκλησίας εἶναι καὶ ὁ κατάλληλος ἡγέτης διὰ κάθε πρόγραμμα ποῦ ἀποσκοπεῖ εἰς τὴν ἐνδυνάμωσιν τῶν ἐπιδιώξεων αὐτῆς μὴ ἀποκλειομένης καὶ τῆς χρησιμοποίησεως ἐξωσυμμετοχικοῦ προσωπικοῦ. Πάνω ἀπ' ὅλα, αὐτὸς διαθέτει τὰ κατάλληλα προσόντα καὶ τὴν ἐμπειρία εἰς τὴν καθοδήγησιν τῶν ἀνθρωπίνων σχέσεων, διαθέτοντας ἐπίσης πολὺ καλὴ γνῶσιν τῶν ἀποτελεσματικῶν διαδικασιῶν εἰς τὴν χριστιανικὴν ἐπικοινωνίαν.

Αὐτὸς εἶναι «ὁ εἰδικὸς» εἰς τὴν διάγνωσιν καὶ τὴν ἀνάλυσιν αὐτῶν ποῦ εἶναι εἰς θέσιν πραγματικῶς νὰ ἐπιτύχῃ. Διαθέτει ἐμπειρίαν, γνωρίζει τὰ προβλήματα καὶ ἐκτιμᾷ τὰς δυνατότητάς του εἰς τὸ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν οἰκοδόμησιν καλῆς θελήσεως καὶ τὴν συνεργασίαν ἢ τὴν συμπαράστασιν τοῦ κοινοῦ.

Οἰονδήποτε σχέδιον ἢ «πολιτικὴ», ἀνεξαρτήτως ἀπὸ τὸ ποῖον τμῆμα τῆς διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας θὰ ἀναλάβῃ τελικῶς τὴν εὐθύνην τοῦ προγράμματος, πρέπει νὰ καταρτίζεται καὶ νὰ ἐκτελεῖται ἀναλόγως πρὸς τὰς δυνατότητας ποῦ ἔχουν τὰ στελέχη τοῦ ἐπιτελείου καὶ εἰς τελικὴν ἀνάλυσιν ὁ κάθε ἓνας εἰς τὸν ὁποῖον ἐναποτίθενται ἐλπίδες διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ στόχου.

Εἶναι ἀνεκτιμήτου ἀξίας ἀγαθὸν ἢ ἐμπιστοσύνη τοῦ κοινοῦ. Εἰς τὸν κόσμον τῶν Δημοσίων Σχέσεων αὐτὸς ὁ ζωτικῆς σημασίας παράγων εἶναι τόσον ἀπαραίτητος εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ζητουμένης, τῆς ποθητῆς ὑποστηρίξεως τοῦ κοινοῦ, τῶν πιστῶν εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς Ἐκκλη-

σίας, ὅσον ἀπαραίτητον εἶναι τὸ οὐράνιον εἰς τὴν ὑπαρξίν τῆς ἀτομικῆς ἐνεργείας.

Ἡ Ἐκκλησία ἐπιθυμεῖ πράγματι νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς ὀλοένα μεγαλυτέρας εὐθύναις τῆς εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον. Αὐτὸ τὸ γνωρίζουν οἱ ἱερωμένοι ὅλων τῶν βαθμῶν καὶ τὸ ἐκτιμᾷ ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἐπιτυχία τῆς Ἐκκλησίας σήμερα βασίζεται εἰς τὴν κατανόησιν, τὴν συμμετοχὴν καὶ τὴν συμπαράστασιν τῶν πιστῶν. Ἡ καλλιέργεια καὶ ἡ βελτίωσις τῆς γενικῆς ἀντιλήψεως ὡς πρὸς μίαν εὐρύτεραν συνεργασίαν μεταξὺ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ λαοῦ, εἶναι βέβαιον ὅτι θὰ συντελέσῃ καὶ εἰς τὴν αὔξησιν τῆς κατανόησεως καὶ τῆς συμπαράστασεως εἰς τὰ θέματα καὶ τοὺς ἀγῶνας ποῦ ἔχουν σχέσιν μὲ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἰδίως ἐναντίον τῶν αἰρέσεων καὶ μόνον;

Διὰ τὰς Δημοσίας Σχέσεις πρέπει νὰ ὁμολογηθῇ ὅτι, δὲν ὑπάρχει μεγαλυτέρα ἀποστολὴ ἀπὸ ἐκείνην, τῆς ὑπάρξεως καὶ ἀναπτύξεως αὐτῶν διὰ προσφορὰν ὑπηρεσιῶν εἰς τὴν οἰκοδόμησιν ἑνὸς ἀσφαλούς ἀνθρωπίνου μέλλοντος. Καὶ αὐτὸ τοῦτο ἐγγυᾶται μόνον ὁ Χριστὸς.

Οἱ «μεγάλοι Συγγενεῖς» καὶ ἡ εὐθύνη: «Μήτηρ μου καὶ ἀδελφοὶ οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἀκούοντες». Διπλὴ ἢ εὐθύνη. Πρῶτον διὰ τοὺς ἐντεταλμένους νὰ φέρουν εἰς ἀκοὴν τὴν πίστιν καὶ δεῦτερον διὰ τοὺς ἀκούοντας νὰ ὑπακούουν εἰς αὐτήν. Καὶ αὐτοὶ καὶ μόνον θὰ ἀκούσουν καὶ τῆς φωνῆς τοῦ Θεοῦ καὶ οἱ ἀκούοντες ζήσονται.

Ἐδῶ ἀκριβῶς ἐστιάζονται καὶ τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα τοῦ προγράμματος τῶν Δημοσίων Σχέσεων τῆς Ἐκκλησίας.

(Τέλος)

Γεωργίας Π. Κουνάβη Ο ΠΟΝΟΣ

Ἀγιογραφικὴ καὶ πατερικὴ προσέγγιση

Ὅσο κι ἂν ὁ πόνος εἶναι ἀνεπιθύμητος ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο, ἐντούτοις εἶναι καὶ ἀναπόφευκτος. Ἄν κατανοήσουμε τὴ σημασία ἀλλὰ καὶ τὴ χρησιμότητά του, τότε μπορεῖ νὰ ἀποβεῖ λυτρωτικὸς. Στὸ βιβλίο αὐτὸ τῶν 324 σελίδων γίνεται πλήρης ἀνάλυση τῆς θεολογίας καὶ τῆς εὐεργεσίας τοῦ πόνου, σὲ δύο Μέρη καὶ τέσσερα Κεφάλαια: Τὸ μυστήριο τοῦ πόνου – Ὁ πόνος τοῦ θανάτου – Ἡ ἀντιμετώπιση τοῦ πόνου – Οἱ καρποὶ τοῦ πόνου.

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΚΩΝ/ΝΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΤΟΥ ΕΞ ΟΙΚΟΝΟΜΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΝ ΤΟΥ 1821*

III. Ἀρνητικὴ συμπεριφορὰ Ἑλλήνων ἐναντι τοῦ Ἀγώνος.

Ὁ Κ. Οἰκονόμος δὲν διστάζει νὰ ψέξη καὶ πράξεις, ἀρνητικὰς διὰ τὸν Ἀγῶνα, Ἑλλήνων, οἱ ὅποιοι δὲν συνησθάνοντο, ἴσως, τὴν κρισιμότητα τῶν καιρῶν.

Ἦδη εἰς τὸν «Ἐπιτάφιον» εἰς τὸν Γρηγόριον Ε' συμβουλευεῖ νὰ κρατήσουν «μακρὰν ἀπὸ τὴν ζωὴν τῶν τὸν φθόνον, τὴν μνησικακίαν, τὴν ὑπερηφάνειαν, καὶ ὅλα τὰ ἄγρια πάθη, τὰ ὅποια διακόπτουν τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης τὸν σύνδεσμον. Εἶναι ἀνομία μεγίστη, καὶ μάλιστα εἰς

Τοῦ κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΜΠΟΥΓΑΤΣΟΥ

τὰς πενθίμους ταύτας ἡμέρας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πατρίδος, νὰ τρώγητε ἀλλήλους καὶ νὰ ἀναισθητήτε εἰς τοῦ γένους τὰς συμφορὰς. Ἐνθυμηθήτε, ὅτι ἡ διχόνοια ἔκαμε πτώματα ἐλεεινὰ τοὺς Προπάτοράς μας»³⁷¹.

Εἰς τὸν «Προτρεπτικόν» τοῦ Λόγον ἐκφράζει τὸ φόβον μήπως αὐτὴ ἡ διχόνοια καταστῆ ἰσχυρὸν ὄπλον τῶν ἀντιπάλων. «Ἄλλ' ὦ Ἕλληνες! προσέχετε», σημειοῖ, «μὴ δώσητε βεβαίως λαβὰς εἰς δυσφημίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος. Μέχρι σήμερον οἱ ἐχθροὶ τῆς ἐλευθερίας σας θέλουσι νὰ δικαιώσωσι τὸν Σουλτάνον συρράπτοντες ἀνίσχυρα καὶ ψευδῆ ἐπιχειρήματα· τί δὲν θέλουσι γράψαι, καὶ τί δὲν θέλουσι κάμει, ὅταν (ὃ μὴ γένοιτο) λάβωσιν ἐκ τῆς διαγωγῆς σας δικαίας δυσφημιῶν ἀφορμὰς»³⁷²... «Ἐνθυμήθητε πῶς μικρὰ περὶ φιλοτιμίας καὶ λαφύρων διχόνοια μεταξὺ Ἀγαμέμνονος καὶ Ἀχιλλέως, ἔγινεν αἰτία τῶν δακρύων καὶ τῶν θανάτων εἰς τοὺς Ἕλληνας. Ὅχι μόνον ὁ τύραννος, Ἕλληνας, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ τινες ἄλλοι φθονοῦντες τὴν δόξαν τῆς Ἑλλάδος, τίποτ' ἄλλο δὲν εὐχονται, καὶ τίποτ' ἄλλο δὲν προσμένουσιν, εἰμὴ τὴν διχόνοιάν σας. Ὀνειρεύονται καὶ μαντεύουσιν,

ὅτι καὶ ἐν ᾧ πολεμεῖτε τὸν τύραννον, καὶ ὅταν μάλιστα τὸν καταπολεμήσητε, θέλει ἀνάψει ἐν τῷ μέσῳ σας ἡ πυρκαϊὰ τῆς φιλοπρωτίας καὶ τῆς φιλοκτησίας, τὴν ὁποίαν ἔπειτα νὰ σβέσωσι δὲν θέλουσι οὐδένες ἄλλοι δυνηθῆ, εἰμὴ τῶν πολυτίμων σας αἱμάτων οἱ ποταμοί»³⁷³.

Δι' ἰδιαιτέρως σκληροῦ ὕφους ὁ Κ. Οἰκονόμος εἰς τὸν «Περὶ Φιλογενείας» τοῦ Λόγον ἀναφέρεται εἰς τοὺς ἐν Ρωσίᾳ Ἕλληνας τῆς διασποράς, οἱ ὅποιοι, ὡς φαίνεται, δὲν διεκρίνοντο διὰ τὴν μεταξὺ τῶν ἀγάπην. «Μισεῖτε καὶ φθονεῖτε ἀλλήλους», σημειοῖ, «ὡς ἐὰν εἴσθε ἄθροισμα πολυμιγῆς ἐκ διαφόρων ἀγρίων, βαρβάρων, ἀσυμφύλων ἐθνῶν ὄχι ὡς ἀδελφοὶ γνήσιοι, μιᾶς πίστεως καὶ μιᾶς πατρίδος υἱοί. Πεφυτευμένοι εἰς τὴν εὐφορωτάτην ταύτην χώραν τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς φιλάνθρωπίας, βλέπετε καὶ κατατρέχετε ἀλλήλους, ὡς δένδρα λυμαντικά, τῶν ὁποίων ἡ γειτονία βλάπτει καὶ μαραίνει καὶ πολλάκις ἀποξηραίνει τ' ἄλλα τὰ πλησιόχωρα. Φιλοτιμείσθε νὰ ὑπερέχετε εἰς τὸν ἄλλον ὄχι κατὰ τὴν ἀρετὴν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ματαιότητα τῆς ἀλαζονείας. Ζητεῖτε καθεὶς τὸ ἴδιον κέρδος συνεριζόμενοι, ποῖος ποίου νὰ φανῆ κατώτερος, νωθρότερος, φιλαργυρότερος εἰς τὴν πρὸς τοὺς δυστυχοῦντας ἀδελφούς καὶ τὴν πάσχουσαν πατρίδα συνδρομήν. Ἄστοργοι, ἀφιλάδελφοι, ἄμικτοι διὰ τῆς ὁμονοίας καὶ ἀσύνδετοι πρὸς ἀλλήλους, συνοικεῖτε μὲν εἰς ἓν ἄθροισμα πολιτείας, γείτονες καὶ συμπολίται σωματικῶς, ἀλλ' ὅμως κατὰ τὴν προαίρεσιν διάγετε ἕκαστος καθ' ἑαυτὸν διηρημένος ἀπὸ τοῦ πλησίον καὶ ἰδιορθοῦμος· καὶ ὁμοιάζετε τὴν ἄμμον τὴν παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης, τῆς ὁποίας οἱ κόκκοι, καὶ συσσωρευμένοι ἀλλεπάλληλοι, μένουσιν ὅμως πάντοτ' ἀπ' ἀλλήλων χωριστοὶ καὶ διακεκομμένοι καὶ ἀσύναπτοι· τούτους δὲ καὶ κούφη πληγὴ, καὶ πνοὴ πολλὰκις ἀνέμου διέσπειρεν εὐκόλως καὶ διεσκόρπισεν»³⁷⁴.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 722 τοῦ ὑπ' ἀρ. 17 τεύχους.

371. Ἐπιτ. σ. 14.

372. Προτρ., σ. 286-287.

373. Προτρ., σ. 289.

374. Φιλογ., σ. 75.

IV. Ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς εἰς τὸν Ἀγῶνα.

Ὁ Τοῦρκος Δυνάστης, ὑπερτονίζει ὁ Κ. Οἰκονόμος, ὄχι μόνον δὲν ἐσεβάσθη τὰ στοιχειώδη δικαιώματα τῶν ὑπηκόων του, ἀλλὰ ἀπεναντίας προέβη εἰς ἀνηκούστους θηριωδίας. Πάντα ταῦτα ὁμως δὲν ἐλύγισαν τὴν ἀδάμαστον ἑλληνικὴν ψυχὴν.

«Οὐδεὶς ὄρκος πίστεως καὶ ὑποταγῆς», σημειοῖ ὁ Κ. Οἰκονόμος, «οὐδεὶς σύνδεσμος ἠθικὸς ἢ πολιτικὸς, οὐδεμία σπονδὴ, ἢ συνθήκη νόμιμος καὶ σταθερὰ δὲν μᾶς συνέδησε οὐδέποτε οὐδαμοῦ οὐδαμῶς μετὰ τῶν ἀνόμων καὶ ἀσυνθέτων τῆς πατρίδος πορθητῶν. Οὐδέποτε παρητήθησαν τὰ ἀνεξάλειπτα δικαιώματα τῆς ἠθικῆς ἡμῶν ἀνεξαρτησίας. Οὐδέποτε παρεδώσαμεν οἰκειοθελῶς τὰς ἡμετέρας χώρας καὶ τὰ σώματα. Οὐδέποτε συνεζυμώθημεν οἰκειοθελῶς μετὰ τοῦ ἔθνους τῶν Ἀγαρηνῶν, οἵτινες καθ' ἡμέραν ἀνανέωναν ἐν ἡμῖν τὴν αἰχμαλωσίαν. Τὸ κράτος καὶ ἡ βία ἐκρατοῦσε τόσους αἰῶνας τὸν ἀχθένα τὸν Ἑλληνικὸν ὑπὸ τὸν ζυγὸν τοῦ ἀπίστου. Ἄλλ' ἡ φύσις, καὶ ἡ πίστις, καὶ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ Πατρὶς ἀείποτε διέσωζεν ἐν ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς ζῶντα καὶ ἀπαραχάρακτα τὰ ἐαυτῶν δικαιώματα. Ἄσβεστος ἔκαιεν εἰς τὰς ἡμετέρας καρδίας ἢ φλόξ τοῦ μίσους καὶ τῆς ἀγανακτήσεως κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς ὑπάρξεως ἡμῶν»³⁷⁵.

Τοῦτο ἐνισχύεται καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός, τὸ ὁποῖον ὅλα τὰ ἔθνη τὸ γνωρίζουν καὶ αὐτοὶ οἱ Τοῦρκοι τὸ ὁμολογοῦν, «ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐξ ἀρχῆς τῆς αἰχμαλωσίας δὲν ὑπετάχθησαν ὀλοκλήρως εἰς τὸν Σουλτάνον. Οἱ Μανιάται καὶ οἱ Σουλιῶται, καὶ οἱ Σφακιανοὶ καὶ οἱ Χειμαρριῶται ἐζοῦσαν ἀνεξάρτητοι καὶ αὐτόνομοι... Εἰς τὴν Πελοπόννησον, Ἀττικὴν, Θεσσαλίαν, Μακεδονίαν, Αἰτωλίαν, Ἀκαρνανίαν, Ἠπειρον, κ.τ.λ. φύλακες τῶν στενῶν (Δεσβενίων) ἦσαν πάντοτε ὀπλοφόροι Ἕλληνες...»³⁷⁶.

Ὅμως, ὅτε ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, οἱ Ἕλληνες, ὁμοῦ μετὰ τῶν ἐλευθέρων αὐτῶν ψυχῶν, ἀπεφάσισαν νὰ ἐπαναστατήσουν, καὶ νὰ ἐκδιώξουν τὸν σκληρὸν αὐτὸν Δυνάστην, τὸν Τοῦρκον. «Ἡ ἐλευθέρωσις τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ἑλλάδος», σημειοῖ ὁ Κ. Οἰκονόμος, «εἶναι βουλὴ τῆς θείας Προνοίας, εἶναι στάδιον λαμπρόν, εἰς τὸ ὁποῖον προσκαλεῖ τοὺς ὀρθοδόξους Ἕλληνας ὁ βασιλεὺς τῶν οὐρανῶν νὰ ἀγωνι-

σθῶσι πρὸς σωτηρίαν. Πνεῦμα θεῖον διέπνευσεν εἰς ὅλας τὰς πιστὰς τῶν Ἑλλήνων ψυχὰς. Φωνὴ πανηγυρικὴ ἐβρόντησεν οὐρανόθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὁμοία τῆς ὑψηλῆς ἐκείνης φωνῆς, ἣτις ἤχησεν εἰς τὴν μυστικὴν πεδιάδα τοῦ Ἰεζεκιήλ. «Ὁ Θεὸς τῆς δόξης ἐβρόντησε»³⁷⁷ καὶ ἀνέκραξεν ἰσχυρῶς. Τὰ ὄστα τὰ ξηρὰ τῶν Ἑλλήνων ἀνάστητε ἀπὸ τῶν μνημάτων τῆς δουλείας σας. Ἐκ τοῦ βάθους τῶν τάφων, ὅπου σᾶς κρατοῦσι δεσμίους αἱ ἀλύσεις τῆς ἀσεβείας, ἐξέθλετε λείψανα εὐγενῆ τῶν πιστῶν τῆς Ἐκκλησίας υἱῶν. Ἐγὼ σᾶς προσκαλῶ ὁ ζωοδότης καὶ πλαστοουργός σας. Ἐγὼ σᾶς ἐνδύω σάρκας, καὶ νεῦρα, καὶ ἰσχύν. Ἐγὼ σᾶς ἐμπνέω πνεῦμα ζωῆς. Ἡ δύναμίς μου ἢ μεγάλη σᾶς ἐνισχύει. Ἀνάστητε! πατήσατε εἰς τοὺς πόδας σας, ἐκτινάξατε τὰς ἀλύσεις σας, ἐλευθερώσατε τὴν Ἐκκλησίαν μου, ὅπως μάθωσι τὰ ἔθνη, ὅτι ἡ πατρίς σας ὑπάρχει τὸ πρῶτον, τὸ ὑψηλὸν τὸ καθαρῶτατον ἀγιοστήριον τοῦ παναγίου μου ὀνόματος... Πρὸς ταύτην, ἀδελφοί, τὴν θεῖαν φωνὴν, δὲν ἔμεινεν ἀναίσθητος οὐδεὶς γνήσιος Γραικός· εἰς ὅλων τὰ στήθη ἐπάταξεν ἡ καρδιά. Καὶ νέοι, καὶ ἄνδρες, καὶ γέροντες, καὶ κόραι ἀπαλαὶ ἐνθουσιάζθησαν ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Πῦρ ἱερὸν ἀνέφλεξεν αὐτῶν τὰς ψυχὰς. Οὐράνιος σκοπὸς ὀδηγεῖ τοὺς βραχιόνας αὐτῶν. Δὲν μάχονται, οὔτε διὰ πλεονεξίαν, οὔτε διὰ κενοδοξίαν δι' ἀσέλγειαν, οὔτε δι' ἄλλον τινα σκοπὸν ὑλώδη καὶ χαμερπῆ· μάχονται ἐξ ἀνάγκης ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος, ὑπὲρ τῆς ἰδίας σωτηρίας καὶ ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ· διὰ τοῦτο νομίζουσι τὰς πληγὰς τοῦ τυραννοῦ βέλη νηπίων, τὰς θλίψεις στεφάνους, τὸν πρόσκαιρον θάνατον αἰώνιον ζωὴν»³⁷⁸. «Ὡ, ἐντεῖνε καὶ κατευοδοῦ εὐλογημένε στρατὲ τοῦ Ἰσραήλ!»³⁷⁹. «Σὲ βλέπω καὶ μακρόθεν ἐκ τῆς κορυφῆς τῶν ὑψηλῶν ὄρεων τῆς πίστεως, καὶ τῆς θείας ἐλπίδος. Ὡ, πόσον ὠραῖαι καὶ λαμπραὶ φαίνονται αἱ χαμηλαὶ καὶ δίκαιαι σκηναὶ σου. Ὡς νάπαι σκιεραὶ, ὡς κέδροι ἀειθαλεῖς, ὡς ἄστρα φεγγοβολοῦντα εἰς τὸ πρόσωπον τῆς Ἑλλάδος! Ἡ λάμπρις τῶν Ἑλληνικῶν ὄπλων ἀναβαίνει ἕως τὸν αἰθέρα. Ὁ κρότος τῶν πυροβόλων σας ἀναγγέλλει εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην τὴν ἀνάστασιν τῆς Ἑλλάδος. Αἱ ἱεραὶ σημαῖαι σας, κολπούμεναι καὶ κυματίζουσαι μεγαλοπρε-

375. Πρωτ., σ. 270.

376. Πρωτ., σ. 272 σημ.

377. Ψαλμ. κη', 3.

378. Συνεισφ., σ. 116.

379. Ψαλμ. μδ', 5.

πῶς εἰς τὸν ἀέρα, κηρύττουσι τὸν θρίαμβον τοῦ Σταυροῦ. Τὸ στρατόπεδόν σας ὁμοιάζει στρατόπεδον λεόντων, οἵτινες δὲν θέλουσι κοιμηθῆ, ἕως νὰ πιάσωσι τὸ θήραμα. Τὰ σταυροφόρα σας πλοῖα πετώσι διὰ τῶν τῆς νίκης περὺγων κατόπιν τῶν βαρέων καὶ σεσαθρωμένων βάρεων τῶν βαρβάρων, εἰς τὰς ὁποίας ἐμφωλεύει τὸ θανατικόν, ὁ τρόμος, ἡ ἀταξία, ἡ ἀσέβεια... Σπεύσατε νὰ ἀνεγείρητε πάλιν τὰ τρόπαια τοῦ Μαρθῶνος, καὶ τῶν Θερμοπυλῶν, καὶ τῶν Πλαταιῶν... Μὴ φανῆτε κατώτεροι τῶν προγόνων. Ἀνάψατε τὰς τριήρεις τῶν βαρβάρων ὡς Ἡφαίστεια ὄρη εἰς τὸ μέσον τῆς θαλάσσης. Γεμίσατε καὶ τὸ πέλαγος τιάρας Τουρκικῆς, καὶ τὸν ἀέρα βαρβαρικοὺς ὀλολυγμοὺς καὶ τοὺς ἑλληνικοὺς λιμένας δικαιοτάτα λάφυρα»³⁸⁰.

Ὁ καιρὸς αὐτοῦ τοῦ πολέμου εἶναι «ἡμέρα πονηρά. Πονηρὰ τῶ ὄντι ἡμέρα! βαρεῖα καὶ πλήρης πόνων καὶ ἰδρώτων καὶ αἱμάτων πολλῶν. Ἀλλ' ὅμως εἶναι μία ἡμέρα, ὡς πρὸς τοὺς ἔπειτα εὐτυχεῖς τῆς ἐλευθερίας αἰῶνας. «Ὡς ἡμέρα ἢ ἐχθές, ἣτις διήλθε»³⁸¹, θέλει περάσει τῆς παρουσίας κακουχίας σας ὁ καιρὸς, καὶ θέλετε τὸ λοιπὸν μεταβῆ διὰ τῆς ἐπιγείου χρονικῆς ἀνέσεως καὶ ἡσυχίας εἰς τῆς αἰωνίου δόξης καὶ ἀναπαύσεως τὰς ἀγκάλας. Καρτερεῖτε λοιπὸν, ἀδελφοί, καὶ φέρετε γενναίως τοὺς ἐπικειμένους κόπους τοὺς πολλοὺς καὶ συχνοὺς καὶ βαρεῖς, χωρὶς τῶν ὁποίων δὲν κατορθοῦται ὁ μέγας τῆς ἐλευθερίας ἀγὼν· τίς ἀργὸς καὶ ράθυμος ἐβραβεύθη; τίς κοιμώμενος ἔστησε τρόπαιον; τίς τρυφῶν ἠρίστευσε καὶ ἐστεφανώθη; Νίκη καὶ δόξα δὲν ἀποκτώνται δωρεὰν καὶ ἀπονητί. Οἱ κόποι πλέκουσι στεφάνους· οἱ πόνοι γεννῶσι ἐλευθερίαν· αἱ θλίψεις φέρουσι εἰς τὴν βασιλείαν· «διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ»³⁸². Καρδίαν λοιπὸν ἔχετε καὶ ὑπομονήν, ἕως οὔ, διὰ τῆς θείας κραταιούμενοι πανοπλίας, καταντήσητε εἰς τὸ τέρας τοῦ λαμπροῦ σας ἀγῶνος»³⁸³.

Ὁ Κ. Οἰκονόμος τὸν Ἀγῶνα αὐτὸν δὲν τὸν περιορίζει εἰς τὸ ἔδαφος τῆς Πατρίδος καὶ μόνον. Καλεῖ πάντα χριστιανόν, πάντα Ἕλληνα, ὅπου καὶ ἂν εὐρίσκηται, νὰ συνεισφέρῃ ὑπὲρ τοῦ κοινού Ἀγῶνος «Ἐὰν ἐξ ἀνάγκης», σημειοῖ εἰς τὸν «Προτρεπτικόν» του Λόγον, «κατὰ τὸ παρὸν

σᾶς διαχωρίζῃ ὁ τόπος, σᾶς ἔχει ὅμως ἠνωμένους παντοῦ ἢ Πατρίς. Ὁ εἰς πολεμῆ εἰς τὸ ἔδαφος τῆς ἰδίας αὐτοῦ πατρίδος ὑπὲρ τῆς πατρίδος τοῦ ἄλλου, καὶ ὅλοι κοινῶς ὑπὲρ τῆς κοινῆς τῶν Ἑλλήνων μητρὸς, τῆς ὁποίας τὰ μέλη σώζονται ἕτερον ὑφ' ἑτέρου, βοηθούμενα ὑπ' ἀλλήλων»³⁸⁴. Καὶ τοῦτο ἐπειδὴ καθεὶς «κοινήν πρὸς τούτους (τοὺς ἀγωνιστάς) ἔχει τὴν μητέρα γῆν, εἰς τῆς ὁποίας τὸ ἔδαφος ἐγεννήθη· κοινὸς τοὺς πάλαι προπάτορας καὶ γενάρχας· κοινὸν τὸ αἷμα τὸ κυκλοφοροῦν εἰς τὰς φλέβας του· κοινήν τὴν γλῶσσαν, τὴν ὁποίαν συνεβύζαξε μετὰ τοῦ γάλακτος τῆς μητρὸς αὐτοῦ· κοινὰ τὰ ἔθιμα καὶ τὰ ἦθη καὶ αὐτὰς τὰς προλήψεις· τοὺς νόμους κοινούς, τὴν διοίκησιν κοινήν, τὴν ἀνατροφήν κοινήν, κοινήν τὴν συγγένειαν»³⁸⁵.

V. Ὁ ἐνδεδειγμένος τρόπος τοῦ Ἀγῶνος.

Ὁ Κ. Οἰκονόμος δὲν υἱοθετεῖ τὸν πόλεμον, οὐδὲ δέχεται «τὰς συμβουλὰς αὐτοχειροτονήτων τινων ξένων ἐρμημένων τοῦ Εὐαγγελίου, οἵτινες σπουδάζουσι νὰ παραστήσωσι τὸν Ἀγῶνα, ὡς ἐναντίον τάχα τῆς χριστιανικῆς πίστεως... Κακόν, κάκιστον, ἀπάνθρωπον, ἀνόσιον ὁ πόλεμος! Ἐπικατάρτος ἢ ἡμέρα ἐκεῖνη, καθ' ἣν πρῶτον ἔχυσεν ἄνθρωπος αἷμα, καὶ ἐφονοκτονήθη καὶ μέχρι σήμερον φονοκτονεῖται πολλάκις ἢ γῆ διὰ τὰς μερικᾶς, καὶ τὰς κοινὰς ὄλων τῶν ἀντιπολεμούντων ἐθνῶν ἀλληλοφονίας, τὰς ὁποίας συνῆλθον, φεῦ, καὶ τόσαι τέχναι νὰ κάμωσιν ὀλεθριωτάτας! Καλὸν δὲ πάλιν, καὶ θεῖον, καὶ χριστιανικώτατον ἢ εἰρήνην. Ὁ χριστιανὸς χρεωστεῖ νὰ εἰρηνεύῃ, «εἰ δυνατόν, μετὰ πάντων ἀνθρώπων»³⁸⁶. Ἀλλ' ὅταν ἐν ὀλόκληρον ἔθνος χριστιανικόν... κατασφάζηται καὶ γυμνώνηται... ὅταν βλέπῃ τὴν πίστιν καὶ παρθενίαν καὶ σωφροσύνην καὶ πᾶσαν ἀρετὴν ἀγομένην καθ' ἡμέραν λάφυρον τῆς ὠμοτάτης ὕβρεως τῶν ἀσεβῶν Ἀγαρηνῶν, χρεωστεῖ τάχα, ἐπὶ προφάσει εἰρήνης, νὰ ὑποτάσσηται ἀναίσθητον, καὶ νὰ θεωρῇ ἀνάλητον τσσαύτας ψυχὰς τῶν ἀσθενεστέρων αὐτοῦ μελῶν γινομένης θύματα τοῦ διαβόλου καὶ τῶν τούτου ὑπηρετῶν; ἀπαγέ! Οὔτε οἱ ἱεροὶ Κανόνες, οὔτε τὰ νῦν καθ' ἡμᾶς ἀνα πᾶσαν τὴν Εὐρώπην χριστιανικὰ Βασίλεια, οὔτε πρῶην οἱ αἰοίδιμοι καὶ χριστιανικώτατοι Βασιλεῖς ἡμῶν

380. Προτρ., σ. 285-286.

381. Ψαλμ. 89,4.

382. Πράξ. ιδ', 22.

383. Προτρ., σ. 293.

384. Προτρ., σ. 289-290.

385. Φιλογ., σ. 66.

386. Ρωμ. ιβ' 18.

καὶ Αὐτοκράτορες ἀπεδέχθησαν...»³⁸⁷. «Ὅταν ὁ ἄνομος ἡγεμὼν σφάζῃ τοὺς λαοὺς ἀπανθρώπως, καὶ σφετερίζεται πανασεβῶς τὰ δικαιώματα τῆς θείας λατρείας, βιάζων τοὺς ἰδίους ὑπηκόους νὰ ἐξομώσωσι τὴν ἀμώμητον καὶ πατροπαράδοτον πίστιν, καὶ νὰ λατρεύωσι τὸν Προφήτην τοῦ ψεύδους, τῆς πλάνης, τῆς ἀνομίας. Τότε καταναλίσκει τὸν ἄνομον ὁ Θεὸς τῆς Δικαιοσύνης «ἐν πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ»³⁸⁸ τότε ἀποστέλλει οὐρανόθεν τὸ πνεῦμα τῆς ἰσχύος εἰς τοὺς Μωϋσεῖς, τοὺς Γεδεὼν, τοὺς Ἰεφθάε, τοὺς Μακκαβαίους, τοὺς Κωνσταντίνους, νὰ συντριψῶσι τὸν τυραννικὸν ζυγὸν, καὶ νὰ ἐλευθερώσωσι τὸ εὐσεβὲς αὐτῶν γένος ἐκ χειρῶν «τοῦ υἱοῦ τῆς ἀπωλείας»³⁸⁹... Ὁ Ἑλληνικὸς ἀγὼν, εἶναι ἀγὼν τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῆς ἐννόμου ἐλευθερίας κατὰ τῆς ἀνομοπάτης παρὰ πάσας τὰς τυραννίας. Εἶναι ἀγὼν τῶν φώτων καὶ τοῦ πολιτισμοῦ κατὰ τοῦ σκοτούς καὶ τῆς ἀπανθρωπίας. Εἶναι ἀγὼν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Σταυροῦ κατὰ τῆς αἰμοβόρου Ἀσεβείας»³⁹⁰.

Διὰ τοῦτο ὁ Κ. Οἰκονόμος παροτρύνει τοὺς Ἕλληνας νὰ ἀγωνιστοῦν, καὶ τοὺς ὑποδεικνύει τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ ἀγωνίζονται. «Μὴ φοβῆσθε», σημειοῖ ὁ Κ. Οἰκονόμος εἰς τὸν «Προτρεπτικόν» τοῦ Λόγον, «ὅτι μονομαχεῖτε πρὸς τὰ βάρβαρα τέκνα τῆς Ἄγαρ»³⁹¹. Ἡ γενναιότης καὶ ἡ ἐπιμονή σας θέλει δεῖξει εἰς ὅλα τὰ ἔθνη τῆς γῆς, ὅτι μόνοι Ἕλληνες ὑπὸ τὸν πολυχρόνιον καὶ βαρύτερον τῆς θηριωδίας ζυγὸν διεφύλαξαν γενναίως καὶ τὴν πίστιν, καὶ τὴν εὐγένειαν τῶν Πατέρων αὐτῶν. Ἡ γενναιότης καὶ ἡ ἐπιμονή σας θέλει θερμάνει καὶ τὴν ψυχρὰν πολιτικὴν τῆς Εὐρώπης, καὶ θέλει τὴν δυσωπήσει, τέλος, ἢ νὰ σεβασθῇ καὶ νὰ ὑπερασπισθῇ τὰ δίκαιά σας, ἢ κἂν νὰ κλαύσῃ φιλανθρώπως τὸν ἐνδοξὸν σας θάνατον!

»Ἄλλ' ὅποιαδήποτε ἂν φανῇ ἡ πολιτικὴ τῆς Εὐρώπης, ὧ Ἕλληνες, μὴ δειλιάσητε! Μὴδ' ἀφιερώνετε τὴν πεποιθησίν σας εἰς τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων. Μόνος οὐρανὸς ἄς εἶναι ἡ καταφυγή σας, καὶ μόνοι πιστοὶ σύμμαχοι οἱ βραχιόνες σας. Οἱ προπάτορες ἡμῶν δὲν ἀνέμεναν οὐδὲ τοὺς γείτονες Λακεδαιμονίους, μέλλοντες νὰ κτυπήσωσι τὸν βάρβαρον εἰς τὸν Μαραθῶ-

να' φανῆτε τούτων εἰς τὴν προθυμίαν ἄξιοι ἀπόγονοι, ἐλπίζοντες τὴν σωτηρίαν πρῶτον παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ δευτέρον παρ' ὑμῶν αὐτῶν... Ἐγίνατε πλέον οἰκεῖοι καὶ συνήθεις καὶ γνώριμοι μετὰ τοῦ θανάτου! Τί ἄλλο μένει νὰ φοβηθῆτε' ἀφ' οὗ μίαν φορὰν ἐτινάξατε τὰς ἀλύσεις σας; Ἐλεύθεροι, ὡς ἀετοί, πετάτε κατὰ τῶν ἐξολοθρευτῶν σας. Νικήσατέ τους, ἢ ἀποθάνετε μετὰ δόξης, ἵνα μὴ σᾶς σφάζῃ πλέον ὁ ἀχρεῖος, καὶ βάρβαρος Τούρκος.

»Προσέχετε, μήπως ἀπατηθῆτε ὑπὸ τῆς μεσιτείας πολιτικῶν τινῶν, κρυφίων τῆς ἐλευθερίας σας ἐχθρῶν,... Δὲν εἶναι, δὲν ὑπάρχει πλέον διαλλαγή μετὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Τουρκίας. Ἔως οὗ βλέπει ὁ ὄφρις τὴν καιρίαν τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ πληγὴν, καὶ σεῖς τῶν συγγενῶν σας τοὺς τάφους, τὸ μῖσος εἶναι ἄσπονδον, καὶ ἀκήρυκτος ὁ πόλεμος. Ἕλλην ὑπήκοος καὶ Τούρκος ἡγεμὼν πώποτε δὲν θέλουσιν ἐμπιστευθῆ...»³⁹². «Μὴ προσμένετε (πάλιν τὸ ἐπαναλαμβάνω) μὴ προσμένετε παρ' ἄλλων φροντίδος τὴν σωτηρίαν σας. Μὴδὲ νομίζετε φίλον ἄλλον, εἰ μὴ μόνον ἐκεῖνον, ὄντινα σᾶς δεῖξῃ ὁ καιρὸς, ἢ πείρα καὶ ὁ Θεός. Κἀνένα φίλον ἀκόμη δὲν ἴδετε προφανῶς ἕως τώρα! Ἐπιβούλους μόνον βλέπετε πολλοὺς, τοὺς ὁποῖους ἐξεύρετε διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ σιωπῆς νὰ τοὺς ἀποφεύγητε φρονίμως καὶ ἀταράχως, χωρὶς ποτὲ νὰ καταλίπητε τὸ τῆς δόξης στάδιον. Ἄπαξ ἐβάλετε τὴν χεῖρά σας εἰς τὸ ἄροτρον τῆς ἐλευθερίας, μὴ στρέφησθε πλέον μήτε δεξιὰ μήτε ἀριστερά. Ἐμπρός! εἰς τὸν σκοπὸν! εἰς τὸν ὄλεθρον τοῦ Τυράννου! Μὴ φοβῆσθε τὴν ὀλιγότητά σας. Ἄν ἐπιμένητε προθύμως εἰς τὸν ἱερόν σας ἀγῶνα, ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων συμπολεμῆ μεθ' ὑμῶν»³⁹³.

Ὁ Κ. Οἰκονόμος, ἀφοῦ συνιστᾷ εἰς τοὺς ἀγωνιστάς, τοὺς μαχομένους Ἕλληνας, νὰ ἐνδυσθῶν τὴν ἐλληνικὴν πανοπλίαν, ὡς τὴν ζωγραφίζει ὁ Ὅμηρος, ἀλλὰ καὶ τὴν πνευματικὴν, ὡς τὴν διαζωγραφίζει ὁ Ἀποστόλος Παῦλος, συμβουλεύει νὰ ἀντισταθοῦν εἰς τὰς μεθοδεῖας τοῦ διαβόλου. «Ἡ Αὐτοκρατορία τῆς Κωνσταντινουπόλεως» τονίζει ὅπως ἰδιαιτέρως, «δὲν κατεστρέφετο ὑπὸ τῶν βαρβάρων, ἂν οἱ τότε χριστιανοὶ δὲν ἠχμαλωτίζοντο πρῶτον ὑπὸ τῶν ἰδίων αὐτῶν παθῶν, ἦτις εἶναι τῶν πονηρῶν πνευμάτων ἡ σκοτεινὴ ἐξουσία»³⁹⁴.

(Συνεχίζεται)

387. Προτρ., σ. 276-278.

388. Β' Θεσ. β', 8.

389. Παρμ. κδ', 23.

390. Προτρ., σ. 280.

391. Γεν. ιστ'. κα'.

392. Προτρ., σ. 280-281.

393. Προτρ., σ. 282.

394. Προτρ., σ. 293.

Ο ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

Σχεδιάγραμμα πατερικής ἀγγελολογίας

Τὸ ἴδιο τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ἀλήθεια τῆς Ὁρθοδοξίας δὲν ἐπέτρεψαν ποτὲ μία ἐπιστημονικοφανῆ συστηματοποίηση τῆς θεολογίας τῆς, τουλάχιστον μὲ τὴν πνευματοκτόνο μορφή, ὑπὸ τὴν ὁποία συντάχθηκαν τὰ ὀγκώδη δογματικὰ ἔγχειρίδια τοῦ δυτικοῦ σχολαστικοῦ Μεσαίωνα¹. Ἡ «Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως» τοῦ Ἰωάννη τοῦ Δαμασκηνοῦ, ἡ ὁποία γιὰ τοὺς

ρίζεται στὸ ἔργο ἑνὸς μεγάλου Πατέρα τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου³.

Στὶς γραμμὲς ποὺ ἀκολουθοῦν, λοιπόν, ἐκτίθεται ἡ διδασκαλία τοῦ μεγάλου Καππαδόκη Πατέρα σχετικὰ μὲ τὴ δημιουργία, τὴ φύση, τὶς τάξεις, τὸν ἀριθμὸ, τὴν ἀποστολὴ καὶ τὴν πνευματικὴ κατάσταση τῶν ἀγγέλων, καθὼς καὶ σχετικὰ μὲ τὸν Ἐωσφόρο καὶ τοὺς ἀγγέλους ποὺ τὸν ἀκολούθησαν, τὴν πώση τους ἀπὸ τὴν κοινὴν μὲ τὸ Θεό, τὴ δύναμη καὶ τὴ δράση τους.

Τοῦ κ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΑΡ. ΥΦΑΝΤΗ
θεολόγου

Σημειολογικά.

δυτικούς ἱστορικούς τῆς θεολογίας καὶ γραμματολόγους ἀποτελεῖ τὴν πρώτη σχολαστικὴ σύνθεση τῆς ἑλληνόφωνης πατερικῆς γραμματείας, δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρὰ μία ἀνθολόγηση πατερικῶν χωρίων πάνω σὲ βασικὰ θέματα τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Σκοπὸς μίας ὀρθόδοξης Δογματικῆς δὲν εἶναι νὰ ἐξαντλήσει ἐρημνευτικὰ κάθε πτυχὴ τῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ νὰ ἐκθέσει τὰ σημεῖα ἐκεῖνα τοῦ ὀρθῶς δοκεῖν, ποὺ μαζὶ μὲ τὸ ὀρθῶς πράττειν, μποροῦν νὰ ὀδηγήσουν τὸν πιστὸ στὴ σωτηρία του.

Σύμφωνα μὲ τὰ παραπάνω, δὲν μᾶς ξένισε ἡ διαπίστωση, ὅτι τὸ Κεφάλαιο τῆς ὀρθόδοξης Δογματικῆς, ποὺ πραγματεύεται τὸν ἀόρατο κόσμον τῶν ἀγγελικῶν δυνάμεων, παρουσιάζει πολλὰ θεολογούμενα καὶ μάλιστα περισσότερα ἀπὸ ὁποιοδήποτε ἄλλο κλάδο τῆς². Ἀποτέλεσε πάντως πρόκληση γιὰ μία προσπάθεια ἀναλυτικῆς, κατὰ τὸ δυνατόν, μελέτης τῆς πατερικῆς διδασκαλίας σχετικὰ μὲ τὸν πνευματικὸν κόσμον. Ὅπως μαρτυρεῖ ὁ τίτλος τῆς, ἡ μελέτη αὐτὴ περιο-

Πρὶν προβοῦμε στὴν ἀναλυτικὴ παρουσίαση καὶ διαπραγματεύση τῶν χωρίων τοῦ ἁγίου Γρηγορίου ποὺ στοιχειοθετοῦν τὴν «ἀγγελολογία» του, θεωροῦμε μεθοδολογικὰ σκόπιμο νὰ κάνομε μερικὲς σημειολογικὲς παρατηρήσεις. Δηλαδή, νὰ ἀναφερθοῦμε στὶς λέξεις ποὺ χρησιμοποιεῖ γιὰ νὰ ὀνομάσει τοὺς ἀγγέλους καὶ τοὺς δαίμονες, ποὺ, ὡς γνωστόν, συναποτελοῦν τὸν πνευματικὸν κόσμον. Αὐτὴ ἡ —ἔστω ἐλάχιστη στὴν προχειρότητά της— «τῶν ὀνομάτων ἐπίσκεψις» προσφέρει κατὰ τὴ γνώμη μας ἓνα πολύτιμο προϋποθεσιακὸ πλαίσιο, διὰ τοῦ ὁποίου προϋδεάζεται ὁ ἀναγνώστης τῆς θεολογικῆς σημαντικῆς τῆς σκέψης τοῦ Γρηγορίου.

Γιὰ μὲν τοὺς ἀγαθοὺς ἀγγέλους, ὁ Θεολόγος χρησιμοποιεῖ τὶς ἐξῆς λέξεις⁴: ἀγγελοι, ἀρχάγγελοι, χερουβὶμ, ἑξαπτέρυγα σεραφίμ⁵, θρόνοι, κυ-

1. Δὲν ἀγνοοῦμε, βέβαια, τὶς ὀρθόδοξες Ὁμολογίες ποὺ θέλησαν νὰ ἐκπροσωπήσουν τὴν Ὁρθοδοξία κατὰ τὰ νεότερα χρόνια. Μολονότι τὰ ἱστορικὰ συμφραζόμενα (ἀναμέτρηση τῆς ὀρθόδοξης θεολογίας μὲ τὶς δύο ἐκδοχὰς τοῦ δυτικοῦ χριστιανισμοῦ, τὸν Ρωμαιοκαθολικισμό καὶ τὴ Διαμαρτυρησὴ) κατὰ κάποιον τρόπο εὐνόησαν τὴν σύνταξη τέτοιων ἐργων, δὲν παύουν αὐτὰ τὰ ὁμολογιακὰ δείγματα σχολαστικῆς συστηματοποίησης τῆς ὀρθόδοξης θεολογίας νὰ ἀποτελοῦν συμπτώματα ἀλλοτριώσεως τοῦ ὀρθοδόξου πνεύματος.

2. Βλ. Βασ. Μουστάκη, Ἄγγελος (Δογματικὴ), στή Θ. Η. Ε., Ἐκδ. Μαρτίνου, Ἀθήνα 1966, τ. Α', στ. 181.

3. Θεωροῦμε περὶ τὸ νὰ κάνουμε λόγο γιὰ τὸ βίο καὶ τὸ σπουδαῖο συγγραφικὸ ἔργο τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου. Περιορίζομαστε στὴν ἐπιλεκτικὴ ἀναφορὰ κάποιων βασικῶν βοηθημάτων γιὰ τὴν βιβλιογραφικὴ ἐνημέρωση τοῦ ἀναγνώστη. Παν. Χρήστου, Γρηγόριος ὁ Θεολόγος στή Θ. Η. Ε., τ. Δ', στ. 708-729 Στ. Παπαδόπουλου, Πατρολογία Β', Ὁ τέταρτος αἰώνας (Ἀνατολὴ καὶ Δύση), Ἀθήνα 1990, σ. 495-529 (μὲ πλούσια ἑλληνικὴ καὶ ξένη βιβλιογραφία) Τοῦ Ἰδίου, Γρηγόριος ὁ Θεολόγος. Σπουδὴ τοῦ βίου καὶ τοῦ ἔργου του, Ἀθήνα 1991.

4. Ὁ ἀναγνώστης, πολλὰ ἀπὸ αὐτὰ τὰ ὀνόματα θὰ εἶχει τὴν εὐκαιρία νὰ τὰ ξαναδεῖ σποραδικὰ στὰ αὐτούσια παραθέματα, γι' αὐτὸ ἐδῶ ἡ ἀναφορὰ τους γίνεται χωρὶς παραπομπές.

5. Σύμφωνα μὲ τὸν ἅγιο Διονύσιο τὸν Ἀρεοπαγίτη, Σεραφίμ σημαίνει «φωτιὰ» καὶ Χερουβὶμ «ἐκχυση τῶν γνώ-

ριότητες, ἀρχές, ἐξουσίες, λαμπρότητες, ἀναβάσεις, νόες, νοερές δυνάμεις, νοητές φύσεις, πνεύματα, λειτουργικά πνεύματα, λειτουργοὶ Θεοῦ, οὐράνιες δυνάμεις, ἀγγελικὲς δυνάμεις, θεῖες δυνάμεις· γιὰ δὲ τὸ Σατανᾶ καὶ τοὺς ἀγγέλους του, χρησιμοποιεῖ τὴν ἑξῆς Ἑωσφόρος, Σατανᾶς, Διάβολος, Πονηρός, Μαμωνᾶς, πνεύματα, ἀκάθαρτα πνεύματα, δαίμονες, ἐλεεινότατον πτώμα, τὸ πλήρωμα τοῦ πονηροῦ, ἀποστατικά δυνάμεις.

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος κάμνει ἕναν ἀδρομερῆ διαχωρισμὸ τῶν τάξεων τῶν ἀγαθῶν ἀγγέλων, συναφή μὲ τὸν ἀγιογραφικό. Οἱ ἄλλες λέξεις —κυρίως ἐπίθετα— ποὺ χρησιμοποιεῖ, τονίζουν τὴν ἠθικὴ ἀνωτερότητα τῶν ἀγγέλων καὶ προσπαθοῦν νὰ ἀποδώσουν ιδιότητες, σχετικὲς μὲ τὴν πνευματικὴ, ἀόρατη φύση τους, καθὼς καὶ μὲ τὸ ἔργο τους.

Ἀναφορικὰ μὲ τοὺς πεπτωκότες ἀγγέλους, ὅλες σχεδὸν οἱ λέξεις, μὲ τὴν ὁποῖα τοὺς ἀποκαλεῖ ὁ Γρηγόριος, σχετίζονται μὲ τὴν πώση τους ἀπὸ τὴν κοινωνία τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἀκόλουθη ἐναντίωσή τους στὸ θέλημά του. Αὐτὸ φαίνεται κυρίως στὰ ὀνόματα τοῦ ἐπικεφαλῆς τῶν δαιμόνων: «Ἑωσφόρος», γιὰ νὰ ἀποδειχθεῖ σκότος μετὰ τὴν ἀνταρσία κατὰ τοῦ Δημιουργοῦ του· «Σατανᾶς», ὡς πειραστῆς καὶ ἀντίδικος· «Διάβολος» γιὰ διὰβάλλει τὸ Θεό, εἰσηγούμενος τὴν ἁμαρτία· «Πονηρός», στὸν ἀντίποδα τοῦ παναγάθου Θεοῦ· «Μαμωνᾶς», ὡς κύριος, ἀντιτιθέμενος στὸν Παντοκράτορα⁷. Ὅλες οἱ λέξεις φανερώνουν τὴν ἠθικὴ καὶ ὑπαρκτικὴ ἀπαξία, ποὺ ἐκπροσωποῦν οἱ δαίμονες.

1. ΠΕΡΙ ΑΓΓΕΛΩΝ

1. Δημιουργία

Ἡ πίστη στὴν ὑπαρξὴ τῶν ἀγγέλων εἶναι διάχυτη σὲ ὁλόκληρο τὸν χριστιανικὸ κόσμο.

σεων». Βλ. Περί οὐρανόου ἱεραρχίας, PG. 3, 200D-201A καὶ 205C. Πρβλ. Ν. Ματσούκα, *Δογματικὴ καὶ Συμβολικὴ Θεολογία Β'*. Ἐκθεσὴ τῆς ὀρθόδοξης πίστεως σὲ ἀντιπαράθεση μὲ τὴ δυτικὴ χριστιανοσύνη, Θεσσαλονίκη 1985, σ. 187 σημ. 169.

6. Ἑτυμολογικὰ τῆς λέξης βλ. Μ. Χ. Γκητάκου, Σατανᾶς, στή Θ. Η. Ε., τ. 10, σ. 1185.

7. Πρβλ. τὸ χαρακτηριστικὸ χωρίο τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου: «Εἰ γὰρ λέγοιμι Θεὸν καὶ Μαμανᾶν, δύο κύριους εἰς ἓν ἀριθμουμένους, τοσοῦτω μακρὰν ὄντας ἀλλήλους». Λόγος ΛΑ'. Θεολογικὸς πέμπτος, Περί τοῦ ἁγίου Πνεύματος, PG. 36, 153B.

Στὸ Σύμβολο Νικαίας / Κωνσταντινουπόλεως αὐτὴ ἡ πίστη διατυπώνεται στὴν ὁμολογία τοῦ Θεοῦ ὡς Δημιουργοῦ «ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀόρατων»⁸. Παραταῦτα, στὴν ἁγία Γραφή δὲν ὑπάρχει σαφὴς μαρτυρία γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ ἀγγελικοῦ κόσμου⁹. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ οἱ Πατέρες ἀποφεύγουν νὰ ἀσχοληθοῦν μὲ τὸν τρόπο δημιουργίας τῶν ἀγγέλων¹⁰. Τὸ ἴδιο διαπιστώνουμε καὶ στὸν ἅγιο Γρηγόριο.

Ὁ Θεολόγος θεωρεῖ τὴν πίστη στοὺς ἀγγέλους δεδομένη καὶ ἀδιαπραγμάτευτη. Αὐτὸ φαίνεται κυρίως ἀπὸ τὸ ἑξῆς χωρίο, στὸ ὁποῖο κατακρίνει τοὺς Σαδδουκαίους γιὰτὴν δὲν πίστευαν στὴν ὑπαρξὴ τῶν ἀγγελικῶν δυνάμεων, ὅπως δὲν πίστευαν καὶ στὴν ἀνάσταση: «Τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον Σαδδουκαῖοι μὲν οὐδὲ εἶναι τὸ παράπαν ἐνόμισαν οὐδὲ γὰρ ἀγγέλους, οὐδὲ ἀνάστασιν οὐκ οἶδ' ὅθεν τὰς τοσαύτας περὶ αὐτοῦ μαρτυρίας ἐν τῇ Παλαιᾷ διαπτύσαντες»¹¹.

Δημιουργὸς τῶν ἀγγέλων εἶναι ὁ Θεὸς καὶ αἰτία τῆς —ἐκ τοῦ μὴ ὄντος— δημιουργίας τους ἀποτελεῖ, σύμφωνα μὲ τὸν Γρηγόριο τὸν Θεολόγο, ἡ ἄκρα θεία ἀγαθότητα: «Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἤρκει τῇ ἀγαθότητι τοῦτο, τὸ κινεῖσθαι μόνον τῇ ἐαυτῆς θεωρίᾳ ἀλλ' ἔδει χεθῆναι τὸ ἀγαθὸν καὶ ὀδεῦσαι, ὡς πλείονα εἶναι τὰ εὐεργετούμενα (τοῦτο γὰρ τῆς ἄκρας ἦν ἀγαθότητος), πρῶτον μὲν ἐννοεῖ τὰς ἀγγελικὰς δυνάμεις καὶ οὐρανίους καὶ τὸ ἐννόημα ἔργον ἦν»¹².

Ἀπὸ τὸ παραπάνω χωρίο, προκύπτει καὶ ὁ χρόνος τῶν ἀγγελικῶν δυνάμεων. Κατὰ τὸ Γρηγόριο λοιπόν, μὲ τὸν ὁποῖο συμφωνοῦν σχεδὸν

8. Σύμβολο Νικαίας / Κπόμεως, ἄρθρο 1. Πρβλ. Κολ. α' 16: «...ὅτι ἐν αὐτῷ (τῷ Χριστῷ) ἐκτίσθη τὰ πάντα, τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὁρατὰ καὶ ἀόρατα...».

9. Μία νύξη ὑπάρχει στὸ Νεεμ. θ' 6. Ἀναλυτικὰ βλ. Π. Ν. Τρεμπέλα, *Δογματικὴ τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας*, Ἀθήνα 1978, τ. 1, σ. 411.

10. Χαρακτηριστικὸ εἶναι τὸ ἀκόλουθο ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ Μ. Βασίλειο: «Αἱ γὰρ καθαρὰ καὶ νοερὰ καὶ ὑπερκόσμιαι δυνάμεις, ἅγιοι καὶ εἰσι καὶ ὀνομάζονται, ἐκ τῆς παρὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐνδοθείσης χάριτος τὸν ἁγιασμὸν κεκτημένα. Ὡστε ἀποσεσιώπηται μὲν ὁ τρόπος τῆς κτίσεως τῶν οὐρανόων δυνάμεων...». Περί τοῦ ἁγίου Πνεύματος, PG. 32, 136A.

11. Λόγος ΛΑ'. Θεολογικὸς πέμπτος. Περί τοῦ ἁγίου Πνεύματος, PG. 36, 137B.

12. Λόγος ΛΗ'. Εἰς τὰ Θεοφάνεια, PG. 36, 320D. Πρβλ. Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς Ὀρθοδόξου Πίστεως, PG. 94, 865: «Αὐτὸς [ὁ Θεὸς] τῶν ἀγγέλων ἐστὶ ποιητὴς καὶ δημιουργός, ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραγαγὼν αὐτούς».

ὄλοι οἱ Πατέρες¹³, τὸ πρῶτο «ἔργον» τῆς θείας δημιουργίας ἦταν οἱ ἀγγελικὲς καὶ οὐράνιες δυνάμεις. Ὁ ἀόρατος κόσμος, συνεπῶς, προηγείται χρονικὰ τοῦ ὄρατου. Εἶναι χαρακτηριστικό, ὅτι στὸ παραπάνω ἀπόσπασμα τοῦ Γρηγορίου βασιίζεται καὶ ὁ Δαμασκηνὸς γράφοντας τὸ Κεφάλαιο Περὶ ἀγγέλων τῆς «Ἐκδόσεως ἀκριβοῦς», αἰτιολογώντας θεολογικὰ τὴ συμφωνία του μὲ τὴν ἀποψη τοῦ Καππαδόκη: «Τινὲς μὲν οὖν φασιν, ὅτι πρὸς πάσης κτίσεως ἐγένοντο, ὡς ὁ Θεολόγος λέγει Γρηγόριος (...) Ἐγὼ δὲ τῷ Θεολόγῳ συντίθεμαι. Ἐπρεπε γὰρ πρῶτον τὴν νοερὰν οὐσίαν κτισθῆναι, καὶ οὕτω τὴν αἰσθητήν, καὶ τότε τὴν ἐξ ἀμφοτέρων τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον»¹⁴. Δεδομένου ὅτι ὁ ἄνθρωπος πλάστηκε μέτοχος καὶ τοῦ ὑλικοῦ καὶ τοῦ νοητοῦ κόσμου, κατὰ τὴ δημιουργία του ἔπρεπε νὰ προϋπάρχει καὶ ὁ ἀόρατος κόσμος τῶν ἀγγέλων. Τὸ ἀκόλουθο ἀπόσπασμα τοῦ ἁγίου Γρηγορίου, ποῦ ἀναφέρεται στὴ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου, μοιάζει νὰ ὑπομνηματίζει ἐρμηνευτικὰ τὸ χωρίο τοῦ Δαμασκηνοῦ, φανερώνοντας ταυτόχρονα τὶς ὑψηλότερες ἀνθρωπολογικὲς προϋποθέσεις τῆς πατερικῆς θεολογίας: «Τοῦτο δὲ βουλευθεὶς ὁ τεχνίτης ἐπιδειξασθαι Λόγος, καὶ ζῶον ἐν ἐξ ἀμφοτέρων, ἀοράτου τε λέγω καὶ ὄρατου φύσεως, δημιουργεῖ τὸν ἄνθρωπον. Καὶ παρὰ μὲν τῆς ὕλης λαβίων τὸ σῶμα ἤδη προϋποστάσης, παρ' ἑαυτοῦ δὲν πνοὴν ἐνθεῖς (ὁ δὴ νοερὰν ψυχὴν καὶ εἰκόνα Θεοῦ οἶδεν ὁ Λόγος), οἶόν τινα κόσμον δευτέρον, ἐν μικρῷ μέγαν, ἐπὶ τῆς γῆς ἵστησιν, ἄγγελον ἄλλον, προσκυνητὴν μικτόν, ἐπόπτην τῆς ὄρατῆς κτίσεως, μύστην τῆς νοουμένης, βασιλέα τῶν ἐπὶ γῆς, βασιλευόμενον ἄνωθεν, ἐπίγειον καὶ οὐράνιον, πρόσκαιρον καὶ ἀθάνατον, ὄρατὸν καὶ νοούμενον, μέσον μεγέθους καὶ ταπεινότητος. Τὸν αὐτόν, πνεῦμα καὶ

σάρκα. Πνεῦμα διὰ τὴν χάριν, σάρκα διὰ τὴν ἔπαρσιν. Τὸ μὲν, ἵνα μένη καὶ δοξάζῃ τὸν εὐεργέτην. Τὸ δέ, ἵνα πάσῃ καὶ πάσῶν ὑπομιμησεται καὶ παιδεύηται τῷ μεγέθει φωταγωγούμενος. Ζῶον ἐνταῦθα οἰκονομούμενον, καὶ ἀλλαχοῦ μεθιστάμενον, καὶ πέρας τοῦ μυστηρίου τῆ πρὸς τὸν Θεὸν νεύσει θεούμενον. Εἰς τοῦτο γὰρ φέρει τὸ μέτριον ἐνταῦθα φέγγος τῆς ἀληθείας, λαμπρότητα Θεοῦ καὶ ἰδεῖν καὶ παθεῖν, ἀξίαν τοῦ καὶ συνδήσαντος, καὶ λύσαντος, καὶ πάλιν συνδήσαντος ὑψηλότερον»¹⁵. Μολονότι τὸ ἐκτενὲς αὐτὸ ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸν Λόγο τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Εἰς τὰ Θεοφάνεια, ἀναφέρεται, ὅπως προελέχθη, στὴν κτίση τοῦ ἀνθρώπου, ὥσ-τόσο τὸ παραθέσαμε ὀλόκληρο διότι φανερῶνει αὐτὴ τὴ «μίξη» τοῦ ὄρατου καὶ τοῦ ἀοράτου στοιχείου ποῦ συντελέστηκε στὴν πλάση τοῦ ἀνθρώπου, «μίξη» ποῦ ἐπιβάλλει νὰ δεχθούμε, «συντιθέμενοι» μὲ τὸν Θεολόγο, ὅτι κατὰ τὴν δημιουργία προηγήθηκε ὁ ἀόρατος καὶ νοητὸς κόσμος τοῦ ὄρατου καὶ ὑλικοῦ. Μὲ αὐτὴ τὴν προϋπόθεση, ὁ ἄνθρωπος καθίσταται «ἄγγελος ἄλλος» ποῦ ἐποπτεύει μὲν τὴν ὄρατὴ κτίση, μυσταγωγεῖται δὲ στὴ νοητή.

2. Φύση

Οἱ ἀναφορὲς τοῦ ἁγίου Γρηγορίου στὴ φύση τῶν νοερῶν δυνάμεων εἶναι πολλὲς καὶ διάσπαρτες, κυρίως μέσα στους Λόγους του.

Κατὰ τὸν ἅγιο Γρηγόριο, οἱ ἄγγελοι εἶναι ἀσώματοι. Σχολιάζοντας τὸ ψαλμικὸ «Ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα καὶ τοὺς λειτουργοὺς πυρὸς φλόγα»¹⁶ γράφει: «Εἰ μὴ ποιεῖν μὲν ἐστὶ τὸ συντηρεῖν τῷ λόγῳ καθ' ὃν ἐγένοντο. Πνεῦμα δὲ ἀκούει καὶ πῦρ. Τὸ μὲν ὡς νοητὴ φύσις, τὸ δὲ ὡς καθάρσιος. Ἐπεὶ καὶ τῆς πρώτης οὐσίας τὰς αὐτὰς οἶδα κλήσεις. Πλὴν ἡμῖν γε ἀσώματος ἔστω»¹⁷ καὶ ἄλλου «εἴτε νοερὰ πνεύματα, εἴτε πῦρ ἄυλον καὶ ἀσώματον, εἴτε τινὰ φύσιν ἄλλην»¹⁸. Στὴν ἐρμηνεία τοῦ ἴδιου

13. Τὴν πατερικὴ ἐρμηνευτικὴ γραμμὴ, ποῦ ἀκολουθεῖ ἡ πλειονότης τῶν Πατέρων, συναντοῦμε στὸν Μ. Βασίλειο: «Ἦν τις πρεσβυτέρα τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως κατάστασις ταῖς ὑπερκοσμίοις δυνάμεσι πρέπουσα, ἢ ὑπέρχρονος, ἢ αἰωνία, ἢ αἰδίου. Δημιουργήματα δὲ ἐν αὐτῇ ὁ τῶν ὄλων κτίστης καὶ δημιουργὸς ἀπετέλεσε, φῶς νοητὸν πρέπον τῇ μακαριότητι τῶν φιλοῦντων τὸν Κύριον, τὰς λογικὰς καὶ ἀοράτους φύσεις, καὶ πάσαν τὴν τῶν νοητῶν διακόσμησιν, ὅσα τὴν ἡμετέραν διάνοιαν ὑπερβαίνει, ὧν οὐδὲ τὰς ὀνομασίας ἐξευρεῖν δυνατόν». Ὁμιλία εἰς τὴν Ἐξαήμερον, PG. 29, 13A. Μοναδικὴ ἴσως ἐξαίρεση ἀποτελεῖ ὁ Θεόδωρος Μοψουεστίας, βλ. Π. Ν. Τρεμπέλα, ὅπ. παρ., σ. 413.

14. Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, ὅπ. παρ., PG. 94, 873AB. Πρβλ. Χρ. Ἀνδρούτσου, Δογματικὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, Ἀθήναι 1956, σ. 122 σημ. 1.

15. Λόγος ΛΗ'. Εἰς τὰ Θεοφάνεια, PG. 36, 321C-324B.

16. Ψαλμ. 104,3.

17. Λόγος ΚΗ'. Θεολογικὸς δευτέρος. Περὶ θεολογίας, PG. 36, 72A.

18. Λόγος ΛΗ'. Εἰς τὰ Θεοφάνεια, PG. 36, 320CD. Πρβλ. τὶς σχετικὲς ἀναφορὲς στὴν ἑμνολογία τῆς Ἑορτῆς τῆς Συνάξεως τῶν Ἀρχιστρατήγων Μιχαὴλ καὶ Γαβριὴλ, καὶ τῶν λοιπῶν ἀσωμάτων Δυνάμεων: «τῇ αὐτῷ γὰρ φύσει, διέρχει τὰ πέρατα, πληρῶν τὰ προστάγματα...» καὶ «τῆς αὐλοῦ οὐσίας, τῶν νοερῶν Δυνάμεων...» στὸ Μηναῖον Νοεμβρίου, Ἐκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθήναι 1973, σ. 50 καὶ 53 ἀντίστοιχα.

παλαιδιαθηκικοῦ ἔδαφιου, ὁ Μ. Βασίλειος σημειώνει: «ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα διὰ καὶ ἐν τόπῳ εἰσί, καὶ ὄρατοὶ γίνονται, ἐν τῷ εἶδει τῶν οἰκείων αὐτῶν σωμάτων τοῖς ἀξίοις ἐμφανιζόμενοι. Ὁ μέντοι ἁγιασμός, ἔξωθεν ὢν τῆς οὐσίας, τὴν τελείωσιν αὐτοῖς ἐπάγει διὰ τῆς κοινωνίας τοῦ Πνεύματος. Φυλάσσουσι δὲ τὴν ἀξίαν τῆ ἐπιμονῆ τοῦ καλοῦ, ἔχουσαι μὲν ἐν προαιρέσει τὸ αὐτεξοῦσιον, οὐδέποτε δὲ ἐκ τῆς τοῦ ὄντως ἀγαθοῦ προσεδρείας ἐκπίπτουσαι ὡς ἐὰν ὑφέλης τῷ λόγῳ τὸ Πνεῦμα, λέλνται μὲν ἀγγέλων χορεῖαι, ἀνήρηται δὲ ἀρχαγγέλων ἐπιστασίαι, συγκέχεται δὲ τὰ πάντα ἄνομοθέτητος, ἄτακτος, ἀόριστος αὐτῶν ἢ ζωῆ»¹⁹. Ἀκολουθώντας καὶ λεκτικὰ τὸν ἅγιον Γρηγόριο, ὁ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς ἐπαναλαμβάνει ὅτι οἱ ἄγγελοι ἔχουν φύση «σχεδὸν» ἀσώματη «οἷόν τι πνεῦμα, καὶ πῦρ ἄυλον»²⁰. Ἐνα ἀκόμη ἀπόσπασμα τοῦ Γρηγορίου ἀναφέρεται στὸ σῶμα τῶν ἀγγέλων, ποὺ τονίζει ἀκριβῶς τὴ δυσκολία τοῦ θεολογοῦντος νὰ διατυπώσει μὲ ἀνθρώπινα λόγια καὶ λογικὲς —καὶ ἀναπόδραστα συμβατικὲς— κατηγορίες τὴ φύση τῶν νοερῶν δυνάμεων: «ἔστω μὲν ἄυλόν τι καὶ πέμπτον σῶμα, εἰ βούλονται δέ, καὶ ἀσώματον κατὰ τὴν αὐτόνομον αὐτῶν τοῦ λόγου φορὰν καὶ ἀνάπλασιν. Οὐδὲ γὰρ νῦν περὶ τούτου διοίσομαι. Κατὰ τί δὲ τῶν κινουμένων ἔσται καὶ φερομένων, ἵνα μὴ λέγω τὴν ὕβριν, σ' αὐτὰ τοῖς πεπονημένοις ὁ πεπονηκὼς κινήσεται, καὶ τοῖς φερομένοις ὁ φέρων, εἴ γε καὶ τοῦτο δώσουσι; Τί δὲ τὸ τοῦτο πάλιν κινούν; Τί δὲ τὸ πᾶν κινούν; Κάκεινο τί; Καὶ τί πάλιν ἐκείνο; Καὶ τοῦτο εἰς ἄπειρον. Πῶς δὲ οὐκ ἐν τόπῳ πάντως, εἴ γε φερόμενον; Εἰ δὲ ἄλλο τι παρὰ τὸ πέμπτον φήσουσιν, εἰ μὲν ἀγγελικόν. Πόθεν οἱ ἄγγελοι σῶματα, καὶ τίνα ταῦτα; Καὶ πόσον ὑπὲρ ἄγγελον εἶη Θεός, οὗ λειτουργὸς ἄγγελος; Εἰ δὲ ὑπὲρ ταῦτα, πάλιν εἰσήχθη σωμάτων ἔσμος ἀλόγιστος καὶ φλυαρίας βυθός, οὐ-

19. Περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, PG. 32, 137AB. Εἶναι φανερὸν στὸ χωρίο ποὺ παραθέσαμε, ὅτι ὁ Μ. Βασίλειος ἀντιμετωπίζοντας τοὺς πνευματομάχους τῆς ἐποχῆς του δίνει περισσότερο βάρος στὴν ἐξάρτηση τῆς ἀγιότητος τῶν νοερῶν φύσεων ἀπὸ τὴν ἁγιαστικὴ δύναμη καὶ ἐνέργεια τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Αὐτὴ τὴν ἐξάρτηση τονίζουν καὶ ἄλλοι Πατέρες. Ἡ ἀπομάκρυνση τῶν νοερῶν φύσεων ἀπὸ τὸ Θεὸ συνιστᾷ καὶ τὴν ὑπαρκτικὴ τους ἀπαξία. Τὸ ἴδιο θὰ ὑποστηρίξει καὶ ὁ Γρηγόριος σὲ ἄλλη συνάφεια, ὅπως θὰ δοῦμε.

20. Ὁπ. παρ., PG. 94, 865A.

δαμοῦ στήναι δυνάμεως»²¹. Καὶ τέλος, μιλώντας γιὰ τὸ Πνεῦμα: «...παντοδύναμον, παντεπίσκοπον, διὰ πάντων χωροῦν πνευμάτων, νοερῶν καθαρῶν, λεπτοτάτων (ἀγγελικῶν, οἷμαι δυνάμεων)...»²². Ἡ διδασκαλία αὐτὴ θὰ ἀποκρυσταλλωθεῖ συνοδικά, μὲ ἀφορμὴ τὸ ζήτημα τῆς προσκύνησης τῶν εἰκόνων ποὺ ἀναπαριστοῦν ἀγγέλους, κατὰ τὴν Ζ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, ἢ ὅποια διεκήρυξε τοὺς ἀγγέλους «ἀσώματους», ἀναγνωρίζοντας ταυτόχρονα ὅτι ὁ μόνος ἀπειρορίτως ἀσώματος εἶναι ὁ Θεὸς ἐνῶ οἱ πνευματικὲς δυνάμεις ἔχουν «σῶματα λεπτά, ἀέρια καὶ πυρῶδη κατὰ τὸ Ψαλμ. ργ' 3»²³.

Στὴν ἴδια συνάφεια ὁ ἅγιος Γρηγόριος γράφει: «Οἰκείον μὲν γὰρ θεότητος, αἱ νοεραὶ φύσεις, καὶ νῦν μόνῳ ληπταί. Ξένον δὲ παντάλασιν, ὅσαι ὑπὸ τὴν αἴσθησιν, καὶ τούτων ἔτι πορρωτέρω, ὅσαι παντελῶς ἄψυχοι καὶ ἀκίνητοι»²⁴. Ὡστόσο, αὐτὸ τὸ χωρίο ποὺ ἀποκλείει ὅποιαδήποτε δυνατότητα τοῦ ἀνθρώπου, φαίνεται νὰ ἀναιρεῖται ἀπὸ τὸ ἀκόλουθο τοῦ ἴδιου Πατέρα, στὸ ὁποῖο μιλάει γιὰ τὴν θεοπτικὴ ἐμπειρία τῶν προφητῶν Ἠσαΐα καὶ Ἰεζεκιήλ: «ὁ μὲν τὸν Κύριον Σαββαῶθ εἶδε καθήμενον ἐπὶ θρόνου δόξης, καὶ τούτον ὑπὸ τῶν ἐξαπτερῶν σεραφίμ κυκλοῦμενον (...), ὁ δὲ καὶ τὸ ὄχημα τοῦ Θεοῦ τὰ χειροβίμ διαγράφει, καὶ τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ θρόνον (...). Καὶ ταῦτα, εἴτε φαντασία τις ἦν ἡμερινή, μόνους θεωρητῆ τοῖς ἁγίοις, εἴτε νυκτὸς ἀψευδῆς ὄψις, εἴτε τι ἄλλο προφητείας εἶδος ἀπορητον, οὐκ ἔχω λέγειν. Ἀλλ' οἶδεν ὁ τῶν προφητῶν Θεός, καὶ οἱ τὰ τοιαῦτα ἐνεργοῦμενοι»²⁵. Ἡ ἀντίφαση εἶναι φαινομενικὴ. Στὸ πρῶτο χωρίο ἐξαίρεται ἡ νοερὰ φύση τῶν ἀγγέλων, ἐνῶ στὸ δεύτερο γίνεται σαφὲς ὅτι ἡ ἀδυναμία θέας τῶν ἀγγέλων ἐγκτεται στὴν ἀναξιότητα τοῦ ἀν-

21. Λόγος ΚΗ'. Θεολογικὸς δεύτερος. Περὶ θεολογίας, PG. 36, 36AB.

22. Λόγος ΛΑ'. Θεολογικὸς πέμπτος. Περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, PG. 36, 168A.

23. Mansi, XIII, στ. 132, 164, 165. Ἀπὸ τοῦ Π. Ν. Τρεμπέλα, ὅπ. παρ., σ. 416-417. Στὴ λειτουργικὴ γραμματεία, ὁ ἄγγελος περιγράφεται ἀπὸ τὸν ποιητὴ ὡς «ὠραῖος τῷ κάλλει, καὶ γλυκὺς καὶ χαρῖεις, ἠλιόμορφος νοῦς». Βλ. (Ποίημα Ἰωάννου τοῦ Μαυρόποδος), Κανὼν ἱκετήριος εἰς τὸν Ἄγγελον τὸν φύλακα τῆς τοῦ ἀνθρώπου ζωῆς, στὸ Ὁρολόγιον τὸ Μέγα, Ἐκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθῆναι 1991, σ. 582.

24. Λόγος ΛΗ'. Εἰς τὰ Θεοφάνεια, PG. 36, 321B.

25. Λόγος ΚΗ'. Θεολογικὸς δεύτερος Περὶ θεολογίας, PG. 36, 52AB.

θρώπου. Είναι, συνεπώς, θεατοί οί άγγελοι, άλλα όχι από όλους: «μόνοις τοίς άγίοις». Κι άκόμη, όπως σαφηνίζει ο Δαμασκηνός²⁶, δέν είναι ή φύση τών άγγέλων («ού γάρ καθό είσιν») που μπορεί να έμπέσει στην άντιληπτική ικανότητα τών άνθρωπίνων αισθήσεων, άλλα μία «έπίφραση», άνάλογη με την πνευματική ήλικία του όρωντος («άλλ' έν μετασχηματισμώ καθώς δύνανται οί όρώντες, όράν»). Πρέπει να τονίσουμε ότι ή δυνατότητα όρασης τών νοερών δυνάμεων άποτελεεί ένα θεόθεν παραχωρημένο δώρο στών πνευματικά άγωνιζόμενο άνθρωπο²⁷.

Οί άγγελικές δυνάμεις θεωρούνται ως φύσεις, συγγενέστερες στο Θεό, από όποιοδήποτε άλλο κτίσμα. Δεδομένου ότι, σύμφωνα με την σύνολη πατερική παράδοση, ο Θεός φανερώνεται και γνωρίζεται ως φώς, οί άγγελοι άποκαλούνται «δεύτερον φώς του πρώτου άπορροή τις, ή μετουσία, τή προς αυτό νεύσει και ύπουργία τών φωτισμόν έχουσα»²⁸. Το ίδιο άποκαλυπτικά είναι και τά άκόλουθα χωρία του ίδιου Πατέρα της Έκκλησίας: «Φώς ήν άπρόσιτον, και άδιάδοχον ο Θεός, ούτε άρξάμενον, ούτε παυσόμενον, ούτε μετρούμενον, άειλαμπές, τριλαμπές, όλίγοις όσον έστι θεωρούμενον, οίμαι δέ, ουδέ όλίγοις. Και φάτα δεύτερα, του πρώτου Φωτός άπαυγάσματα, αί περι αυτόν δυνάμεις, και τά λειτουργικά πνεύματα»²⁹ και «κόσμον όλον αύγάζων τοίς παρ' έαυτού κάλλεσι, και όσον ύπερουράνιον, έν τε άγγέλοις τή πρώτη φωτεινή φύσει μετά την πρώτην, τώ έκειθεν ηγγάζεσθαι»³⁰. Οί άγγελοι, συνεπώς, είναι οί

θεοειδέστερες φύσεις τής κτίσης. Ξένοι όντες προς την σωματικότητα και το υλικό βάρος, μετέχουν σε κατηγορίες που ή καταφατική θεολογία άποδίδει στον Θεό, όπως λ.χ. ή άπελευθέρωση από τις διαστάσεις του χώρου και του χρόνου (τά «διαστήματα» που δυναστεύουν τά άνθρώπινα, κατά τον Μέγα Άθανάσιο): «πάσι πανταχού παρούσας έτοιμωσ, προθυμία τε λειτουργίας, και κουφότητι φύσεως»³¹ και «δύο ταύτα δυσκράτητα, Θεός και άγγελος»³². Αυτό δέν σημαίνει βέβαια, ότι ύπάρχει κάποιου είδους analogia entis μεταξύ Θεού και άγγέλων³³. Οί ιδιότητες αυτές που άποδίδονται στα «λειτουργικά πνεύματα σχετίζονται κυρίως με την διευκόλυνση τής έκπλήρωσης τής άποστολής τους, καθώς επίσης και με την πνευματική τους κατάσταση, θέματα για τά όποία θα γίνει λόγος παρακάτω.

Γρηγόριος ο Θεολόγος αναφέρεται και στην τροφή τών νοερών δυνάμεων. Οί άγγελοι τρέφονται με ουράνια τροφή: τούς συντηρεί ο ίδιος ο λόγος του Θεού: «είπερ άρτος άγγέλων λόγος, ώ ψυχαί τρέφονται και ποτίζονται Θεόν πεινώσαι, και ζητούσα τροφήν ου ρέουσαν, ουδ' άπιούσαν, άλλ' άει μένουσαν»³⁴.

(Συνεχίζεται)

31. Λόγος ΚΗ'. Θεολογικός δεύτερος. Περι θεολογίας, PG. 36, 72BC.

32. Λόγος ΚΣΤ'. Είς έαυτόν. PG. 35, 1245B.

33. Σαφέστατος είναι επί του προκειμένου ο Μ. Βασίλειος καθώς ύπογραμμίζει ότι τά «λειτουργικά πνεύματα» είναι άγια, όχι φύσει, άλλα «έκ προσοχής και έπιμελείας»: «Άλλ' έν τοίς λειτουργικοίς; άλλ' έτεραί είσι λειτουργικά πνεύματα προς διακονίαν άποστελλόμενα... Άρχαί μέν γάρ, και έξουσία, ουκ άν εικότως φύσει άγια λέγοντο. Έπορευόμενα γάρ του καλού, κατά την άναλογίαν τής προς Θεόν άγάπης, και του μέτρου τής άγιωσύνης μεταλαμβάνουσι (...) ούτω και αί άγαι δυνάμεις εκ τής προς το φύσει άγιον κοινωνίας δι' όλης τής έαυτών ύποστάσεως κεχωρηκότα ήδη και συμπεφυσιωμένον τόν άγιασμόν έχουσαι. Διαφορά δέ αύταις προς το Πνεύμα το άγιον ταύτη, ότι τώ μέν φύσις ή άγιωσύνη, ταίς δέ εκ μετουσίας ύπάρχει το άγιάζεσθαι. Οίς δέ έπισκευαστόν και έτερώθεν έπιδεδομένον ύπάρχει το άγαθόν, τής μεταπτώτης είσι φύσεως». Κατ' Εύνομίου, Λόγος Γ'. Περι του άγιου Πνεύματος, PG. 29, 560AC. Και ο Μ. Άθανάσιος, με σκοπό την διακλήρυξη τής όντολογικής διαφοράς μεταξύ κτιστού και άκτιστου σημειώνει: «...ούτε τά άλογα ως λογικός άνθρωπός έστιν, ούτε οί θρόνοι ως αί έξουσία, άλλα πάντα μέν έστι κτίσματα, έκαστον δέ τών γενομένων κατά γένος τή ίδια ούσία ως γέγονεν, έστι και μένει». Κατά Άρειανών ΙΙ, PG. 26, 188BC. Το χωρίο αυτό ο Καθηγ. Τρεμπέλας συνέδεσε κυρίως με το άφυλο τών λειτουργικών δυνάμεων. Π. Ν. Τρεμπέλα, όπ. παρ., σ. 412.

34. Λόγος ΜΓ'. Έπιτάφιος είς τόν Μ. Βασίλειον, PG. 36, 545B.

26. Όπ. παρ., PG. 94, 869AB.

27. «...και όρατοί γίνονται, έν τώ είδει τών οικείων αυτόν σωματών τοίς άξίοις έμφανιζόμενοι». Μ. Βασιλείου, Περι του άγου Πνεύματος, PG. 32, 137A.

28. Λόγος Μ'. Είς το άγιον βάπτισμα, PG. 36, 364B.

29. Λόγος ΜΔ'. Είς την καινήν Κυριακήν, PG. 36, 609B.

30. Λόγος ΜΕ'. Είς το άγιον Πάσχα, PG. 36, 624C-625A. Πρβλ. Ίω. Δαμασκηνού, όπ. παρ. PG. 94, 868B. Στο Μηναιον Νοεμβρίου, επίσης, οί άγγελοι άποκαλούνται: «ύπουργοί θείας δόξης» και «πύρ και φλόγα και φώς», όπ. παρ. σ. 57.

Άξίζει στο σημείο αυτό μία ένδιαφέρουσα άνθρωπολογική παρατήρηση. Κατά τόν άγιο Γρηγόριο, άν ο Θεός είναι το πρώτο φώς και οί άγγελοι το δεύτερο, οί άνθρωποι θεωρούνται το τρίτο. Όχι όμως όλοι: «Και ήμών αυτόν πάλιν οί θεοειδέστεροι, και μάλλον Θεώ πλησιάζοντες». Είναι περιττό να παραπέμψουμε σε κείμενα τής λεγόμενης μυστικής ανατολικής παραδόσεως, όπου ο θεούμενος κατά την ένωσή του με τόν Θεό, λούζεται στο θείο φώς. Άρκούμαστε μόνο στην άναφορά ένός εύγλωττου στίχου από την Δοξολογία: «Έν τώ φωτί σου όψόμεθα φώς».

Μὲ τὴν εὐκαιρία τῶν 1900 ἐτῶν ἀπὸ τὴ συγγραφή της (95-1995)**«Τάδε λέγει ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος,
ὅς ἐγένετο νεκρὸς καὶ ἔζησεν»****Περίγραμμα εἰσαγωγῆς στὴν Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰωάννη**

Δὲν εἶναι λίγοι οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι ποὺ μιλοῦν σήμερα καὶ ἀναφέρονται στὸ θεόπνευστο βιβλίο τῆς Ἀποκάλυψης τοῦ Ἰωάννη¹. Ἐκδηλώνουν ἔντονο ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν ἀνάγνωσή του γιατί νομίζουν ὅτι θὰ γνωρίσουν γεγονότα τοῦ μέλλοντος, ἢ λόγω τῶν ἐορταστικῶν ἐκδηλώσεων ποὺ ἐγίναν στὸ ἱερὸ νησί τῆς Πάτμου γιὰ τὴ 1900ῆ ἐπέτειο ἀπὸ τὴ θεόπνευστη συγγραφή

Τοῦ κ. Κωνσταντίνου Π. Παπαθανασίου
Θεολόγου

του², ἢ γιατί ὀρθῶς πιστεύουν ὅτι στίς σελίδες του θὰ διαβάσουν τὴν ἀναγγελλλόμενη ἀπόλυτη κυριαρχία καὶ τελικὴ νίκη τοῦ «ἐσφαγμένου Ἀρνίου», δηλαδὴ τοῦ Θεοῦ, ἐπὶ τῶν δαιμονικῶν δυνάμεων. Ἔτσι σήμερα, ἢ Ἀποκάλυψη ἀποτελεῖ τὸ πιὸ πολυσυζητημένο βιβλίο τῆς Ἀγίας Γραφῆς.

Ὁ τίτλος «Ἀποκάλυψις τοῦ Ἰωάννου»³ τὸ

1. Εἶναι γνωστὸ ὅτι τὸ φετινὸ ἔτος, 1995, ἔχει ἀνακηρυχθεῖ «Ἔτος Ἀποκαλύψεως» ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη κ. Βασθολομαῖο, μὲ στόχο «νὰ προβάλλει τὸ ἐλπιδοφόρο μήνυμα τῆς Ἀποκάλυψης στὴ σύγχρονη ἀνθρωπότητα ποὺ πορεύεται μέσα σὲ τραγικὰ ἀδιέξοδα» (Μ. Καΐρη, «Ἡ Ἀποκάλυψη, πηγὴ ἐμπνευσης, δημιουργίας», στὴν ἐφημ. *Ἡ Καθημερινὴ τῆς Κυριακῆς*, 3.9.1995).

2. Οἱ ἐορτασμοὶ τῆς Πάτμου, ποὺ πραγματοποιήθηκαν μὲ λαμπρότητα ἀπὸ τὶς 23 μέχρι τὶς 27 Σεπτεμβρίου τοῦ παρόντος ἔτους, εἶχαν ἰδιαίτερη ἀπήχηση στὸ χριστιανικὸ κόσμο, τόσο μὲ τὴν πανηγυρικὴ θεία Λειτουργία στὸν ἱερὸ χῶρο τῆς Ἀποκάλυψης (Τρίτη 26 Σεπ.), ὅσο καὶ μὲ τὴν ἔκδοση τοῦ βαρυσήμαντου μηνύματος τῶν Προκαθημένων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

3. Ἐρμηνευτικὰ ὑπομνήματα τοῦ βιβλίου ἀπὸ τὴν πατερική - ἐκκλησιαστικὴ γραμματεία ἔχουμε κυρίως τῶν: Ἀνδρέα Καισαρείας, στὴ J.-P. Migne, *Patrologia Graeca*, τ. 106, σσ. 216-457 καὶ Ἀρέθα Καισαρείας, στὴ *M. P. G.*, τ. 106, σσ. 500-785. Τὸ 1950 ἐκδίδονται: ἀπὸ τὸν ἀείμνηστο καθηγητὴ Π. Μπρατωῖτη ὑπόμνημα μὲ τίτλο *Ἡ Ἀποκάλυψις τοῦ Ἰωάννου*, κείμενον - εἰσαγωγή - σχόλια - εἰκόνες (ἀνατ. 1992) καὶ ἀπὸ τὸν Ἀρχιμ. Ἰωὴλ Γιαννακόπουλο *Ἐρμηνεία τῆς Ἀποκάλυψης* (1991) καὶ τὸ ἔτος 1994 κυκλοφόρησε τὸ ὑπόμνημα τοῦ ὁμοτ. καθηγητοῦ κ. Σ. Ἀγουρίδη, *Ἡ Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰωάννη* (εἰσαγωγικὰ - ἐρμηνεία - Παραρτήματα

καθιστᾶ μοναδικὸ στὸ εἶδος του μεταξὺ τῶν βιβλίων τῆς Καινῆς Διαθήκης. Παράλληλα, τὸ κατὰσσει στὴ λεγόμενη ἀποκαλυπτικὴ γραμματεία⁴, ἢ ὅποια εἶναι ἓνα ἰδιαίτερο φιλολογικὸ εἶδος ποὺ ἀναπτύχθηκε στὴν ἰουδαϊκὴ καὶ χριστιανικὴ γραμματεία κατὰ τὴν περίοδο ἀπὸ τὸν Β' π.Χ. μέχρι τὸν Α' μ.Χ. αἰῶνα. Στὴν ἀποκαλυπτικὴ γραμματεία ἀνήκουν κείμενα ποὺ περιέχουν κρυμμένες θεῖες ἀποκαλύψεις, οἱ ὁποῖες δίνονταν σὲ ἱερὰ πρόσωπα συνήθως μὲ τὴ μεσολάβηση ἀγγέλου, καὶ ἀναφέρονταν στὰ ἔσχατα⁵, δηλαδὴ σὲ ἐκεῖνα τὰ γεγονότα ποὺ θὰ συμβοῦν στὸ τέλος τῶν αἰῶνων. Μὲ ἄλλα λόγια, τὰ κείμενα αὐτὰ ἀπαντοῦν σὲ ὀρισμένα δύσκολα ἐρωτήματα, ὅπως λ.χ. γιὰ τὸ πότε καὶ τὸ πῶς θὰ εἶναι τὸ τέλος τοῦ παρόντος κόσμου⁶. Κύριο γνώρισμά τους εἶναι ἡ χρῆση τῆς ἀποκαλυπτικῆς γλώσσας, δηλαδὴ χρησιμοποιοῦν συμβολικὴ ὀρολογία, ἀλληγορικὲς εἰκόνες καὶ ποιητικὲς ἐκφράσεις⁷.

Ἄν καὶ ἡ Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰωάννη χρησιμοποιεῖ ἀποκαλυπτικὴ γλώσσα, μποροῦμε νὰ ὑπο-

ἐπὶ ἐιδικῶν θεμάτων), Θεσσαλονίκη. Στὸ ἔργο ἐπίσης τοῦ κ. Γ. Μαυρομάτη, *Ἡ Ἀποκάλυψις τοῦ Ἰωάννου*, μὲ πατερικὴ ἀνάλυση, Ἀθήνα 1994, ἐπιχειρεῖται μιὰ σύνθεση τῶν πατερικῶν ἀπόψεων. Βλ. ἐπίσης *Ἡ Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰωάννη*, εἰσηγήσεις ΣΤ' Σύναξης Ὁρθοδόξων Βιβλικῶν θεολόγων, Λευκωσία 1991.

4. Βλ. σχετικὰ Γ. Πατρώων, *Μεσσιανικὰ καὶ ἔσχατολογικὰ προσδοκίαι τῆς μεσοδιαθηρικῆς περιόδου (200 π.Χ. - 100 μ.Χ.)*, Ἀθήνα 1973· Π. Μπρατωῖτη, «Ἀποκαλυπτικὴ γραμματεία», στὴ *Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια*, τόμ. 2, Ἀθήνα 1963, σσ. 1080-81.

5. Τὰ «ἔσχατα» δὲν εἶναι μόνο τὰ γεγονότα ποὺ σχετίζονται μὲ τὸ τέλος τοῦ κόσμου καὶ τῆς ἱστορίας, ἀλλὰ στὴ θεολογικὴ γλώσσα σημαίνουν «τὸ τέλος τοῦ Σατανᾶ καὶ τῶν ἀντίθεων δυνάμεων μέσα στὴν ἱστορία καὶ τὴν ἀνθρώπινη ζωὴ», βλ. Σ. Ἀγουρίδη, *Ἡ Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰωάννη*, *Ἱστορικὴ καὶ Συγχρονιστικὴ Ἐρμηνευτικὴ προσπάθεια*, Ἀθήνα 1980, σ. 41-42.

6. Βλ. Σ. Ἀγουρίδη, *Εἰσαγωγή εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην*, Ἀθήνα 1971, σ. 402-403.

7. Περὶ βλ. Σ. Ἀγουρίδη, «Οἱ συμβολισμοὶ στὴν Ἀποκάλυψη», στὴν ἐφημερίδα *Καθημερινὴ τῆς Κυριακῆς*, 17.9.1995, «Ἐπτὰ ἡμέρες», σ. 11-13.

στηρίζουμε ότι φαινομενικά⁸ μόνο ανήκει στην αποκαλυπτική γραμματεία, γιατί υπάρχει μεγάλη διαφορά στο περιεχόμενο. Άς αναφέρουμε τὰ ἐξῆς χαρακτηριστικά σημεία: α) Ἡ μορφή τοῦ Μεσσία κυριαρχεῖ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ μέχρι τὸ τέλος. Εἶναι ὁ σταυρωμένος καὶ ἀναστημένος Κύριος τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινότητος, ὁ «ἐρχόμενος» καὶ προσδοκώμενος νικητῆς τῶν σατανικῶν δυνάμεων. β) Δὲν περιέχει φανταστικούς χρονικούς ὑπολογισμούς γιὰ τὸ τέλος τοῦ κόσμου, ποῦ συναντοῦμε σὲ ἄλλα κείμενα, ἀλλὰ ἐκφράζεται ἡ πίστη τῆς Ἐκκλησίας στὸ πρόσωπο καὶ τὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ κύριος τῆς ἱστορίας. Καὶ γ) Τὰ ἐσχατολογικά γεγονότα, κατὰ τὸν Ἰωάννη, δὲν ἔχουν τόσο μελλοντική σημασία, διότι εἶναι ἤδη παρόντα⁹ καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ἤδη παρὼν στὸ μυστήριο τῆς Ἐκκλησίας. Ἐχουμε τὸ παράδοξο ἴσως γεγονὸς ὅτι ἡ ἐσχάτη ὥρα εἶναι ἡ ἐκάστοτε ἱστορική στιγμή.

Ἀπὸ τὰ παραπάνω διαφαίνεται ἴσως καὶ τὸ βασικὸ θέμα τῆς Ἀποκάλυψης ποῦ εἶναι κοινὸ σὲ ὁλόκληρη τὴν Καινὴ Διαθήκη. Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ποῦ σὲ πολλὰ ἰωάννεια ἐδάφια ἀναφέρεται ὡς «αἰώνιος ζωή», εἶναι τὸ κύριο καὶ βασικὸ θέμα τοῦ ἱεροῦ βιβλίου¹⁰. Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ κατέχει τὴν πρώτη θέση στὸ κήρυγμα τοῦ Ἰησοῦ καὶ δεσπόζει σὲ ὅλα τὰ βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης. Μὲ τὴν ἔκφραση αὐτὴ δηλώνεται μιὰ νέα πραγματικότητα, μιὰ καινούργια ἐποχή, ποῦ ἐγκαινιάζεται μὲ τὸ ἔργο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, στὴν ὁποία κυριαρχεῖ ἡ ἀγάπη, ἡ δικαιοσύνη, τὸ φῶς τῆς πίστεως, ἡ ἐλπίδα καὶ ἡ ζωὴ, ἀντὶ τοῦ μίσους, τῆς ἀδικίας, τοῦ σκότους τῆς ἀπιστίας, τῆς ἀπόγνωσης καὶ τοῦ θανάτου¹¹.

8. «Ἄν καὶ χρησιμοποιεῖ ἔντονα μιὰ φιλολογικὴ "ἀποκαλυπτικὴ γλῶσσα καὶ ὁρολογία", δὲν εἶναι ἀποκαλυπτικὸ κείμενο» ὑποστηρίζει ὁ καθηγητῆς Γ. Πατρῶνος στὸ ἐξαίρετικὰ ἐνδιαφέρον κείμενό του «Οἱ περὶ ἀποκαλυπτικῶν γεγονότων καὶ ἀντιχριστοῦ σύγχρονες ἀντιλήψεις», στὸ ἔργο του *Θεολογία καὶ ὀρθόδοξο βίωμα*, Ἀθήνα 1994, σ. 158.

9. Ὑποστηρίζεται βάσιμα ὅτι στὸν Ἰωάννη ἔχουμε περισσότερο ἀπὸ ὁποιοδήποτε ἄλλο συγγραφέα μιὰ «πραγματοποιηθεῖσα ἐσχατολογία» (realized eschatology).

10. Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἡ πολιτεία τοῦ Θεοῦ («De civitate Dei») εἶναι τὸ τέμα τῆς πορείας τῆς λογικῆς κτίσης πρὸς τὴν τελείωση καὶ τὴν ὁμοίωση μὲ τὸ Θεό. Ἐδῶ φανερόνεται ἡ ἐνιαία βιβλικὴ προοπτικὴ τῆς σωτηρίας.

11. Βλ. ἐνδεικτικά: Β. Ἰωαννίδη, *Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ κατὰ τὴν διδασκαλία τῆς Καινῆς Διαθήκης*, Ἀθήνα 1955· Τοῦ ἰδίου, «Βασιλεία τοῦ Θεοῦ», σὴ *Θ.Η.Ε.*, τ. 3, Ἀθήνα 1963, σ. 658 ἐξ· R. Deville καὶ P. Grelot, «Βασιλεία», στὸ *Λεξικὸ Βιβλικῆς Θεολογίας*, Ἀθήνα 1980, σ. 167-172.

Αὐτὴ ἡ «καινὴ κτίση», ἡ νέα δημιουργία, ποῦ κηρύσσεται ὡς ἤδη παρούσα, ἀναμένεται στὴν πληρότητά της μελλοντικὰ κατὰ τὴ δεύτερη ἔλευση τοῦ Χριστοῦ. Ὁ ἐρχομὸς τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ὀνομάζεται στὴν Κ.Δ. «ἡμέρα Κυρίου» ἢ «ἐσχάτη ἡμέρα» ἢ «ἡ ἡμέρα ἢ μεγάλη» καὶ περιγράφεται στὴν Ἀποκάλυψη μὲ ἔντονες ποιητικὲς ἐκφράσεις.

* * *

«Ἀποκάλυψις Ἰησοῦ Χριστοῦ» εἶναι τὸ περιεχόμενο τοῦ βιβλίου¹², τὴν ὁποία ἔλαβε ὁ Ἰωάννης ἀπὸ τὸν Κύριο Ἰησοῦ Χριστὸ ὅταν βρισκόταν «ἐν τῇ νήσῳ τῇ καλουμένῃ Πάτμῳ», γιὰ νὰ τὴν καταγράψει καὶ νὰ τὴν στείλει στὶς ἑπτὰ ἐκκλησίες τῆς Μικρᾶς Ἀσίας (Ἐφεσο, Σμύρνη, Πέργαμο, Θυάτειρα, Σάρδεις, Φιλαδέλφεια καὶ Λαοδίκεια). Στὶς ἐπιστολὲς πρὸς τὶς ἐκκλησίες αὐτὲς διαπιστώνεται ἡ φαινομενικὴ ἀποτυχία τοῦ σχεδίου τοῦ Θεοῦ στὴ γῆ (κεφ. 1-3). Κατόπιν ὁ Ἰωάννης περιγράφει τὴν οὐράνια λειτουργία: βλέπει τὸ Θεό, τὸν παντοκράτορα, νὰ κάθεται στὸν οὐράνιο θρόνο καὶ νὰ περιστοιχίζεται ἀπὸ εἴκοσι τέσσερις πρεσβυτέρους (κεφ. 4). Στὸ δεξιὸ χέρι κρατᾷ ἓνα βιβλίον, ποῦ περιέχει τὶς θεῖες βουλὲς καὶ εἶναι «κατεσφραγισμένον σφραγίσιν ἑπτὰ». Αὐτὸ τὸ βιβλίον κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ τὸ ἀνοίξει παρὰ μόνον ὁ Χριστὸς ποῦ παρίσταται ὡς «ἐσφραγισμένον Ἀρνίον», ποῦ δηλώνει τὴν ἀρχὴ τῆς λύτρωσης. Τὸ ἀνοιγμα τοῦ βιβλίου προμηνεῖ τὴν ἐξαπόλυση στὴν ἀνθρωπότητα τῶν ἐσχατολογικῶν κρίσεων καὶ δεινῶν (κεφ. 5).

Ἡ πρώτη σειρὰ δεινῶν ἀναφέρεται μὲ τὶς ἑπτὰ σφραγίδες. Τὸ ἀνοιγμὰ τους σημαίνει κρίση σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους (κεφ. 6). Πρὶν ἀπὸ τὸ ἀνοιγμα τῆς ἑβδομῆς σφραγίδας ἄγγελος σφραγίζει τοὺς πιστοὺς ποῦ ἀνήκουν στὸ Θεό, γιὰ νὰ μὴν ἐπηρεαστοῦν ἀπὸ τὰ ἐπερχόμενα δεινά. Κατόπιν, ἐνώπιον τοῦ θρόνου καὶ τοῦ «Ἀρνίου» βλέπει ὁ Ἰωάννης τὸ ἀμέτρητο πλῆθος τῶν πιστῶν χριστιανῶν ποῦ μαρτύρησαν (κεφ. 7).

Ἡ δεύτερη σειρὰ δεινῶν συνδέεται μὲ τοὺς ἑπτὰ ἀγγέλους ποῦ σαλπίζουν καὶ προμηνεῖουν καταστροφὲς καὶ δοκιμασίες στοὺς ἀνθρώπους. Τὸ ἑβδομο σάλπισμα προαναγγέλλει τὸ τέλος,

12. Πρβλ. Σ. Ἀγουρίδη, *Ἡ Ἀποκάλυψη*, σσ. 7-16· Τοῦ ἰδίου, *Εἰσαγωγή*, σ. 405 ἐξ· Ἰ. Καραβιδόπουλου, *Εἰσαγωγή στὴν Καινὴ Διαθήκη*, Θεσσαλονίκη 1983, σ. 343.

Τοιχογραφία με παράσταση τῆς Ἀποκάλυψης ἀπὸ τὸν ἐξωνάρθηκα τοῦ Καθολικοῦ τῆς Ἱ. Μονῆς Μεγίστης Λαύρας (ἀρχές 19ου αἰ.). Ἀναφέρεται στὸ ΙΔ' κεφάλαιο τοῦ θεόπνευστου βιβλίου καὶ γι' αὐτὸ στὸ κέντρο εἰκονίζεται τὸ «Ἀρνίον» – ἔτσι παρίσταται ὁ Χριστὸς – με φωτιστέφανο κι αἰωρούμενο λάβαρο ἐπάνω στὸ ὄρος Σιών, νὰ δέχεται τὴ δοξολογία ἀπὸ μιὰ ὁμάδα νέων. Ἐπάνω: Ὁ Θεὸς ἐνθρονος δοξολογεῖται ἀπὸ Ἀγγέλους καὶ Ἁγίους. Κάτω: Οἱ τρεῖς Ἄγγελοι τῆς Κρίσεως κρατοῦν δύο ἀνοιχτὲς περγαμινὲς καὶ ἓνα βιβλίο. Τὰ οἰκήματα δείχνουν τὴν καταστροφή τῆς ἀντίθεης Βαβυλώνας.

δηλαδή, ἂν καὶ φαινομενικὰ θὰ ἐπικρατήσει ὁ ἀντίχριστος ἐπὶ τῆς γῆς, ἡ νίκη καὶ ἡ κυριαρχία εἶναι τοῦ Χριστοῦ (κεφ. 8-11).

Ἀκολουθεῖ ἡ πάλη τοῦ Ἀρνίου με τὶς πονηρὲς δυνάμεις. Ὁ δράκοντας προσπαθεῖ νὰ ἀρπάξει τὸ παιδί ποῦ γεννᾶει ἢ γυναίκα καὶ νὰ καταδιώξει τὴν ἴδια, ἀλλὰ ἀποτυγχάνει. Τότε διεξάγεται πόλεμος στὸν οὐρανὸ κι ὁ ἀρχάγγελος Μιχαὴλ ταπεινώνει τὸ δράκοντα καὶ τὸν ρίχνει στὴ γῆ ὅπου βασανίζει τοὺς πιστοὺς (κεφ. 12).

Ἐνα θηρίο προβάλλει ἀπὸ τὴ θάλασσα κι ἕνα ἄλλο βγαίνει ἀπὸ τὴ στεριά ποῦ παραπλανοῦν τοὺς ἀνθρώπους (κεφ. 13). Ἐμφανίζεται ὁμως τὸ «Ἀρνίον» πάνω στὸ ὄρος Σιών μαζί με

τοὺς λυτρούμενους ἀνθρώπους καὶ προαναγγέλλεται ὁ ὀριστικὸς θρίαμβος τοῦ Θεοῦ (κεφ. 14).

Κι ἕνα ἄλλο σημάδι βλέπει ὁ Ἰωάννης στὸν οὐρανό: ἑπτὰ ἀγγέλους ποῦ χύνουν ἑπτὰ φιάλες ὀργῆς τοῦ Θεοῦ στὴ γῆ, δηλαδή ἑπτὰ εἶδη πληγῶν, καταστροφῆς καὶ δοκιμασίας (κεφ. 15-16). Μετὰ ἀπὸ αὐτὰ περιγράφεται ἡ νίκη τοῦ Ἀρνίου κατὰ τοῦ σατανᾶ. Ἡ διεφθαρμένη πόλη Βαβυλώνα πέφτει· τὸ θηρίο κι ὁ ψευδοπροφήτης κατατροπώνονται ἀπὸ τὸ Λόγο τοῦ Θεοῦ, ποῦ κάθεται πάνω σὲ λευκὸ ἄλογο ὡς «Βασιλεὺς βασιλέων καὶ Κύριος κυρίων». Ὁ σατανᾶς, ποῦ πλανοῦσε τὴν οἰκουμένη, δένεται ἀπὸ ἕναν ἄγγελο καὶ κλείνεται στὴν ἄβυσσο γιὰ χίλια

χρόνια, κατὰ τὰ ὁποῖα ἐπικρατεῖ ἡ βασιλεία τοῦ Χριστοῦ. Ἡ μεσοβασιλεία αὐτὴ παριστάνεται εἰκονικὰ σὰν χιλιετής λόγω τῆς προσωρινότητος καὶ τῶν χρονικῶν ὁρίων τῆς (κεφ. 17-20).

Τὰ τελευταῖα κεφάλαια (20-22) ἀναφέρονται στὴν ἀνακαίνιση τῶν πάντων, στὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Ὅταν τελειώσουν τὰ χίλια χρόνια λύνεται ὁ σατανᾶς καὶ βγαίνει πάλι στὴ γῆ γιὰ νὰ παραπλανήσῃ τὰ ἔθνη, ἀλλὰ ρίχνεται στὴ «λίμνη τοῦ πυρὸς καὶ θείου». Τότε συντελεῖται ἡ γενικὴ κρίση τῆς ἀνθρωπότητος ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ, ἀνοίγονται βιβλία καὶ παρουσιάζονται οἱ νεκροὶ γιὰ νὰ κριθοῦν. Τότε ἐμφανίζεται «οὐρανὸς καινὸς» καὶ «γῆ καινὴ», δηλαδὴ καινούργιος οὐρανὸς καὶ καινούργια γῆ. Ἡ ἀγία πόλη, ἡ νέα Ἱερουσαλήμ, ποὺ περιγράφεται μὲ μεγαλειώδη τρόπο, εἶναι ἡ κατοικία τοῦ Θεοῦ μαζί μὲ τοὺς ἀνθρώπους, ὅπου δὲ θὰ ὑπάρχει πᾶς δάκρυ, πένθος, κλάμα, πόνος καὶ «ὁ θάνατος οὐκ ἔσται ἔτι».

Στὸν ἐπίλογο τοῦ ἱεροῦ βιβλίου τονίζεται γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ ὅτι «ὁ καιρὸς ἐγγύς ἐστιν» καὶ ὁ Κύριος «ἔρχεται ταχύ». Καὶ τελειώνει τὸ βιβλίον μὲ τὴν προσευχὴ τῆς ἐκκλησίας «Ἀμήν, ναὶ ἔρχου, Κύριε Ἰησοῦ».

* * *

Ἀπὸ τὸ περιεχόμενο τῆς Ἀποκάλυψης, ὅπως συνοπτικὰ τὸ παρουσιάσαμε παραπάνω, διαφαίνεται καὶ ἡ δυσκολία τῆς ἐρμηνείας τοῦ βιβλίου, ἡ ὁποία συνυφαίνεται μὲ τὴν εὐρύτατη χρῆση ἀποκαλυπτικῶν εἰκόνων καὶ συμβολικῶν παραστάσεων. Τὸ ὕφος τοῦ βιβλίου συγγενεῖ πρὸς τὸ ἰουδαϊκὸ ἀποκαλυπτικὸ, ὅπως προαναφέραμε, καὶ τὸ παλαιοδιαθηκικὸ προφητικὸ¹³. Ὡς ἐκ τούτου καθίσταται ἓνα βιβλίον, ἂν ὄχι γιὰ πολλοὺς ἀνερμήνευτο, τουλάχιστον δυσερμήνευτο. Γι' αὐτὸ λέγεται ὅτι στὴν ἱστορία τῆς παγκόσμιας γραμματείας εἶναι ζήτημα ἐὰν ὑπάρχει βιβλίον περισσότερο ἐρμηνευθὲν καὶ παρερμηνευθὲν παρὰ ὅσο ἡ Ἀποκάλυψη¹⁴. Ἀπὸ τὰ πολλὰ εἶδη ἐρμηνειῶν τῆς ἅς ἀναφέρουμε τὰ ἐξῆς: α) Ἡ *μυστικὴ* ἢ *πνευματικὴ* ἐρμηνεία, κατὰ τὴν ὁποία ὀλόκληρο τὸ βιβλίον κατανοεῖται ἀλληγορικὰ καὶ πνευματικὰ, δηλαδὴ ὅτι ἀναφέρεται στὴν πνευματικὴ ζωὴ (Ὡριγένης, Αὐγουστίνος). β) Ἡ *ἱστορικὴ* ἐρμηνεία, ὅπου ὁ συγγραφέας ἀναφέ-

ρεται σὲ ἱστορικὰ γεγονότα ποὺ θὰ συμβοῦν μέχρι τὴ Δευτέρη Παρουσία τοῦ Κυρίου. γ) Ἡ *ἐσχατολογικὴ* ἐρμηνεία, κατὰ τὴν ὁποία τὰ πάντα σχετίζονται μὲ τὰ ἔσχατα τοῦ κόσμου καὶ τὴν τελικὴ κρίση. δ) Ἡ *συγχρονιστικὴ* ἐρμηνεία, ὅπου ὁ ἱερός συγγραφέας ἀναφέρεται σὲ γεγονότα τῆς ἐποχῆς του (διωγμοί, δοκιμασίες, κ.ἄ.). Καὶ ε) Ἡ *ἐκλεκτικὴ* ἐρμηνεία, κατὰ τὴν ὁποία ὁ ἐρμηνευτὴς συνδυάζει τὶς παραπάνω ἐρμηνείες¹⁵.

Ὁ συγγραφέας τοῦ θεόπνευστου βιβλίου ὀνομάζει τὸν ἑαυτό του Ἰωάννη. Ἀποκαλεῖται «δοῦλος Ἰησοῦ Χριστοῦ» καὶ «ἀδελφὸς καὶ συγκοινωνὸς ἐν τῇ θλίψει καὶ βασιλείᾳ καὶ ὑπομονῇ ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ» (Ἀποκ. 1,14.9' 22,8). Ὁ Ἰωάννης αὐτός, σύμφωνα μὲ τοὺς ἐκκλησιαστικούς συγγραφεῖς καὶ πατέρες τοῦ Β' αἰώνα, εἶναι ὁ Ἀπόστολος καὶ Εὐαγγελιστὴς, δηλαδὴ ὁ συγγραφέας τοῦ ὁμώνυμου Εὐαγγελίου καὶ τῶν τριῶν Καθολικῶν Ἐπιστολῶν (Ἰουστίνος, Εἰρηναῖος, Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς, Ὡριγένης, Τερτυλλιανός, Ἰππόλυτος κ.ἄ.). Κάποιες διαφορετικὲς ἀπόψεις, ποὺ μόλις τὸν Γ' αἰώνα ἄρχισαν νὰ διατυπώνονται μὲ κύριο ἐκφραστὴ τὸ Διονύσιο Ἀλεξανδρεῖς¹⁶, δὲν στάθηκαν ἱκανοποιητικὲς καὶ παραμερίστηκαν ἀπὸ τὴν ὁμόφωνη ἀρχαία ἐκκλησιαστικὴ παράδοση. Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ ἔχει γιὰ μᾶς ἰδιαίτερη σημασία εἶναι ὅτι τὸ βιβλίον προέρχεται ἀπὸ θεόπνευστο συγγραφέα, εἶναι ἀποκάλυψη Θεοῦ ποὺ καταγράφεται καὶ δίδεται στὴν Ἐκκλησία, καὶ ὅπου τὸ βασικὸ μήνυμα εἶναι ἡ νίκη τοῦ Θεοῦ ἐναντίον τῶν ἀντίθεων καὶ δαιμονικῶν δυνάμεων.

Ὁ Ἰωάννης, λοιπόν, «ὁ μαθητὴς ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς», «ὁ ἐπιπεσὼν ἐπὶ τὸ στήθος» αὐτοῦ, βρέθηκε «ἐν τῇ νήσῳ τῇ καλουμένῃ Πάτμῳ». Ἐκεῖ δέχτηκε τὴν ἀποκάλυψη, γιατί ἐκεῖ εἶχε ἐξοριστεῖ ἐπειδὴ κήρυττε τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Θεοῦ. Κατὰ τὴν ἐπικρατούσα σήμερα ἄποψη, τὸ χρονικὸ πλαίσιο τῆς θεόπνευστης συγγραφῆς εἶναι ἡ τελευταία περίοδος τοῦ διωγμοῦ τοῦ Δομιτιανοῦ, δηλαδὴ ἀπὸ 90 μέχρι 95 μ.Χ. Τότε ἔχου-

13. Βλ. Σ. Ἀγουρίδη, *Εἰσαγωγή*, σ. 404· Γ. Πατρώνου, *Οἱ περὶ ἀποκαλυπτικῶν*, σ. 155 ἐξ.

14. Π. Μπρατουῆ, *Ἡ Ἀποκάλυψις*, σ. 38.

15. Πολλοὶ ἐρμηνευτὲς ἀναφέρουν καὶ τὴν *θηρηκειολογικὴ*, καθὼς ἐπίσης καὶ τὴν *ἐκκλησιαστικοῖστορικὴ* ἐρμηνεία. Πρβλ. τὸ ἀξιόλογο ἄρθρο τοῦ καθηγητοῦ κ. Ἰ. Παναγόπουλου, «Ἐκκλησιαστικὴ ἐρμηνεία», στὴν *Καθημερινὴ τῆς Κυριακῆς*, 17.9.1995, «Ἐπτὰ ἡμέρες», σ. 6-8.

16. Στηρίχτηκε κυρίως σὲ γλωσσικὰ κριτήρια (διαφορὰ γλώσσας, ὕφους καὶ ιδεῶν) σὲ σχέση μὲ τὰ ὑπόλοιπα παραδιδόμενα κείμενα τοῦ Ἰωάννη.

με τή σύγκρουση τής 'Εκκλησίας με τήν αυτοκρατορική λατρεία, όπου ο Δομιτιανός απαιτούσε και από τους ίδιους τους αξιωματούχους τής αυτοκρατορίας να λατρεύεται ως θεός και να προσαγορεύεται «Dominus et Deus»¹⁷.

Υποστηρίζεται επίσης σήμερα σθεναρά η άποψη¹⁸ ότι η αίτια τής συγγραφής τής 'Αποκάλυψης ήταν η διακαής επιθυμία του 'Ιωάννη να επικοινωνήσει με τους πιστούς των έπτά εκκλησιών για να συνεχίσει το έργο τής ποιμανσης του λαού του Θεού. Χρησιμοποιεί λοιπόν στα γραπτά κείμενά του συμβολική κι αποκαλυπτική μορφή για τή διασφάλιση τής μυστικότητας των γραφόμενων από τους μη οικείους προς τή γλώσσα αυτή. Έτσι, ο φοβερός διωγμός του Δομιτιανού, το έχθρικό κλίμα και η σκληρή έξορία επιτάσσουν για λόγους προστασίας και του εαυτού του και του ποιμνίου του τή χρήση αυτού του αποκαλυπτικού λόγου, δηλαδή τής φιλολογικής γλώσσας πολλών θεολογικών κειμένων τής εποχής εκείνης, ιδιαίτερα γνωστής στους ιουδαιοχριστιανικούς θρησκευτικούς κύκλους.

* * *

Παράλληλα με τις παραπάνω γενικές εισαγωγικές παρατηρήσεις για τήν 'Αποκάλυψη του 'Ιωάννη, ως αναφέρουμε όρισμένες σκέψεις που δημιουργούνται πιθανόν στον καθένα, η λανθασμένα έχουν συνδεθεί με το βιβλικό αυτό κείμενο. Οι σκέψεις αυτές η έννοιες είναι οι εξής: α) Προϋποθέσεις για τήν προσέγγιση του βιβλίου, β) Το θέμα του αντίχριστου, γ) Ο αριθμός 666, δ) Η χιλιετής βασιλεία του Χριστού, ε) Η ήθικη διαρχία, στ) Η ιδιοτυπία του βιβλίου και ζ) Το μήνυμα που μας δίνει η 'Αποκάλυψη.

α) Για να προσεγγίσει κάποιος το άγιογραφικό αυτό κείμενο είναι ανάγκη να διακρίνεται από βαθύ αίσθημα ευθύνης προς το έγχειρημα που έπιχειρεί και να έχει στο νου τα λόγια του αγίου 'Ανδρέα, επισκόπου Καισαρείας, ο οποίος διαρκώς ανέβαλε να ξεκινήσει το έργο τής έρμηνείας, «ειδώς μεγάλης τούτο είναι διανοίας, και θείω Πνεύματι πεφωτισμένης, των μυστικώς τοίς αγίοις έωραμένων εν τῷ μέλλοντι χρόνω συμβήσεσθαι, ποιείσθαι ανάπτυσιν»¹⁹.

17. 'Ι. Καραβιδόπουλου, 'Εισαγωγή, σ. 348· Σ. 'Αγουρίδη, 'Η 'Αποκάλυψη, σ. 20.

18. Γ. Πατρώνου, 'Οί περι αποκαλυπτικών, σ. 159, 168.

19. Και καταλήγει «πῶς ἂν τις οὐ τολμηρὸς δειχθῆσεται, προσφητικῶ μὲν ἄμετοχος ὢν Πνεύματι, ἐγγειῶν δὲ ἐκείνους ὢν οὕτω τὸ τέλος τεθέεται;» (Μ. Ρ. Γ. τ. 106, σ. 217).

Παράλληλα, να γνωρίζει τόσο τή γλώσσα τής αποκαλυπτικής γραμματείας όσο και τή θεολογία τής Καινής Διαθήκης²⁰. 'Η τελευταία αποτελεί sine qua non προϋπόθεση γιατί η βιβλική χριστολογία είναι ένιαία, παρὰ τις ιδιαιτερότητες του κάθε θεόπνευστου συγγραφέα. Και όποιος μιλάει για τήν 'Αποκάλυψη του 'Ιωάννη και κυριαρχείται από μιὰ καταθλιπτική ατμόσφαιρα έπαπειλούμενων καταστροφών και δεινών τής ανθρωπότητας, η έγκλωβίζεται ψυχολογικά για το hic et nunc τής ιστορίας, αναμένοντας έναγωνίως το μέλλον, αυτός βρίσκεται μακριά από το μήνυμα που δίνει το ιερό βιβλίο.

β) Το θέμα του αντίχριστου²¹ και ο αριθμός 666 (χξς') δεν αποτελούν το κύριο μέλημα του συγγραφέα, ούτε επικεντρώνει εκεί το θέμα του. Σε όλόκληρη τήν 'Αποκάλυψη δεν αναφέρεται ούτε μιὰ φορά ο όρος αντίχριστος. Για τον όρο μπορεί να αναζητήσει κάποιος στοιχεία στις Καθολικές 'Επιστολές του 'Ιωάννη, όπου απαντάται εκεί σε τέσσερα μόνο χωρία²². Βλέπουμε στα εδάφια αυτά ότι πρόκειται για τήν αντίθετη εκείνη ιστορική δαιμονική παρουσία που αντιστρατεύεται το έργο του Χριστού και τής 'Εκκλησίας. Επίσης, ο αντίχριστος για τον 'Ιωάννη είναι ήδη παρών στο έκαστοτε νυν του χρόνου, ως μιὰ αναμφισβήτητη ιστορική πραγματικότητα. Έτσι, για τήν πρώτη 'Εκκλησία αλλά και για τήν 'Εκκλησία του Χριστού, δια μέσου των αιώνων, ο αντίχριστος νυν εν τῷ κόσμῳ ἐστίν ἤδη, δηλαδή δεν είναι μόνο μιὰ μελλοντική πραγματικότητα.

γ) Η αναφορά στο συμβολικό αριθμό 666 (χξς') στο βιβλίο τής 'Αποκάλυψης (13,18) αποτελεί locus classicus σε πολλές σύγχρονες συζητήσεις. Όσοσο πρέπει να έχουμε υπόψη μας ότι αυτή η αναφορά γίνεται σε δευτερεύουσα

20. 'Η μεγάλη ποιμαντική ευθύνη του ιερού συγγραφέα και η θεολογική του ώριμότητα «προϋποθέτει μεγάλη ιστορική γνώση και παιδευτική σοφία του μελετητή» σημειώνει σχετικά ο κ. Γ. Πατρώνος (Οί περι αποκαλυπτικών, σ. 166).

21. Βλ. σχετικά: Γ. Πατρώνου, Οί περι αποκαλυπτικών, σ. 169-175· Βλ. Σ. 'Αγουρίδη, 'Υπόμνημα εις τὰς Α', Β' και Γ' επιστολὰς του 'Αποστόλου Παύλου, 'Αθήναι 1983, σ. 106, et passim· Β. Rigaux και Ρ. Grelot, «'Αντίχριστος», στο Λ. Β. Θ. σ. 100-102· Β. 'Ιωαννίδη, «'Αντίχριστος», στη Θ. Η. Ε. τ. 2, σ. 945-949· και γενικά περι του έργου του διαβόλου: 'Αρχιμ. 'Ιερόθεου Βλάχου, Συζητήσεις για τήν «'Ορθόδοξη Ψυχοθεραπεία», Λεβαδεία 1988, σ. 145-203.

22. Α' 'Ιωάν. 2, 18-19 : 2, 22-23 : 4, 3-5 : Β' 'Ιωάν. στίχοι 7-8.

πρόταση και, κατά τον καθηγητή κ. Γεώργιο Πατρώνο²³, είναι παρενθετική και έπεξηγηματική διευκρίνιση του τέρατος και του θηρίου, που με την κοσμική του έξουσία άπειλεί τις χριστιανικές κοινότητες. Ειδικοί μελετητές των αποκαλυπτικών θεμάτων δέχονται ότι ο συμβολικός αυτός άριθμός ύποκρύπτει ή ύπαινίσσεται κάποιον από τους μεγάλους και άπεχθείς αυτοκράτορες της Ρώμης (Νέρβα, Καλιγούλα και Νέρωνα) των πρώτων εκείνων μαρτυρικών δεκαετιών του χριστιανισμού. Και ή έκκλησιαστική παράδοση, συνεχίζει ο ίδιος καθηγητής, διείδε στη συμβολικότητα του άριθμού αυτού σύγχρονους έκάστοτε αντίθεους και αντίχριστους πολέμιους της χριστιανικής πίστης. Άλλωστε δέν πρέπει να μάς διαφεύγει τó γεγονός ότι ο θεόπνευστος συγγραφέας συνάμα με την αποκαλυπτική γλώσσα χρησιμοποιεί και την αποκαλυπτική και συμβολική άριθμολογία (144.000 μάρτυρες' προβολή της έννοιας της όλότητας και της καθολικότητας).

δ) Χρειάζεται να είναι κανείς προσεκτικός και έπιφυλακτικός όταν μελετά τó τέλος του 19ου και την άρχή του 20ού κεφαλαίου. Η άναφορά στη χιλιετή βασιλεία του Χριστού με τους μάρτυρες άποτελεί μιá εικόνα του μέλλοντος με ποιητικό χαρακτήρα, που δέν είναι έπιτρεπτό να την έκλάβουμε κατά γράμμα, όπως και ο άριθμός άποτελεί επίσης μιá άπλή σχηματοποίηση²⁴.

ε) Προκαλεί ξεχωριστή έντύπωση στο ιερό βιβλίο τó γεγονός ότι ανάμεσα στον παρόντα κόσμο και στον άναμενόμενο («ουρανόν καινόν και γήν καινήν») δέν ύφίσταται κάποιο είδος μεταφυσικής διαρχίας (δυαλισμός ή δυϊσμός, λατ. dualismus), όπως τον γνωρίζουμε από κείμενα της άρχαίας έλληνικής, της αποκαλυπτικής και γνωστικής γραμματείας. Άντίθετα, τά αντίθετικά ζεύγη που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας

της Άποκάλυψης δηλώνουν την ήθική διαρχία (ή ιστορική)²⁵, ή όποία όδηγεί και στην αντίστοιχη έσχατολογική, ποτέ όμως κάποια μεταφυσική ή όντολογική ή κοσμολογική. Οί αντίθεες ή σατανικές δυνάμεις σε καμιá άπολύτως περίπτωση δέν στέκονται σε ίσοτιμία με την τριαδική Θεότητα. Φαινομενικά μπορεί να κυριαρχούν, αυτό όμως είναι πρόσκαιρο. Η έσχατολογική νίκη του «Άρνίου» έχει ήδη έγκαινα σθεί με την πραγματικότητα της Άνάστασης και οί πιστοί προγεύονται την προσδοκώμενη «όγδοη ήμέρα», την όντως ζωή²⁶.

στ) Τό βιβλίο της Άποκάλυψης του Ίωάννη ως ένα ιδιότυπο ποιητικό κείμενο διαφέρει από τις σύγχρονες της έποχής εκείνης ιουδαϊκές άποκαλύψεις²⁷, όπως ήταν «Η Άποκάλυψις του Παύλου», «Η πρώτη Άποκάλυψις του Ίακώβου», «Η δευτέρα Άποκάλυψις του Ίακώβου», «Η Άποκάλυψις του Πέτρου» κ.ά. Διότι: i) Δέν είναι ψευδάνυμος, δηλαδή ο συγγραφέας δέν αισθάνεται την άνάγκη να χρησιμοποιήσει τó όνομα κάποιας μεγάλης προσωπικότητας για να κρύψει τó δικό του, και έτσι να προσδώσει κύρος στο έργο του. ii) Ο Ίωάννης γράφει την Άποκάλυψη λόγω όρισμένης ιστορικής άφορμής, την όποία κατονομάζει. iii) Ο Ίωάννης όμιλεί περι της Δευτέρας Παρουσίας του Κυρίου, ό όποιος όμως ήδη έχει νικήσει τις δαιμονικές δυνάμεις και έχει θριαμβεύσει επί της φθοράς, της άμαρτίας και του θανάτου' και κάθεται στο θρόνο του σύμπαντος θριαμβευτής (δηλαδή δέν προλέγει μόνο την έλευση του Μεσσία όπως οί άλλες άποκαλύψεις)²⁸.

ζ) Τέλος, τó μήνυμα της Άποκάλυψης είναι

23. Γ. Πατρώνος, *Οί περι άποκαλυπτικών*, σ. 175-178. Βλ. επίσης Μ. Σιώτη, 666 (ΧΞΣΤ): *Ο άριθμός της ταυτότητας του αντίχριστου*, Άθήνα 1987. Γ. Μαυρομάτη, *Η Άποκάλυψις*, σ. 222 έξ.

24. Σ. Άγουρίδη, *Η Άποκάλυψη*, σ. 96-97. Ο άείμνηστος καθηγητής Π. Τρεμπέλας γράφει σχετικά: «Η χιλιετής βασιλεία δέν να νοηθή πνευματικώς, του άριθμού μέν χιλία έτη όντος σχηματικού και μη έκλαμβανουμένου κατά γράμμα, αλλά σημαίνοντος μακρότατην χρονικήν περίοδον, της βασιλείας δέ του Χριστού πραγματοποιουμένης δια της έν τη άνθρωπότητι έπικρατήσεως και καρποφορίας του Εύαγγελίου,...» (*Η Καινή Διαθήκη μετά συντόμου έρμηνείας*, Άθήνα 1974, σ. 1052).

25. Ο άείμνηστος καθηγητής Β. Τσάκωνας γράφει ότι «εις την Κ.Δ. ύφίσταται ήθική διαρχία και ούχι όντολογική τοιαύτη μεταξύ Θεού και κόσμου. Ο κόσμος είναι δημιουργία του Θεού, αλλά "έν τφ πονηρφ κείται" έξ αίτίας της άμαρτίας» (*Ύπόμνημα εις την προς Ρωμαίους έπιστολήν του Άποστόλου Παύλου*, Άθήνα 1986, σ. 94) και άλλου γράφει ότι «ó ήθικός διαλισμός άποτελεί διήκουσαν της ιωαννείου γραμματείας έννοιαν, άνευ της κατανοήσεως της όποίας είναι άδύνατος ή κατανόησις των τάσεων και της θεολογίας του Ίωάννου» (*Η χριστολογία του κατά Ίωάννην εύαγγελίου*, Άθήνα 1984, σ. 42).

26. Πρβλ. Χ. Γιανναρά, *Άλφαβητάρι της πίστης*, Άθήνα 1988, σσ. 178-181. Alexander Schmemmann, *Έξ ύδατος και πνεύματος*, Άθήνα 1990, σ. 171 έξ.

27. Βλ. Π. Χρήστου, *Έλληνική Πατρολογία*, τ. Β', Θεσσαλονίκη 1978, σ. 303 έξ. Στ. Παπαδόπουλου, *Πατρολογία*, τ. Α', Άθήνα 1986, σ. 220-221.

28. Σ. Άγουρίδη, *Εισαγωγή*, σ. 404-405.

Α' Θεολογικὸ Συνέδριο Μεταπτυχιακῶν Φοιτητῶν (Καλλιράχη Θάσου 2-4 Ἰουλίου 1995) Ἡ προσπάθεια, οἱ ἐργασίες, τὸ ἀποτέλεσμα

Ὁ Μεταπτυχιακὸς Φοιτητικὸς Θεολογικὸς Σύνδεσμος μετρᾷ οὐσιαστικὰ καὶ τυπικὰ βίῳ λίγων μόνο μηνῶν. Σὲ αὐτὸ ὅμως τὸ μικρὸ χρονικὸ διάστημα μὲ σειρὰ ἀπὸ ἐνέργειες ἔχει ἐπιτύχει νὰ καταστῆ ἓνα ἀξιόπιστο μέγεθος καὶ νὰ συμβάλει στὴν εὐρύτερη λειτουργία τοῦ Προγράμματος Μεταπτυχιακῶν Σπου-

χώρος εἶναι κατάλληλος γιὰ νὰ τὰ παρουσιάσουμε. Ἀξίζει ἐντούτοις νὰ σημειώσουμε ὅτι στὰ πλαίσια λειτουργίας τοῦ ὁ Σύνδεσμος ἀποφάσισε καὶ τὴν ὀργάνωση συνεδρίου μὲ στόχο νὰ ἀποκτήσουν τὰ μέλη του (μεταπτυχιακοὶ φοιτητὲς) τὴν ἐμπειρία τῶν ὁσων συνθέτουν ἓνα ἐπιστημονικὸ συνέδριο, νὰ παρουσιασθεῖ ὁ λόγος τῶν νέων θεολόγων, νὰ ἀξιολογηθεῖ πρὸς ὄφελος τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς ἐλληνικῆς κοινωνίας ἢ ὅλη ἐργασία τοῦ ΠΜΣ καὶ τέλος νὰ μπορέσουν νὰ ἀξιολογηθοῦν ἄμεσα τὸ ἔργο, οἱ δυνατότητες καὶ τὸ ἐπιστημονικὸ ἐπίπεδο τῶν φοιτητῶν τοῦ ΠΜΣ. Ἐπίσης τὸ συνέδριο προσέφερε τὴν δυνατότητα συνάντησης ἀνάμεσά στοὺς μεταπτυχιακοὺς φοιτητὲς τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν τῆς Ἀθήνας καὶ τῆς Θεσσαλονίκης πράγμα τὸ ὁποῖο γίνεται γιὰ πρώτη φορὰ. Ἡ σημασία τῶν στόχων αὐτῶν ἀλλὰ καὶ τοῦ

Τοῦ κ. **ΙΩΑΝΝΗ ΑΝΤ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ**
Προέδρου τοῦ Μεταπτυχιακοῦ Φ.Θ.Σ.

δῶν (ΠΜΣ) τοῦ Τμήματος Θεολογίας τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ὁ Σύνδεσμος ἔχει μέχρι στιγμῆς νὰ ἐπιδείξει σημαντικὸ ἔργο σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τὴ λειτουργία του στὴν κατεύθυνση τῆς ἐπίλυσης τῶν ἀναγκῶν τῶν μελῶν του, σὲ ζητήματα ὅμως ποὺ οὔτε τὴν πρόθεση ἔχουμε οὔτε ὁ

μήνυμα αἰσιοδοξίας καὶ ἐλπίδας γιὰ τὸ ἱστορικὸ παρὸν καὶ τὴν ἐρχόμενη Δευτέρα Παρουσία. Τὸ «ἐσφαγμένο Ἀρνίον», δηλαδή ὁ σαρκωθεὶς καὶ σταυρωθεὶς γιὰ χάρι τῶν ἀνθρώπων Κύριος, προσφέρει πάντοτε καὶ διαρκῶς τὴν ἀφατὴ ἀγάπη καὶ τὸ ἄπειρο ἔλεός του στοὺς ἀνθρώπους. Τὸ αἰσιόδοξο μήνυμα τῆς Ἀποκάλυψης διακηρύσσει προφητικὰ τὸ λειτουργικὸ γεγονός τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ μὲ τὴ χορηγία τοῦ Πνεύματος ζεῖ τὴν ἀρξάμενη βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Καὶ παρὰ τὶς σατανικὲς δυνάμεις ποὺ δροῦν μέσα στὸν κόσμον καὶ φαινομενικὰ ἐπικρατοῦν, τὸ «ἐσφαγμένο Ἀρνίον» εἶναι ὁ ἀπόλυτος κύριος τῆς ἱστορίας, ποὺ τὴν κατευθύνει στὴν τελικὴ νίκη. Εἶναι τὸ κυρίαρχο πρόσωπο τῆς Ἀποκάλυψης, «τὸ Α καὶ τὸ Ω, ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, ἀρχὴ καὶ τέλος», «Κύριος ὁ Θεός, ὁ παντοκράτωρ» «ὁ ὢν, ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος».

* * *

Ἄς ὀλοκληρώσουμε τὸ εἰσαγωγικὸ αὐτὸ περιγράμμα γιὰ τὴν Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰωάννη ἀναγράφοντας τοὺς τρεῖς πρῶτους στίχους τοῦ ἱεροῦ κειμένου σὲ νεοελληνικὴ ποιητικὴ ἀπόδοση:

*«Αὐτὴ ἴναι ἡ Ἀποκάλυψη,
ποῦ ὁ Θεὸς Πατέρας*

*στὸ Γυιό του χάρισε Ἰησοῦ,
γιατ' ἤθελε νὰ δείξει
στοὺς δούλους του ὅσα θὰ ἔπρεπε
ταχὺ - ταχὺ νὰ γίνουν.*

*Τὴ φανερῶνει μ' ἄγγελο
στὸ δοῦλο του Ἰωάννη,
ποῦ μαρτυρίαν ἔδωκε
γιὰ τοῦ Θεοῦ τὸ λόγο
καὶ γιὰ τὸ Γυιό του Ἰησοῦ
καὶ γιὰ τὰ ὅσα εἶδε.*

*Μακάριος εἶν' ὁποῖος μπορεῖ
τοὺς λόγους νὰ διαβάξει
κι ὅσοι τὰ λόγια δέχονται
ν' ἀκοῦν τῆς προφητείας
καὶ τὰ γραφτὰ νὰ κάμνουνε
πράξη μὲς στὴ ζωὴ τους,
ὅτι ὁ καιρὸς μας ἔφτασε
κι εἶναι στὴν πόρτα ὀμπρὸς μας»²⁹.*

29. Ἡ ποιητικὴ ἀπόδοση εἶναι τοῦ Ἀρχιμ. Νικόδημου Σκρέττα, προερχόμενη ἀπὸ τὸ καλαίσθητο βιβλίο του «Ἀποκάλυψις» ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, Κατερίνη 1995, σ. 11. Γιὰ τὶς ποιητικὲς ἀποδόσεις ἢ μεταφράσεις τῆς Ἀποκάλυψης βλ. Γ. Γιατρομανωλάκη, «Ἀποκάλυψη καὶ οἱ ποιητές», στὴν *Καθημερινὴ τῆς Κυριακῆς*, 17.9.1995, «Ἐπτὰ ἡμέρες», σ. 14-15 καὶ τὸ ἀρθρο τοῦ Ν. Βαγγενά, στὴν ἐφημερίδα *Τὸ Βῆμα*, 11.6.1995, Β4.

ιδιου του συνεδρίου προσδιορίζεται από το γεγονός ότι δεν υπάρχει κανένα ανάλογο διεθνές προηγούμενο. Αυτό καθιστά το Συνέδριο μοναδικό στο είδος του και πρωτοποριακό.

Η απόφασή μας να οργανώσουμε το Α΄ Θεολογικό Συνέδριο Μεταπτυχιακών Φοιτητών ήταν περισσότερο συνέπεια της νεανικής μας όρμης που δε λογάριζε τις όποιες δυσκολίες έγκυμονούσε το έγγραφο. Φαίνεται όμως ότι ο νεανικός μας παλμός βρήκε γρήγορα ανταπόκριση στην αγάπη της ποιμνούςας Έκκλησίας προς εμάς, ή οποία έκφράστηκε ποικιλοτρόπως και εμπράκτως. Το συνέδριο ανέλαβε υπό την αιγίδα του ό Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Φιλίππων, Νεαπόλεως και Θάσου κ. Προκόπιος. Ο Σεβασμιώτατος κ. Προκόπιος φιλοξένησε τις εργασίες του συνεδρίου στις εκκλησιαστικές κατασκήνωσεις της Καλλιράχης Θάσου και πέραν αυτού συνέβαλε αποφασιστικά στην όλη επιτυχία του συνεδρίου, γεγονός στο οποίο θα επανέλθουμε στη συνέχεια. Η Ίερά Σύνοδος της Έκκλησίας της Ελλάδος ενίσχυσε το συνέδριο με την παροχή οικονομικής βοήθειας. Επίσης ή άφισα του συνεδρίου υπήρξε συνέπεια πολλαπλής προσφοράς. Οφείλουμε να εύχαριστήσουμε το δημιουργό της παράστασης, τον κ. Γ. Κόρδη για την προσφορά της, τις εκδόσεις «Άρμός» για την προσφορά των χρωματικών διαχωρισμών των φίλμς. Στο πρόσωπο του Θεοφιλεστάτου κ. Πέτρου Δακτυλίδη εύχαριστούμε σύνολη την Άποστολική Διακονία της Έκκλησίας της Ελλάδος για την εκτύπωση της άφισας. Βεβαίως θα ήταν παράλειψη αν δεν εξέφραζα σε αυτό εδώ το σημείο τις θερμές μου εύχαριστίες προς το σύνολο του Τμήματος Θεολογίας που από την πρώτη στιγμή αγάλιασε και αυτή την προσπάθειά μας. Θα ήθελα όμως να εύχαριστήσω ιδιαίτερω τον μέχρι σήμερα Πρόεδρο του Τμήματος και νέο μας Κοσμήτορα κ. Χρ. Βούλγαρη για τη θερμή του συμπαράσταση, τον κ. Βλ. Φειδά που μάς συνέστησε στον Σεβασμιώτατο κ. Προκόπιο, τον κ. Σπ. Κοντογιάννη που μάς συμπαράστάθηκε ποικιλοτρόπως σε αυτή τη δύσκολη προσπάθεια και τον κ. Κων. Παπαπέτρου ό οποίος μάς έδωσε πραγματικά χρήσιμες συμβουλές, και βέβαια όλους τους Καθηγητές που ήταν μαζί μας, οι όποιοι εξέφρασαν στην πράξη με τη συμμετοχή τους στο συνέδριο, την αγάπη τους στην προσπάθειά μας.

Τό Α΄ Θεολογικό Συνέδριο Μεταπτυχιακών Φοιτητών πραγματοποιήθηκε λοιπόν στην Καλλιράχη της Θάσου από τις 2 έως και 4 Ίουλίου 1995 υπό την αιγίδα του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Φιλίππων, Νεαπόλεως και Θάσου κ. Προκοπίου, με τό θέμα «Διαφυλικές Σχέσεις και Όρθόδοξη Παράδοση». Άξίζει να επισημάνουμε ότι ό Σεβασμιώτατος κ. Προ-

κόπιος συμμετείχε σε όλη τη διάρκεια των εργασιών του συνεδρίου. Σε συνεδριάσεις συμμετείχαν ό Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Χρυσόστομος και ό Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ξάνθης και Περιθεωρίου κ. Παντελεήμων. Στις εργασίες του συνεδρίου συμμετείχαν ό Άναπλ. Πρόεδρος του Τμήματος Θεολογίας του Πανεπιστημίου Άθηνών κ. Βασίλειος Γιαννόπουλος, ό Καθ. π. Γεώργ. Μεταλληνός, ό Έπ. Καθ. Διον. Δακουράς, ό Λέκτωρ Σπυρ. Κοντογιάννης, ό Λέκτωρ Λουκάς Φίλης και ό Λέκτωρ Άθανάσιος Βουρλής, του Πανεπιστημίου Άθηνών, ό Έπίκ. Καθ. π. Άνδρέας Νανάκης του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και ό Λέκτωρ Ευσάθιος Κεκριδής του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης. Επίσης συμμετείχαν 70 θεολόγοι μεταπτυχιακοί φοιτητές από τις Θεολογικές Σχολές Άθηνών και Θεσσαλονίκης. Τις εργασίες του συνεδρίου που ήταν άνοιχτό παρακολούθησε και άρκετος κόσμος.

Τό θέμα του συνεδρίου, «Διαφυλικές Σχέσεις και Όρθόδοξη Παράδοση», διατηρεί πάντα την επικαιρότητά του, γι' αυτό όπως και ήταν επόμενο, τα διάφορα θέματα που παρουσιάστηκαν προκάλεσαν ζωηρή συζήτηση. Μπορούμε εδώ να αναφέρουμε τόσο τους εισηγητές όσο και τα θέματά τους, αλλά και τό όλο πρόγραμμα του συνεδρίου. Την Κυριακή 2 Ίουλίου 1995 ό Σεβασμιώτατος κ. Προκόπιος κήρυξε την έναρξη του Α΄ Θεολογικού Συνεδρίου Μεταπτυχιακών Φοιτητών στο κήρυγμά του στη διάρκεια της Θείας Λειτουργίας. Με αυτό τον τρόπο ό Σεβασμιώτατος υπεδήλωσε σαφώς τη σχέση του συνεδρίου προς τό κληρικτικό έργο της Έκκλησίας. Ο λόγος του συνεδρίου δεν μπορούσε παρά να άποτελει εκκλησιαστική πράξη, προέκταση του εκκλησιαστικού έργου, όπας ό θεολογικός λόγος όφείλει να είναι. Για τον όρθόδοξο θεολόγο δεν νοείται άλλωστε λόγος εκτός της Έκκλησίας, δηλαδή μη εκκλησιαστικός. Έτσι λοιπόν και τό συνέδριο τέθηκε στη σωστή του βάση. Μετά τη Θεία Λειτουργία άκολούθησε δεξίωση που παρέθεσε ό Πρόεδρος της Κοινότητας Καλλιράχης προς τους συνέδρους. Κατά την πρωινή συνεδρία που άκολούθησε χαιρέτισαν εκ μέρους του Τμήματος Θεολογίας ό Άναπληρωτής του Πρόεδρος κ. Βασ. Γιαννόπουλος, ό γράφων, Πρόεδρος του Μεταπτυχιακού Φ.Θ.Σ., ή Άντιπρόεδρος των μεταπτυχιακών φοιτητών του Τμήματος Κοινωνικής Θεολογίας του Πανεπιστημίου Άθηνών δ. Θεοδ. Τσιατούρα, ό Πρόεδρος των μεταπτυχιακών φοιτητών της Θεολογικής Σχολής της Θεσσαλονίκης κ. Νικ. Άκριτίδης. Ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Φιλίππων, Νεαπόλεως και Θάσου κ. Προκόπιος χαιρέτισε τέλος και πάλι τους συνέδρους στο χώρο της διεξαγωγής του συνεδρίου. Άκολούθησε εισήγηση του κ. Στάθη Κεκριδή, Λέκτορας

τοῦ Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης με τὸ θέμα «Διαφυλικές Σχέσεις: Ὁρθόδοξη Παράδοση καὶ Βαλκανικές Πρακτικές». Κατὰ τὴν ἀπογευματινὴ συνεδρίαση ὁ Κωνσταντῖνος Πετυχάκης παρουσίασε τὸ θέμα «Τὸ Φεμινιστικὸ Κίνημα: Ἱστορικὴ Ἀναδρομὴ». Ἀκολούθησε ὁ Βασίλειος Κρομμύδας με τὸ θέμα «Προβληματισμοὶ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῶν Διαφυλικῶν Σχέσεων, στὸ ἔργο τοῦ Philip Sherrard (Χριστιανισμὸς καὶ Ἔρως, Ἄνδρας καὶ Γυναίκα ἢ μυσταγωγία τους, μία ἐρμηνεῖα στὸ φῶς τῆς Ὁρθοδοξίας)». Ἡ ἀπογευματινὴ συνεδρίαση ἔκλεισε με τὴν εἰσήγηση τοῦ Γεωργίου Σοφρώνη «Ἐρωτας καὶ Συζυγικὴ Ζωὴ στὸ Μητερικό». Στὸ τέλος κάθε εἰσήγησης ἀκολούθησε συζήτηση.

Τὴ Δευτέρα 3 Ἰουλίου 1995 κατὰ τὴν πρωινὴν συνεδρία ἡ Ἑλένη Δημητριάδου παρουσίασε τὸ θέμα «Ἡ ἀγάπη καὶ ἡ συντροφικότητα ὡς βάση γιὰ τὴ συνύπαρξη τῶν δύο φύλων κατὰ τὸν ἱερό Χρυσόστομο». Ἀκολούθησε ὁ Σπυρίδων Σέττας με τὸ θέμα «Συμβουλές ἑνὸς πνευματικοῦ πατρὸς πρὸς μία μελλονίμοφο». Ὁ Νεκτᾶριος Παπαδόπουλος παρουσίασε τὸ θέμα «Οἱ ἰδιαίτερες συμβουλές τοῦ Παύλου πρὸς τὶς νέες συζύγους, (Τίτ. 2, 4-5)». Ὁ Γεώργιος Κανάκης τὸ θέμα «Ἡ παράβαση τῆς ἐβδόμης ἐντολῆς. Ἀγιολογικὲς ἀναφορές». Ὁ Νεκτᾶριος Ζάρας τὸ θέμα «Παραστάσεις κολαζομένων σὲ ἐκκλησίες τῆς Ἑλλάδος» τὸ συνόδευσε με σειρὰ ἀπὸ διαφάνειες. Τῶν παραπάνω εἰσηγήσεων ἀκολούθησε εἰσήγηση τοῦ π. Γεωργίου Μεταλληνοῦ, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, γιὰ τὴν «Ποιμαντικὴ Θεώρηση» τοῦ ζητήματος τῶν Διαφυλικῶν Σχέσεων. Στὴ συζήτηση ποὺ ἀκολούθησε συμμετείχε καὶ ὁ Ἀθανάσιος Βουρλῆς, Λέκτωρ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Τὸ ἀπόγευμα ὅλοι οἱ σύεδροι ἐπισκεφθήκαμε τὴν Ἱερὰ Μονὴ Ἀρχαγγέλου καὶ προσκυνήσαμε τὸ ἅγιο ἴλο τοῦ Χριστοῦ ποὺ φυλάσσεται στὴ Μονή, καθὼς καὶ τὰ ὑπόλοιπα ἀξιοθέατα τοῦ νησιοῦ.

Τὴν Τρίτη 4 Ἰουλίου καὶ τρίτη ἡμέρα τοῦ συνεδρίου ὁ Ἀθανάσιος Κάριμης παρουσίασε τὸ θέμα «Γυναίκα καὶ Ἐκκλησία». Ἡ Ἀλεξάνδρα Παλάντζα εἰσηγήθηκε τὸ θέμα «Σχέσεις ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς κατὰ τὸ 11ο Κεφ. Α' Κορ.». Ἡ Ἰωάννα Κομνηνοῦ παρουσίασε τὸ θέμα «Ἡ Γυναίκα στὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους». Ἀκολούθησε ὁ Παναγιώτης Ραβανίδης με τὴν εἰσήγηση «Οἱ σχέσεις τῶν δύο φύλων μέσα στὸ γάμο σύμφωνα με τοὺς κανόνες τῆς Συνόδου τῆς Γάγγρας». Ὁ Ἰωάννης Παναγιωτόπουλος παρουσίασε τὸ θέμα «Οἱ Συνείσακτοι» καὶ ἡ πρωινὴ συνεδρίαση ἔκλεισε με τὴν εἰσήγηση τοῦ Μιχαήλ Στρομπάκη «Ὁ β' καὶ ὁ γ' Γάμος καὶ οἱ λειτουργικὲς προεκτάσεις». Κατὰ τὴν ἀπογευματινὴν συνεδρία πραγματοποιήθηκε συζήτηση ἐπὶ τῆς «Ἐκκλησιολογικῆς Θεώ-

ρησης» τοῦ ζητήματος τῶν Διαφυλικῶν Σχέσεων στὴν ὁποία μίλησαν οἱ Σεβασμιώτατοι Μητροπολίτες Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου Προκόπιος, Περιστερίου Χρυσόστομος καὶ Ξάνθης καὶ Περιθεωρίου Παντελεήμων. Μετὰ τὴν ὀλοκλήρωση τῆς παραπάνω συζήτησης, τὸ συνέδριο προχώρησε στὴν ἐξαγωγή συμπερασμάτων καὶ σὲ σειρὰ προτάσεων, τὶς ὁποῖες παραθέτουμε στὴ συνέχεια, καθὼς καὶ στὴν ἐκδοση ψηφίσματος γιὰ τὰ Ἅγια Μετέωρα.

Μετὰ τὴ λήξη τοῦ συνεδρίου παρουσιάσθηκε γιὰ πρώτη φορὰ τὸ ἔμβλημα τοῦ Μεταπτυχιακοῦ Φοιτητικοῦ Θεολογικοῦ Συνδέσμου, μετὰ τὸν Ἀετὸ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, προστάτη τοῦ Συνδέσμου, τὸ ὁποῖο εἶναι ἀντίγραφο ἀπὸ χειρόγραφο τοῦ ΙΒ' αἰ. Τὸ ἔμβλημα αὐτὸ δόθηκε ὡς ἀναμνηστικὸ στὸ Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου κ. Προκόπιο ἀλλὰ καὶ στοὺς παρευρισκομένους μητροπολίτες καὶ καθηγητές. Ὁ Σεβασμιώτατος κ. Προκόπιος ἔδωσε σὲ ὅλα τὰ μέλη τοῦ συνεδρίου ὡς εὐλογία τὸ βιβλίον «Ἀπόστολος Παῦλος καὶ Φίλιπποι. Τὸ Βαπτιστήριον τῆς Ἁγίας Λυδίας», Καβάλα 1994. Ἀκολούθησαν οἱ καθιερωμένες φωτογραφίες. Ἀξίζει νὰ ἐπισημάνουμε τὸ ἐξαιρετικὸ κλίμα μέσα στὸ ὁποῖο διεξήχθη τὸ συνέδριο, κλίμα στὸ ὁποῖο ἀναμφίβολα συνέβαλε ἡ ἀνελλιπὴ παρουσία τοῦ Σεβασμιωτάτου κ. Προκόπιου. Ἔτσι σὲ ἕνα περιβάλλον λιγότερο ἀτομοκεντρικὸ, σὲ ἕνα κλίμα ἀδελφικὸ, νέοι θεολόγοι μπόρεσαν νὰ ἀποκτήσουν τὴν ἐμπειρία τοῦ συνεδρίου καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς. Ἄλλωστε τὸ συνέδριο πλαισιώθηκε ἀπὸ σειρὰ λατρευτικῶν ἐκδηλώσεων.

Τὸ συνέδριο συμπέρανε ὅτι «οἱ εἰσηγήσεις ποὺ ἀκούστηκαν καὶ ὁ γόνιμος διάλογος ποὺ προκλήθηκε κατὰ τὴ διάρκειαν τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου ἀπέβλεψαν στὴ διασαφήνιση σημαντικῶν πτυχῶν τοῦ θέματος μετὰ βάση τὴν Ὁρθόδοξη Παράδοση καὶ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας. Ἐκφράσθηκε ἡ ἀνησυχία τῶν συνέδρων γιὰ τὸ ρόλο ποὺ διαδραματίζουν τὰ μέσα ἐνημέρωσης στὴ σεξουαλικὴ διαπαιδαγώγηση τῶν σημερινῶν νέων καὶ ἡ ἀνάγκη ἀνάληψης πρωτοβουλιῶν ἀπὸ μέρους τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος γιὰ τὴν καλλιέργεια τῆς νεολαίας τοῦ ὀρθοδόξου ἤθους». Μετὰ βάση αὐτὸ τὸ συμπέρασμα τὸ συνέδριο ἐξέδωσε τὸ ἀκόλουθο

ΨΗΦΙΣΜΑ

Σήμερα τὴν 4η Ἰουλίου 1995 στὴν Καλλιράχη Θάσου οἱ σύεδροι τοῦ Α' Θεολογικοῦ Συνεδρίου Μεταπτυχιακῶν Φοιτητῶν τὸ ὁποῖο συγκλήθηκε μετὰ πρωτοβουλία τοῦ Θεολογικοῦ Φοιτητικοῦ Συνδέσμου Μεταπτυχιακῶν Φοιτητῶν ψήφισαν καὶ ἐνέκριναν τὶς ἀκόλουθες προτάσεις - ἐνέργειες:

1. Νά εισηγηθούν τή συμπεριληψη στην διδασκόμενη ύλη τού μαθήματος τών Θρησκευτικῶν στη Μέση Ἐκπαίδευση, ὀρισμένες διδακτικὲς ἐνότητες γιά τίς διαφυλικές σχέσεις με βάση τή διδασκαλία τών Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας.
2. Νά εισηγηθούν τήν κατάρτιση ἑνὸς βοηθητικοῦ ἐγχειριδίου γιά τοὺς θεολόγους - καθηγητὲς τῆς Μέσης Ἐκπαίδευσης, τὸ ὁποῖο θά μπορούν νά συμβουλευτοῦν τόσο γιά τή διδασκαλία τών διδακτικῶν ἐνοτήτων πού θά περιληφθοῦν στην διδασκόμενη ύλη, ὅσο καὶ γιά νά ἀρούνται σύγχρονες ἀπαντήσεις γιά τίς σχετικὲς ἀπορίες πού διατυπώνουν οἱ μαθητές.
3. Τὸ προτεινόμενο βοηθητικὸ ἐγχειρίδιο νά εἶναι διεπιστημονικὸ καὶ νά λάβουν μέρος στή συγγραφή του θεολόγοι, ἰατροὶ ἀλλὰ καὶ πνευματικοὶ πατέρες πού θά ὑποδείξει ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.
4. Μαθήματα Χριστιανικῆς Ἠθικῆς νά μὴ διδάσκονται οἱ νέοι μόνο στην τρίτη τάξη τού λυκείου, ἀλλὰ νά ὑπάρχουν κατανεμημένα στό σύνολο τῆς διδασκόμενης ύλης τού μαθήματος τών θρησκευτικῶν στή Μέση Ἐκπαίδευση, διότι ἡ διαπαιδαγώγηση τῆς νεολαίας σέ ζητήματα σχέσεων (με τὸ ἄλλο φύλο) πρέπει νά ξεκινᾷ ἀπό πιὸ νωρίς.
5. Νά εισηγηθούν τήν εἰσαγωγή στὸν προπτυχιακὸ κύκλο σπουδῶν τών Θεολογικῶν Σχολῶν τού διδακτικοῦ ἀντικειμένου τών διαφυλικῶν σχέσεων γιά τήν κατάρτιση τών μελλοντικῶν θεολόγων, τόσο ὑπὸ τήν προοπτικὴ τῆς ἐνταξῆς τού μαθήματος τῆς «σεξουαλικῆς ἀγωγῆς» στή Δευτεροβάθμια Ἐκπαίδευση, ὅσο καὶ ἐντὸς τού πλαισίου παροχῆς συμβουλευτικῆς στοὺς μαθητές, ἀνεξαρτήτως τών σχολικῶν ὑποχρεώσεων τών τελευταίων.
6. Τέλος οἱ συνέδριοι καλοῦν ὅσους διαπαιδαγωγοῦν τήν νεότητα (οἰκογένεια, πολιτεία, ἐκκλησιαστικούς παράγοντες) νά συνδράμει ὁ καθένας με τὸν τρόπο του στην καλλιέργεια ὀρθόδοξου ἠθους καὶ ζωῆς, διότι θεωροῦν τὰ τελευταῖα ἰκανὲς καὶ ἀναγκαῖες συνθήκες προσέγγισης τῆς νεολαίας, ἀνάλογες τῆς σοβαρότητας πού ἐπιβάλλει τὸ θέμα, καθόσον ὀρθὲς διαφυλικὲς σχέσεις συνεπάγονται ὀρθὸ τρόπο ζωῆς.

Τὸ συνέδριο ἀποφάσισε τὸ παρὸν ψήφισμα νά ἐπιδοθεῖ στην Ἱερά Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, στό Ὑπουργεῖο Παιδείας, στίς Γενικὲς Συνελεύσεις τών Τμημάτων τών Θεολογικῶν Σχολῶν Ἀθῆνας καὶ Θεσσαλονίκης. (Τὴν σύνταξη τών συμπερασμάτων καὶ τοῦ ψηφίσματος ἐκπόνησαν γιά τὸ συνέδριο ὁ Σπυρίδων Σέττας καὶ ὁ Γεώργιος Κανάκης).

Ἀκολουθεῖ τὸ ψήφισμα τοῦ Συνεδρίου

ΓΙΑ ΤΑ ΑΓΙΑ ΜΕΤΕΩΡΑ

«Τὸ Α' Θεολογικὸ Συνέδριο Μεταπτυχιακῶν Φοιτητῶν... ἐνημερώθηκε ἀπὸ τὸν Πρόεδρο τοῦ ΜΦΘΣ γιά τὰ τεκταινόμενα ἀπὸ τὴν Ἀνώνυμη Ἐταιρεία «Κέντρο Ἀνάπτυξης Καλαμπάκας Πύλης» (ΚΕΝ.Α.ΚΑ.Π. Α.Ε.) προκειμένου ὁ Δήμος Καλαμπάκας καὶ ἡ κοινότητα Καστρακίου νά ἐπιβουλευθοῦν καὶ νά καταπατήσουν τὸν ἱερὸ χῶρο τών Ἁγίων Μετεώρων τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὸ μεγαλύτερο Μοναστικὸ Κέντρο μετὰ τὸ Ἅγιον Ὄρος στὸν Ἑλλαδικὸ χῶρο καὶ ἔχουν ὑπερχλιετὴ πνευματικὴ καὶ ἐθνικὴ δρόση καὶ προσφορά, ἀποφάσισε καὶ ἐψήφισε:

1. Καταδικάζει με ἀποτροπιασμὸ κάθε προσπάθεια εἰσπλήθησης στὰ Ἅγια Μετέωρα τῆς ὡς ἄνω Ἀνώνυμης Ἐταιρείας ΚΕΝ.Α.ΚΑ.Π. καὶ ἰδιαίτερα καταδικάζει τίς προσπάθειες τών Δημοτικῶν καὶ Κοινοτικῶν ἀρχῶν Καλαμπάκας καὶ Καστρακίου νά παραβιάσουν καὶ νά ἀλλοιώσουν τὸν ἱερὸ χῶρο τών Ἁγίων Μετεώρων.
2. Κάνουμε σύσταση στίς ὡς ἄνω ἀρχὲς καὶ τὴν Α.Ε. ΚΕΝ.Α.ΚΑ.Π. νά ἀποσύρουν τὸ τμήμα τῆς Μελέτης τους πού ἀφορᾷ στὸν ἱερὸ χῶρο τών Ἁγίων Μετεώρων.
3. Τὸ Συνέδριό μας δηλώνει ὅτι συμμετέχει ὀλόψυχα στὸν ἀγῶνα τών Ἱερῶν Μονῶν τών Ἁγίων Μετεώρων καὶ τών Μοναχῶν τους γιά τὴ διάσωση καὶ διαφύλαξη τοῦ ἱεροῦ χῶρου τών Μετεώρων.
4. Παρακαλοῦμε τὴν Κυβέρνηση τῆς Πατρίδος μας νά ἀνακηρύξει με νόμο τὴν τὸν χῶρο τών Ἁγίων Μετεώρων ὡς ἱερό, ὅπως πράγματι καὶ εἶναι καὶ ὅπως τὸν ἔχει ἀναδείξει ἱερό ἡ χιλιετής καὶ πλέον ἱστορία του, ἀπαραβίαστο ἀπὸ κάθε κοσμικὴ ἐπέμβαση ὅπως τὸν διαφύλαξαν οἱ αἰῶνες καὶ ἀβεβήλωτο ὅπως τὸν διατηρεῖ ἡ ἐκκλησιαστικὴ καὶ μοναστικὴ Παράδοση μέχρι σήμερα».

Καὶ με τὰ παραπάνω κείμενα νομίζουμε ὅτι δόθηκε μία εἰκόνα τών ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου, τὴν πληρότητα τῆς ὁποίας θά μπορεῖ κάποιος νά βρεῖ στὰ πρακτικὰ τοῦ συνεδρίου, τὰ ὁποῖα θά ἐκδοθοῦν συντόμως. Παρὰλλήλως εἴμαστε στήν εὐχάριστη θέση νά ἀνακοινώσουμε ὅτι τὸ Β' Θεολογικὸ Συνέδριο Μεταπτυχιακῶν Φοιτητῶν θά διεξαχθεῖ στίς ἀρχὲς Ἰουλίου 1996 στὰ Ἅγια Μετέωρα, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ἱεράς Μονῆς τοῦ Μεγάλου Μετεώρου σὲ θέμα σχετικὸ με τὸν ὀρθόδοξο μοναχισμό. Ὅσοι ἐνδιαφέρονται νά συμμετάσχουν σὲ αὐτὸ με εἰσηγήσεις ἢ νά παρακολουθήσουν, θά ἦταν χρήσιμο νά ἐκδηλώσουν τὸ ταχύτερο τὸ ἐνδιαφέρον τους πρὸς τὸν Μεταπτυχιακὸ Φ.Θ.Σ. Ἐπιθυμία τών μελῶν τοῦ ΜΦΘΣ εἶναι νά ὑπάρξει συνέπεια καὶ ἔργο σὲ ὅλες τίς δραστηριοτήτες του, καὶ αὐτὸ πιστεύω ὅτι μέχρι σήμερα τὸ πετύχαμε με τὴ βοήθεια τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

«Με βαθύτατον αίσθημα εὐθύνης»

Ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος ἐν προσφάτῳ συνεντεύξει Αὐτοῦ πρὸς συντάκτην τῆς ἐφημερίδος «Τὰ Νέα», ἀπήντησεν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, εἰς τὸ ἐρώτημα: «Σὲ ποιά φάση βρίσκεται ὁ διάλογος μετὰ τὴν Καθολικὴ Ἐκκλησία;». Ἡ ἀπάντησις αὐτῆ εἶχεν ὡς ἑξῆς:

«Ὁ διάλογος τῶν Ὁρθοδόξων μετὰ τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν ἐξακολουθεῖ νὰ διέρχεται ἀτυχῶς μίαν περίοδον σοβαρῶν δυσχερειῶν, λόγῳ τῆς ἀναβιωσάσης Οὐνίας. Ἐν τούτοις αἱ δυσχερεῖαι αὗται δὲν ἦτο δυνατόν οὔτε θὰ ἦτο δίκαιον νὰ ματαιώσουν ἐν τόσον ἱερὸν ἔργον, διότι μόνον διὰ τοῦ Διαλόγου δύνανται νὰ λυθοῦν αἱ οἰαδιήποτε διαφοραὶ καὶ κρίσεις εἰς τὰς μεταξὺ ἡμῶν σχέσεις. Ὡς ἐκ τούτου συνεχίζεται μετὰ βαθύτατον αίσθημα εὐθύνης ὁ τόσον ἀπαραίτητος Θεολογικὸς οὗτος Διάλογος, ἀλλὰ τὸ θέμα παραμένει ἐπὶ τοῦ παρόντος περιορισμένον εἰς τὸ ζήτημα τῆς Οὐνίας καὶ τοῦ συναφοῦς προσηλυτισμοῦ».

Αἱ πατριαρχικαὶ ἐπισημάνσεις αὗται εἶναι νέα ἀποστολὴ μηνύματος εἰς τὸ Βατικανόν, ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἔχη πρόοδον ὁ μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν διάλογος, ἐὰν δὲν ἀποφασισθῇ ἡ συρρίκνωσις τῆς Οὐνίας καὶ ἡ —ἔστω μεσοπροθέσμως— πλήρης κατάργησις αὐτῆς.

Πίστις μετὰ ἔργων

Ἡ ὑπὸ τοῦ αἰδεσιμολογιωτάτου Πρωτοπρεσβυτέρου π. Κωνσταντίνου Ἀνδρουλάκη διευθυνομένη Διεύθυνσις Χριστιανικῆς Ἀλληλεγγύης τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν ἐκυκλοφόρησε θαυμασίως εἰκονογραφημένον τετρασέλιδον καλλιτεχνικὸν ἔντυπον μεγάλου σχήματος ὑπὸ τὸν τίτλον «Πράξεις ἐλέους στὴν Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν». Αἱ ἐν αὐτῷ φωτογραφίαι προβάλλουν πτυχὰς τοῦ τεραστίου καὶ πολυπύχου φιλανθρωπικοῦ, διακονικοῦ καὶ κοινωνικοῦ ἔργου τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.

Οὕτω λ.χ. γίνεται λόγος διὰ τὰ 55 Κέντρα Ἐνοριακῆς Ἀγάπης, τὰ ὅποια προσφέρουν 650.000 μερίδας φαγητοῦ εἰς 1.771 περιπτώσεις ἀξίας 700.000.000 δραχμῶν διὰ τὸ Ἴδρυμα «Δάμαρις», τὸ ὅποion προστατεύει καὶ μορφώ-

νει νεάνιδας ἐχούσας εἰδικὰ προβλήματα διὰ τὴν διανομὴν δώρων εἰς τὰ ἐκ Σερβίας φιλοξενούμενα παιδιὰ διὰ τὴν μεταφορὰν ἀνθρωπιστικῆς βοήθειάς εἰς τοὺς πρόσφυγας τῆς Κροαίας διὰ τὴν συγκέντρωσιν πολλῶν ἑκατοντάδων φιλῶν αἵματος ἐκ τῆς αἰμοδοσίας, ἡ ὁποία ὀργανώθη ὑπὸ 28 Ἐνοριῶν διὰ τὴν θαυμασίαν Στέγην Γερόντων Ἀγίας Παρασκευῆς διὰ τὴν ἐνίσχυσιν ἐκ 31.000.000 δραχμῶν, ἡ ὁποία ἐστάλη εἰς τοὺς σεισμοπαθεῖς τῶν Γρεβενῶν, τῆς Κοζάνης, τῆς Σιατίστης καὶ τοῦ Αἰγίου διὰ τὸ Φυσικοθεραπευτήριον τῆς Στέγης Κατακοίτων καὶ τὸ συνολικὸν ποσὸν τῶν 2.500.000.000 δραχμῶν, αἱ ὁποῖαι ἐντὸς τοῦ 1995 ἔχουν προσφερθῆ ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Φιλοπτώχου Ταμείου, τῶν 142 Ἐνοριακῶν Φιλοπτώχων, τῶν 55 Κέντρων Ἐνοριακῆς Ἀγάπης, τῶν 12 Στεγῶν Γερόντων, τοῦ Ἰδρυματος «Δάμαρις» καὶ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ὁρφανοτροφείου Βουλιαγμένης, «συνολικὰ σὲ βοηθήματα, ἐνοίκια, φάρμακα, σχολικά, φαγητό, τρόφιμα, ρουχιισμό, ναῦλα κ.λπ.».

Τὸ ἀθορύβως συντελούμενον διακονικὸν αὐτὸ ἔργον ἐν τῇ Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῇ Ἀθηνῶν, διὰ τὸ ὅποion εἶναι ἄξιοι συγχαρητηρίων οἱ κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ φορεῖς αὐτοῦ, ὡς καὶ ἀνάλογοι ἀξιεπαινοὶ δραστηριότητες εἰς πάσας τὰς Ἱ. Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀποδεικνύουν, ὡς τονίζει ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ, τὴν ζωντανὴν πίστιν, εἰς τὴν ὁποῖαν ἀναφέρεται ἡ Ἀγία Γραφή, ὅταν τονίξη: «Ὡσπερ τὸ σῶμα χωρὶς πνεύματος νεκρὸν ἐστὶ, οὕτω καὶ ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστὶν» (Ἰακ. β' 26).

Ὁ Ἑλληνισμὸς τῶν Παρευξινίων περιοχῶν

Τὸ Γραφεῖον Τύπου τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Κερκύρας καὶ Παξῶν ἐν Ἀνακρινωθέντι αὐτοῦ, τὸ ὅποion δημοσιεύεται εἰς ἄλλας σελίδας τοῦ παρόντος τεύχους τῆς «Ἐκκλησίας», ἀναφέρει ὅτι, κατόπιν ἀποφάσεως τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Κερκύρας, Παξῶν καὶ Διαποντίων Νήσων κ. Τιμόθεος, ὡς τακτικὸν Ἀρχιερατικὸν Μέλος τῆς Συνδικῆς Ἐπιτροπῆς Διορθοδόξων καὶ Διαχριστιανικῶν Σχέσεων τῆς

Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἦτο ἐπὶ κεφαλῆς μελῶν Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς, ἐπισκεφθέντων τὴν Ρωσίαν καὶ τὴν Οὐκρανίαν καὶ ἰδιαίτερος τὰς Παρευξινίους περιοχάς.

Τὸ Ἀνακοινωθὲν καταλήγει χαρακτηριστικῶς ὡς ἐξῆς: «Ἐκ τῆς ὅλης Ἐκκλησιαστικῆς ὁδοιοπορίας προκύπτει, ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία καλοῦνται νὰ ἀναπτύξουν συγκεκριμένον καὶ ἔμπρακτον ἐνδιαφέρον γιὰ τὶς παραπάνω περιοχὲς καὶ εἰδικότερα τὶς παρευξινίους περιοχές, ὅπου διαβιοῦν 500 χιλ. περίπου Ἕλληνες.

»Ἐχει χαθεῖ πολύτιμος χρόνος, τὸν ὁποῖον ἐκμεταλλεύονται σὲ βάρος τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς Ὁρθοδοξίας, ἡ Οὐνία καὶ ἡ προπαγάνδα τῆς καὶ ἡ καθ' ὅλου δραστηριότητα τῆς Τουρκίας γιὰ εὐνόητους λόγους.

»Οἱ περιοχὲς αὐτὲς χρειάζονται οἰκονομικὴ στήριξη γιὰ ἐπισκευὴ καὶ λειτουργία Ὁρθόδοξων Ναῶν καὶ Ἑλληνικῶν Σχολείων, ἀποστολὴ Δασκάλων καὶ Ἑλληνικῶν βιβλίων γιὰ τὴν διδασκαλία τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας, τῶν Θρησκευτικῶν, τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας καὶ Ἑλληνικῆς Γεωγραφίας.

»Εἶναι ἀνάγκη στὶς μεγάλες πόλεις νὰ ἰδρυθοῦν ἐπιστημονικὰ Ἑλληνικὰ Ἰνστιτούτα γιὰ τὴν μελέτη καὶ ἐπιστημονικὴ στήριξη Ἑλληνισμοῦ καὶ Ὁρθοδοξίας.

»Θεωρεῖται ἀπαραίτητη ἡ χορήγηση πολλῶν ὑποτροφιῶν σὲ Ἕλληνες νέους τῶν περιοχῶν αὐτῶν, γιὰ νὰ φοιτήσουν σὲ Ἑλληνικὰ Πανεπιστήμια, Παιδαγωγικὲς Σχολές, Θεολογικὲς καὶ Ἱερατικὲς Σχολές, γιὰ τὴν δημιουργία μονίμων Ἑλληνικῶν Στελεχῶν στὶς παραπάνω περιοχές.

»Εἶναι ὠφέλιμη δὲ ἡ ἐπιμόρφωση στὴν Ἑλλάδα ἐκπαιδευτικῶν, οἱ ὁποῖοι προσφέρουν τὶς ὑπηρεσίους τους σήμερα στὶς παραπάνω περιοχές, καθὼς καὶ ἡ φιλοξενία νέων κατὰ τὴν θερινὴν περίοδο, σὲ Κατασκηνώσεις στὸν Ἑλλαδικὸ χῶρο, εἰς τὶς ὁποῖες θὰ λειτουργοῦν ἀνάλογα παιδαγωγικὰ καὶ ἐκπαιδευτικὰ Προγράμματα.

»Εἶναι ἴσως ἡ τελευταία εὐκαιρία, ὅπου ἡ Πολιτικὴ, ἡ Ἐκκλησιαστικὴ καὶ ἡ Πνευματικὴ Ἡγεσία τῆς Ἑλλάδος καλοῦνται νὰ ἀναπτύξουν συντονισμένους ἀνάλογους πρωτοβουλίες, γιὰ νὰ ἀξιοποιηθεῖ καὶ νὰ μὴ χαθεῖ τὸ ἀξιόλογο τμῆμα τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῶν ἀνωτέρω περιοχῶν».

**Ὁ νέος Πρόεδρος
τοῦ Οἰκουμενικοῦ Συμβουλίου
τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Αὐστρίας**

Τὸ λαμπρὸν Δελτίον Οἰκουμενικῆς Ἐπικαι-

ρότητος «Ἐνημέρωσις», ὅπερ ἐκδίδεται ἐν Γενεύῃ ὑπὸ τῆς Μονίμου Ἀντιπροσωπείας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἰς τὴν ἔδραν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, μεταδίδει τὴν ἐξῆς εἶδησιν:

«Τὸ Οἰκουμενικὸ Συμβούλιο τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Αὐστρίας ἐξέλεξε πρόσφατα ὡς Πρόεδρό του τὸν Μητροπολίτη Αὐστρίας Μιχαήλ. Εἶναι ἡ πρώτη φορὰ ποὺ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Ὁργανισμοῦ αὐτοῦ ἐκλέγεται μιὰ ὀρθόδοξη προσωπικότητα. Στὸ ἐν λόγω Συμβούλιο συμμετέχουν συνολικὰ 14 ἀναγνωρισμένους Ἐκκλησίες τῆς Αὐστρίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ, ποὺ ἐντάχθηκε σ' αὐτὸ πρὸ ἔτους.

»Κατὰ τὴν περίοδο τῆς διειρηθείας τοῦ Μητροπολίτου Αὐστρίας ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Συμβουλίου τῆς Αὐστρίας, θὰ πραγματοποιηθοῦν στὴ χώρα αὐτὴ δύο σημαντικὰ γεγονότα· ἀφ' ἐνὸς οἱ ἐορταστικὲς ἐκδηλώσεις ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς συμπληρώσεως χιλίων ἐτῶν ἀπὸ τὴν σύσταση τοῦ Αὐστριακοῦ Κράτους καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ Β' Εὐρωπαϊκὴ Οἰκουμενικὴ Σύναξις, ποὺ συγκαλεῖται ἀπὸ τὸ Συμβούλιο Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν (ΚΕΚ) καὶ τὸ Συμβούλιο τῶν Καθολικῶν Ἐπισκοπικῶν Συνόδων τῆς Εὐρώπης (CCEE) στὸ Graz τῆς Αὐστρίας, μεταξὺ 23 καὶ 29 Ἰουνίου 1997, μὲ θέμα "Ἡ καταλλαγὴ ὡς δῶρο Θεοῦ καὶ πηγὴ νέας ζωῆς"».

Ἡ χαροποιὸς αὐτὴ εἶδησις τῆς «Ἐνημερώσεως» δημιουργεῖ τὴν βεβαιότητα, ὅτι ὁ διὰ τῆς πεφωτισμένης αὐτοῦ δράσεως σημαντικῶς αὐξήσας τὸ κύρος καὶ τὴν ἀκτινοβολίαν τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας ἐν Αὐστρίᾳ, Οὐγγαρίᾳ καὶ Μεσευρώπῃ Σεβ. Μητροπολίτης κ. Μιχαήλ (Στάϊκος), ἀπὸ τῆς νέας ἐπάλξεως τοῦ Προέδρου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Αὐστρίας, θὰ συντελέσῃ ἀκόμη περισσότερο εἰς τὸ νὰ προωθηθῇ ἡ βεβαιότης ὅτι ἡ Ὁρθοδοξία ἀποτελεῖ τὸ κυριώτερον τῶν πνευματικῶν θεμελίων καὶ τὴν ζωοποιὸν ἐντελέχειαν τῆς πρὸς ἔνωσιν κατευθυνομένης Εὐρώπης.

**Ἡ Ὁρθοδοξία ἐνώπιον
τῆς τρίτης χιλιετίας**

Πρωτοβουλία τῆς διακεκομμένης Προέδρου τοῦ Ἰδρύματος «Ἰωάννης καὶ Ἄννα Βελλίδη» διωργανώθη ἐν τῇ Ροτόντα Θεσσαλονίκης διάλεξις, καθ' ἣν ὁ προβάλλων τὴν Ὁρθοδοξίαν ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐμψυχῶν τὸ ἐν Chambésy Γενεύης

ἀκτινοβόλον Ὁρθόδοξον Κέντρον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Σεβ. Μητροπολίτης Ἑλβετίας κ. Δαμασκηνὸς ἀνέπτυξε τὸ θέμα «Ἡ ἀποστολὴ τῆς Ὁρθοδοξίας ἐνώπιον τῆς τρίτης χιλιετίας».

Ἐν τῇ διαλέξει ταύτῃ ὁ Σεβασμιώτατος, ἀφοῦ παρουσίασεν εὐγλώττως τὴν ἐνδοτέραν ὑφήν, δομὴν καὶ φαινομενολογίαν τῆς ζωῆς τῆς Ὁρθοδοξίας, κατέληξεν ὡς ἑξῆς:

«Ἡ πρώτη χιλιετία τοῦ χριστιανικοῦ βίου προσέφερε μιὰ ισόρροπη βάση τῆς σχέσεως Θεοῦ, ἀνθρώπου καὶ κόσμου μετὰ τὴ συμβολὴ τῶν μεγάλων Ἑλλήνων καὶ Λατίνων πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ δευτέρα χιλιετία ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὴν βάση αὐτὴ ἢ τὴν ἀνέφερε μονομερῶς κατὰ μὲν τοὺς πέντε πρώτους αἰῶνες τῆς στὸν Θεὸ μετὰ τὴν συμβολὴ καὶ τῆς σχολαστικῆς θεολογίας, κατὰ δὲ τοὺς πέντε τελευταίους αἰῶνες στὸν αὐτονομημένο ἄνθρωπο μετὰ τὴν συμβολὴ κυρίως τοῦ Διαφωτισμοῦ. Ἡ τρίτη χιλιετία ἔχει τὴν ἀποστολὴν νὰ ἀπελευθερώσῃ τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴν δουλικὴν λατρεία τῆς αὐτονομίας του γιὰ νὰ τοῦ ἀνοίξῃ τοὺς νέους ὀρίζοντες τόσο τῆς σχέσεώς του μετὰ τὸν Θεὸ καὶ μετὰ τὸν κόσμον, ὅσο καὶ μετὰ τὸν ἑαυτό του. Ὁ ἄνθρωπος εὐρίσκειται πράγματι στὸ ἐπίκεντρο τῆς σύγχρονης ἀποστολῆς τῆς ὀρθοδοξίας, ἢ ὅποια ἔχει τὸ χρέος νὰ ἀνανεώσῃ τὴν σχέσιν τῆς μετὰ τὴν πατερικὴν παράδοσιν γιὰ νὰ ἀνασυνδέσῃ τὸν ἄνθρωπο μετὰ τὸν Θεὸ καὶ μετὰ τὸν κόσμον προκειμένου νὰ θεραπευθῇ ἢ περιπέτεια τῆς ἀποστασίας τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν Θεὸ, ἢ ὅποια προσδιόρισε σὲ μεγάλο βαθμὸ καὶ τὴν περιπέτεια τῆς σχέσεώς του μετὰ τὸν κόσμον καὶ οἱ συνέπειες τῆς ὁποίας βιώνονται ὡς ὀδυνηρὴ ἐμπειρία ἀπὸ τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον στὸ πλαίσιον τῆς οἰκολογικῆς καὶ ἄλλων κρίσεων».

«Ἐνας Ὁρθόδοξος ἀπὸ τὴν Βρετανία»

Εἶναι ἄξιον ἰδιαιτέρας ἐξάρσεως τὸ γεγονός, ὅτι εἰς τοὺς προγραμματισμοὺς τῶν ἐκδηλώσεων τοῦ «Μεγάλου Μουσικῆς Ἀθηνῶν» περιελήφθη καὶ ὁ προβάλλων τὰς ἐπιδράσεις τοῦ Βυζαντίου εἰς τὴν Εὐρώπην «Κύκλος Ἑλληνικῆς Μουσικῆς». Εἰς τὸν κύκλον τοῦτον παρουσιάσθησαν ἔργα τοῦ Βρετανοῦ συνθέτου Τζῶν Τάβενερ, τὸν ὅποιο, ὡς σημειοὶ ὁ κ. Παῦλος Ἀγιαννίδης, «ἔχουν οἱ Βρετανοὶ ὡς τὸν σημαντικώτερον συνθέτη τους». Οὗτος εἶναι μὲν «Βρετανὸς στὴν ὑψηλοότητα», ἀλλὰ «Ἕλληνας καὶ Ὁρθόδοξος

στὴν ψυχὴ... Εἶναι ἀπ' αὐτοὺς ποὺ ἐξακολουθοῦν νὰ πιστεύουν στὸ ἑλληνικὸ πνεῦμα, ποὺ μαζί μετὰ τὸ ἑλληνορθόδοξο δόγμα τὸ ὅποιο ἀσπαστήκε ἐδῶ καὶ ἀρκετὰ χρόνια, τοῦ ἀνοίξαν καὶ δρόμους μουσικούς. Ἄνοιξαν γιὰ τὶς αἰσθήσεις του τὶς πύλες τοῦ Βυζαντίου...».

Χαρακτηριστικῶς ὁ ἴδιος ὁ Τάβενερ λέγει: «Αὐτὰ ποὺ ἔμαθα ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξην Ἐκκλησίαν καὶ τὴν μουσικὴν τῆς προτίμησα νὰ τὰ φέρω στὶς αἰθουσες συναυλιῶν...». Ὅθεν δικαίως ἐτιμήθη ὑπὸ τοῦ «Μεγάλου Μουσικῆς Ἀθηνῶν» διὰ τῆς ὀργανώσεως σειρᾶς συναυλιῶν του πρὸς προβολήν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ἔργων, τὰ ὅποια συνετέθησαν καὶ ἐπὶ στίχων νεοελλήνων ποιητῶν (λ.χ. τοῦ Σεφέρη καὶ τοῦ Σικελιανοῦ). Ὡς σημειοὶ πάλιν ὁ κ. Παῦλος Ἀγιαννίδης «κορωνίδα εἶναι ἓνα ἔργο, παραγγελία τοῦ Ὁργανισμοῦ Μεγάλου Μουσικῆς Ἀθηνῶν, ποὺ ἔκαμε τὴν παγκόσμιαν προεμερία του στὸ Μέγαρο, στρέφοντας τὰ ὄμματα τοῦ διεθνoῦς μουσικοῦ χώρου στὴν Ἀθήνα: τὸ Αγραφον (Ἄγραφο), βασιμμένο σὲ ἓνα ποίημα τοῦ Ἀγγελοῦ Σικελιανοῦ, ποὺ γράφτηκε τὸ 1944 στὴν Ἀθήνα τῆς γερμανικῆς Κατοχῆς».

Χαρακτηριστικοὶ εἶναι οἱ ἑξῆς λόγοι τοῦ Τζῶν Τάβενερ: «Στὴ νεοελληνικὴ ποίησιν ἀνακάλυψα ἓνα κομμάτι τοῦ βυζαντινοῦ κόσμου. Ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ. Τὴν τελευταία μέρα στὴν Αἴγινα, πέρουσι, ἄκουσα λυράρηδες ποὺ ἔπαιζαν παραδοσιακὰς μελωδίας ἀπὸ τὴν Μικρὰ Ἀσία καὶ σκεφτόμουν πὸς αὐτὲς οἱ περιοχὲς ἦταν κάποτε μέρος τῆς Ἑλλάδος. Νομίζω πὸς τελικὰ τίποτε στὴν Ἑλλάδα δὲν εἶναι κοσμικόν. Ὅλα ἦταν καὶ εἶναι ἱερά».

Ὁφείλονται εὐχαριστίαι καὶ ἐπαινοὶ εἰς τὸν Ὁργανισμὸν «Μεγάλου Μουσικῆς Ἀθηνῶν» διὰ τὴν παρουσίαν τοῦ μεγάλου αὐτοῦ συνθέτου, ὁ ὅποιος, κατὰ τὸν κ. Νίκο Α. Δοντᾶ εἶναι «ἓνας Ὁρθόδοξος ἀπὸ τὴν Βρετανία».

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΕΩΣ

- * ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΕΥΣΕΒΕΙΑ, Ἐκκλησιασμός, Ἐξομολόγησι, θεία Κοινωνία. Φυλλάδιον (Μητροπ. Ἀλεξανδρουπόλεως Ἀνθίμου).
- * Η ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ (Ἀρχιμ. Χριστοφ. Σταυροπούλου).
- * ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΕΩΣ, ὅπως βιώνεται στὴν Ὁρθόδοξην Ἐκκλησίαν. Φυλλάδιον (Βασ. Μουσταῆ φ).

ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ
ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Ι. Μητρόπολις Δημητριάδος

Με τη συμμετοχή αντιπροσώπων από 40 εκ των 50 επαρχιακών Συλλόγων Ίεροψαλτών, με την παρουσία ως εκπροσώπου της Ίερᾶς Συνόδου του Μητροπολίτου Θήρας κ. Παντελεήμονος και άλλων Ίεραρχών και με τρεις σημαντικές εισηγήσεις ώλοκληρώθησαν τὸ Σάββατο 18.11.95 οἱ ἐργασίες τοῦ Β' Πανελληνίου Συνεδρίου Ίεροψαλτών, ποῦ ἔλαβαν χώραν στὸ ξενοδοχεῖο «Ξενία» τοῦ Βόλου, συγκληθέντος ἀπὸ τὴν Ἱ. Μητρόπολη Δημητριάδος καὶ τὴν Ὁμοσπονδία Συλλόγων Ίεροψαλτῶν Ἑλλάδος. Θέμα τοῦ Συνεδρίου ἦταν: «Προσέγγιση δέσμης προβλημάτων τοῦ ἱεροψαλτικῆς κόσμου». Μετὰ τὴν εἰσαγωγικὴ προσφώνηση τοῦ Σεβ. Δημητριάδος κ. Χριστοδούλου, χαιρετισμούς πρὸς τὸ Συνέδριο ἀπηύθυναν καὶ οἱ Σεβ. Μητροπολίτες Θήρας κ. Παντελεήμων, Σιδηροκάστρου κ. Ἰωάννης, καθὼς καὶ οἱ κ.κ. Ἦλ. Γιουρούκος, Πρόεδρος τῆς Ὁμοσπονδίας Συλλόγων Ίεροψαλτῶν Ἑλλάδος καὶ Πέτρος Μπλάνας, Πρόεδρος τοῦ Συνδέσμου Ίεροψαλτῶν Βόλου.

—Με μεγάλη ἐπιτυχία στέφθηκε καὶ ἐφέτος ἡ Δ' Συνάντηση Βυζ. Χορωδιῶν ποῦ διοργάνωσε ἡ Ἱ. Μητρόπολις στὸ διήμερο 18-19 Νοεμβρίου στὴ μεγάλη αἴθουσα τοῦ πλήρως ἀνακαινισμένου Πνευμ. Κέντρου. Ἐξὶ χορωδιακὰ συγκροτήματα, ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη, τὴς Σέρρες, τὰ Τρίκαλα, τὰ Γιαννιτσά, τὴ Λαμία καὶ τὸ Βόλο, ἐσκόρπισαν ρίγη συγκινήσεως στὴς χιλιάδες τῶν ἀκροατῶν ποῦ κατέκλυσαν τὸ Σάββατο τὸ ἀπόγευμα καὶ τὴν Κυριακὴ τὸ πρωὶ τοὺς χώρους ὅπου ἐξελισσόταν τὸ πλοῦσιο πρόγραμμα τοῦ διημέρου, στὰ πλαίσια τοῦ ὁποῖου ἰδιαίτερη αἴσθηση προκάλεσε ἡ ἀπονομὴ ἀπὸ τὸν Σεβ. Μητροπολίτη κ. Χριστόδουλο, τοῦ Χρυσοῦ Σταυροῦ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Δημητριάδος στὸν πρωτοψάλτη, καθηγητὴ καὶ μουσικοσυνθέτη κ. Χαρ. Ταλιαδώρο, τοῦ ὁποῖου οἱ πολυπληθεῖς μαθητὲς ἦταν παρόντες, ἐνῶ οἱ χορωδιᾶς ἐπέτελεσαν καὶ ἰδικές του συνθέσεις με μεγάλη ἐπιτυχία.

Ι. Μητρόπολις Δράμας

Τὴν ἐπιστροφὴ τῶν χειρογράφων τῆς Ἱ. Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης τοῦ Παγγαίου ζητοῦν οἱ πνευματικὲς καὶ πολιτικὲς ἀρχὲς τῆς Δράμας. Ὑπεβλήθη τὸ αἴτημα στὸν Ὑπουργὸ Ἐξωτερικῶν κ. Κάρλο Παπούλια στὸ πλαίσιο τῶν συνομιλιῶν μετὰ τὴ Βουλγαρία καὶ τῆς ἐπιχειρημένης συμφωνίας νὰ ἐντάξει στὸ πακέτο τῶν διαπραγματεύσεων καὶ τὴν ἐπιστροφὴ τῶν χειρογράφων τῆς Ίερᾶς Μονῆς.

Τὸ μοναστήρι τῆς Εἰκοσιφοινίσσης λεηλατήθηκε

τὸ Μάρτιο τοῦ 1917 ἀπὸ ὀμάδα Βουλγάρων, οἱ ὁποῖοι ἀνάμεσα σὲ ἄλλα κειμήλια καὶ πολύτιμα σκευὴ ἔκλεψαν καὶ τὰ χειρόγραφα. Πρέπει νὰ τονισθεῖ ὅτι ἡ μονή, τὴν περίοδο τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγώνα καὶ τῶν βαλκανικῶν πολέμων, βρισκόταν σὲ μεγάλη ἀκμὴ καὶ συνέβαλε τὰ μέγιστα στοὺς ἐθνικοὺς καὶ θρησκευτικοὺς ἀγῶνες τοῦ ἔθνους μας.

Σήμερα ἡ Ίερὰ Μονὴ ἀναβιώνει με λαμπρὴ παρουσία στὸν Ἑλλαδικὸν χώρο κάτω ἀπὸ τὴν ἀνύστακτη φροντίδα καὶ τὸ ἀμέριστο ἐνδιαφέρον τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Δράμας κ. Διονυσίου.

Χρυσοῦν Ἱωβηλαίων ἐκκλησιαστικῆς διακονίας Μητροπολίτου Δράμας Διονυσίου

Τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Δράμας κ. Διονύσιον τίμησαν ἡ Νομαρχία καὶ ὁ Δήμος Δράμας διὰ σειρᾶς ἑορταστικῶν ἐκδηλώσεων μετὰ τὴν εὐκαιρία συμπληρώσεως πενηνταετοῦς Ἑκκλησιαστικῆς Διακονίας καὶ τριακονταετοῦς Ποιμαντορίας αὐτοῦ εἰς τὴν ἀκριτικὴν περιοχὴν τῆς Δράμας. Τὴν Κυριακὴν 19ην Νοεμβρίου ἐ.ἔ. ἐτελέσθη Πανηγυρικὴ θεία Λειτουργία εἰς τὸν Καθεδρικὸν Ναὸν τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου μετὰ τὴ συμμετοχὴ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν: Λαγκαδᾶ, Ν. Κρήνης, Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως, Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου, Ἀλεξανδρουπλεως, Τρίκης καὶ Σταγῶν, Ίερισσοῦ καὶ Ἀγίου Ὁρους, Ἐδέσσης, Ἐλευθερουπόλεως, Διδυμοτείχου καὶ Ὁρεσιᾶδος, Σερρών καὶ Νιγρίτης, Βερροίας καὶ Ναούσης, Ἐάνθης καὶ Περιθεωρίου καὶ τοῦ θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Διφυλίας κ. Δαμασκηνοῦ, ὁ ὁποῖος καὶ ὠμίλησε καταλλήλως, ἀναγνωσθέντων μετὰ ταῦτα συγχαρητηρίων Γραμμάτων τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου καὶ τοῦ Μακαρ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφείμ, ἐκ προσώπου τῆς Ίερᾶς Συνόδου τῆς Ἑκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἠκολούθησε τιμητικὴ ἐκδήλωσις εἰς τὸ Νομαρχιακὸν Μέγαρον Δράμας κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Νομαρχὴς καὶ ὁ Δήμαρχος Δράμας ἀνέπτυξαν τὴν ἀξιόλογον δρᾶσιν τοῦ Σεβ. εἰς τὸν εὐαίσθητον αὐτὸν χώρον τόσον εἰς τὸν ἐκκλησιαστικόν, ὅσον καὶ εἰς τὸν κοινωνικὸν καὶ ἐθνικὸν τομέα. Σειρᾶ ὀμιλητῶν περιέγραψε τὸ ἔργον τοῦ Σεβ. εἰς τὴν Ἀρναίαν καὶ τὴν Ἐδεσσαν ὅπου οὗτος εἰργάσθη πρὸ τῆς εἰς Ἀρχιερέα ἀναδείξεώς του ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Δράμαν. Αἱ ἑορταστικαὶ ἐκδηλώσεις ἐπερατώθησαν μετὰ γεῦμα τὸ ὁποῖον παρέθεσε ἡ Νομαρχία καὶ ὁ Δήμος Δράμας πρὸς τιμὴν τοῦ τιμωμένου Μητροπολίτου, αἱ πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ ὁποῖου ἐκδηλώσεις τῶν ἐπισήμων καὶ

του άπλου λαου ήσαν ιδιαίτερωσ θερμαϊ και έγκάρδιοι.

Ίερά Μητρόπολις Θήρας

Η ευαίσθησία και ή ποιμαντική ευθύνη του Σεβασμιωτάτου κ. Παντελεήμονος γίνεται φανερή από τις πολλές παραστάσεις του στις Ίερες Άκολουθίες και την παρουσία του σε ποικίλες εκδηλώσεις, τις όποιες πραγματοποιεί στην περιοχή της Μητροπολιτικής του περιφερείας, στις όποιες και όμιλεί καταλλήλωσ.

Πιό αναλυτικά, ό Σεβασμιώτατος κατά τδ τελευταίο τρίμηνο: προέστη έπιμνημοσύνου δεήσεωσ στον Μητροπολιτικό Ναό Θήρας' ειδικής Άκολουθίας επί τη έπετείω των σεισμών του 1956' έτέλεσε τδ έγκαίνια του νέου καταστήματος της Ίονικής Τραπέζης' προέστη των έορταστικών εκδηλώσεωσ στο χωριό Μεσαριά' παρέστη στο Έπιστημονικό και Πολιτιστικό συνέδριο με θέμα «Προβλήματα υγείας πληθυσμού πρώην Γιουγκοσλαβίας»' παρέστη στη συνάντηση στο Κέντρο Παλαιού Ψυχικού με θέμα: «Τδ Δημογραφικό Πρόβλημα»' έτέλεσε τδ «Θυρανοίξια» των Ί. Ναών: Άγ. Έλευθερίου Πύργου, Άγίου Έλευθερίου Χώρας Ίου, Γενεθλίου Θεοτόκου Άκρωτηρίου' παρέστη σε τρεις ήμερίδες στο Συνεδριακό Κέντρο «Π.Μ. Νομικού», για θέματα της Σαντορίνης, όπωσ για παράδειγμα τδ πρόβλημα του Μουσείου' έπεσκέφθη τδ Σχολεία Φηρών και άπηύθυνε νουθεσίες στους μαθητές.

Για τδσ σεισμοπλήκτους τδν περιοχών Γρεβενών, Αίγίου, Φωκίδος και Σιατίστησ διέθεσε τδ ποσόν των 3.000.000 δρχ. και δια τδσ όμοδόξουσ της Ρουμανίας και Βουλγαρίας 1.500.000 δρχ.

Ίερά Μητρόπολις Ίερισσού

Η αναγκαιότητα για την άνάδειξη του Άγίου Όρους και της πρδ αυτού περιοχής με την άνάπτυξη ένδσ τουρισμού βασιμένου στην ευλάβεια, την όρθοδοξη και βυζαντινή παράδοση, αλλά και στην Άριστοτελική σκέψη, ήταν τδ σημείο όπου συναντήθηκαν οι άπόψεις όλων τδν είσηγητδν κατά την πρώτη ήμερα του Α' Πανελληνίου Άναπτυξιακού Συνεδρίου που γίνεται στην Ίερισσό Χαλκιδικής. Κοινό συμπέρασμα, έξ άλλου, ήταν ότι ή πρδ του Άγίου Όρους περιοχή «δέν έπλήγη από τη βαρβαρότητα του μαζικού τουρισμού» όπωσ οι άλλες δύο χερσόνησοι της Χαλκιδικής, γεγονός που χαρακτηρίστηκε «ευτύχημα» από τδσ φορείς που συμμετέχουν στο συνέδριο.

Την αναγκαιότητα άναπτύξεωσ της περιοχής με βάση ένα σωστό προσανατολισμό που θα άποτελέσει και τδ πλαίσιο έπιτυχίας έπισήμανε και ό εκπρόσωπος της Έπιστασίας της Άθωνικής Πολιτείας π. Γρηγόριος, ενώ ό άναπληρωτής διοικητής του Άγίου Όρους κ. Δημ. Βαμβακάσ τόνισε ότι ή περιοχή μπορεί να καταστεί πόλος έλξεωσ «αυτδν που σέβονται τδν

ένάτο τους, αλλά και την περιοχή με τη δημιουργία ένδσ πλαισίου προστασίας του τόπου».

Στην προστασία της περιοχής έδωσε ιδιαίτερη έμφαση ό πρδην γ.γ. του ύπουργείου Μακεδονίας-Θράκης κ. Γιάν. Τσαλουχίδης, ό όποιος ύπογράμμισε ότι θα πρέπει να σταματήσουν οι άνεξέλεγκτες διανοίξεις όδδων που τραυματίζουν αισθητά τδν τόπο. Η ύπαρξη έξι πατριαρχείων, έννεά αυτοκέφαλων και πολλών αυτόνομων Όρθοδόξων εκκλησιών άποτελούν, κατά τδν κ. Τσαλουχίδη, ένα λόγο για να καταστεί τδ Περιβόλι της Παναγίας και ή πρδ αυτού περιοχή τόπος διεθνών όρθοδόξων συναντήσεωσ, αλλά και μιá γέφυρα διαλόγου μεταξύ Φαναρίου και Ρώμης.

Ύπενθυμίζεται ότι ήδη σχεδιάζεται σωστική παρέμβαση στον Άθω με ένα ολοκληρωμένο σχέδιο δράσεωσ με παρεμβάσεις και έργα που άποσκοπούν στην προστασία, διάσωση και άνάδειξη του Άγίου Όρους ως Κιβωτού της Όρθοδοξίας, σχέδιο που χρηματοδοτείται με ποσδ που ύπερβαίνει τδ 8 δισ. δρχ. Παράλληλα, όπωσ μεταδίδει τδ «Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεωσ», μέσω του δικτύου Internet, που έχει έγκατασταθεί στο Άγιον Όρος, δίνεται ή δυνατότητα σε εκατομμύρια συνδρομητδν να άνακαλύψουν τις άντιπροσωπευτικές πτυχές της Άθωνικής Πολιτείας γύρω από τη ζωή, τη φύση, την τέχνη, την ιστορία και περισσότερο άπ' όλα την Όρθοδοξία.

— «Η έλλειψη έπικοινωνίας μεταξύ τδν μελών της οικογενείας, άπομακρύνει την οικογένεια από την Έλληνορθόδοξη Παράδοσή μας και όδηγει τδσ νέους στους σκοτεινούς δρόμους της πλάνης, της έξαθλίωσης και τδν αιρέσεωσ».

Αυτή ήταν ή διαπίστωση στην όποία κατέληξαν οι οικογένειες που συναντήθηκαν για τρίτη φορά στο Ίερό Προσκύνημα της Μεγάλης Παναγίας, μετά από πρόσκληση της Ίεράς Μητροπόλεωσ Ίερισσού. Τδ γενικό θέμα της συναντήσεωσ ήταν: «Η ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ», που έγινε στα μέσα Σεπτεμβρίου.

Έκτδσ από την κοινή ζωή και τις λειτουργικές ευκαιρίες, πραγματοποιήθηκαν οι έξής είσηγήσεις: «Η ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕ ΤΟ ΘΕΟ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ», από τδν Πρωτοσύγκελλο Άρχιμ. Χρυσόστομο Μαϊδώνη, «Η ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΣΥΖΥΓΩΝ» άπ' τδν εκπαιδευτικό κ. Ίω. Γεωργούλα, «Η ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΓΟΝΙΩΝ ΜΕ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ», από την εκπαιδευτικό κ. Δημ. Γεωργούλα.

— Έγκαινιάσθηκε στην Άρναία Χαλκιδικής τδ Ίδρυμα Άγάπης της Ίεράς Μητροπόλεωσ Ίερισσού, που θα λειτουργήσει σαν Γηροκομείο.

Τα έγκαίνια τέλεσε ό Σεβ. Μητροπολίτης Ίερισσού κ. Νικόδημος, την Κυριακή 22 Όκτωβρίου 1995, με παρουσία του Νομάρχου Χαλκιδικής κ. Βασιλάκη, του Βουλευτού Χαλκιδικής κ. Χ. Πάχτα, του Δημάρ-

χου Άρναίας κ. Α. Ζωγράφου, Κοινοταρχών και πλήθους εϋσεβών χριστιανών από την Άρναία και από τὰ γύρω χωριά.

Στὴν ἀρχὴ τῆς τελετῆς ἔγινε ἀγιασμός ἀπὸ τὸν Σεβασμιώτατο, ὁποῖος μίλησε γιὰ τὴν σπουδαιότητα τοῦ ἔργου αὐτοῦ γιὰ τὴν Μητρόπολη. Ὁ δὲ Πρωτοσύγκελλος τῆς Μητροπόλεως Ἀρχιμ. Χρυσόστομος, ποὺ ἦταν καὶ ὁ ὑπεύθυνος τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ Ἰδρύματος, μίλησε γιὰ τὴν πορεία τοῦ ἔργου ἀπὸ τὴν θεμελίωσή του μέχρι σήμερα.

Ἦταν συγκινητικὴ ἡ παρουσία ὄλων ὄσων μὲ διάφορους τρόπους βοήθησαν στὸ νὰ ἀποπερατωθεῖ καὶ νὰ λειτουργήσει τὸ Ἰδρυμα. Τὸ ἔργο αὐτὸ εἶναι ἀκόμη ἓνα θαῦμα τῆς πίστεως τῶν εϋσεβῶν χριστιανῶν, καὶ τοῦ κοινοτικοῦ πνεύματος τῆς Ἐκκλησίας.

Καὶ μπορεῖ ἡ Ἐκκλησία, ὅταν ξεκινᾶ τὰ ἔργα της νὰ μὴ ἔχει ὅλα τὰ οἰκονομικὰ μέσα γιὰ τὴν ἀποπεράτωση, ἔχει ὅμως τὴν δυνατότητα νὰ καλλιεργήσει τὸ κοινοτικὸ πνεῦμα στοὺς χριστιανούς της.

Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις εὐχαριστεῖ ὄλους ὄσους συνεισέφεραν μὲ διάφορους τρόπους τὴν βοήθειά τους, ἰδιαιτέρως δὲ τὸ Ὑπουργεῖο Μακεδονίας-Θράκης, τὴν Νομαρχία Χαλκιδικῆς, τὴν κ. Δάφνη Ἀρσένη ποὺ δώρησε τὸ οἰκόπεδο. Μνημονεύει τῶν ἀειμνήστων εϋεργετῶν τοῦ Ἰδρύματος Νικ. Κατσαμούρη καὶ Ἰω. Σιώπη.

Ἱερὰ Μητρόπολις Καισαριανῆς

Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Καισαριανῆς, Βύρωνος καὶ Ὑμηττοῦ, μετὰ τὴν ἀποστολὴν φαρμακευτικοῦ ὕλικου εἰς τὴν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία τῆς Σερβίας, ἀπέστειλε καὶ τὸ ποσὸ τῶν πέντε ἑκατομμυρίων δραχμῶν εἰς ἔκφρασιν ἀδελφικῆς ἀγάπης καὶ συμπαραστάσεως πρὸς τὰ ἐν θλίψει καὶ ἀνάγκαις διατελοῦντα τέκνα Τῆς.

Ἱ. Μητροπόλεως Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας

Μὲ ἐπιτυχία γίνονται οἱ ἐσπερινὲς ὁμιλίες ποὺ πραγματοποιεῖ ἡ Ἱ. Μητρόπολις κάθε Κυριακὴ βράδυ στὴν Αἶθουσα τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας. Τὸ βῆμα διακονοῦν διακεκριμένοι ἐπιστήμονες ὁμιλητές, προσκαλούμενοι ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας κ. Ἀμβροσίου καὶ καλύπτουν μέγα φάσμα θεμάτων.

—Μὲ πρωτοβουλία τῆς Ἑλληνικῆς Ραδιοφωνίας Ε' διὰ τῆς ἐκπομπῆς «ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ», οἱ ἀπόδημοι προσέφεραν γιὰ τοὺς σεισμοπλήκτους Αἰγίου 446.193 δρχ. Ἐπίσης ἡ Γενικὴ Κλινικὴ Ἀθηνῶν προσέφερε δωρεὰν πρὸς τὸ Ἐκκλησιαστικὸ Ὁρφανοτροφεῖο Καλαβρύτων 45 κρεβάτια νοσοκομειακοῦ τύπου, 45 κομοδίνα καὶ 40 τραπέζακια γιὰ τὸν ἐξοπλισμὸ τοῦ ἰδρύματος.

Ἱερὰ Μητρόπολις Κερκύρας καὶ Παξῶν

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

κατὰ τὴν Συνεδριὰν Αὐτῆς τῆς 18/5/1995, ὕστερα ἀπὸ ἐμπειριστατωμένη εἰσήγηση τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κερκύρας, Παξῶν καὶ Διαποντίων Νήσων κ. Τιμοθέου, ἀπεφάσισε καὶ συνέστησε Ἐπιτροπὴ μὲ τὸν σκοπὸ νὰ ἔλθει σὲ ἐπικοινωνία μὲ ἀδελφὲς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες καὶ κυρίως Ἑλληνορθόδοξες Παροικίες, νὰ συζητήσῃ μὲ αὐτὲς καὶ νὰ μελετήσῃ ἀπὸ κοντὰ τρόπους στενότερης σχέσεως καὶ συνεργασίας, ἐν ὧσιν μάλιστα καὶ τῶν συγχρόνων ἐξελίξεων καὶ προοπτικῶν.

Ἔτσι, ἡ ἀνωτέρω Ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὴν καθοδήγηση τοῦ Σεβασμ. Μητροπολίτου Κερκύρας, Παξῶν καὶ Διαποντίων Νήσων κ. Τιμοθέου, τακτικοῦ Ἀρχιερατικοῦ Μέλους τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Διορθοδόξων καὶ Διαχριστιανικῶν Σχέσεων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ μὲ τὴ συμμετοχὴ τῶν Πανοσ. Ἀρχιμανδριτῶν π. Προκοπίου Πετρίδη καὶ π. Γεωργίου Μαρίνη, Γραμματέων παρὰ τῆ Ἱερᾷ Συνόδῳ, ἐπεσκέφθησαν κατὰ τὴν περίοδο ἀπὸ 11 ἕως 22 Ὀκτωβρίου τὴν Ρωσία καὶ τὴν Οὐκρανία καὶ ἰδιαιτέρως τὶς Παρευξείνιες Περιοχὲς, στὶς ὁποῖες, κατὰ τὴν ἐκτίμηση τῶν εἰδικῶν διαβίου περιὶ τις 500 χιλιάδες Ἑλληνες.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἔχει ἰδιαίτερη εὐαισθησία γιὰ τὸν Ἑλληνισμὸ αὐτόν, ὁ ὁποῖος ἀντιμετωπίζει προβλήματα ἀπὸ τὴν κατὰ καιροὺς ἐγκατάλειψη ὑπευθύνων Ἑλληνικῶν παραγόντων, ἀπὸ τὴν Οὐνία καὶ ἀπὸ τὸ συνεχῶς ἀξανάνομο «ἐνδιαφέρον» τῶν μουσουλμάνων καὶ κυρίως τῆς συντονισμένης πολιτικῆς διὰ τὴν περιοχὴ αὐτῆ.

Ἡ ἐπίσκεψη τῆς ἀνωτέρω Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς, εἶχε ἀνεπίσημον χαρακτῆρα, δόθηκε ὅμως στὴν Ἐπιτροπὴ ἡ εὐκαιρία νὰ ἔχει πολὺ χρήσιμες ἐπικοινωνίες μὲ Ἐκπροσώπους τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας τῶν ἀνωτέρω Περιοχῶν, μὲ Ἐκπροσώπους τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν τῆς Ρωσίας καὶ Οὐκρανίας καὶ κυρίως μὲ Ἐκπροσώπους τῶν Ἑλληνορθοδόξων Κοινοτήτων τῶν Περιοχῶν, ὅπου ἐκ τοῦ πλησίου συνεζήτησε, διεπίστωσε καὶ κατέγραψε τὰ ὑπάρχοντα προβλήματα καὶ τὶς προοπτικὲς τῶν Ἑλλήνων κατοίκων τῶν περιοχῶν, ἐνὸς δηλ. Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ 500 χιλιάδων, τρίτου κατὰ σειρὰν εἰς ἀριθμὸν μετὰ τὸν Ἑλληνισμὸ τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Αὐστραλίας, σὲ μία λίαν εὐαίσθητη περιοχὴ τοῦ Εὐξεινοῦ Πόντου, τοῦ Καυκάσου καὶ τῆς Ἀζοφικῆς, περιοχῆς οἱ ὁποῖες σαφῶς ἐπηρεάζουν τὰ βόρεια σύνορα τῆς Ἑλλάδος, ὅπου ὑπάρχει σήμερα ἓνας ἐντονος καὶ ἐπικίνδυνος ἀνταγωνισμὸς μὲ τὴν ἐπιχειρούμενη προσπάθεια γιὰ δημιουργία «σφαιρῶν Πολιτικῆς καὶ Θρησκευτικῆς ἐπιρροῆς».

Ὁ Σεβασμ. Μητροπολίτης Κερκύρας, Παξῶν καὶ Διαποντίων Νήσων κ. Τιμόθεος προσπάθησε μὲ σύνεση καὶ εὐελιξία νὰ προσεγγίσει τὰ ὑφιστάμενα προβλήματα τῶν περιοχῶν αὐτῶν, νὰ τὰ καταγράψῃ καὶ νὰ ὑποβάλῃ, ἐφ' ὅλης τῆς ὕλης, ἐμπειριστατωμένη Εἰσήγηση πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας

Ο Σεβ. Μητροπολίτης Κερκύρας κ. Τιμόθεος με τους καθηγητές και μαθητές του Λυκείου Ντονιέτοκ, παρακολουθεί επίδειξη των Ελλήνων μαθητών.

της Ελλάδος, ή οποία έξ έπόψεως Έκκλησιαστικής θά μελετήσει τὸ ὄλον θέμα καὶ θά λάβει τις ἀνάλογες ἀποφάσεις.

Εἰδικώτερα, ὅσον ἀφορᾶ τὸ ὀδοιπορικὸν τῆς ἀνωτέρω Ἐπιτροπῆς ὅπου καὶ μαρτυρεῖ τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ελλάδος ἔχει ὡς ἀκολούθως:

Στις 12 Ὀκτωβρίου ἡ Ἑλληνικὴ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ συνάντησε καὶ συζήτησε ἀναλόγως στὸ Τμήμα Ἐξωτερικῶν Σχέσεων τοῦ Πατριαρχείου τῆς Μόσχας τὸν Ἀρχιεπίσκοπο κ. Κλήμεντα καὶ ἀκολούθως στὸ Πατριαρχικὸ Γραφεῖο τὸν βοηθὸ Ἐπίσκοπο τοῦ Πατριάρχου Μόσχας, Ἐπίσκοπο Ἴστρας κ. Ἀρσένιο.

Στις 13 Ὀκτωβρίου ἡ Ἐπιτροπὴ εἶχε συνάντηση μετὰ τὸν Βον Ἕλληνα Πρέσβη τῆς Μόσχας καὶ τὸν Μορφωτικὸ Ἀκόλουθο τῆς Πρεσβείας καὶ συνεζήτησαν θέματα ὅπου εἶχαν σχέση μετὰ τὴν Ἐκκλησιαστικὴ Ἀποστολή.

Στις 14 Ὀκτωβρίου ὁ Σεβασμ. Μητροπολίτης κ. Τιμόθεος ἐλειτούργησε εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν Ἁγ. Τριάδος (Ζαγκόρσκ), κατὰ τὴν θρονικὴν ἑορτὴν τῆς ἐκεῖ λειτουργούσης Θεολογικῆς Σχολῆς καὶ ὠμίλησε ἀναλόγως κατὰ τὴν ἑορταστικὴν τελετὴν στὴν Αἴθουσα Τελετῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς ἐνώπιον τῶν Καθηγητῶν καὶ τῶν Φοιτητῶν τῆς Σχολῆς.

Στις 16 καὶ 17 Ὀκτωβρίου ἡ Ἐπιτροπὴ ἐπισκέφθηκε τὴν Ὁδησσό, ὅπου εἶχε συνάντηση μετὰ τοὺς ὑπευθύνους τοῦ Παραρτήματος τοῦ Ἰδρύματος Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ (Μουσεῖο Φιλικῆς Ἐταιρείας), τοῦ Ἑλληνικοῦ Ναοῦ τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ Ἐκπροσώπων τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος καὶ τὸν Μητροπολίτη Ὁδησοῦ κ. Ἀγαθάγγελο, ἐνῶ παράλληλα ἐπισκέφθηκε τὸ ἐκεῖ λειτουργοῦν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησιαστικὸ Σεμινάριο.

Στις 18 Ὀκτωβρίου ἡ Ἐπιτροπὴ μετέβη στὴν πόλη

Ντονιέτοκ ποὺ εὑρίσκεται στὴν Ἀζοφικὴ Θάλασσα (Καύκασο) ὅπου διαβιοῦν πολλοὶ Ἕλληνες, εἶχε συνεργασία μετὰ τοὺς Ἐκπροσώπους τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος καὶ ἐπισκέφθηκε τὸ Λύκειον τῆς πόλεως, εἰς τὸ ὅποιο διδάσκεται καὶ ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα. Πρὸς τιμὴν τῆς Ἐπιτροπῆς, οἱ καθηγητὲς καὶ οἱ μαθητὲς τοῦ Λυκείου διοργάνωσαν εἰδικὴ ἐκδήλωση.

Ὁ Σεβασμ. Μητροπολίτης κ. Τιμόθεος ἀνέλαβε νὰ φιλοξενήσει στὶς Κατασκηνώσεις τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κερκύρας κατὰ τὸ προσεχὲς θέρος ἐξήντα (60) μαθητὲς καὶ μαθήτριες, Ἕλληνες καὶ Οὐκρανοὺς.

Στις 19 Ὀκτωβρίου, ἡ Ἐπιτροπὴ ἐπισκέφθηκε τὸ χωριὸ Μπουγάς, ὅπου ζοῦν πολλοὶ Ἕλληνες, τὴν μεγάλη πόλη Μαριούπολη, ὅπου διαβιοῦν ἀρκετὲς χιλιάδες Ἕλληνων καὶ εἶχε στενὴ συνεργασία μετὰ τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τῆς Ὁμοσπονδίας τῶν Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων Οὐκρανίας, οἱ ὅποιοι κατέθεσαν τις ἀπόψεις τους, ὅσον ἀφορᾶ τὴν μορφὴν συμπαραστάσεως τὴν ὅποια ἀναμένουν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ελλάδος καὶ τὴν Ἑλληνικὴν Πολιτείαν.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς ἰδίας ἡμέρας ἡ Ἐπιτροπὴ ἐπεσκέφθη τὸ χωριὸ Οὐρζούφ, ὅπου κατοικοῦν πολλοὶ Ἕλληνες.

Στις 22 Ὀκτωβρίου ὁ Σεβασμ. Μητροπολίτης κ. Τιμόθεος καὶ οἱ Κληρικοὶ, οἱ ὅποιοι τὸν συνῴδεuan, ἐλειτούργησαν στὸν Ἑλληνορθόδοξο Ναὸ τῆς Ἁγίας Τριάδος τῆς Ὁδησοῦ καὶ εἶχαν θερμὴ ἐπικοινωνία μετὰ τὸν ἐκεῖ Πατριαρχικὸ Ἐξάρχο τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας, τὸν Πρόεδρο τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος καὶ Ἕλληνες τῆς περιοχῆς.

Στις 23 Ὀκτωβρίου ἡ Ἐπιτροπὴ ἐπέστρεψε εἰς τὴν Ἀθήνα, ὅπου ὁ Σεβασμ. Μητροπολίτης Κερκύρας, Παξῶν καὶ Διαποντίων Νήσων κ. Τιμόθεος θά

υποβάλλει ανάλογη έμπεριστατωμένη έκθεση εΐς τήν Ίεράν Σύνοδο.

Έκ τής όλης παραπάνω Έκκλησιαστικής όδοιπορίας, προκύπτει, ότι ή Έκκλησία τής Ελλάδος και ή Έλληνική Πολιτεία καλούνται νά αναπτύξουν συγκεκριμένον και έμπρακτον ένδιαφέρον γιά τΐς παραπάνω περιοχές και ειδικότερα τΐς παρευξείνιες περιοχές, όπου διαβιούν 500 χιλ. περίπου Έλληνες.

Έχει χαθεί πολύτιμος χρόνος, τόν όποίο εκμεταλλεύονται σέ βάρος τού Έλληνισμού και τής Όρθοδοξίας ή Ούνία και ή προπαγάνδα της και ή καθ' όλο δραστηριότητα τής Τουρκίας γιά εύνόητους λόγους.

Οΐ περιοχές αυτές χρειάζονται οικονομική στήριξη γιά έπισκευή και λειτουργία Όρθοδόξων Ναών και Έλληνικών Σχολείων, άποστολή Δασκάλων και Έλληνικών βιβλίων γιά τήν διδασκαλία τής Έλληνικής γλώσσας, τών Θρησκευτικών, τής Έλληνικής Ίστορίας και Έλληνικής Γεωγραφίας.

Εΐναι ανάγκη στΐς μεγάλες πόλεις νά ιδρυθούν έπιστημονικά Έλληνικά Ίνστιτούτα γιά τήν μελέτη και έπιστημονική στήριξη Έλληνισμού και Όρθοδοξίας.

Θεωρείται άπαραίτητη ή χορήγηση πολλών υποτροφιών σέ Έλληνες νέους τών περιοχών αυτών, γιά νά φοιτήσουν σέ Έλληνικά Πανεπιστήμια, Παιδαγωγικές Σχολές, Θεολογικές και Ίερατικές Σχολές, γιά τήν δημιουργία μόνιμων Έλληνικών Στελεχών στΐς παραπάνω περιοχές.

Εΐναι ώφέλιμη δέ ή έπιμόρφωση στήν Ελλάδα εκπαιδευτικών, οΐ όποιοί προσφέρουν τΐς υπηρεσίες τους σήμερα στΐς παραπάνω περιοχές, καθώς και ή φιλοξενία νέων κατά τήν θερινή περίοδο, σέ Κατασκηνώσεις στόν Έλλαδικό χώρο, εΐς τΐς όποιες θά λειτουργούν ανάλογα παιδαγωγικά και εκπαιδευτικά Προγράμματα.

Εΐναι ίσως ή τελευταία εύκαιρία, όπου ή Πολιτική, ή Έκκλησιαστική και ή Πνευματική Ήγεσία τής Ελλάδος καλούνται νά αναπτύξουν συντονισμένες άνάλογες πρωτοβουλίες, γιά νά αξιολογηθεί και νά μη χαθεί τó αξιόλογο τμήμα τού Έλληνισμού τών άνωτέρω περιοχών.

Κέρκυρα 30.10.1995

Έκ τού Γραφείου Τύπου
τΐς Ίεράς Μητροπόλεως

Ίερά Μητρόπολις Λευκάδος

Με μεγάλη εκκλησιαστική λαμπρότητα, μοναδική εύλάβεια και κατάνυξη γιορτάσε και φέτος τήν πολιούχο του ΠΑΝΑΓΙΑ ΚΑΘΑΡΙΩΤΙΣΣΑ τ' όμορφο νησί τΐς Ίθάκης στΐς 8 Σεπτεμβρίου.

Συγκεκριμένα, στό ιστορικό Μοναστήρι, στό βουνό τών «Καθαρών» άνέβηκαν γιά νά τιμήσουν τήν Μητέρα τού Κυρίου μας χιλιάδες Θιακοΐ, Κεφαλλήνες, Λευκαδίτες αλλά κι από άλλα μέρη τΐς πατρίδος μας! Άνέβηκαν γιά νά προσευχηθούν, με δάκρυα στά μάτια, μπρός στή θαυματουργή εικόνα τΐς Καθαριώτισσας νέοι, γέροι και μικρά παιδιά.

Στόν πανηγυρικό Έσπερινό προεξήρχε ό Σεβ.

Μητροπολίτης Λευκάδος και Ίθάκης κ. Νικηφόρος, ό όποΐος όμίλησε έμπνευσμένα, συμπαραστατούμενος από πλειάδα κληρικών τΐς Νήσου. Τήν δέ κυριώνυμη ήμέρα ό Σεβ. έλειτούργησε πλαισιούμενος από άρχιερείς και όλους τούς κληρικούς τΐς Ίθάκης.

Ί. Μητρόπολις Μεσσηνίας

Δι' ειδικής έγκυκλίου και εκκλήσεως τού Σεβ. Μητροπολίτου Μεσσηνίας κ. Χρυστόμου, ή Ί. Μητρόπολις Μεσσηνίας συνεκέντρωσε τó ποσόν τών 11.543.819 δρχ. τó όποΐον και προσέφερεν ώς ένίσχυση εΐς τας σειμοπλήκτους Ίεράς Μητροπόλεις: Σεβίων και Κοζάνης, Γρεβενών, Σισανίου και Σιατίστης, Καλαβρύτων και Αιγιαλείας και Φωκίδος.

Ίερά Μητρόπολις Ξάνθης

Νέους έργάτες στόν άμπελώνα τΐς τοπικής Έκκλησίας τΐς Ίεράς Μητροπόλεως Ξάνθης και Περιθεωρίου χειροτόνησε ό Σεβ. Ποιμενάρχης κ. Παντελεΐμων. Πρόκειται γιά τόν Διάκονο π. Θεολόγο Παπαϊωάννου, τόν όποίο χειροτόνησε εΐς πρεσβύτερο τήν 26η Σεπτεμβρίου 1995, ήμέρα τΐς έορτΐς τού Άγίου Ένδόξου και Πανευφήμου Άποστόλου και Εύαγγελιστού Ίωάννου τού Θεολόγου.

Άκόμη ό Σεβ. Μητροπολίτης στΐς 30 Σεπτεμβρίου 1995 χειροτόνησε εΐς διάκονο τόν π. Ίωάννη Τσουλουλή, ίεροσπουδαστή τΐς Άνωτέρας Έκκλησιαστικής Σχολής Θεσσαλονίκης. Στή χειροτονία παρευρέθη και έψαλλε ή χορωδία τΐς Σχολής και πλήθος ίεροσπουδαστών. Ό Σεβ. Μητροπολίτης στήν όμιλία του αναφέρθηκε στήν νέα διακονία τού π. Ίωάννη και εύχήθηκε γιά τήν κατά Θεόν προκοπήν και τελείωσίν του.

— Με έξαιρετική λαμπρότητα γιορτάσθηκαν στΐς 4 Όκτωβρίου τά «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ» τΐς Ξάνθης.

Οΐ θρησκευτικές εκδηλώσεις ξεκίνησαν στΐς 2 Όκτωβρίου ήμέρα Δευτέρα 5 μ.μ. με ύποδοχή τΐς Ίεράς Εικόνας τΐς Παναγίας τΐς Άρχαγγελιώτισσας στήν εΐσοδο τΐς πόλεως και με πομπή πού κατευθύνθηκε πρós τόν Καθεδρικό Ίερό Ναό τΐς τού Θεού Σοφίας Ξάνθης.

Τό βράδυ τΐς ίδιης ήμέρας, έπειτα από τήν ακολουθία τΐς Ίεράς Παρακλήσεως ακολούθησε όμιλία από τόν Κοσμήτορα τΐς Θεολογικής Σχολής τού Α.Π.Θ. Καθηγητή κ. Νικόλαο Ματσούκα με θέμα «Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΩΣ ΔΩΡΕΑ ΚΑΙ ΚΑΤΟΡΘΩΜΑ».

Στΐς 3 Όκτωβρίου ήμέρα Τρίτη, παραμονή τών Έλευθεριών, στΐς 6 μ.μ. έψάλη Μέγας Πανηγυρικός Έσπερινός στόν Καθεδρικό Ίερό Ναό τΐς τού Θεού Σοφίας Ξάνθης χοροστατούντος τού Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Δρυινοπόλεως, Πωγωνιανής και Κονίτσης κ. Άνδρέου.

Παρέστησαν και τίμησαν με τήν παρουσία τους τΐς έορταστικές εκδηλώσεις οΐ Σεβασμιώτατοι Μητροπολίται Δημητριάδος και Άλμυρού κ. Χριστόδουλος, Νεαπόλεως και Σαμαρείας κ. Άμβρόσιος από τó Πατριαρχείο Ίεροσολύμων, Ίερισσού, Άγ. Όρους και

Ἄρδαμερίου κ. Νικόδημος, Σεργῶν καὶ Νιγρίτης κ. Μάξιμος, Ἐλευθερουπόλεως κ. Εὐδόκιμος, Διδυμοτείχου, Ὁρεσιάδος καὶ Σουφλίου κ. Νικηφόρος, Βεροίας, Ναούσης καὶ Καμπανίας κ. Παντελεήμων, Ἐλασσώνος κ. Βασίλειος καὶ ὁ οἰκεῖος Ἱεράρχης Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ξάνθης καὶ Περιθεωρίου κ. Παντελεήμων.

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἑσπερινοῦ ἔλαβε χώρα ἡ λιτάνευση τῆς Ἱερᾶς Εἰκόνης τῆς Παναγίας Ἀρχαγγελιωτίσσης στὶς κεντρικὲς ὁδοὺς τῆς πόλεως. Στὴν κεντρικὴ πλατεία τῆς Ξάνθης ἀκολούθησε εὐλογία Ἄρτων καὶ ὁμιλία ἀπὸ τὸν οἰκεῖο Ἱεράρχη Μητροπολίτη Ξάνθης καὶ Περιθεωρίου κ. Παντελεήμονα, ὁ ὁποῖος ἀφοῦ εὐχαρίστησε τοὺς Σεβ. Μητροπολίτες, τοὺς ἄρχοντες τοῦ τόπου, ἀλλὰ καὶ τὸν λαὸν ποὺ προσήλθε μὲ ἀγάπη καὶ ἐνδιαφέρον, ἀναφέρθηκε στὴν εὐαίσθητη περιοχὴ τῆς Θράκης καὶ τῆς Ξάνθης, ἔδωσε μήνυμα εἰρήνης καὶ ἀγάπης καὶ βροντοφώναξε ὅτι στὴν Ἑλλάδα καὶ στὴν Θράκη δὲν ὑπάρχουν Τούρκοι ἀλλὰ «ΕΛΛΗΝΕΣ ΥΠΗΚΟΟΙ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΟΙ».

Οἱ ἑορτὲς τῶν «ΕΛΕΥΘΕΡΙΩΝ» κορυφώθηκαν στὶς 4 Ὀκτωβρίου μὲ τὴν πανηγυρικὴ Θεία Λειτουργία ὅπου προεξήρχε ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος καὶ Ἀλμυροῦ κ. Χριστόδουλος καὶ τὴν Δοξολογία ἐπὶ τῇ ἀπελευθερώσει τῆς πόλεως κατὰ τὴν ὁποία χοροστάτησε ὁ οἰκεῖος Ἱεράρχης Σεβ. Μητροπολίτης Ξάνθης καὶ Περιθεωρίου κ. Παντελεήμων.

Μετὰ τὴν Δοξολογία ἀκολούθησε ἡ Ἐπιμνημόσυνη Δέηση καὶ παρέλαση Σχολείων, Τοπικῶν Συλλόγων καὶ τοῦ Στρατοῦ.

— Τὴν 24ην Σεπτεμβρίου ἡμέρα Κυριακὴ τελέσθηκαν ἀπὸ τὸν Σεβ. Μητρ. Ξάνθης κ. Παντελεήμονος τὰ ἐγκαίνια τοῦ νέου Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Ἐλευθερίου καὶ Ἁγίου Παντελεήμονος στὸ χωριὸ Δαφνῶνας τὸ ὁποῖο βρίσκεται στὰ ὄρεινά τῆς Μητροπολιτικῆς περιφέρειας Ξάνθης.

Τὶς ἐκδηλώσεις τῶν ἐγκαίνιων τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ παρακολούθησαν πλῆθος λαοῦ (καὶ τὴν πόλη τῆς Ξάνθης καὶ τὰ περίχωρα) καθὼς καὶ οἱ ἄρχοντες τοῦ τόπου.

Ι. Μητρόπολις Πειραιῶς

Χιλιάδες παιδιά, νέοι καὶ νέες τοῦ Πειραιᾶ βρέθηκαν στὶς ἐνορίες τους ὅταν τελέσθηκε ὁ ἀγιασμός γιὰ τὴν ἑναρξὴ τῆς νέας ἱεραποστολικῆς χρονιάς 1995-96. Στὸ ποιμαντικὸ ἔργο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Πειραιῶς δίδεται ιδιαίτερη προσοχὴ καὶ βαρῦτητα στοὺς νέους, στοὺς ὁποίους παρέχονται πολλαπλὲς εὐκαιρίες ἐνταξῆς στὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ. Στὴν Ἱ. Μητρόπολη Πειραιῶς θὰ λειτουργήσουν καὶ ἐφέτος: Α) Εἰδικὰ Τμήματα γιὰ παιδιά προσχολικῆς ἡλικίας Β) 75 Κατηχητικὰ Σχολεῖα γιὰ παιδιά Δημοτικοῦ Γ) 58 Νεανικὲς Ἐνοριακὲς Συντροφίαις γιὰ νέους καὶ νέες Γυμνασίου καὶ Δ) 41 γιὰ νέους καὶ νέες Λυκείου. Ἐπίσης σὲ 15 ἐνορίες θὰ λειτουργήσουν χορωδίες, ἐνῶ σὲ 21 ἐνορίες θὰ λειτουργήσουν τμήματα παραδοσιακῶν χορῶν.

Στὸ μεταξὺ σὲ εἰδικὴ ἐκδήλωση ποὺ ἔγινε στὶς ἐγκαταστάσεις τῆς Ἱ. Μητροπόλεως στὴν Παιανία Ἀττικῆς ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Πειραιῶς κ. Καλλίνικος, ἐπέδωσε τοὺς διορισμοὺς σὲ 370 στελέχη τοῦ νεανικοῦ ἔργου παροτρύνοντάς τα νὰ ἐργαστοῦν μὲ ζῆλο καὶ πνεῦμα ἀγάπης καὶ θυσίας.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟ

Ἐντονες ἀντιδράσεις προκάλεσε στὴν Ἄγκυρα ἡ Σύναξη τῶν προκαθημένων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἀλλὰ καὶ ἡ πρωτοβουλία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου γιὰ τὴν ὀργάνωση διεθνούς οἰκολογικοῦ Συμποσίου στὴν Πάτμο.

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Βαρθολομαῖος δέχεται τὰ πυρὰ τοῦ τουρκικοῦ Τύπου, ἀλλὰ καὶ τὰ βέλη τοῦ τουρκικοῦ ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν, ποὺ φαίνεται νὰ ἀντιδρᾷ στὴν ἐμπρακτὴ διάψευση τῶν θεωριῶν ποὺ κατὰ καιροὺς ἀναπτύσσει γιὰ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο.

«Τὸ Ρωμαιο-ορθόδοξο Πατριαρχεῖο Φαναρίου εἶναι τουρκικὸ ἴδρυμα ποὺ εἶναι ἐξαρτημένο ἀπὸ τοὺς τουρκικοὺς νόμους σύμφωνα μὲ τοὺς ὁποίους ἰδρύθηκε», δήλωσε ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ τουρκικοῦ ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν Νουρετὶν Νουρκάν.

Ἀνάλογες δηλώσεις εἶχε κάνει καὶ ὁ πρόεδρος τῆς Ἐθνοσυνέλευσης Χιουσαμετὶν Τζιντορούκ, ὁ ὁποῖος εἶχε παρατηρήσει ὅτι «ἂν ὁ Πατριάρχης κάνει κάποιον λάθος, θὰ μετατρέψουμε τὸ Πατριαρχεῖο σὲ μουσεῖο».

Ὁ τουρκικὸς Τύπος ἀναζητᾷ τὴ στήριξη τῶν τουρκικῶν θεωριῶν γιὰ τὸ Πατριαρχεῖο, στὶς διαφωνίες ποὺ ἔχουν ἀνακύψει μεταξὺ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας.

«Φρένο τῆς Μόσχας στὰ σχέδια τοῦ Πατριάρχου», γράφει ἡ «Μιλιέτ», ἡ ὁποία βγάζει τὰ δικά της συμπεράσματα ἀπὸ τὴν ἀπουσία τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας ἀπὸ τὴ Σύναξη τῶν προκαθημένων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν στὴν Πάτμο.

Ὡστόσο, ὑπάρχουν καὶ ἀντίθετες φωνές. Ἀπάντηση στὴ μονότονα ἐπαναλαμβανόμενη «ἐκπληξη» μὲ τὴν ὁποία ὁ τουρκικὸς Τύπος, ἀλλὰ καὶ ἐπίσημοι κύκλοι, διαπιστώνουν ὅτι κανεὶς στὸν κόσμον δὲν δέχεται τὶς ἰδιότυπες θεωρίες τους, δίνει ὁ ἀρθρογράφος τῆς Ἐφημερίδας «Σαμπάχ» Τσενγκιζ Τσαντάρ.

«Ἡ οἰκουμενικότητα (τοῦ Πατριαρχείου) ἰσχύει ἀπὸ τὸ 471, κατόπιν ἀπόφασης τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνας», γράφει ὁ κ. Τσαντάρ καὶ ἐπισημαίνει τὸ λαϊκισμό τῶν ἐπιθέσεων ἐναντίον τοῦ Πατριαρχείου.

Οἱ ἀποφάσεις τῶν Συνόδων ἔχουν χαρακτῆρα «ἐκκλησιαστικοῦ νόμου» γιὰ ὅλες τὶς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες, ὑπενθυμίζει ἀκόμα ὁ ἀρθρογράφος καὶ ἐξηγεῖ ὅτι οἱ ἀποφάσεις αὐτές, στὶς ὁποῖες κατέληξε ἡ ἴδια ἡ Ὁρθοδοξία μὲ μακροαῖνες ἐσωτερικὲς διαδικασίες, δὲν μποροῦν νὰ ἀνατραποῦν μὲ «κοσμικὲς» (πολιτικὲς) ἐπεμβάσεις.

«Ἡ ὑπεράσπιση τοῦ οἰκουμενικοῦ χαρακτῆρα τοῦ

Πατριαρχείου θα αποτρέψει την παράδοσή του στην Ελλάδα και θα εμπλέξει ενεργά την Τουρκία στον ορθόδοξο κόσμο, θα δώσει ένα διπλωματικό άποψι ναντι της Ρωσίας και της Σερβίας», γράφει ο άρθρο-γράφος και τονίζει ότι «ή επαναλειτουργία της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης θα προσδώσει στην Τουρκία, αν συνεργασθεί με το Πατριαρχείο, ένα ρόλο στον ορθόδοξο κόσμο και ενεργό συμμετοχή στην συνδιαλλαγή μουσουλμάνων και χριστιανών».

Ι. Αρχιεπισκοπή Κρήτης

Ο Οικουμενικός Πατριάρχης κ. Βαρθολομαίος, άναχώρησε στις 13 Νοεμβρίου από το αεροδρόμιο τών Χανίων για την Κωνσταντινούπολη με ειδική πτήση της «Όλυμπιακής Άεροπορίας», ολοκληρώνοντας έτσι την τριήμερη επίσκεψή του στην Κρήτη, πού είχε σκοπό να συμμετάσχει στις εκδηλώσεις για τὰ 100 χρόνια από τὰ έγκαίνια του ναού του Άγίου Μηνά, πολιούχου του Ήρακλείου.

Συγκινημένος από τη φιλοξενία πού του έπεφύλαξε ο κρητικός λαός ο κ. Βαρθολομαίος είπε λίγο πριν φύγει, ότι «έγκαταλείπει την καρδιά του στο ήρωικό νησί».

Ο Οικουμενικός Πατριάρχης ολοκλήρωσε την τριήμερη επίσκεψή του στη μεγάληνησο, όταν έγκαινίασε τὸ συνεδριακό κέντρο της Όρθόδοξης Άκαδημίας στο Κολυμπάρι Χανίων, παρουσία ύπουργών, του επιτίμου προέδρου της Νέας Δημοκρατίας κ. Μητσοτάκη, βουλευτών, άρχιερέων και πλήθους κόσμου.

Ίερὰ Αρχιεπισκοπή Αυστραλίας

Τὸν άναλλοίωτο χαρακτήρα της Μακεδονίας ως έπαρχίας του Βυζαντίου παρά τὸν έποικισμό της τὸν 7ο αϊ. από Σλάβους και άλλα έθνικά φύλα διακήρυξε τὸ 3ο Διεθνές Συνέδριο για τη Βυζαντινή Μακεδονία, πού πραγματοποιήθηκε πρόσφατα στη Μελβούρνη, με πρωτοβουλία του Ίνστιτούτου Μακεδονικῶν Σπουδῶν της Αυστραλίας.

Οί Σύνεδροι πανεπιστημιακοί από την Ελλάδα, τὰ Βαλκάνια και την Αυστραλία, κατέληξαν ότι την έποχή εκείνη «ὁ ρόλος τών άλλοεθνῶν φύλων δέν ήταν καθοριστικός αλλά περιθωριακός» και συνεπώς ή Μακεδονία διατήρησε τὸν έλληνικό βυζαντικό της χαρακτήρα. Κι αυτό γιατί ὅπως εξήγησαν «ή έποίκηση τών Σλάβων δέν είχε ποτέ καθοριστικό χαρακτήρα, άφου έμεναν μακριά από τη διοίκηση και τὰ κέντρα αποφάσεων άποκομμένοι από την έξουσία, πού διατηροῦσαν οί Έλληνες. Η σταδιακή ένταξη τών Σλάβων στὸν έλληνοβυζαντινό πολιτισμό διαμέσου της Όρθοδοξίας, τών γραμμάτων και της τέχνης αποτέλεσε μιὰ πορεία πλήρους σύμπλευσής τους με τούς ύπόλοιπους λαούς».

Κοινό πόρισμα τών συνέδρων ήταν επιπλέον ότι ή «Έλληνική Όρθόδοξη Έκκλησία δια μέσου της Κωνσταντινουπόλεως και της Θεσσαλονίκης πού αποτελοῦσαν τὰ πολιτιστικά, πολιτικά και κοινωνικά κέντρα της αυτοκρατορίας διέδωσαν, εδραίωσαν και κα-

θέρωσαν την παρουσία και χρήση της έλληνικής γλώσσας».

Ίερὰ Μητρόπολις Γερμανίας

Έγκαινιάστηκε στις 15 Όκτωβρίου από τὸν Μητροπολίτη Γερμανίας Αύγουστινο ὁ Ίερός Ναός τών Άγίων Πάντων Μονάχου. Ο Ναός θεμελιώθηκε τὸν Όκτώβριο του 1993 από τὸν Οικουμενικό Πατριάρχη Βαρθολομαίο και μέσα σε δύο χρόνια ὀρθώθηκε στην καρδιά του Μονάχου.

Τὸ επίτευγμα αυτό ὀφείλεται μεν στὸν τίμιο ιδρώτα τών Όρθοδόξων Έλλήνων του Μονάχου, πού με την προσήλωσή τους στα ιερά και τὰ ὄσια του Γένους μας κράτησαν άσβεστη τη λαμπάδα της Όρθοδοξίας και του Έλληνισμού στην ὄμορφη πόλη του Μονάχου. Όφείλεται επίσης στη διεθνή άκτινοβολία του Οικουμενικού μας Πατριαρχείου πού από τὰ βάρη τών αιώνων μέχρι σήμερα στέκεται άνύστακτος βοηθός και πνευματικός καθοδηγητής στο πλευρό τών Έλλήνων της διασποράς.

— Τὸ άνώτατο δικαστήριο της Γερμανίας, ὄρισε ότι στο ὀμόσπονδο κρατίδιο της Βαυαρίας, στο λίκνο του Ρωμαιοκαθολικισμού, πρέπει να βγάλουν τούς σταυρούς από τις αίθουσες διδασκαλίας στα σχολεία, προκαλώντας τη δυσαρέσκεια τών τοπικῶν άρχῶν. Τὸ ὀμοσπονδιακό συνταγματικό δικαστήριο της Καρλορούης έκρινε ότι ή ύπαρξη του Έσταυρωμένου στὸς σχολικούς τοίχους στη Βαυαρία δέν έγγυάται τη φιλοσοφική και θρησκευτική οὐδετερότητα πού επιβάλλει τὸ Σύνταγμα.

Κάθε ὀμόσπονδο κρατίδιο έχει τούς δικούς του κανονισμούς για τὰ δημόσια σχολεία και οί Άρχές της Βαυαρίας — ὅπου ή πλειοψηφία τών κατοίκων είναι καθολικοί— ύποστηρίζουν ότι τὰ παιδιά πρέπει να διδάσκονται πώς ὀφείλουν να σέβονται τὸ Θεό.

Ο πρωθυπουργός της Βαυαρίας Έντουαρτ Στόμπερ ύποστηρίζει την ύπαρξη του σταυρού στις σχολικές αίθουσες —μόνο στη Βαυαρία γίνεται αυτό— δήλωσε ότι οί σταυροί στα σχολικά κτίρια και σε άλλους δημόσιους χώρους είναι σύμβολα εύλάβειας και ὄχι θρησκευτικού δόγματος.

«Η παρουσία του σταυρού δέν αναγκάζει κανένα να άσπαστεί τὸ Χριστιανισμό», τόνισε ὁ Στόμπερ, πού χαρακτηρίζει τὸ σταυρό σύμβολο της δυτικής κουλτούρας και τών δυτικῶν αξιῶν.

Ίερὰ Μητρόπολις Ιταλίας

Μεταβυζαντινά έργα, τών έπιφανέστερων Έλλήνων άγιογράφων από τὸ 14ο έως τὸ 18ο αιώνα θα έκτεθοῦν για πρώτη φορά στη χώρα μας, στο πλαίσιο τών εκδηλώσεων του ὀργανισμού «Θεσσαλονίκη — Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Εύρώπης 1997».

Πρόκειται για εκατὸν τέσσερις φορητές εικόνες, ὄλες γνήσια έργα τών ὀνομαστῶν άγιογράφων της Κρητικής Σχολής Μιχαήλ Δαμασκηνού, Γεωργίου Κλόντζα, Έμμανουήλ Λομπάρδου, Φιλῶθεου Σκούφου, Βίκτωρα και άλλων δημιουργῶν της έποχής, πού

ἐκτίθενται μόνιμα στο Μουσείο Βυζαντινῶν καὶ Μεταβυζαντινῶν εἰκόνων τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Βενετίας.

Στὴ συλλογὴ περιλαμβάνονται καὶ λίγες εἰκόνες τοῦ 14ου καὶ 15ου αἰώνα, τελευταῖες ἀναλαμπές τῆς βυζαντινῆς τέχνης τῶν Παλαιολόγων, ποὺ μεταφέρθηκαν στὴν Ἱταλία ἀπὸ τὴ Μεγάλῃ Δούκισσα Ἄννα Νοταρά καὶ ἄλλους ἄρχοντες τῆς Πόλης μετὰ τὴν ἄλωση τῆς Βασιλεύουσας.

Τὸ μουσεῖο, μοναδικὸ στὸ εἶδος του στὴν Εὐρώπη, ποὺ συγκροτήθηκε ἀπὸ τὴν πρώτη διευθύντρια τοῦ Ἰνστιτούτου Σοφία Ἀντωνιάδη καὶ ἐγκαινιάστηκε τὸ 1959, εἶναι τὸ πλουσιότερο σὲ ἔργα μεταβυζαντινῆς ζωγραφικῆς καὶ καλλιτεχνῶν τῆς Κρητικῆς Σχολῆς. Θαυμάσια δείγματα τῆς Κρητικῆς Σχολῆς περιλαμβάνει καὶ ὁ παρακείμενος ὀρθόδοξος ναὸς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῶν Ἑλλήνων τῆς Βενετίας, ποὺ εἶναι ὁ παλαιότερος καὶ λαμπρότερος ναὸς τῆς Δύσης. Ἡ εἰκονογράφησή του ἔγινε ἀπὸ τὸν Μιχαὴλ Δαμασκηνό, τὸν Ἐμμανουὴλ Τζάνε καὶ ἄλλους καλλιτέχνες τῆς ἴδιας Σχολῆς.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

Ἰ. Μητρόπολις Λεοντοπόλεως

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Λεοντοπόλεως κ. Τίτος ἐπεσεκέφθη τὶς φυλακὲς Ζαγαζίκ δια νὰ συναντήσῃ καὶ ἐνισχύσῃ τοὺς τρεῖς Ἑλληνες ναυτικούς κρατουμένους, οἱ ὅποιοι ὁμως μετεφέρθησαν στὸ Σουἔξ πρὸς ἐκδίκασιν τῆς ὑποθέσεώς των, ἡ ὁποία ἀνεβλήθη γιὰ τὴν 18ην Δεκεμβρίου.

— Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης ἐλειτούργησε τοῦ Ἁγίου Δημητρίου εἰς τὸν ἑορτάζοντα Ἰ. Ναὸν Κανισκερείου, τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων εἰς τὸν Ἰ. Ναὸν Ἀμπουκρό, τῶν Παμμεισίτων Ταξιαρχῶν εἰς Ἰσαμηλία καὶ τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης εἰς τὸν πανηγυρίζοντα Ἰ. Ναὸν Μπενακείου.

— Μὲ μεγαλοπρέπεια καὶ σεμνότητα, στὴν Ἰσαμηλία, ὁ Ἱερός Ναὸς τοῦ Ἁγίου Ἐνδόξου Μεγαλομάρτυρος Μηνᾶ ἐώρτασε τὴν μνήμη αὐτοῦ. Ἀπὸ Ἀλεξάνδρεια καὶ Κάιρο κατέφθασαν ἄνω τῶν 100 προσκυνητῶν δια νὰ τιμῆσουν τὸν Αἰγύπτιο Ἅγιο.

Τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν ἐτέλεσεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης κ. Τίτος. Μετὰ τὸ τέλος αὐτῆς ἐκήρυξε τὸν θεῖον λόγον εἰς τοὺς εὐσεβεῖς προσκυνητάς, ἀναφερθεὶς εἰς τὸν βίον καὶ πολιτείαν τοῦ ἑορταζομένου Ἁγίου. Τέλος δέ, δια τῆς κεντρικῆς ὁδοῦ, ἐγένετο ἡ λιτάνευσις τῆς Ἁγίας Εἰκόνος.

Ἱερὰ Μητρόπολις Καμερούν

Στις 28 Σεπτεμβρίου, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Καμερούν κ. Πέτρος, εἶχε συνάντησιν, στὸ Ἐπισκοπεῖο, μὲ ὄλους τοὺς Ἱερεῖς τῆς Μητροπόλεως του στὴ χώρα τοῦ Καμερούν.

Ἡ συνάντησις ἄρχισε μὲ τὴν καθιερωμένη Προσευχῇ, καὶ ἀμέσως μετὰ ὁ Σεπτὸς Ποιμενάρχης τοὺς καλωσόρισε στὴ σύναξιν αὐτῇ, τοὺς μετέφερε τὶς εὐχὰς καὶ τὴν πατρικὴ Ἀγάπην τῆς Α.Θ.Μ. τοῦ Πάπα

καὶ Πατριάρχῃ Ἀλεξανδρείας καὶ πάσης Ἀφρικῆς κ. Παρθενίου Γ' καὶ τοὺς συνεχάρη γιὰ τὸ μεγάλο καὶ ἀξιόλογο ἔργο ποὺ ἐπιτελοῦν στὶς ἐνορίες τους. Τόνισε ιδιαίτερα τὸ ρόλο τοῦ Ἱερέα στὴν ἐνορία του, καὶ κυρίως τοῦ ἀφρικανοῦ, λέγοντας χαρακτηριστικὰ ὅτι, ὁ Ἱερέας μέσα στὴν ἐνορία του εἶναι ὁ Ἀληθινὸς Ποιμένας, ὁ Πραγματικὸς Πατέρας, Ἀδελφὸς καὶ Ἀρωγὸς τῶν πιστῶν του. Γιὰ τὸν Ἱερέα δὲν ὑπάρχει νύκτα ἢ ἡμέρα, καθημερινὴ ἢ Κυριακὴ. Δὲν ὑπάρχει χρόνος ἀνάπαυσης. Ὑπάρχει μόνον τὸ καθήκον, μόνον τὸ χρέος πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ μας, τὸ χρέος ἀπέναντι τοῦ λογικοῦ ποιμνίου του. Πάντα πρέπει νὰ εἶστε κοντὰ στοὺς πιστοὺς σας, νὰ τοὺς προσφέρετε τὴ βοήθειάν σας, νὰ τοὺς προσφέρετε τὴν ἀγάπην καὶ τὴν εὐλογία σας, τάνισε.

Πρέπει νὰ ξεφύγετε, συνέχισε ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης, ἀπὸ τὶς παραδόσεις καὶ τὰ ἔθιμά σας, ποὺ εἶναι ἐμπόδια στὴ σωστὴ ἐπιτέλεση τοῦ ἱεροῦ χρέους σας. Πρέπει νὰ ἀλλάξετε νοοτροπία καὶ συμπεριφορὰ, γιὰ νὰ μπορέσετε νὰ γίνετε ἀληθινοὶ Ποιμένες τοῦ λογικοῦ ποιμνίου σας καὶ ἄξιοι Ὁρθόδοξοι Ἱερεῖς.

Στὴ συνέχεια πῆραν τὸ λόγο οἱ ἰθαγενεῖς Ἱερεῖς καὶ ἔθεσαν ἐρωτήσεις στὸ Σεπτὸ Πατέρα καὶ Ποιμενάρχη τους, ὁ ὁποῖος ἀπάντησε σὲ ὅλες μὲ πνεῦμα ἀδελφικὸ, μὲ πνεῦμα κατανόησης καὶ ἀγάπης.

Συζητήθηκαν, ἀκόμη, προβλήματα τῆς ἱεραποστολῆς στὸ Καμερούν καὶ προβλήματα λειτουργίας τοῦ ἱερατικοῦ Σεμιναρίου τῆς Μητροπόλεως «Ο ΑΓΙΟΣ ΜΑΡΚΟΣ»

— Τὴν 5η Ὀκτωβρίου τ.ε., ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Καμερούν καὶ πάσης δυτικῆς Ἀφρικῆς κ. Πέτρος, μετέβη στὸ χωριὸ ECANGA, μὲ ὄλους τοὺς Ἱερεῖς καὶ συνεργάτες τῆς Μητροπόλεώς του, γιὰ νὰ θέσει τὸ θεμέλιο λίθον εἰς τὸν ὑπὸ ἀνέγερσιν Ἱερὸ Ναὸ τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Ἀνδρέα τοῦ Πρωτοκλήτου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης ἐφθασε στὸ χωριὸ τοῦ ὑπὸ ἀνέγερσιν Ναοῦ, περὶ τὴν 9.30 ὥρα πρωινῆ, ἐνῶ ἡ ἀφιξὴ του εἶχε προγραμματιστεῖ γιὰ τὴν 9η πρωινῆ ὥρα. Ἡ καθυστέρηση ὀφείλεται στὴ βροχὴ ποὺ ἐπεφτε ὀλονυχτίως καὶ κατέστησε τὸ δρόμο δύσβατο καὶ σὲ πολλὰ σημεῖα ἐπικίνδυνον. Μὲ τὴ δύναμιν, ὁμως, τοῦ Θεοῦ καὶ τὶς πρεσβεῖες τοῦ Ἀποστόλου καὶ Πρωτοκλήτου Ἀνδρέα, στὴ χάριν τοῦ ὁποῖου εἶναι ἀφιερωμένος ὁ Ναός, ὁ ἀκούραστος Μητροπολίτης, ἐφθασε ἀσφαλῶς, χαμογελαστὸς καὶ χαρούμενος, στὸν προορισμὸ του. Πλήθος πιστῶν καὶ κατηχουμένων, ἀπὸ τὰ γύρω χωριά, παρὰ τὸν ἄσχημο καιρὸ καὶ τοὺς δύσβατους δρόμους, ἦλθαν νὰ ὑποδεχτοῦν τὸν Πατέρα καὶ Ποιμένα τους, νὰ πάρουν τὴν εὐλογία του καὶ τὴν εὐχὴν του καὶ νὰ εἶναι παρόντες στὴ θεμελίωση τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ τους.

Ἐκδήλωναν τὴ χαρὰ καὶ τὸ σεβασμὸν τους πρὸς τὸ πρόσωπο τοῦ Ποιμενάρχῃ τους, μὲ τραγούδια, ποὺ τὰ τραγουδοῦσαν στὴ γλώσσα τους, μὲ φωνῆς καὶ ἀλλαλαγμούς. Ὅλοι τὸν πλησίαζαν καὶ τὸν ἀκουμποῦσαν ἢ ἔπιαναν τὰ χέρια του νὰ εὐλογηθοῦν καὶ νὰ πά-

ρουν δύναμη και κουράγιο για την αντιμετώπιση της δύσκολης και μίζερης ζωής τους.

Άμέσως οδηγήθη στον τόπο, όπου θα γινόταν η ακολουθία της θεμελίωσης. Ήψαλη ή σχετική ακολουθία, και στη συνέχεια, ο Σεπτός Ποιμενάρχης έθεσε στη βάση της Αγίας Τράπεζας, τέσσερις λίθους από τοιμένο, όπου πάνω στον καθένα ήταν γραμμένο ένα από τα παρακάτω δίγραμμα IC XP NI KA, τους ένωσε με λάσπη και ανάμεσά τους τοποθέτησε κανδήλα αναμμένη, σύμβολο ότι ο Ναός αυτός θα φωτίζει με το άγιο φώς του την γύρω περιοχή εις αιώνας αιώνων, ενώ έψελνε «Έπι την ασάλευτον, Χριστέ, πέτραν των εντολών Σου, την Έκκλησίαν Σου στερέωσον».

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ

Ο Πατριάρχης της Μόσχας Άλέξιος Β' συνέστησε στις ρωσικές αρχές να μεταφέρουν τον Βλαδίμηρο Λένιν από το μανσολείο του στην Έρυθρά Πλατεία και να τον θάψουν αλλού. Όσοσο εκπρόσωπος του πατριάρχη δήλωσε ότι η Έκκλησία ουδέποτε θα εγκρίνει θρησκευτική τελετή για την ταφή του Λένιν, ο οποίος, είπε, «ήταν έχθρος της Έκκλησίας» και είχε διατάξει τον θάνατο εκατοντάδων ιερωμένων και το κλείσιμο χιλιάδων εκκλησιών και μοναστηριών.

Όσο για το διάδοχο του Λένιν, τον Στάλιν, το θέμα μιάς αντίστοιχης θρησκευτικής τελετής «δεν είναι εξίσου όριστικό», προσέθεσε. «Και βέβαια ήταν μέγας τύραννος, αλλά διέταξε την επαναλειτουργία πολλών εκκλησιών στη διάρκεια του πολέμου».

Έκπρόσωπος του Κρεμλίνου από την πλευρά του δήλωσε ότι «δεν υπάρχουν αυτή τη στιγμή σχέδια σχετικά με το μανσολείο του Λένιν».

Με πολλές δυσκολίες συνεχίζονται αι έργασια συντηρήσεως και αποκαταστάσεως του ναού του Αγίου Βασιλείου της Μόσχας στην Έρυθράν Πλατεία. Ο ναός αυτός, ο οποίος διεσώθη από την Σταλινικήν λαίλαπα, εκτίσθη μεταξύ των ετών 1555 και 1561 από τον Ρώσσον αρχιτέκτονα Μπάρμα Πόονικ Γιάκοβλεφ, κατά διαταγήν του Τσάρου Ίβάν Δ' του Τρομερού, ως αφιέρωμα δια την νίκην των στρατευμάτων του επί των Τατάρων. Η παράδοσις λέγει ότι ο Ίβάν, όταν αποπερατώθη ο ναός και ικανοποιήθη εκ του αποτελέσματος, διέταξε την τύφλωσιν του αρχιτέκτονος δια να μη δυνηθή ούτος να κτίση άλλον όμοιον. Σήμερα, όμως, ο Άγιος Βασίλειος συντηρείται μόνον από έξαμελή ομάδα άγιογράφων, με επί κεφαλής τον 70ετή Ανατόλν Σίλιν και προϋπολογισμόν μόλις τριών εκ. δολλαρίων, διότι όλα αι δωρεαί ιδιωτών και εταιρειών κατατίθενται δια την άνοικοδόμησιν του Ναού του Σωτήρος που κατεδαφίσθη από τον Στάλιν...

Η Παναγία ή Πορταίτισσα της Μονής Ίβήρων τοποθετήθηκε ξανά στην Έρυθρά Πλατεία της Μόσχας. Στη δεκαετία του 1930 ο Στάλιν κατεδάφισε την Πύλη των Ίβήρων μαζί με το παρεκκλήσιο της Παναγίας της Πορταίτισσας και εξαφάνισε την εικόνα -

σύμβολο και προσκύνημα για όλους τους Ρώσους. Γκρέμισε επίσης το ναό του Αγίου Νικολάου, Μετόχι της Μονής Ίβήρων στη Μόσχα. Η εικόνα ήταν πιστό αντίγραφο αυτής που φυλάσσεται στο Άγιορείτικο Μοναστήρι.

Πρό ήμερών με άεροσκάφος της Πολεμικής μας Άεροπορίας, μεταφέρθηκε στη Μόσχα δεύτερο άκριβες αντίγραφο, στο μέγεθος της πρωτότυπης εικόνας (1,5X1 μ.). Στην εικόνα έγινε επίσημη ύποδοχή στο άεροδρόμιο Σερεμέτιεβο. Στη συνέχεια μεταφέρθη στον Καθεδρικό Ναό της Μόσχας, όπου έγινε όλονύκτιος άγρυπνία. Ακολουθώς μεταφέρθη στο Ναό της Παναγίας του Καζάν, στην Έρυθρά Πλατεία, όπου και έτελέσθη Πατριαρχική Θεία Λειτουργία. Τέλος δέ, τοποθετήθηκε στο ξανακτισμένο για το σκοπό αυτό παρεκκλήσιο.

Άρχιμ. Μ. Φ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ

10.5.1995 Πανηγυρική λειτουργία των άρχιερέων της Β.Ε. στο ναό του άγ. Άλεξάνδρου Νέφσκι με την ευκαιρία της έπετείου για την επανίδρυση του Πατριαρχείου Βουλγαρίας (1953). Όμιλητής ο Νευροκόπιου Ναθαναήλ.

11.5.1995 Πανηγυρική λειτουργία σε παρεκκλήσι του ίδιου ναού αφιερωμένη στους άγιους Κύριλλο και Μεθόδιο. Όμιλητής ο έπίσκ. Τραϊανουπόλεως Ίλαριών. Πανηγυρισμός και στη Θεολ. Σχολή της Σόφιας, με λειτουργία και όμιλία του καθ. Α. Huban'cen («Τό έργο των άγ. Κυρίλλου και Μεθοδίου και η δημιουργία της θρησκευτικο-φιλοσοφικής σκέψεως στη μεσαιωνική Βουλγαρία»).

Άπό 2 έως 5 Μαΐου προσκυνηματική έκδρομή στη Θεσσαλονίκη και το Άγιο Όρος από φοιτητές της Θεολ. Σχολής του Τυρνάβου.

18.5.1995 Ο πατρ. Μάξιμος δέχθηκε τον πρωθ. της Ρωσίας V. Τσερνομόντν, που επισκέφθηκε επίσημα τη χώρα.

Άπό 17 έως 21.5.1995 Διεθνές Θεολογικό Συνέδριο στο Β. Τύρνοβο με θέμα «Έκκλησία, εκκοσμίκευση, αίρέσεις» και με συνέδρους από Βουλγαρία, Ελλάδα, Ρουμανία, Σερβία, Σλοβακία. Ο π. Άντώνιος Άλεβιζόπουλος, εκτός από την εισήγησή του, όμιλησε και στους φοιτητές της Θεολ. Σχολής με θέμα «Ο ολοκληρωτισμός των αίρέσεων».

28.6.1995 Ο πατρ. Μάξιμος δέχθηκε τον Άντιπρόεδρο του Υπουργικού Συμβουλίου Sv. Σίβαρον.

28.6.1995 Έπιστημονική συνάντηση με εισηγήσεις για τα 155 έτη από τη γέννηση και 80 έτη από το θάνατο του Έξάρχου Ίωσήφ Α' (στην Άκαδημία των Έπιστημών).

Οι τρεις σχισματικοί μητροπολίτες (Νευροκόπιου, Στάρας Ζαγοράς, Βράτζης) μετέβησαν στο συνοδικό μέγαρο και εξέφρασαν την έπιθυμία αποκαταστάσεως της ένότητας, αλλά απέφυγαν να αποστείλουν δήλωση μετανοίας που τους πρότεινε η Ί. Σύνοδος (Ίούλιος 1995).

– 29.6.1995 Οί πρώτοι απόφοιτοι τής Έκκλ. Σχολής Φιλιππουπόλεως παίρνουν τὰ πτυχία τους.

– Ιούνιος 1995 Νέος προϊστάμενος στὸν ρωσικό ναὸ στὴ Σόφια (Άγιος Νικόλαος) ὁ πρωθιερέας Σέργιος Τρυχαῶν.

– 5-11.7.1995 Τακτικὲς συνεδριάσεις τής Ἰ. Συνόδου Ἱεραρχίας.

– 5.7.1995 Ὁ πατρ. Μάξιμος μὲ ἐπιστολὴ του πρὸς τὸν Πρωθυπουργὸ ἀνακοινώνει τοὺς κανονικοὺς μητροπολίτες τής Ἐκκλησίας μὲ τὸ ἔτος ἐκλογῆς τους, γιὰ τὴν ἔγγραφὴ τους στὰ μητρώα τής Διευθύνσεως Θρησκευμάτων.

– 6.7.1995 Συνάντηση πατρ. Μαξίμου καὶ νέου διευθυντῆ τής Ἐθνικῆς Τηλεοράσεως I. Granitski. Τονίστηκαν οἱ κοινοὶ στόχοι, ἡ ἀναγκαιότητα συνεργασίας, ἡ αὐξηση τοῦ χρόνου γιὰ θρησκευτικὰ καὶ μορφωτικὰ προγράμματα, ἡ ἐμφάνιση τοῦ Πατριάρχη στὴν τηλεόραση.

– 6.7.1995 Συζήτηση γιὰ τὴν εἰσαγωγή τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν στὰ ἴσχυρα. Οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ Ἰπουργείου Παιδείας ἀντίθετοι (νομικὰ κωλύματα ἀπὸ τὸν «κοσμικὸ» χαρακτήρα τής ἐκπαιδεύσεως, δῆθεν ἀντιπαράθεση χριστιανῶν - μουσουλμάνων). Ἀντίθετοι καὶ στὴ χρῆση θεολόγων στὴν ἐκπαίδευση, ὅταν θὰ εἰσαχθεῖ ἡ ἱστορία θρησκευμάτων. Καὶ ἡ ἔνταξη τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν στὰ Πανεπιστήμια κατ' αὐτοὺς εἶναι «ἀθεμελιώτη». Ἴσως τοῦ χρόνου νὰ ὑπάρξει ἐξέλιξη στὸ ζήτημα αὐτό.

– 6-7.7.1995 Ἐπίσκεψη τῶν μητρ. Περγάμου Ἰωάννου καὶ Φιλαδελφείας Μελίτωνος στὴ Β.Ε.

– 30.7.1995 Ἀποφοίτησαν ἀπὸ τὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τής Σόφιας 65 φοιτητὲς (29 κανονικοί, 36 κατ' οἶκον).

– Στὶς κατασκηνώσεις τής μητρ. Νευροκοπίου στὸ Hadzidimono φέτος τὸ καλοκαίρι φιλοξενήθηκαν περίπου 200 παιδιά.

– 21-23.7.1995 Εἰκοστὴ ἐτήσια συνέλευση τής Βουλγαρικῆς Ὁρθόδοξης ἐπαρχίας σὲ ΗΠΑ, Καναδὰ καὶ Αὐστραλία στὸ Ντιτρόιτ. Δ. Β. Γ.

ΙΕΡΑ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΚΥΠΡΟΥ

Σημαντικὸ γεγονός γιὰ τὴν Κύπρο ἀπετέλεσε ἡ διεξαγωγή ἐκεῖ, ἀπὸ τὶς 20 ἕως τὶς 28 Σεπτεμβρίου, τής 15ης Γενικῆς Συνέλευσης τοῦ παγκόσμιου διεθνούς οργανισμοῦ τής ὀρθόδοξης χριστιανικῆς νεολαίας «Σύνδεσμος».

Στὴ Γ.Σ. ἔλαβαν μέρος 230 ὀρθόδοξοι νέοι, ἀντιπρόσωποι ἀπὸ 40 χώρες καὶ ἡ συμμετοχὴ αὐτὴ ἀποτελεῖ ἀπὸ τὴν ἀπόδειξη τοῦ ἐνδιαφέροντος, ἀλλὰ καὶ τής συμπαράστασης τῶν ὀρθόδοξων νεολαίων ὅλου τοῦ κόσμου γιὰ τοὺς δοκιμαζόμενους Ἕλληνες τής Κύπρου.

Οἱ ἐργασίες τής Γ.Σ. διεξήχθησαν στὸ ἱστορικὸ Μοναστήρι τοῦ Κύκκου, τὸ ὁποῖο μαζί μὲ τὴν Ἀρχιεπισκοπὴ τής Κύπρου, εἶχε ἀναλάβει καὶ τὸ βάρος τής φιλοξενίας τῶν ἀντιπροσώπων. Ἀρχιμ. Μ. Φ.

ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ὁ Πάπας Ἰωάννης - Παῦλος Β', μετὰ τὴν ἐπι-

στροφήν του ἐκ Ν. Ὑόρκης, ἔνθα εἶχεν ὁμιλήσει ἐν τῷ ΟΗΕ ἐπὶ τῇ 50ετηρίδι τής ἰδρύσεως αὐτοῦ, ἐν τῇ πλατεῖα τοῦ Ἁγίου Πέτρου, ἀπευθυνόμενος πρὸς χιλιάδας προσκυνητῶν ἐτόνισεν, ὅτι εἰς τὴν παγκόσμιον Διακήρυξιν τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου πρέπει σήμερον νὰ προστεθῇ ἀνάλογος διεθνῆς συμφωνία διακηρύξεως τῶν δικαιωμάτων τῶν ἐθνῶν. Πρὸς τοῦτο ἐπιβάλλεται νὰ ἐκπονηθῇ εἰδικὸς «χάρτης» (Charta) τῶν ἐθνῶν.

– Τὸ «Ποντιφικὸν Συμβούλιον διὰ τὴν οἰκογένειαν» ὠργάνωσεν ἐν Ρώμῃ τὸ 3ον Παγκόσμιον Συνέδριον πρὸς υπεράσπιση τής ἀνθρωπίνης ζωῆς ἀπὸ τής συλλήψεως αὐτῆς καὶ πρὸς καταδίκην τῶν ἐκτροπῶν καὶ πάσης μορφῆς ἀφαιρέσεως αὐτῆς.

– Ὁ πάπας Ἰωάννης - Παῦλος ἐν ὁμιλίᾳ του τής 12ης Νοεμβρίου ἐξήρε τὴν σημασίαν τοῦ ὑπὸ τής Β' Συνόδου τοῦ Βατικανοῦ ψηφισθέντος Συντάγματος περὶ τής Θείας Λατρείας (Constitutio de sacra liturgia). Ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ὁ Ποντιφίξ τονίζει τὰ ἑξῆς: «Τὸ κατὰ τὴν 4ην Δεκεμβρίου 1963 ἐγκριθὲν Σύνταγμα τής ἁγίας Συνόδου περὶ τής Θείας Λατρείας ἦτο ὁ πρῶτος καρπὸς τής Β' Συνόδου τοῦ Βατικανοῦ. Αὕτη ἤθελε πολὺ περισσότερον ἀπὸ τὸ νὰ προσφέρῃ μόνον μίαν ἐξωτερικὴν μεταρρυθμίσην τής λατρείας. Πολὺ περισσότερον ἤθελε νὰ εἰσαγάγῃ εἰς τὴν χριστιανικὴν κοινωνίαν νέαν συνειδήσην περὶ τής λατρείας, ἡ ὁποία εἶναι ἡ ὑψηλὴ κορυφὴ, πρὸς τὴν ὁποίαν κατευθύνεται ἡ ἐνέργεια τής Ἐκκλησίας, καὶ συγχρόνως ἡ πηγὴ, ἐκ τής ὁποίας ἐκπηγάξει ἅπανα ἡ δύναμις αὐτῆς.

... Τὸ Σύνταγμα θέτει τὴν λατρείαν εἰς τὸν ὀρίζοντα τής ἱστορίας τής Σωτηρίας. Ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς πολλὰς μορφὰς τής προσευχῆς κατέχει ἡ λειτουργικὴ προσευχὴ τὴν ἰδικὴν τῆς νομοτέλειαν, ὅχι μόνον διότι εἶναι ἡ δημοσία προσευχὴ τής Ἐκκλησίας, ἀλλὰ πρὸ πάντων ἐπειδὴ αὕτη εἶναι μίᾳ γνησίᾳ παρουσίᾳ ἐν τῷ παρόντι καὶ ἐν τινι ἐννοίᾳ συνέχισις διὰ τῶν σημείων τῶν θαυμάτων, τὰ ὁποῖα ἔχει ἐνεργήσει ὁ Θεὸς διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου. Τοῦτο ἀποδεικνύεται πρὸ παντὸς ἐν τοῖς Μυστηρίοις καὶ ὅλως ἰδιαιτέρως ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ, ὅπου ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς εἶναι παρὼν ὡς Ἀρχιερεὺς καὶ ὡς πρὸς θυσίαν ἀμνὸς τής Καινῆς Διαθήκης. Ὅτι ἅπαξ διὰ παντὸς συνέβη ἐν τῷ Θανάτῳ καὶ τῇ Ἀναστάσει Αὐτοῦ ἐπαναλαμβάνεται μυστηριακῶς καὶ γίνεται παρὼν ἐν τῇ λατρείᾳ...».

Ἐν συνεχείᾳ ὁ Πάπας τονίζει, ὅτι ἡ Β' Σύνοδος τοῦ Βατικανοῦ ἀπέβλεπεν «εἰς τὸ νὰ ἐνθαρρύνῃ τοὺς πιστοὺς εἰς μίαν πλέον ἐνεργὸν συμμετοχὴν» εἰς τὴν λατρείαν καὶ εἰς τὸ νὰ παρακινήσῃ «νὰ προσαρμολοῦν τὰ Τυπικὰ τῶν διαφορῶν γλωσσῶν καὶ πολιτισμῶν, ὥστε ἡ Ἐκκλησία νὰ δύναται καὶ ἐν τῇ λατρείᾳ νὰ ἐκφράξῃ τελείως τὸν καθολικὸν (παγκόσμιον) χαρακτήρα τῆς. Διὰ τῶν ἀνανεώσεων τούτων ἡ Ἐκκλησία δὲν ἀπεμακρύνθη ἐκ τής παραδόσεώς τῆς, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον ἠρομήνευσε πλήρως τοὺς θησαυροὺς καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς». Ε.Δ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 (115 21)

Άριθ. Πρωτ. 2746
Διεκπ. 922

Άθήνησι τῆ 25ῃ Αύγουστου 1995

ΕΓΚΥΚΛΙΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Πρὸς τὴν Ἱερὰν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν καὶ τὰς Ἱερὰς Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Κατόπιν τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 525 καὶ ἀπὸ 9ῃς φθίνοντος μηνὸς Αὐγούστου ἐ.ἔ. Γράμματος τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου, γνωρίζομεν ὑμῖν ὅτι ὑπὸ τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ὁ ἐκ τῶν κληρικῶν τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Αὐστραλίας, τέως Πρεσβύτερος Στυλιανὸς Παπαδόπουλος, διὰ τὰ εἰς ἃ ὑπέπεσεν εἰς βάρος τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτοῦ ἀρχῆς, τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐν γένει τῆς Ἐκκλησίας κανονικὰ παραπτώματα, καθυπεβλήθη τῆ ἐσχάτῃ ποινῇ τῆς ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ τῆς Ἱερωσύνης ὑπουργήματος καθαιρέσεως, καὶ ἐπανήχθη εἰς τὰς τάξεις τῶν λαϊκῶν.

Τὴν κανονικὴν ταύτην ἀπόφασιν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἀνακοινούμενοι ὑμῖν, παρακαλοῦμεν διὰ τὰ καθ' ὑμᾶς.

Ἐντολῇ καὶ ἐξουσιοδοτήσῃ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος
† Ὁ Διαυλείας Δαμασκηνός

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 (115 21)

Άριθ. Πρωτ. 3049
Διεκπ. 1088

Άθήνησι τῆ 21ῃ Σεπτεμβρίου 1995

ΕΓΚΥΚΛΙΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Πρὸς τὴν Ἱερὰν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν καὶ τὰς Ἱερὰς Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Κατόπιν τοῦ ὑπ' ἀριθ. 16, 17, 18 καὶ ἀπὸ 5ῃς φθίνοντος μηνὸς Σεπτεμβρίου ἐ.ἔ. Γράμματος τῆς

Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου, γνωρίζομεν ὑμῖν ὅτι ὑπὸ τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, οἱ ἐκ τῶν κληρικῶν τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς τέως Πρεσβύτεροι Θεόδωρος Ἰωάννου, Θεόδωρος Παπαφήλ (Παπαφίλιππούπουλος) καὶ Δανιὴλ Σφήκας, διὰ τὰ εἰς ἃ ὑπέπεσον εἰς βάρος τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτῶν ἀρχῆς, τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐν γένει τῆς Ἐκκλησίας κανονικὰ παραπτώματα, καθυπεβλήθησαν τῆ ἐσχάτῃ ποινῇ τῆς ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ τῆς Ἱερωσύνης ὑπουργήματος καθαιρέσεως, καὶ ἐπανήχθησαν εἰς τὰς τάξεις τῶν λαϊκῶν.

Τὴν κανονικὴν ταύτην ἀπόφασιν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἀνακοινούμενοι ὑμῖν, παρακαλοῦμεν διὰ τὰ καθ' ὑμᾶς.

Ἐντολῇ καὶ ἐξουσιοδοτήσῃ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος
† Ὁ Διαυλείας Δαμασκηνός

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 (115 21)

Άριθ. Πρωτ. 3281
Διεκπ. 1188

Άθήνησι τῆ 11ῃ Ὀκτωβρίου 1995

ΕΓΚΥΚΛΙΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Πρὸς τὴν Ἱερὰν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν καὶ τὰς Ἱερὰς Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Κατόπιν τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 1304, 1305 καὶ ἀπὸ 2ας ὀδεύοντος μηνὸς Ὀκτωβρίου ἐ.ἔ. Γράμματος τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου, γνωρίζομεν ὑμῖν ὅτι ὑπὸ τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, οἱ ἐκ τῶν κληρικῶν τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς Thomas Shaw καὶ Νικόλαος Γεωργακόπουλος, διὰ τὰ εἰς ἃ ὑπέπεσον σοβαρὰ ἐκκλησιαστικὰ κανονικὰ παραπτώματα, καθυπεβλήθησαν τῆ ἐσχάτῃ ποινῇ τῆς ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ τῆς Ἱερωσύνης ὑπουργήματος καθαιρέσεως καὶ ἐπανήχθησαν εἰς τὰς τάξεις τῶν λαϊκῶν.

Τὴν κανονικὴν ταύτην ἀπόφασιν τῆς ἐν Κων-

σταντινουπόλει Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἀνακοινούμενοι ὑμῖν, παρακαλοῦμεν διὰ τὰ καθ' ὑμᾶς.

Ἐντολῇ καὶ ἐξουσιοδοτήσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος
† Ὁ Διαυλείας Δαμασκηνός

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 (115 21)

Ἄριθ. Πρωτ. 3560
Διεκτ. 1274

Ἀθήνησι τῇ 7ῃ Νοεμβρίου 1995

ΕΓΚΥΚΛΙΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Πρὸς

1. Τὴν Ἱερὰν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν.
2. Τὰς Ἱερὰς Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.
3. Ἐκκλησιαστικούς Ὄργανισμούς καὶ Ὑπηρεσίας (Συνοδικὰς Ὑπηρεσίας, Ἀποστολικὴν Διακονίαν, Ταμεῖον Προνοίας Ὁρθοδόξου Ἐφημεριακοῦ Κλήρου Ἑλλάδος, Οἰκονομικὴν Ὑπηρεσίαν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, Ραδιοφωνικὸν Σταθμὸν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Γραφεῖον Ἐκδόσεως Περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», Γραφεῖον Ἀλληλοβοηθείας καὶ Σχέσεων μετὰ τῶν Ξένων Ἐκκλησιῶν).

Συνοδικῇ ἀποφάσει, ληφθεῖση ἐν τῇ Συνεδρίᾳ τῆς Διαρκoῦς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς 2ας ὁδεύοντος μηνὸς Νοεμβρίου ἐ.ἔ., καὶ πρὸς εὐρυθμὸν λειτουργίαν καὶ συντονισμὸν τῶν κατὰ τόπους ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν προσδιορίζονται ἀπαρεγκλίτως αἱ ἀργίαι αὐτῶν ὡς κάτωθι:

1. Αἱ ὑπὸ τῆς κειμένης νομοθεσίας προβλεπόμεναι ἀργίαι τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν.
2. Ἡ ἑορτὴ τοῦ πολιούχου τῆς πόλεως ἐν ἣ ἐδρεύει ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ὑπηρεσία.
3. Ἡ ἡμέρα ἑορτῆς τῶν ὀνομαστηρίων τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου ἡ Σεβ. Μητροπολίτου ἐν τῇ περιφερείᾳ οὐτίνος ἐδρεύει ἡ ἐκκλησιαστικὴ ὑπηρεσία.
4. Ἡ ἑορτὴ τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, τῇ 14ῃ Σεπτεμβρίου καὶ
5. Ἡ ἑορτὴ τῆς τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ Μεταμορφώσεως τῇ 6ῃ Αὐγούστου.

Πρὸς τούτοις ἐπισημαῖται ὅτι διὰ τοὺς ἐν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς ὑπηρεσίαις ὑπηρετοῦντας κληρικούς παρέχεται κατὰ περίπτωσιν παρὰ τοῦ Προϊσταμένου τῆς Ὑπηρεσίας διευκολύνσεις πρὸς ἐπιτέλεσιν τῶν λειτουργικῶν αὐτῶν καθηκόντων.

Ἐντολῇ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος
† Ὁ Διαυλείας Δαμασκηνός

Κοινοποιήσις:

- Ἱερὰν Ἀρχιεπισκοπὴν καὶ Μητροπόλεις Κρήτης.
- Μητροπόλεις Δωδεκανήσου.

Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Πρὸς

τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Γουμένισσης,
Ἀξιουπόλεως καὶ Πολυκάστρου
Εἰς Γουμένισσαν

Διὰ τοῦ παρόντος, γνωρίζομεν ὑμῖν ὅτι ἡ ὑπ' ἀριθμ. 1/1995 ἀπόφασις τοῦ Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ, διὰ Πρεσβυτέρους, Διακόνους καὶ Μοναχοῦς, Δικαστηρίου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀφορῶσα εἰς τὸν ἱεροδιάκονον Ἀγάπιον Αἰτισίδην, κατὰ κόσμον Χαρίτωνα τοῦ Βασιλείου, κληρικὸν τῆς καθ' ὑμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Γουμένισσης, Ἀξιουπόλεως καὶ Πολυκάστρου, συνωδὰ ταῖς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 125, 126, 127, 128, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139 καὶ 151 τοῦ Νόμου 5383/1932 «Περὶ Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων καὶ τῆς πρὸ αὐτῶν διαδικασίας», ὡς τίθενται καὶ ἰσχύουν κατὰ τὰ σαφῶς ὀριζόμενα ὑπὸ τῆς παρ. 1 τοῦ ἀρθροῦ 44 τοῦ Νόμου 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», κατέστη ἤδη ἀπὸ 6ης μ.μ. τῆς 10ης Νοεμβρίου ἐνεστώτος ἔτους, τελεσίδικος, ὀριστικὴ καὶ ἀμετάκλητος, παρελθούσης ἀπράκτου τῆς προθεσμίας ἀσκήσεως κατ' αὐτῆς τῶν ἐνδίκων μέσων τῆς ἀνακοπῆς ἐρημοδικίας καὶ τῆς ἐφέσεως.

Ἐντολῇ καὶ ἐξουσιοδοτήσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος
† Ὁ Διαυλείας Δαμασκηνός

Κοινοποιήσις:

- κ. Χαρίτωνα Ἀϊτισίδη τοῦ Βασιλείου
(καὶ νῦν ἀγνώστου διαμονῆς)

Ἱ. Μητρόπολις Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίων Ραφαήλ, Νικολάου καὶ Εἰρήνης καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Ἐν Νεαπόλει τῇ 6ῃ Νοεμβρίου 1995

† Ὁ Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Λαγκαδᾶ

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου

τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν

1) Ἁγίου Παντελεήμονος Λαγκαδικίων, 2) Γεννήσεως Θεοτόκου Ἄρετῆς, 3) Ἁγίας Παρασκευῆς Νικομηδινοῦ, 4) Ἁγίου Παντελεήμονος Βαμβακιάς, 5)

Ἁγίας Παρασκευῆς Μικρᾶς Βόλβης
καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Λαγκαδᾷ τῆ 9ῃ Νοεμβρίου 1995

† Ὁ Λαγκαδᾷ ΣΠΥΡΙΔΩΝ

Ἱερὰ Μητρόπολις Νέας Κρήνης καὶ Καλαμαριάς

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις· α) τῶν ἀρθρῶν 38, παράγρ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τοῦ Ν. Δ. 1398/1973, γ) τοῦ Ν. 673/1977 καὶ προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πληρῶσιν τῆς κενῆς θέσεως τακτικοῦ Διακόνου ἐν τῷ ἰ. ναῷ

Εὐαγγελιστρίας Καλαμαριάς
καλοῦμεν τοὺς βουλομένους ἵνα καταλάβωσι τὴν Διακονικὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων» προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Καλαμαριά τῆ 16ῃ Νοεμβρίου 1995

† Ὁ Νέας Κρήνης καὶ Καλαμαριάς ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις· α) τῶν ἀρθρῶν 38, παράγρ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τοῦ Ν. Δ. 1398/1973, γ) τοῦ Ν. 673/1977 καὶ προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πληρῶσιν τῆς κενῆς θέσεως τακτικοῦ Διακόνου ἐν τῷ ἰ. ναῷ

Ἁγίου Δημητρίου Κερατέας
καλοῦμεν τοὺς βουλομένους ἵνα καταλάβωσι τὴν Διακονικὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων» προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Σπάτα τῆ 18ῃ Νοεμβρίου 1995

† Ὁ Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς ΑΓΑΘΟΝΙΚΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Δημητριάδος

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις Ἐφημερίου: Ἱ. Ναοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Ν. Ἰωνίας Βόλου καὶ Διακόνου: Ἱ. Ναοῦ

Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτήρος Βόλου
καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Βόλῳ τῆ 21ῃ Νοεμβρίου 1995

† Ὁ Δημητριάδος ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Φωκίδος

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν

1) Ἁγίων Ἀποστόλων Ἀποστολιάς, 2) Ἁγίας Παρασκευῆς Γαλαξειδίου, 3) Ἁγίου Νικολάου Ζοριάνου, 4) Ἁγίου Χαραλάμπους Ἰτέας, 5) Ἁγίου Γεωργίου Καλοσκοπῆς, 6) Ἁγίου Νικολάου Μαυρολιθαρίου καὶ 7) Ἁγίας Παρασκευῆς Προσηλίου

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Ἀμφίσσῃ τῆ 23ῃ Νοεμβρίου 1995

† Ὁ Φωκίδος ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ

ΝΕΑ ΜΝΗΜΕΙΩΔΗΣ ΑΓΙΟΛΟΓΙΚΗ ΣΕΙΡΑ

«ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΓΙΟΥΣ ΜΑΣ»

Ἐπὶ τέλους, τὰ ἀγασμένα κείμενα τῶν Συναξαρίων, ποὺ εἶναι καταχωρημένα στὰ Μηναῖα τῆς Ἐκκλησίας μας, δίδονται γιὰ πρώτη φορὰ σὲ προσεγμένη μετάφραση, μὲ ἀναλυτικὴ εἰσαγωγή καὶ πραγματολογικὲς σημειώσεις ἀπὸ τὸν θεολόγο, φιλόλογο - λυκειάρχῃ Γεώργιο Δ. Παπαδημητρίου. Κυκλοφόρησαν ἤδη οἱ τόμοι Ἰανουαρίου, Φεβρουαρίου καὶ Μαρτίου. Ἡ σειρά τῶν 12 τόμων θὰ ὀλοκληρωθεῖ τὸ προσεχές ἔτος.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ» ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ ΟΒ' (1995)*

ΕΟΡΤΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΣΗΜΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΜΗΝΥΜΑΤΑ - ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝΤΑ

Οίκουμ. Πατριάρχου **Βαρθολομαίου**, Πατριαρχική Ἀπόδειξις ἐπὶ τοῖς Χριστουγέννοις, σ. 3. — Ἐόρτιον Γράμμα, ἀρχιεπ. Ἀθηνῶν **Σεραφεῖμ**, σ. 5. — **Τοῦ αὐτοῦ**, Πασχάλιος Ποιμαντορική, σ. 273, καὶ Ἐόρτιον Γράμμα, σ. 274. — Οίκουμ. Πατριάρχου **Βαρθολομαίου**, Ἀπόδειξις ἐπὶ τῷ Ἁγίῳ Πάσχα, σ. 275. — Ἀνακοινωθὲν Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ Θεολ. Διαλόγου μετὰ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας (Φανάριον 13-14 Ἰουλίου 1995), σ. 581. — Μήνυμα τῶν Προκαθημένων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν (Πάτμος, 26 Σεπτεμβρίου 1995), σ. 609. — Κοινὸν Ἀνακοινωθὲν Οἴκουμ. Πατριαρχείου - Ἀρχιεπ. Ἀμερικῆς, σ. 707.

ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ

Ἵπ' ἀρ. 2590/17.2.1995 (περὶ τῆς περιφορᾶς δίσκου διὰ τοὺς ὀρθοδόξους Ἀνατολικῆς καὶ Κεντρικῆς Εὐρώπης), σ. 147. — Ἵπ' ἀριθ. 2592/24.3.1995 (περὶ κατατάξεως ἐν τοῖς ἀγιολογικοῖς δέλτοις τοῦ νεομάρτυρος Γεωργίου Νεαπολίτου), σ. 436. — Ἵπ' ἀριθ. 2597/19.6.1995 (περὶ μετακομιδῆς καὶ προσκυνήσεως ἱερῶν λειψάνων), σ. 437. — Ἵπ' ἀρ. 2598/19.6.1995 (περὶ καταδίξης τῶν ἀναστεναρίων), σ. 438. — Ἐγκύκλιον Σημείωμα περὶ τοῦ περ. ΝΕΑΝΙΚΟΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ, σ. 758.

ΝΟΜΟΙ - ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ - ΠΡΑΞΕΙΣ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΚΛΗΣ. ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

Πνευματικῶν Κέντρου Ἱ. Ναοῦ Ἁγίου Βασιλείου Ἀργολίδος, σ. 54. — Ἱερᾶς Μονῆς Μακαριωτίσης Βοιωτίας, σ. 56. — Τροποποιήσις Καταστατικῶν Ἰδρύματος Νεότητος Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, σ. 62. — Κανονισμὸς λειτουργίας Γραφ. Ἐξωτ. Ἱεραποστολῆς (Ρεθύμνης), σ. 187. — Πνευμ. καὶ φιλανθρωπικοῦ ἰδρύματος Ἐκκ. τραπεζιανῆς Πάρου, σ. 188. — Κανονισμὸς λειτουργίας Σχολῆς Βυζ. Μουσικῆς Ἱ. Μητροπ. Ν. Ἰωνίας, σ. 268. — Κανονισμὸς λειτουργίας Σχολῆς Βυζ. Ἐκκλ. Τέχνης Ἱ. Μητροπ. Ν. Ἰωνίας, σ. 269. — Πρᾶξις τροποποιήσεως καὶ συμπληρώ-

σεως Κανονισμοῦ Ἰδρύματος ἱ. ναοῦ Παντανάσσης Νάξου, σ. 270. — Ἐνοριακοῦ Κέντρου Ποιμαντικῆς Κοινωνικῆς Διακονίας Ἁγίας Τριάδος Ἁγ. Νικολάου Κρήτης, σ. 397. — Κανονισμὸς 70/1995 (Ἐκκλ.σ. Μουσείου Ἱ. Μητροπ. Ὑδρας), σ. 423. — Κανονισμὸς 71/1995 (Προσκυνηματικῶν Ναοῦ Ἁγ. Γεωργίου Θεσσαλονίκης, Ροτόντα), σ. 425. — Κανονισμὸς 72/1995 (Προσκυνηματικῶν Ναοῦ «Ἀποστ. Παύλου» Ἱ. Συνόδου), σ. 427. — Κανονισμὸς 73/1995 (Προσκυνηματος «Ἁγ. Ἀναστασίου» Ναυπλίου), σ. 429. — Κανονισμὸς 74/1995 (προσκυνηματικῶν ναοῦ Ἁγ. Τριάδος Πειραιῶς), σ. 475. — Κανονισμοῦ 75/1995 (προσκυνηματικῶν ναοῦ Παναγίας Ἐλευθερωτρίας Διδυμοτείχου), σ. 477. — Πρᾶξις 1813/665/14.6.95 τῆς Δ. Ἱ. Συνόδου, περὶ ὀρισμοῦ Διοικ. Συμβουλίου τοῦ Ἰδρύματος «Παναγίας Σουμελά», σ. 478. — Κανονισμὸς 76/1975 (Ἐκκλ.σ. Μουσείου Γρεβενῶν), σ. 514. — Κανονισμὸς 77/1995 (Ἐκκλ.σ. Μουσείου Προφ. Ἡλιοῦ Θήρας), σ. 516. — Τοῦ Συνδέσμου Ἱερῶν Μητροπόλεως Κίτρους, σ. 518. — Σχολῆς Βυζ. Μουσικῆς Ἱ. Μητροπ. Ν. Ἰωνίας - Φιλαδελφείας, σ. 522. — Ἐκκλ.σ. Γηροκομείου «Καλὸς Σαμαρείτης» Ἱ. Μητροπ. Διδυμοτείχου, σ. 523. — Σχολῆς Βυζ. Μουσικῆς Σύρου, σ. 525. — Διοικήσεως - διαχειρίσεως Ἱ. Ναοῦ Παμμ. Ταξιαρχῶν ὁδοῦ Στησιχόρου, σ. 570. — Κανονισμὸς 78/1995 (Σύστασις καὶ λειτουργία Ἐκκλ. Μουσείου Ἱ. Μητροπ. Ν. Σμύρνης), σ. 699. — Πρᾶξις συστάσεως Σχολῆς Ἐκκλ. Βυζαντινῆς Μουσικῆς Ἱ. Μητροπ. Παροναξίας, σ. 701. — Πρᾶξις συστάσεως Ἰδρύματος Ἀγάπης - Οἴκου Εὐγηρίας «Ἡ Παναγία τοῦ Ἀκαθίστου» Ἱ. Μητρο. Ἱερισσοῦ, σ. 735. — Κανονισμὸς λειτουργίας τοῦ Ἰδρύματος «Τράπεζα Ἀγάπης» Ἱ. Μητρο. Θηβῶν, σ. 738. — Πρᾶξις συστάσεως Ἐνοριακοῦ Πνευμ. Κέντρου Κοιμ. Θεοτόκου Σερρών, σ. 739. — Ἐσωτερικὸς Κανονισμὸς Ἱ. Μονῆς Ἁγίας Παρασκευῆς τῆς Ἱ. Μητρο. Ζιχνῶν, σ. 741. — Κανονισμὸς λειτουργίας Ἐνοριακοῦ Κέντρου Ἱ. Ναοῦ «Ἡ Γέννησις τῆς Θεοτόκου» Κουνουπιδιανῶν Ἱ. Μητρο. Κυδωνίας, σ. 749.

* Τὰ Περιεχόμενα συνέταξεν ὁ Εὐάγγελος Π. Λέκκος.

ΚΥΡΙΑ ΑΡΘΡΑ

(Τοῦ Διευθυντοῦ τῆς «Ἐκκλησίας»
Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου)

Ἐκκλησία καὶ «ἐκσυγχρονισμός», σ. 65.
— Ἀκροβολισμοὶ κρούσεως; (Κριτικὴ ἀξιολόγη-
σις ἀντιεκκλησιαστικῆς συνεντεύξεως), σ. 113,
145, 193, 225, 277, 337, 369, 401, 433, 481, 529,
577, 613, 657, 705, 753.

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ -
ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

Παναγ. Ἰ. Μπούμη, «Νὰ ὑποχωρήσει ὁ Ἀρ-
χιεπίσκοπος»; σ. 91. — Γεωργίου Ν. Διλαίου,
Σκέψεις γιὰ τὸν χωρισμὸ Ἐκκλησίας καὶ Κρά-
τους μὲ τὴν ἀναθεώρηση τοῦ Συντάγματος, σ.
234. — Κων. Χρ. Τράκα, Ὁ κατ' ἐπίγνωση σεβα-
σμὸς στὸ Σύνταγμα, σ. 251, 356, 386, 412, 462,
501, 556, 593. — Μητροπ. Ἀττικῆς Παντελεήμο-
νος, Ἀναθεώρηση τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ
Πολιτείας. Βάση ἢ συναλληλία, σ. 280. — Μη-
τροπ. Θεβῶν καὶ Λεβαδείας Ἰερωνύμου, «Σχέ-
σεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας πρὸ τῆς μελετω-
μένης μεταρρυθμίσεώς των», σ. 286, 341.
— Θεοδ. Ἰ. Παναγοπούλου, Σχέσεις Ἐκκλησίας
καὶ Πολιτείας, σ. 497. — Σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ
Ἐθνους - Τὸ ζήτημα τοῦ χωρισμοῦ Ἐκκλησίας -
Κράτους, σ. 499.

ΠΙΝΑΚΕΣ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ
ΠΡΟΣ ΑΡΧΙΕΡΑΤΕΙΑΝ ΕΚΛΟΓΙΜΩΝ

Στίς σελ. 231, 335, 532, 757.

ΕΚΛΟΓΑΙ - ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑΙ -
ΕΝΘΡΟΝΙΣΕΙΣ ΑΡΧΙΕΡΕΩΝ

Ἡ πλήρωσις κενῶν μητροπολιτικῶν ἐδρῶν
καὶ ἡ ἐκλογή - χειροτονία Ἐπισκόπων: Τοῦ
Ξάνθης κ. Παντελεήμονος, σ. 290. — Τοῦ Νι-
καίας κ. Ἀλεξίου, σ. 297. — Τοῦ Δρυϊνουπόλεως
κ. Ἀνδρέα, σ. 304. — Τοῦ Χριστουπόλεως κ.
Πέτρου, σ. 313. — Τοῦ Διαυλείας κ. Δαμασκην-
οῦ, σ. 317. — Τοῦ Κερνίτσης κ. Λεοντίου, σ.
320. — Τοῦ Νεοχωρίου κ. Παύλου, σ. 324. — Τοῦ
Μαραθῶνος κ. Μελίτωνος, σ. 379. — Τῶν Ναυ-
πάκτου καὶ Ἁγίου Βλασίου κ. Ἰεροθέου, σ. 620.
Ἐλασσῶνος κ. Βασιλείου, σ. 632. Σάμου καὶ Ἰ-
καρίας κ. Εὐσεβίου, σ. 668.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ

Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ὀδοιπορικὸν εἰς
ἐλληνορθόδοξα Κέντρα τῆς Αὐστραλίας, σ. 6,
77, 166, 205, 328, 353, 382, 409, 452, 494, 541,
590, 679. — Παναγ. Κ. Πάλλη, Ἡ ὑγεία τοῦ
Μεγ. Βασιλείου καὶ οἱ δυσμενεῖς γι' αὐτὴν συν-
θήκες καὶ καταστάσεις, σσ. 41, 94, 129, 177, 211,
254, 359. — Ἰωάννου Μπουγάτσου, Ἡ συμβολὴ
τοῦ Κων. Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων εἰς τὴν
ἐπανάστασιν τοῦ 1821, σ. 100, 134, 217, 361, 389,
415, 465, 597, 645, 692, 721, 774. — Ἐπισκ. Κυ-
ρῆνης Θεοδώρου, Ὁ Μακ. Πατριάρχης Ἀλεξαν-
δρείας Παρθένιος Γ' εἰς τὴν Δυτ. Ἀφρικὴν, σ.
126, 163. — Β. Μαστορόπουλου, Τὸ Πατρολογικὸ
Συνέδριον Ἑλλήνων καὶ Κοπτῶν Θεολόγων
(Καίρο 1993), σ. 136. — Πρωτοπρ. Παναγ. Χ. Σι-
μυιάτου, Ὁ πρωτοπρ. Σέργιος Μπουλγκάκωφ
κατὰ τὸν καθηγητὴν Λ. Ζάντερ, σ. 208, 246.
— Βλασίου Ἰ. Φειδᾶ, Ὁ ἐκκλησιαστικὸς τίτλος
τῶν ὑπερτίμων καὶ ἐξάρχων, σ. 407, 459, 490,
545. — Μητροπ. Γρεβενῶν Σεργίου, Ὁ κατα-
στροφικὸς σεισμὸς στὰ Γρεβενά, σ. 439. — Εὐα-
γγ. Γ. Καρακοβούνη, Χριστιανικὸς (Ὁρθόδοξος)
Ἀντισημιτισμός; (Ἀπάντηση σὲ ἄρθρο τοῦ περ.
«Χρονικά»), σ. 468, 503. — Ἡ Διαρκὴς Ἰ. Σύνο-
δος τῆς 139ης Περιόδου (1.9.95-31.8.96), σ. 533.
— Εὐαγγέλου Π. Λέκκου, Πάτμος ἢ Ἱερά, ἢ
«Ἀποκάλυψις τοῦ Ἰωάννου (95-1995) καὶ ἡ Ἱε-
ρὰ Μονὴ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, σ. 552. — Ἐ-
πισκ. Ριζούτας Μακαρίου Τηλλυριδῆ, Ἀναμνή-
σεις τοῦ πολέμου τοῦ 1940, σ. 636, 663. — Δημ.
Σ. Λουκάτου, Μήτηρ Θεοῦ, ἢ «Ἀμόλυντος» (εἰ-
κόνα Φ. Κόντογλου), σ. 682. — Ἰωάννη Α.
Παναγιωτόπουλου, Α' Θεολογικὸ Συνέδριον
Μεταπτυχιακῶν Φοιτητῶν, σ. 789.

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΑ - ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΑ

Ἰωάννου Ν. Παπαμιχαλάκη, Αἱ δημόσιαι
σχέσεις διὰ τὴν Θρησκείαν καὶ τὴν Ὁρθόδοξον
Ἐκκλησίαν, σ. 559, 595, 643, 690, 723, 770.

ΔΟΓΜΑΤΙΚΑ - ΚΑΝΟΝΙΚΑ

Νικ. Ε. Μητσοπούλου, Πρὸς «πλήρη κοινω-
νία» μετὰ τῶν Ἀντιχαλκηδονίων; σ. 30, 87.
— Ἀρχιεπ. Αὐστραλίας Στυλιανοῦ, Ἡ παπικὴ
Ἐγκύκλιος Lumen orientale (2.5.95), σ. 404,

447, 487. — Βλασίου Ἰω. **Φειδά**, Ἡ παπική ἐγκύκλιος *Ut unum sint* καὶ ὁ Διάλογος Ὁρθοδόξου καὶ Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, σ. 585, 615, 660.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ - ΑΓΙΟΛΟΓΙΚΑ

Μητροπ. Κορίνθου **Παντελεήμονος**, Ἐπιστολὴ περὶ προσευχῆς, σ. 10, 68. — Ἀρχιεπ. Αὐστραλίας **Στυλιανού**, Λειτουργικὰ προβλήματα ἐν τῇ Διασπορᾷ, σ. 19, 74. — Ἰωάννου Δ. **Δρούλια**, Ὁ πάντοτε προσδοκώμενος καὶ πάντας προσδεχόμενος, σ. 44, 97, 132. — Ἀρχιμ. Νικ. Ἰ. **Πρωτοπαπᾶ**, Ἄναγνον φίλημα, σ. 243. — Μητροπ. Πατρῶν **Νικοδήμου**, Ἅγιος Ἀθανάσιος ὁ Πάριος, σ. 535. — **Τοῦ ἰδίου**, Ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης ὁ ἐκ τῆς νήσου Νάξου, σ. 582. — Παναγ. Ἰ. **Μπούμη**, Ἐνὸς δέ (φαγητοῦ) ἐστὶ χρεία (Λουκ. 10,42), σ. 588, 617. — Ἀρχιμ. Νικ. Ἰ. **Πρωτοπαπᾶ**, «Γυνὴ περιβεβλημένη τὸν ἥλιον» - Ἡ Θεοτόκος στὴν «Ἀποκάλυψη», σ. 638, 684, 712. — Κων. Μ. **Κονταξόπουλου**, Λουκᾶς ἰατρὸς ὁ ἀγαπητός, σ. 647. — Ἀρχιμ. Εὐτυχίου **Σαρμάνη**, Περὶ σημειολογίας, σ. 719. — Παναγ. Ἀρ. **Υφαντή**, Ὁ Πνευματικὸς κόσμος στὸ ἔργο Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, σ. 778. — Κων. Π. **Παπαθανασίου**, «Τάδε λέγει ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος», σ. 783.

ΛΟΓΟΙ - ΟΜΙΛΙΑΙ - ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ - ΕΚΘΕΣΕΙΣ - ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ - ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

Μητροπ. Σερρών **Μαξίμου**, Μοναχὸς Γεράσιμος Μικραγιαννανίτης (†), σ. 13. — Μητροπ. Κερκύρας **Τιμοθέου**, Δήλωσις - καταγγελία ἐνώπιον τῆς Πανευρωπαϊκῆς Διασκέψεως τοῦ Otzenhausen Γερμανίας, σ. 16. — Μητροπ. Ἡλιουπόλεως καὶ Θείρων **Ἀθανασίου**, Περὶ τῆς ἐννοίας, τοῦ χαρακτήρος καὶ τοῦ σκοποῦ τοῦ διαλόγου γενικᾶ καὶ τοῦ θεολογικοῦ τοιοῦτου εἰδικότερα, σ. 22. — «Ἡ ὀρθόδοξη γυναίκα στὴν Ἐνωμένη Εὐρώπῃ», σ. 34. — Μητροπ. Κερκύρας **Τιμοθέου**, Ἡ Μακεδονία εἶναι ἑλληνική, σ. 115, 149. — Ἀνδρέου Ἰω. **Φυτράκη**, Ριζάρειος ἐκκλησ. Σχολή, 1844-1994, 150 ἔτη προσφορᾶς - Σημερινοὶ προβληματισμοί, σ. 121, 169, 199, 238, 349. — Βασ. **Τσάκωνα**, Προσφώνηση, σ. 173. — Μητροπ. Φλωρίνης **Αὐγουστίνου**, Τὸ ζήτημα τῶν Σκοπίων, σ. 229. — Μητροπ. Ἡλείας **Γερμανοῦ**, Ἡ ἀναστήλωσις τῶν εἰκόνων, ἔκφρασις

Ὁρθοδόξου πίστεως καὶ θεώσεως τοῦ ἀνθρώπου, σ. 283. — Μητροπ. Κυθήρων κ. **Ἰακώβου**, Ἐκθεσις πρὸς τὴν Ἱ. Σύνοδον περὶ τῶν περιοδικῶν «Ἐκκλησία» καὶ «Θεολογία», σ. 441. — Μητροπ. Κερκύρας **Τιμοθέου**, Ὁ εἰδικὸς ρόλος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Βαλκανικὴν, τὴν Ἀνατ. Εὐρώπην καὶ εἰς τὴν Ὑπερκαυκασίαν ὑπὸ τὴν προοπτικὴν τῶν σημερινῶν ἐξελίξεων, σ. 444, 484, 537. — Μητροπ. Αὐστρίας **Μιχαήλ**, Ἐκκλησία καὶ Γένος εἰς κοινὴν πορείαν σταυροῦ καὶ ἀναστάσεως, σ. 450. — Ἀρχιμ. Μακαρίου **Φιλοθέου**, Ὁρθοδοξία καὶ Περιβάλλον, σ. 640. — Ἀρχιμ. Γρηγορίου **Τσάκαλη**, Ἐκκλησία Ἅσμα Χριστοῦ κατὰ τὸν Ἀπ. Παῦλο, σ. 687. — Ἐπισκ. Νεοχωρίου **Παύλου**, 1900 χρόνια ἀπὸ τὴν Ἀποκάλυψιν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, σ. 709. — Ἀρχιμ. Γενναδίου **Λυμούρη**, Ἡ ἐκκλησιολογικὴ ἐνοπιὸς διάστασις τοῦ Οἴκου. Πατριαρχείου ἐν τῇ Ὁρθοδοξίᾳ σήμερον, σ. 715. — Σωτ. **Βαρναλίδη**, Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο Ἐκκλησία - Εὐθύνες - Πρωτοβουλίες, σ. 761.

ΔΙΑΦΟΡΑ

Μητροπ. Ν. Σμύρνης **Ἀγαθαγγέλου**, Ἐπιστολὴ πρὸς τὴν «Ἐκκλησίαν», σ. 12. — Μητροπ. Φωκίδος **Ἀθηναγόρα**, Ἡ σχέση τοῦ γιατροῦ μὲ τὸν ἄρρωστο, σ. 17, 71, 117. — Μέγα **Φαράντου**, Φαινόμενα τοῦ Δαιμονικοῦ καὶ τοῦ Παραλόγου, σ. 26, 84, 124. — Ἐπισκ. Ζηνουπόλεως **Ἀριστάρχου**, Τὰ ἐγκαίνια τοῦ νέου Πολιτιστικοῦ Κέντρου τῆς Κοινότητος Τιμ. Σταυροῦ καὶ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ στὸ Λονδίνο, σ. 161. — Ἀρχιμ. Χρυσ. **Κουλουριώτη**, Πολλαπλὴ καὶ ἐγκάρδια τιμὴ εἰς τὸν Σεβ. Μεγάρων καὶ Σαλαμίνοσ κ. Βαρθολομαῖον, σ. 174. — Ἡ Διαθήκη τοῦ Μαντινείας καὶ Κυνοουρίας Θεοκλήτου (†), σ. 202. — Ἀθαν. Ν. **Παπαθανασίου**, Ἱεραποστολὴ καὶ Οἰκουμενικὴ Κίνησις, σ. 215. — Ἐπιστολὴ τοῦ Σεβ. Σύρου, πρὸς τὸν ΡΚαθολικὸν ἀρχιεπίσκοπον, σ. 339. — Ε.Δ. **Θεοδώρου**, Οἰκουμενικὴ προβολὴ ἔργου πνευματικῆς οἰκοδομῆς, σ. 758. — Ἀρχιμ. Ἀγαθ. **Χαραμαντίδη**, Φονταμενταλισμὸς καὶ τρόποι ὑπερβάσεώς του, σ. 765.

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑΙ

Ἀρχιμ. Σεραφεῖμ **Παπακώστα**, Ἐπικήδειος εἰς τὸν μητροπολίτην Νικαίας κυρὸν Ἰακώβον

(1936-1994), σ. 35. — Ἀρχιμ. Σεραφεῖμ **Μεντζελόπουλου**, Ὁ Δρυϊνουπόλεως κυρὸς Σεβαστιανὸς (1922-1994), σ. 38. — Ἀρχιμ. Δαμασκ. **Καρπαθάκη**, Ὁ Μαντινείας καὶ Κυνουρίας Θεόκλητος (1918-1995), σ. 81. — Ἀρχιεπ. Αὐστραλίας **Στυλιανοῦ**, Μνήμη μητροπολίτου Ἰκονίου Ἰακώβου, σ. 154. — Μητροπ. Αὐστρίας **Μιχαήλ**, Μνήμη μητροπολίτου Γερμανοῦ Καραβαγγέλη (60 χρόνια ἀπὸ τὸ θάνατό του), σ. 158, 196, 232, 346. — Μητροπ. Αὐστρίας **Μιχαήλ**, Ἐπικήδειος λόγος εἰς τὸν Μητροπολίτην πρ. Αὐστρίας Χρυσόστομον, σ. 372. — Ἐπισκ. Διαυλείας **Δαμασκηνοῦ**, Ὁ Ναυπάκτου καὶ Ἀγ. Βλασίου Νικόδημος, σ. 376. — Ἀρχιμ. Σερ. **Παπακώστα**, Ὁ Σάμου καὶ Ἰκαρίας Παντελεήμων, σ. 548. — Μητροπ. Ζακύνθου **Χρυσόστομου**, Ὁ πρ. Ἱερισσοῦ Παῦλος, σ. 706.

ΔΙΟΡΘΟΔΟΞΟΙ ΚΑΙ ΔΙΑΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑΙ ΣΧΕΣΕΙΣ

Μητροπ. Νικοπόλεως **Μελετίου**, Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο καὶ Αἰθιοπία, σ. 152. — Ἐπισκ. Κυρήνης **Θεοδώρου**, Ἡ ἐπίσημη ἐπίσκεψη τοῦ Μακ. Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας κ. Παρθενίου εἰς τὸ Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας, σ. 456.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ (Συντάκτης Ἐυάγγελος Δ. Θεοδώρου)

Βαρυσημαντοὶ ἐπισημάνσεις. — Ρεαλιστικαὶ καταγγελίαι. — Σχέσεις Ὁρθοδόξων καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν, σ. 46. — «Ποιοτικὸν ἐπίτευγμα». — «Ἡ Ὁρθόδοξος πίστις εἶναι οἰκουμενική», σ. 47. — «Ἡ Ὁρθόδοξη Γυναίκα στὴν Εὐρώπη», σ. 48. — Ἡ ἑλληνορθόδοξος παράδοσις. — Τὸ Προανάκρουσμα τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς 1900ετηρίδος τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Ἰωάννου. — «Ἡ ἀπρόσμενος ἐπικαιρότης τῆς Ἀποκαλύψεως», σ. 103. — Τὸ ἱεραποστολικὸν ἔργον ἐν τῇ Ἰ. Μητροπόλει Κεντρῶας Ἀφρικής, σ. 104. — Ὁ 11ος τόμος τοῦ «Simposio Cristiano». — Τὸ ζήτημα τῆς ποιότητος τῶν τηλεοπτικῶν προγραμμάτων, σ. 105. — Μνήμη τοῦ ἱεροῦ Φωτίου. — Ὁρθόδοξια καὶ Εὐρώπη. — Ἀναγκαῖα ἢ ὑπέρβασις τοῦ ἔθνοφυλετισμοῦ, σ. 140. — Αἱ θεολογικαὶ κατευθύνσεις τοῦ Πανεπιστημιακοῦ «Τμήματος Κοινωνικῆς Θεολογίας». — Ἐκατονπεντηκονταετηρὶς τῆς Ἱεράς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης (1844-1994). — «Σέμνωμα τῆς Ἐκκλησίας», σ.

141. — Ἡ κριτικὴ ἐναντίον τῶν οἰκουμενικῶν διαλόγων. — Ψήφισμα διαμαρτυρίας διὰ τὴν Τηλεόρασιον. — Χαρακτηριστικὰ ἐρωτήματα, σ. 179. — Τὰ αἰτήματα τῶν γονέων τοῦ Ἐβρου. — Φύσις καὶ Πνεῦμα. — «Ἱατρική... συνεπικουρουμένη ἀπὸ τὸν θεῖο παράγοντα», σ. 180. — «Θεοφιλὲς παράδειγμα πρὸς μίμησιν». — Πρέπει νὰ εἶναι ζῶσα καθήμερinh πραγματικότης. — Ἐκδηλώσις πρὸς ἐξύμνησιν τῆς Ὁρθοδοξίας, σ. 219. — «Ποτὲ δὲν εἶναι ἐντελῶς ἀργά». — Κύνκειον ἄσμα περὶ τῆς σχέσεως Θεολογίας καὶ Ἐκκλησίας, σ. 220. — «Κατὰ γυναικῶν ἢ νομοθεσία», σ. 221. — Προετοιμασία διὰ τῆς μετανοίας. — Γραφεῖον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἐνωσιν. — Ὑγιῆς Οἰκουμενισμός, σ. 257. — Πλημμυρὶς οἰκονομικῶν σκανδάλων. — Ἡ 70ετηρὶς τοῦ ἐν Παρισίοις Ἰνστιτούτου Ὁρθοδόξου Θεολογίας «Ἅγιος Σέργιος». — Ἀκτινοβόλος φάρος, σ. 258. — Ἀποτέλεσμα τῆς ἀρνήσεως τοῦ Ἀναστάντος Κυρίου τῆς Ζωῆς. — Ἡ «κοινωνία ὡς ἀδιάκοπος πασχάλιος χαρά». — «Ἐὰρ ὀρώμενον, ἔαρ ἀόρατον». — Οἱ ἀρνηταὶ τῆς Ἀναστάσεως, σ. 331. — Ἐμπιστοσύνη καὶ ἐκτίμησις πρὸς τὸν Σεβ. Ἀμερικῆς καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν Ἱεράρχας. — Τὸ ζήτημα τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, σ. 332. — Ἐργον εὐθύνης καὶ διακονίας. — Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος καὶ Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωσις. — Ἐξόχως ἐνδιαφέροντα συνέντευξις, σ. 363. — «Ἡ τάξις καὶ ἡ πειθαρχία ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ». — Ὁρθόδοξια καὶ Οἰκουμενικοὶ Διάλογοι, σ. 364. — Filioque καὶ Παπικὸν Πρωτεῖον, σ. 365. — «Ἀποστολικὴ Ἐποχὴ» ἐν Κορέᾳ. — Μηνύματα ἐκ τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Οἴκουμ. Πατριάρχου εἰς τὴν Σιωνίτιδα Ἐκκλησίαν, σ. 391. — Ὡς θεσμὸς sui generis καὶ ὡς Ἴδρυμα μὴ κυβερνητικόν, σ. 392. — «Μετατροπὴ τοῦ περιθωρίου σὲ κέντρο τοῦ κόσμου». — Ὁ Μοναχισμὸς ἐν τῇ Εὐρώπῃ, σ. 393. — Ἡ ἐπικειμένη ἐπίσκεψις τοῦ Οἴκουμ. Πατριάρχου εἰς Ρώμην. — «Δὲν θὰ ἦτο ἐντιμον νὰ παρασιωπήσωμεν ἢ νὰ ὑποτιμήσωμεν». — «Κάτι νέον»; σ. 418. — Παραθεωροῦνται ἢ καὶ ἀναιροῦνται. — Ἡ παράδοσις τῆς πρώτης χριστιανικῆς χιλιετίας, σ. 419. — Πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ἐνότητος, σ. 420. — Ἐκδηλώσεις ἀμοιβαίας ἐμπιστοσύνης καὶ ἀγάπης. — Τὸ Ἀριστοτέλειον Παν/μιον Θεσσαλονίκης ἐτίμησε τὸν Μακ. Ἀρχ/πον, σ. 471. — «Ὁ Ἰορδάνης τῆς Εὐ-

ρώπης». Θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποτελέσει εἰδολογικὸν πρότυπον, σ. 472. — Ἐπὶ τοῖς ἐγκαινίοις τοῦ ἐν Ζυρίχῃ ἰ. ναοῦ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, σ. 473. — Ἡ ἑλληνικὴ Ὁμογένεια τῆς Ζυρίχης, σ. 474. — Σχολιασμὸς τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐλπιδοφόρου συναντήσεως. — «Θεόπεμπτη ἀποστολή». — Εἰλικρινῆς ἐν ἀγάπῃ προβολὴ τῶν πνευματικῶν προϋποθέσεων τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ἐνότητος, σ. 506. — Τὸ ζήτημα τῆς Οὐνίας. — Τὸ ζήτημα τοῦ παπικοῦ πρωτείου, σ. 507. — «Πρωτεῖον μεταξὺ διακονιῶν». — Ἀνάγκη αὐτοκριτικῆς, ἀδιαλείπτου μετανοίας καὶ κενωτικοῦ ἤθους, σ. 508. — Τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως καὶ τὸ Filioque. — Ἱστορικὸν γεγονός, ὅπερ γεννᾷ ἐλπίδας, σ. 509. — «Κηρύξαι ἐναυτὸν Κυρίου δεκτὸν» (Λουκ. δ' 22). — «Σέβων οὐ παύσομαι τὴν ὑλὴν». — «Ἀποκάλυψις καὶ Περιβάλλον 95-1995 μ.Χ.», σ. 563. — Ὁ Πάπας ἐγκωμιάζει τὰς Οὐντικὰς Ἐκκλησίας. — Ἡ Οὐνία δὲν προάγει τὴν ἐνότητα, σ. 564. — «Παραδοσιακὴ δημοσιογραφικὴ δεοντολογία». — Οἰκονομικοτεχνικὸς βίος καὶ ἠθικὰ κριτήρια, σ. 565. — «Καθαρῶς ἐκκλησιαστικοὶ ἑορτασμοί». — «Ἐν φρονήματι πασχάλῳ καὶ διὰ παϊάνων λυτρωτικῶν», σ. 599. — «Προσκυνηματικὴ ἐκδήλωσις τῆς συγχρόνου διανοήσεως». — «Ἡ συνεκτικὴ δύναμις τοῦ λόγου», σ. 600. — «Ὁρθὴ σχέσις μυστηρίων καὶ λόγου». — Ἀποκάλυψις καὶ Χριστιανικὴ Λατρεία, σ. 601. — «Τί τὸ Πνεῦμα λέγει ταῖς Ἐκκλησίαις» (Ἀποκ. β' 11). — Καταδίκη τοῦ ἐθνικιστικοῦ φανατισμοῦ. — Πανορθόδοξος ἑορτασμὸς τοῦ ἔτους 2000 μ.Χ. — Οἰκουμενικὴ Κίνησις, σ. 650. — Τὸ «οἰκολογικὸν πρόβλημα». — «Ἐν ὀνόματι τοῦ κανονικοῦ Ἐπισκόπου». — Σειρὰ δυσκολιῶν ἐν τῇ Οἰκουμενικῇ Κινήσει, σ. 651. — Μήνυμα τοῦ Παν. Οἴκουμ. Πατριάρχου πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαόν. — «Ἡ θυσιαζομένη ἀγάπη νικᾷ», σ. 694. — Μήνυμα τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τοῦ νέου Κατηχητικοῦ ἔτους. — Ἑλλειπὴς πληροφόρησις. — Προβολὴ τῆς ὀρθοδόξου ἑλληνικῆς λειτουργικῆς τέχνης, σ. 695. — Κρίσεις περὶ τῶν ἑλληνορθοδόξων ἱερῶν Εἰκόνων, σ. 696. — Πατριαρχικὴ δῆλωσις περὶ τῶν σχέσεων Οἴκουμ. Πατριαρχείου καὶ Ἱ. Ἀρχιεπ. Ἀμερικῆς. — Τὸ ἀνακαινιστικὸν ἔργον τῆς Ἱ. Ἀρχιεπ. Ἀμερικῆς. — Ἀνακοινωθὲν περὶ τῆς Ἱ. Ἀρχιεπ. Ἀμερικῆς, σ. 725. — Τὸ ζήτημα τοῦ Παπικοῦ Πρωτείου. — «Θράκη - ἀνησυχίες καὶ ἐλπίδες...», σ. 726. — «Νὰ ἴμαστε ἀναμμένα κάρβουνα», σ. 727. — «Μὲ βαθύτατον αἴσθημα

εὐθύνης». — Πίστις μετὰ ἔργων. — Ὁ Ἑλληνισμὸς τῶν Παραευξεινίων περιοχῶν, σ. 793. — Ὁ νέος Πρόεδρος τοῦ Οἴκουμ. Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Αὐστρίας. — Ἡ Ὁρθοδοξία ἐνώπιον τῆς τρίτης χιλιετίας, σ. 794. — «Ἐνας Ὁρθόδοξος ἀπὸ τὴν Βρετανία», σ. 795.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Π. Β. Πάσχου, Ἡλ. Βουλγαράκη, Χριστιανισμὸς καὶ κόσμος. — Ἀποστ. Ἀθ. Γλαβίνα, Οἱ Δώδεκα Ἀπόστολοι. — Ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου, σ. 110. — Μαν. Μελινοῦ, Νέκταρ Νεκταρίου, σ. 111. — Ἀρχιμ. Χριστοφ. Σταυροπούλου, Γ. Δ. Παπαδημητροπούλου, Μὲ τοὺς Ἁγίους μας. — Γεωργίας Π. Κουνάβη, Ὁ πόνος, ἀγιογραφικὴ καὶ πατερικὴ προσέγγισις, σ. 184. — Π. Β. Πάσχου, Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ὁρολόγιον τὸ Μέγα, σ. 185. — Δημ. Β. Γόννη, Π. Β. Πάσχου, Ὁ Μεγάλος Ἅγιος τῆς Ρωσίας (Σέργιος τοῦ Ράντονεζ), σ. 186. — Π. Β. Πάσχου, Ἰωάννου Δημοπούλου, Τὰ παρὰ τὸν Ἀλιάκμονα Ἐκκλησιαστικά, σ. 222. — Πρωτοπρ. Νικ. Σκιαδαρέση, Ἰω. Θ. Γιαννοπούλου, Ἀπὸ τὸν λόγο στὴν ἀλογία, σ. 266. — Π. Β. Πάσχου, R. Scognamiglio, Στοχασμοὶ καὶ ἀποφθέγματα. — Ἀρχιεπ. Κρήτης Τιμοθέου, Ὁ πιστὸς δρόμος τῆς ζωῆς, σ. 366. — Μητροπ. Νικοπόλεως Μελετίου, Μητροπ. Αἰμιλιανοῦ Τιμάδη, The Relevance of the Fathers. — Ἱερομ. Ἀθαν. Σιμωνοπετρίτη, Ἱ. Ἀρχιεπ. Κύπρου, Κύπρια Μηναιᾶ, τ. Α' Ἀκολουθία Σεπτεμβρίου, σ. 604. — Π. Β. Πάσχου, Δημ. Β. Γόννη, Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Βουλγαρίας, σ. 655. — Εὐαγ. Δ. Θεοδώρου, Παντελεήμονος Μπεζενίτη, μητροπ. Ἀττικῆς, Ἀγιολόγιον τῆς Ζακύνθου, σ. 697. — Ἀ. Δ. Κομίνη, Π. Β. Πάσχου, Ἅγιοι, οἱ φίλοι τοῦ Θεοῦ, σ. 698.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ (Συντάκτης: Εὐάγγελος Π. Λέκκος)

97. Συμεῶν τοῦ Μεταφραστοῦ, Ἡ ζωὴ καὶ τὰ θαύματα τοῦ Ἁγίου Νικολάου. — 98. Ἐπίσημοι Δοξολογίαὶ μεγάλων ἑορτῶν, ἐπετείων καὶ τελετῶν. — 99. Ἀκολουθία τῆς θείας Μεταλήψεως μετὰ Μικροῦ Ἀποδείπνου. — 100. Ἀνδρέα Θεοδώρου, Οἱ Δέκα Ἐντολὲς καὶ ὁ Νόμος τῆς Χάριτος. — 101. Χρυσ. Ἱ. Νεαμονιτάκη, Ἅγιος Σπυρίδων ὁ θαυματουργός. — 102. Μὲ τοὺς Ἁγίους μας. Συναξαριστὴς μηνὸς Ἰανουαρίου.

103. Μηνὸς Φεβρουαρίου. 104. Μηνὸς Μαρτίου, σ. 264. — 105. «Φωνὴ Κυρίου» 1994. — 106. Βασ. Μπαριαμπά, Τραγουδιὰ τῆς Βορείου Ἡπείρου. — 107. Kay Kinnear, Ἄννα Μαγδαλένα, τὸ μικρὸ κορίτσι μὲ τὸ μεγάλο ὄνομα (μετάφραση Ἑλένης Ε. Λέκκου). — 108. Ἀρχιμ. Γερβ. Ραπποπούλου, Αἰρέσεις στὴν Ἑλλάδα καὶ οἱ κακοδοξίες τοῦ Παπισμοῦ. — 109. Ἀρχιμ. Χρυσ. Π. Ἀβαγιαννοῦ, Τὸ ἱερὸ Εὐχέλαιο. — 110. Εὐαγ. Γ. Καρακοβούνη, Τὰ ὄνειρα. — 111. Συμεῶν τοῦ Μεταφραστοῦ, Τὸ μαρτύριον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, σ. 265. — 112. Ὁρολόγιον τὸ Μέγα. — 113. Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Μηνύματα Μεγ. Ἑβδομάδος. — 114. Παναγ. Ἰ. Μπούμη, Οἱ ἐπεμβάσεις τῆς Πολιτείας στὴν Ἐκκλησία. — 115. Εὐαγ. Γ. Καρακοβούνη, Μικρὴ Φιλοκαλία. — 116. Ἐπισκ. Ἀχελώου Εὐθυμίου, Τὰ παιδικὰ μας χεῖλη. — 117. Τοῦ ἰδίου, Ἀπ' τὰ βάθη τῆς ψυχῆς, σ. 569. — 118. Ἀρχιμ. Ἱερ. Σ. Βλάχου, Ἡ Ἔνορρα ὡς θεραπευτικὴ κοινότητα. — Τοῦ ἰδίου, Τὸ φυσικὸ περιβάλλον τοῦ παιδιοῦ. — Τοῦ ἰδίου, Οἱ νέοι στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, σ. 570.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ - ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ

Ριζάρειος Ἐκκλ. Σχολή, σ. 49. — Συναυλία Βυζαντινῆς Μουσικῆς, σ. 50. — Ψήφισμα Γ.Σ. Τμήματος Ποιμαντικῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, σ. 50. — Θεολογικὴ Σχολὴ Ἀθηνῶν, σ. 421. Θεολογικὴ Σχολὴ Θεσσαλονίκης, σ. 421. — Χιλὴ, σ. 513. — Ψήφισμα Τμήμ. Κοιν. Θεολογίας γιὰ τὰ Μετέωρα, σ. 568. — Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, σ. 652. — Ἐπὶ τῇ 125ετηρίδι τοῦ Οἴκου Διακονισσῶν τῆς Φραγκφούρτης, σ. 653. — Ὀμιλία τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ περ. «Ἐκκλησία» ἐν Γερμανία, σ. 734. — Ἡ ΕΘΕΒΕ σχετικὰ μὲ τὴν ἀλήθεια γιὰ τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν, σ. 734.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, σ. 106, 142, 221, 259, 333, 394, 420, 510, 566, 602, 652, 728.

Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν, σ. 49, 107, 181, 259, 394, 510, 566, 728.

Ἱερὰ Μητροπόλεις:

Ἀλεξανδρουπόλεως, σ. 107.

Ἀργολίδος, σ. 728.

Βεροίας, σ. 729.

Γουμένισσης, σ. 49, 181, 395, 566.

Δημητριάδος, σ. 182, 796.

Δράμας, σ. 511, 796.

Διδυμοτείχου, σ. 729.

Ἐδέσσης, σ. 511.

Ἐλευθερουπόλεως, σ. 107.

Ζακύνθου, σ. 566.

Ζιχνῶν, σ. 49.

Ἡλείας, σ. 107, 182, 395, 566, 729.

Θεσσαλονίκης, σ. 107, 395.

Θηβῶν, σ. 730.

Θήρας, σ. 797.

Ἱερισσοῦ, σ. 260, 395, 567, 797.

Καισαριανῆς, σ. 511, 798.

Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας, σ. 49, 108, 182, 260, 396, 512, 567, 798.

Κερκύρας, σ. 396, 798.

Κυθήρων, σ. 512.

Λευκάδος, σ. 567, 800.

Μεσσηνίας, σ. 800.

Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης, σ. 108.

Νεαπόλεως, σ. 49.

Ν. Ἰωνίας, σ. 182, 420.

Ξάνθης, σ. 567, 800.

Παροναξίας, σ. 567.

Πειραιῶς, σ. 801.

Περιστερίου, σ. 260.

Πολυανῆς, σ. 568.

Σερρών, σ. 261.

Σύρου, σ. 334.

Φθιώτιδος, σ. 512.

Φιλίππων, σ. 261.

Χαλκίδος, σ. 421, 568.

Χίου, σ. 49.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΑ - ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ

Οἰκουμενικὸν ΚΠόλεως, σ. 50, 108, 261, 512, 730, 801.

Μονὴ Βλατάδων, σ. 49.

Ἀρχιεπισκοπὴ Κρήτης, σ. 801.

Ἀρχιεπισκοπὴ Αὐστραλίας, σ. 802.

Μητρόπολις Γερμανίας, σ. 802.

Μητρόπολις Ἰταλίας, σ. 802.

Ὁρθόδοξος Ἀκαδημία Κρήτης, σ. 50.

Ἀλεξανδρείας, σ. 50, 261.

Λεοντοπόλεως, σ. 182, 512, 803.

Μητρόπολις Καμερούν, σ. 803.

Ἱεροσολύμων, σ. 513.

Ρωσίας, σ. 513, 804.

Σερβίας, σ. 261.

Βουλγαρίας, σ. 51, 108, 262, 421, 804.

Κύπρου, σ. 513, 805.

ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΗ, σ. 52, 109, 143, 183, 221, 262, 334, 422, 602, 731, 805.

ΠΡΟΤΕΣΤΑΝΤΙΣΜΟΣ, σ. 422.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ, σ. 53, 109, 183, 262, 603, 732.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Προκηρύξεις ἐκλογῆς:

Ἐφημερίων: σσ. 63, 64, 111, 112, 143, 144, 191, 192, 223, 224, 271, 272, 335, 367, 368, 400, 479, 480, 574, 575, 576, 608, 655, 656, 703, 704, 751, 752, 807, 808.

Διακόνων: σσ. 63, 64, 111, 191, 192, 223, 224, 271, 335, 336, 431, 432, 479, 480, 574, 575, 576, 608, 656, 703, 704, 752, 808.

Ἐκκλ. Ὑπαλλήλων: σ. 64, 111, 143, 191, 224, 336, 367, 432, 479.

Ἱεροκηρύκων: σ. 143, 752.

Ἀποφάσεις Ἐκκλησ. Δικαστηρίων:

Α' βαθμίου Συνοδικοῦ, σ. 63, 572, 606, 807.

Κλητήρια ἐπικρίματα, σ. 399, 431, 606, 607, 751.

Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, σ. 33, 806.

ΕΙΚΟΝΕΣ - ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΙ

Ἰησοῦς Χριστός, σ. 2. — Ἀπὸ τὸ Ὀδοιπορικὸν εἰς ἑλληνορθόδοξα Κέντρα τῆς Αὐστραλίας, στίς σσ. 6, 7, 8, 79, 80, 167, 168, 207, 328, 329, 330, 354, 355, 383, 384, 385, 409, 410, 411, 452, 453, 454, 455, 494, 495, 496, 541, 542, 543, 544, 590, 591, 592, 679, 680. — Ὁ Νικαίας Ἰάκωβος, σ. 36. — Ὁ Δρυϊνουπόλεως Σεβαστιανός, σ. 39. — Ὁ Μαντινείας καὶ Κυνουρίας Θεόκλητος, σ. 81. — Ἀπὸ τὸ Πατρολογικὸ, Συνέδριον Ἑλλήνων καὶ Κοπτῶν Θεολόγων, σ. 137. — Ὁ Ἰκονίου κυρὸς Ἰάκωβος, σ. 154. — Ὁ Καστορίας Γερμανὸς Καραβαγγέλης, σ. 197, 233. — Ἡ προδοσία, σ. 244. — Ὁ Ἐάνθης κ. Παντελεήμων, σ. 291. — Ὁ Νικαίας κ. Ἀλέξιος, σ. 297. — Ὁ Δρυϊνουπόλεως κ. Ἀνδρέας, σ. 304. — Ὁ Χριστουπόλεως κ. Πέτρος, σ. 313. — Ὁ Διαυλείας κ. Δαμασκηνός, σ. 317. — Ὁ Κερνίτσης κ. Λεόντιος, σ. 320. — Ὁ Νεοχωρίου κ. Παῦλος, σ. 324. — Ὁ πρ. Αὐστρίας Χρυσόστομος Τσίτερ, σ. 372. — Ὁ Ναυπάκτου Νικόδημος (†), σ. 376. — Ὁ ἐπίσκ. Μαραθῶνος Μελίτων, σ. 379. — Ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας σὺν πατριαρχεῖο Ἀντιοχείας, σ. 457. — Ἡ Δ. Ἰ. Σύνοδος τῆς 139ης Περιόδου, σ. 533. — Ὁ Σάμου καὶ Ἰκαρίας Παντελεήμων, σ. 548. — Τὸ ἱερὸ Σπήλαιον τῆς «Ἀποκαλύψεως», σ. 553. — Ὁ Ναυπάκτου κ. Ἱερόθεος, σ. 623. — Ὁ Ἐλασσῶνος κ. Βασίλειος, σ. 633. — «Ἡ ὠδίνουσα τοῦ τεκεῖν καὶ ὁ δράκων», σ. 639. — Ὁ ἅγιος Λουκάς, σ. 647. — Ὁ Σάμου καὶ Ἰκαρίας κ. Εὐσέβιος, σ. 669. — Ἐξωφύλλου τοῦ βιβλίου *Omelie sulla Vergine*, σ. 759. — Παράστασις ἀπὸ τὴν «Ἀποκάλυψιν», σ. 785. — Ὁ Σεβ. Κερκύρας κ. Τιμόθεος μὲ μαθητὰς τοῦ Λυκείου Ντονιέτσκ, σ. 799.

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Τηλ. καὶ Fax 72.18.308

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος ΣΕΡΑΦΕΙΜ

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

† Ὁ Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

† Ὁ Ἀργολίδος ΙΑΚΩΒΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Ὁμότ. Καθηγ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ἄρχων Διδάσκαλος τοῦ Εὐαγγελίου τῆς Μ.Χ.Ε.
Τακτικὸν Μέλος τῆς «Εὐρωπαϊκῆς Ἀκαδημίας
τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῶν Τεχνῶν»

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

*Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἀκροβολισμοὶ κρούσεως;
Ἱεράς Συνόδου, Ἐγκύκλιος 2602 (Πίναξ ὑποψηφίων
δι' ἐγγραφὴν εἰς τὸν κατάλογον τῶν πρὸς ἀρχιερατεῖαν
ἐκλογίμων). — Ἐγκύκλιον Σημεῖωμα («Νεανικοὶ Προ-
βληματισμοί»).*

*Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Οἰκουμενικὴ προβολὴ ἔργου
πνευματικῆς οἰκοδομῆς.*

*Σωτηρίου Βαρναλίδη, Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο: Μαρ-
τυρία - Εὐθύνες - Προτοβουλίες.*

*Ἀρχιμ. Ἀγαθαγγέλου Χαράμαντίδη, Φονταμενταλι-
σμός καὶ τρόποι ὑπερβάσεώς του.*

*Ἰω. Ν. Παπαμιχαλάκη, Αἱ Δημόσιαι Σχέσεις διὰ τὴν
Θρησκείαν καὶ τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν.*

*Ἰω. Μποργάτσου, Ἡ συμβολὴ τοῦ Κων. Οἰκονόμου τοῦ
ἐξ Οἰκονόμων εἰς τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821.*

*Παναγ. Ἀρ. Ὑφαντή, Ὁ πνευματικὸς κόσμος σὺν ἔρ-
γῳ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου.*

*Κων. Π. Παπαθανασίου, «Τάδε λέγει ὁ πρῶτος καὶ ὁ
ἔσχατος, ὃς ἐγένετο νεκρὸς καὶ ἐξήρσεν».*

*Ἰωάννη Α. Παναγιωτόπουλου, Α' Θεολογικὸ Συνέ-
δριον Μεταπτυχιακῶν Φοιτητῶν.*

Παρατηρήσεις καὶ Σχόλια.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Παράρτημα.

Περιεχόμενα «Ἐκκλησίας» ἔτους ΟΒ' (1995).

Οἱ κατὰ τὸ ἔτος 1995 Συνεργάται τῆς «Ἐκκλησίας».

«ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ο ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΕΡΑΦΕΙΜ
† Ο ΔΡΑΜΑΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ
† Ο ΝΕΑΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΕΩΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ
† Ο ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ ΙΑΚΩΒΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

ΟΜΟΤΙΜΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΟΙ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1995 ΣΥΝΕΡΓΑΤΑΙ ΤΗΣ «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ»

† Ο ΟΙΚΟΥΜ. ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ Α΄
† Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΑΘΗΝΩΝ ΣΕΡΑΦΕΙΜ
† Ο ΚΟΡΙΝΘΟΥ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ
† Ο ΣΥΡΟΥ ΔΩΡΟΘΕΟΣ
† Ο ΠΑΤΡΩΝ ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ
† Ο ΦΛΩΡΙΝΗΣ ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΣ
† Ο Ν. ΣΜΥΡΝΗΣ ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ
† Ο ΓΡΕΒΕΝΩΝ ΣΕΡΓΙΟΣ
† Ο ΖΑΚΥΝΘΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ
† Ο ΑΤΤΙΚΗΣ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ
† Ο ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ
† Ο ΚΥΘΗΡΩΝ ΙΑΚΩΒΟΣ
† Ο ΗΛΕΙΑΣ ΓΕΡΜΑΝΟΣ
† Ο ΘΗΒΩΝ ΚΑΙ ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ
† Ο ΣΕΡΩΝ ΚΑΙ ΝΙΓΡΙΤΗΣ ΜΑΞΙΜΟΣ
† Ο ΚΕΡΚΥΡΑΣ ΤΙΜΟΘΕΟΣ
† Ο ΦΩΚΙΔΟΣ ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ
† Ο ΑΥΣΤΡΑΛΙΑΣ ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ
† Ο ΑΥΣΤΡΙΑΣ ΜΙΧΑΗΛ
† Ο ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΘΕΙΡΩΝ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ
† Ο ΔΙΑΥΛΕΙΑΣ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ
† Ο ΝΕΟΧΩΡΙΟΥ ΠΑΥΛΟΣ
† Ο ΖΗΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΑΡΙΣΤΑΡΧΟΣ
† Ο ΚΥΡΗΝΗΣ ΘΟΔΩΡΟΣ
† Ο ΡΙΡΟΥΤΑΣ ΜΑΚΑΡΙΟΣ

ΚΑΘΗΓ. ΑΝΔΡΕΑΣ Ι. ΦΥΤΡΑΚΗΣ
» ΣΩΤΗΡΙΟΣ ΒΑΡΝΑΛΙΔΗΣ
» ΒΛΑΣΙΟΣ Ι. ΦΕΙΔΑΣ
» ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΤΣΑΚΩΝΑΣ

ΚΑΘΗΓ. ΜΕΓΑΣ Λ. ΦΑΡΑΝΤΟΣ
» ΝΙΚ. Ε. ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΣ
» ΠΑΝ. Ι. ΜΠΟΥΜΗΣ
» Π.Β. ΠΑΣΧΟΣ
» ΘΕΟΔ. Ι. ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΛΙΛΑΙΟΣ

ΑΡΧΙΜ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΚΟΥΛΟΥΡΙΩΤΗΣ
» ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ ΛΥΜΟΥΡΗΣ
» ΣΕΡΑΦΕΙΜ ΜΕΝΤΖΕΛΟΠΟΥΛΟΣ
» ΣΕΡΑΦΕΙΜ ΠΑΠΑΚΩΣΤΑΣ
» ΝΙΚ. Ι. ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΣ
» ΕΥΤΥΧΙΟΣ ΣΑΡΜΑΝΗΣ
» ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΤΣΑΚΑΛΗΣ
» ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΦΙΛΟΘΕΟΥ
» ΑΓΑΘ. ΧΑΡΑΜΑΝΤΙΔΗΣ

ΠΡΩΤΟΠΡ. ΠΑΝ. Χ. ΣΙΜΙΓΙΑΤΟΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΔΡΟΥΛΙΑΣ
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Γ. ΚΑΡΑΚΟΒΟΥΝΗΣ
ΚΩΝ/ΝΟΣ Μ. ΚΟΝΤΑΞΟΠΟΥΛΟΣ
Β. ΜΑΣΤΟΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΠΟΥΓΑΤΣΟΣ
ΠΑΝΑΓ. Κ. ΠΑΛΛΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΘΑΝ. Ν. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ
ΚΩΝ/ΝΟΣ Π. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ
ΙΩΑΝΝΗΣ Ν. ΠΑΠΑΜΙΧΑΛΑΚΗΣ
ΚΩΝ/ΝΟΣ Χ. ΤΡΑΚΑΣ
ΠΑΝΑΓ. ΑΡ. ΥΦΑΝΤΗΣ

ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ: ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Π. ΛΕΚΚΟΣ